

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 67

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

57 tomas
2014 m. kovo 6 d.

Pranešimo Nr.	Turinys	Puslapis
I	<i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
	NUOMONĖS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	493-ioji plenarinė sesija, 2013 m. spalio 16 ir 17 d.	
2014/C 67/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl privačiojo sektoriaus dalyvavimo vystymosi po 2015 m. programoje (tiriamoji nuomonė)	1
2014/C 67/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tvirtų pokyčių prie demokratijos pereinančiose šalyse (aiškinamoji nuomonė)	6
2014/C 67/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpuso: sudaryti sąlygas visų ES valstybių narių piliečių dalyvavimui ir jį skatinti (tiriamoji nuomonė ES Tarybai pirmininkaujančios Lietuvos prašymu)	11
2014/C 67/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl įtraukesnės ir imigrantams prieinamos pilietybės (nuomonė savo iniciatyva)	16
2014/C 67/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tvaresnio vartojimo: pramonės produktų naudojimo trukmė ir vartotojų informavimas siekiant susigrąžinti jų pasitikėjimą (nuomonė savo iniciatyva)	23
2014/C 67/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos alaus pramonės augimo potencialo skatinimo (nuomonė savo iniciatyva)	27

LT

Kaina:
8 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2014/C 67/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl neteisėtos imigracijos jūra Europos ir Viduržemio jūros regione (nuomonė savo iniciatyva)	32
2014/C 67/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl svarbiausių prekių importo užtikrinimo Europos Sąjungai, vykdamą dabartinę prekybos ir kitų susijusių sričių politiką	47
2014/C 67/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl bendrosios rinkos akto. Trūkstančių priemonių nustatymas (papildomoji nuomonė)	53

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

493-ioji plenarinė sesija, 2013 m. spalio 16 ir 17 d.

2014/C 67/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru bankų pertvarkymo fondu, ir kuriuo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (COM(2013) 520 <i>final</i> – 2013/253 (COD))	58
2014/C 67/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos ataskaitos Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl makro-regioninių strategijų pridėtinės vertės (COM(2013) 468 <i>final</i>)	63
2014/C 67/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos dėl privalomų automatinį apmokestinimo srities informacijos mainų (COM(2013) 348 <i>final</i> – 2013/0188 (CNS))	68
2014/C 67/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos ilgalaikių investicijų fondų (COM(2013) 462 <i>final</i> – 2013/0214 (COD))	71
2014/C 67/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos 2012 m. konkurencijos politikos ataskaitos (COM(2013) 257 <i>final</i>)	74
2014/C 67/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo vykdamą viešuosius pirkimus (COM(2013) 449 <i>final</i> – 2013/0213 (COD))	79

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

493-IOJI PLENARINĖ SESIJA, 2013 M. SPALIO 16 IR 17 D.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl privačiojo sektoriaus dalyvavimo
vystymosi po 2015 m. programoje (tiriamoji nuomonė)**

(2014/C 67/01)

Pranešėjas **Ivan VOLEŠ**

Europos Komisijos narys Maroš Šefčovič, vadovaudamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. balandžio 19 d. laišku paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Privačiojo sektoriaus dalyvavimo vystymosi po 2015 m. programoje.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 25 d. priėmė savo nuomonę.

493-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (2013 m. spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 100 narių balsavus už, 2 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Stiprinti privačiojo sektoriaus poziciją vystomojo bendradarbiavimo srityje

1.1.1 Privatusis sektorius, jei laikomasi tarptautiniu mastu pripažintų vystomojo bendradarbiavimo principų ir deramos darbo vietos kuriamos laikantis TDO deramo darbo darbotvarkės, gali atlikti labai svarbų vaidmenį mažinant skurdą pasaulyje, kadangi jame kuriamos darbo vietos, gaminamos prekės ir teikiamos paslaugos, gaunamos pajamos ir pelnas, be to, šis sektorius sumokamais mokesčiais prisideda prie valstybės išlaidų padengimo.

1.1.2 EESRK prašo užtikrinti aktyvesnį privačiojo sektoriaus dalyvavimą vystymosi po 2015 m. programoje ir naujosios pasaulinės partnerystės veikloje. Dalyvaujantis nustatant skurdo mažinimo, tvaraus vystymosi ir darnaus ir integracinio augimo kiekybinius ir kokybinius tikslus, privatusis sektorius taip pat turės dalytis bendra atsakomybe už šių tikslų įgyvendinimą.

1.1.3 Pilietinės visuomenės organizacijos atkreipia dėmesį ne tik į teigiamus privačiojo sektoriaus dalyvavimo aspektus, bet ir į su tuo susijusią riziką. Todėl parama viešajam sektoriui besivystančiose šalyse turėtų būti grindžiama tokiais principais kaip skaidrumas, atviras dalyvavimas viešuosiuose pirkimuose, veiksmingumas, investuotų lėšų nauda ir valstybės pareigūnų atsakomybė visų priimtų vystymosi strategijos įgyvendinimu suinteresuotųjų subjektų atžvilgiu. Dėl didėjančios privačiojo sektoriaus vystymuisi skiriamos oficialios paramos vystymuisi (OPV) dalies, neturėtų mažėti OPV lėšos pačioms skurdžiausioms besivystančioms šalims.

1.2 Siekti privačiojo sektoriaus dalyvavimo įgyvendinant vystymosi tikslus

1.2.1 Šioje nuomonėje privačiajam sektoriui, kuris taip pat apima socialinį sektorį, priklauso įvairūs subjektai: savarankiški darbuotojai, labai mažos įmonės, MVĮ, didžiosios daugiašalės įmonės, kooperatyvai ir kitos socialinės įmonės, privačių įmonių

darbuotojai ir jiems atstovaujanti profesinė sąjunga, privačiojo sektoriaus projektuose dalyvaujanti nevyriausybinių organizacijų. Skiriant paramą privačiajam sektoriui ir bendradarbiaujant su juo būtina atsižvelgti į kiekvieno suinteresuotojo subjekto ypatumus. Be to, besivystančiose šalyse susiformavęs didelis neoficialus privatusis sektorius ir pagalba vystymuisi turėtų taip pat padėti spręsti neoficialaus darbo problemą ir šalinti šį reiškinį skatinančias priežastis.

1.2.2 Būtina, kad pilietinė visuomenė aktyviai dalyvautų privačiojo sektoriaus vaidmens apibrėžimo ir jo indelio į tarptautinių vystomąjį bendradarbiavimą rodiklių nustatymo procese. Pilietinės visuomenės dalyvavimą užtikrintų didelės Europinės platformos, kurioje dalyvautų visi suinteresuotieji subjektai, sukūrimas.

1.2.3 OPV turėtų atlikti didinamąjį poveikį ir pritraukti privataus kapitalo investicijas į besivystančias šalis šiuo tikslu taikanti naujoviškas finansines priemones. Teikiama parama turi būti derinama su aiškiai nustatytais tikslais, pavyzdžiui, kurti daugiau deramų ir kokybiškų darbo vietų, gerinti gamybos kokybę, perduoti valdymo žinias privačiajam sektoriui ir pan.

1.2.4 Viešojo ir privataus sektorių partnerystė gali tapti svarbia priemone įgyvendinti vystymosi strategijas, tačiau partnerystė turi būti tinkamai reguliuojama ir užtikrinama suinteresuotųjų subjektų tarpusavio komunikacija.

1.3 Skatinti kurti palankią verslumo aplinką

1.3.1 Norint, kad besivystančiose šalyse privatusis sektorius atliktų savo vaidmenį siekiant vystymosi, būtina sukurti palankią verslumo aplinką, t. y. užtikrinti visuotinai pripažintų demokratijos principų laikymąsi, kadangi tai sudaro didesnes galimybes kurti ir vystyti įmones, mažinti biurokratiją, stiprinti skaidrumą, suvaldyti išsigalėjusią korupciją, taip pat skatinti užsienio ir vietos subjektų investicijas.

1.3.2 Įmonių socialinė atsakomybė turėtų būti suprantama kaip savanoriška įmonių iniciatyva ir jų pritarimas etiškam verslui. Reikėtų pasiūlyti įmonių socialinės atsakomybės vystymosi srityje apibrėžtį, parengtą laikantis EBPO deklaracijos ir sprendimų dėl tarptautinių investicijų ir daugiašalių įmonių bei šios organizacijos pagrindinių įmonių socialinės atsakomybės principų – „EBPO gairių tarptautinėms įmonėms“.

1.3.3 Kuriant naujas darbo vietas privačiame sektoriuje turi būti laikomasi pagrindinių ekonominių ir socialinių teisių, visų pirma pagrindinių TDO konvencijų nuostatų. Naujos darbo vietos turi būti kuriamos atsižvelgiant į TDO deramo darbo darbotvarkę.

1.4 Skatinti novatorišką verslumo potencialą siekiant vystymosi

1.4.1 Reikėtų kurti besivystančių šalių administracinės valdžios institucinių gebėjimų stiprinimo programas glaudžiai

bendradarbiaujant su atitinkamais socialiniais partneriais ir nevyriausybėmis organizacijomis, kurių veikla susijusi su parama vystymuisi, be to būtina gerinti veiklos sąlygas MVĮ, kadangi būtent šios įmonės turi didžiausią darbo vietų kūrimo ir skurdo mažinimo potencialą.

1.4.2 Besivystančių šalių verslininkų organizacijoms būtina įgyti žinių, kurios stiprintų jų gebėjimus daryti teigiamą įtaką verslo aplinkai. Išsivysčiusių šalių organizacijos partnerės galėtų aktyviai padėti stiprinti šiuos gebėjimus. Todėl pagal ES išorės pagalbos programas turėtų būti taip pat finansuojama techninė pagalba, kurią Europos verslininkų organizacijos teikia savo partneriams besivystančiose šalyse, ir stiprinama jų motyvacija.

1.4.3 Parama vystymuisi visų pirma turėtų būti skiriama novatoriškiems projektams ir verslo modeliams, kuriais skatinama įtrauktis ir kuriama visiems atvira visuomenė, kadangi tai padeda mažinti rizikos grupėms priklausančių gyventojų – neįgalųjų, moterų, vyresnio amžiaus asmenų ir kt. – skurdą.

1.4.4 Reikėtų remti privačiojo sektoriaus ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą, pavyzdžiui, skatinti savanorius perduoti vietas įmonėms praktinę valdymo ir technologijų taikymo ir pan. patirtį, be to, turėtų būti sistemingai ir aktyviai informuojama apie sėkmingus novatoriškus verslo projektus.

1.4.5 Siekiant privačiojo sektoriaus vystymo, būtina labiau remti visų pirma žemos kvalifikacijos darbuotojų mokymą ir žinių ugdymą svarbiausių technologijų srityje.

1.4.6 Komitetas rekomenduoja išplėsti programą „Erasmus“ jauniems verslininkams ir sudaryti sąlygas ja taip pat naudotis suinteresuotiems asmenims iš besivystančių šalių arba sukurti atskirą panašių tikslų siekiančią programą ir skirti reikiamus finansinius išteklius.

1.4.7 Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas gamybos pramonės ir žaliavų sektoriui, kuriame turi būti griežtai taikomi aplinkos apsaugos reikalavimai, užtikrinamos darbuotojų socialinės sąlygos ir siekiama tvaraus šalies ekonomikos vystymosi.

1.4.8 Besivystančios šalys dažnai neturi MVĮ vystymosi strategijos, todėl vienas vystomojo bendradarbiavimo tikslų turėtų būti padėti spręsti šią problemą. Europos patirtis paramos MVĮ srityje turėtų būti kryptingai ir tikslingai perduodama besivystančioms šalims.

2. Svarbiausios nuomonės nuostatos

2.1 Europos Komisijos narys Maroš Šefčovič laiške EESRK pirmininkui pranešė, kad Komisija rengia pasiūlymus dėl veiksmingesnio privačiojo sektoriaus dalyvavimo pasaulinėje vystymosi po 2015 m. partnerystės veikloje ir paprašė Komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl šiuo metu JT aptariamo klausimo – privačiojo sektoriaus vaidmens siekiant spartesnio pažangaus, tvaraus ir integracinio vystymosi po 2015 m.

2.2 Savo nuomonėje REX/372 ⁽¹⁾ dėl Komisijos komunikato „Deramas gyvenimas visiems. Skurdo panaikinimas ir tvarios pasaulio ateities užtikrinimas“ EESRK pateikė keletą rekomendacijų, kaip įtraukti pilietinę visuomenę į tvaraus vystymosi po 2015 m. pasaulinių tikslų nustatymo, įgyvendinimo ir stebėsenos procesus.

2.3 Komitetas jau ilga laiką aktyviai rengia nuomones ⁽²⁾ dėl vystomojo bendradarbiavimo ir išorės bendradarbiavimo ir įgijo įvairios patirties ir konkrečių žinių vykdydamas savo iniciatyvas, susijusias su AKR, Euromed, Rytų partnerystės šalimis, su tarptautinėmis prekybos derybomis ir kitomis vystymuisi svarbiomis sritimis. EESRK visapusiškai pasinaudojo įgyta patirtimi rengdamas šia nuomonę.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Privatusis sektorius, jei laikomasi tarptautiniu mastu pripažintų vystomojo bendradarbiavimo principų, gali atlikti labai svarbų vaidmenį mažinant skurdą pasaulyje, kadangi jame kuriamos darbo vietos, gaminamos prekės ir teikiamos paslaugos, gaunamos pajamos ir pelnas, be to, šis sektorius sumokamais mokesčiais prisideda prie valstybės išlaidų padengimo. Net ir po 2015 m. oficiali parama vystymuisi išliks svarbiu vystymosi katalizatoriumi, tačiau vien tik šios paramos nepakaks skurdui panaikinti ⁽³⁾.

3.2 Nebuvo aiškiai apibrėžti tūkstantmečio vystymosi tikslų įgyvendinimo būdai, trūko tikslų tarpusavio sąsajų, be to, neįvertintas privačiojo sektoriaus vaidmuo siekiant vystymosi ⁽⁴⁾. Reikėtų labiau įtraukti privatųjį sektorių į būsimą vystomojo bendradarbiavimo po 2015 m. programą, jis turi būti vertinamas kaip strateginis partneris ir tvaraus augimo garantas pagrindiniuose trijuose – ekonomikos, socialiniame ir aplinkos – tvarų augimą remiančiuose sektoriuose, kuriems svarbūs ne tik kiekybiniai, bet ir kokybiniai rodikliai.

3.3 Pilietinės visuomenės organizacijos ⁽⁵⁾ atkreipia dėmesį ne tik į teigiamus privačiojo sektoriaus dalyvavimo vystomojo bendradarbiavimo veikloje aspektus, bet ir į su tuo susijusią

riziką. Siekiant pašalinti šią riziką, parama, t. y. vystymuisi numatytų lėšų skyrimas privačiam sektoriui turėtų būti grindžiamas tokiais principais kaip skaidrumas, veiksmingumas, investuotų lėšų nauda, atviras dalyvavimas viešuosiuose pirkimuose ir valstybės pareigūnų atsakomybė visų priimtoms vystymosi strategijos įgyvendinimu suinteresuotųjų subjektų atžvilgiu.

3.4 Privačiam sektoriui priklauso įvairūs subjektai: savarankiški darbuotojai, labai mažos įmonės, MVĮ, didžiosios daugiašalės įmonės, kooperatyvai ir kitos socialinės įmonės, finansų įstaigos ir pan. Plačiąja prasme šiam sektoriui taip pat priklauso privačių įmonių darbuotojai ir profesinių sąjungų organizacijos ir nevyriausybines organizacijos, dalyvaujančios privačiojo sektoriaus projektuose. Be teisėtai veikiančių privačių įmonių besivystančiose šalyse susiformavęs didelis neoficialus privatusis sektorius. Skiriant paramą vystymuisi būtina atskirai vertinti kiekvieną iš minėtų privačių subjektų ir, atsižvelgiant į jų dydį, veiklos sritį, taip pat į šalies išsivystymo lygį (mažiau, vidutiniškai, besivystanti ar dar labai pažeidžiama šalis), įvertinti jų veiklos poveikį vystymuisi.

3.5 Privatusis sektorius kartu su pilietinės visuomenės atstovais kiekvienoje šalyje turėtų dalyvauti nustatant poreikius vystymosi srityje ir padėti užsibrėžti naujus tvaraus vystymosi po 2015 m. tikslus, kad prisiimtų savo atsakomybės dalį juos įgyvendinant. Šie tikslai turėtų tęsti tūkstantmečio vystymosi tikslų įgyvendinimą, jie turėtų būti konkretūs, išmatuojami ir apimti vandens, žemės ūkio, maisto saugos, energetikos, transporto infrastruktūros, švietimo, sveikatos sektoriaus, skaitmeninės ekonomikos, lyčių lygybės ir socialinės lygybės klausimus.

3.6 Privatųjį sektorių reikėtų pripažinti vienu pagrindinių naujos pasaulinės vystomojo bendradarbiavimo partnerystė dalyvių. Būtų pageidautina sukurti platformą, kuri vienytų verslininkų atstovus ir Europos darbdavius ir būtų atvira kitiems suinteresuotiesiems subjektams, įskaitant pilietinės visuomenės atstovus, kad būtų užtikrintas dialogas su Europos ir finansų institucijomis dėl privačiojo sektoriaus dalyvavimo tarptautiniame vystomajame bendradarbiavime.

3.7 Valstybių donorių privatusis sektorius dalyvauja vystomajame bendradarbiavime kaip paslaugų ir oficialios paramos vystymuisi finansuojamos įrangos teikėjas, kaip tiesioginis pagalbos vystymuisi teikėjas filantropiniais tikslais įgyvendinant bendrus projektus su viešuoju sektoriumi ir nevyriausybėmis organizacijomis ir kaip investuotojas į projektus, kurie ne tik naudingi įmonei, bet ir daro teigiamą poveikį vystymuisi. Pirmiausia reikėtų remti inovacijų projektus paramą gaunančiose šalyse: skatinti inovacinius gebėjimus, teikti konsultavimo paslaugas, kurti verslo inkubatorius ir branduolius. Viešieji pirkimai, vykdomi įgyvendinant plėtros projektus, turi būti skaidrūs ir atviri.

3.8 Privačiojo sektoriaus parama vystymuisi turėtų apimti visiems atviros visuomenės kūrimą, tai turėtų padėti mažinti rizikos grupėms priklausančių piliečių, pavyzdžiui, neįgaliųjų, moterų, pagyvenusių žmonių ar laikinų sunkumų turinčių žmonių, skurdą. Todėl norint ši reikalavimą įtraukti į būsimą

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl *Deramo gyvenimo visiems. Skurdo panaikinimas ir tvarios pasaulio ateities užtikrinimas*, OL C 271, 2013 9 19, p. 144–150.

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomones: *ES ir Afrikos strategija* (2009 m.), OL C 77, 2009 3 31, p. 148–156; *Prekyba ir apsinuodijimas maistu* (2010 m.), OL C 255, 2010 9 22, p. 1–9; *Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Bendrųjų preferencinių muitų tarifų sistemos taikymo* (2012 m.), OL C 43, 2012 2 15, p. 82–88; *ES vystymosi politikos poveikio didinimas. Pokyčių darbotvarkė / Požiūris į ES paramą trečiųjų šalių biudžetui ateityje* (2012 m.), OL C 229, 2012 7 31, p. 133–139; *Pilietinės visuomenės dalyvavimas ES vystymosi politikoje* (2012 m.), OL C 181, 2012 6 21, p. 28–34; *Socialinė apsauga ES vystomojo bendradarbiavimo srityje* (2013 m.), dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje.

⁽³⁾ Tik kelioms išsivysčiusioms šalims pavyko pasiekti ar viršyti nustatytą tikslą OVP skirti 0,7 proc. BVP.

⁽⁴⁾ Žr. OECD Verslo ir pramonės patariamojo komiteto dokumentą „Preliminari vystymosi po 2015 m. programa“, 2013 m. vasario mėn.

⁽⁵⁾ Tarptautinė profesinių sąjungų konfederacija: <http://www.ituc-csi.org>, Concord: <http://www.concordeurope.org>, Paramos įmonių vystymuisi teikėjų komitetas: <http://www.enterprise-development.org/page/french>

vystymosi programą būtų galima remtis bendruoju susitarimu dėl įtraukiosios darbo rinkos, kurį 2010 m. kovo mėn. sudarė Europos socialiniai partneriai.

3.9 Besivystančių šalių privačiam sektoriui nuolat reikalinga pagalba, kad jis galėtų vystymosi procese atlikti savo vaidmenį. Todėl didėja OPV dalis, skirta privačiojo sektoriaus vystymui. Vis dėlto tai neturėtų būti daroma OPV, teikiamos mažiausiai pažengusioms šalims, be kurios jos negalėtų išspręsti skubiausių savo problemų, sąskaita.

3.10 Didelių daugiašalių įmonių privačios investicijos į vystymosi projektus sudaro galimybę pakviesti prie jų įgyvendinimo prisidėti seniai veikiančias ir naujas vietas MVĮ, o bendradarbiavimas su partneriais iš išsivysčiusių šalių joms padėtų įgyti techninių žinių ir susipažinti su atitinkamomis pažangiomis technologijomis. Daugiašalės įmonės turėtų laikytis pripažintų JT, EPBO ir kitų tarptautinių organizacijų nustatytų principų⁽⁶⁾.

3.11 Besivystančiose šalyse, kaip, beje, ir visame pasaulyje, mažosios ir vidutinės įmonės sudaro pagrindinį vystymosi potencialą, prie kurio išlaisvinimo visų pirma turėtų prisidėti vystymąsi finansuojančių Europos ir tarptautinių institucijų mikrokreditai ir lengvatinės paskolos. Be to, perkeliama emigrantų santaupos ir kitos finansinės priemonės yra svarbus investicijų šaltinis, tad būtina skatinti šias lėšas labiau orientuoti į konkrečios valstybės vystymosi poreikius.

3.12 Komitetas palankiai vertina komunikate „Visa apimančio ir integruoto požiūrio į skurdo išnaikinimo veiksmų ir darnaus vystymosi finansavimą po 2015 m. koncepcija“⁽⁷⁾ pateiktas Komisijos idėjas ir prašo įtraukti privatųjį sektorių ir organizuotą pilietinę visuomenę į siūlomas diskusijas dėl integruoto požiūrio į finansavimą.

3.13 OPV turėtų atlikti didinamąjį poveikį ir pritraukti privataus kapitalo investicijas į besivystančias šalis, visų pirma šiuo tikslu reikėtų taikyti naujoviškas finansines priemones. Įvairios novatoriškos priemonės, pavyzdžiui, išteklių derinimas (angl. *blending*), garantijų mechanizmai ir sumažintos palūkanos turėtų padėti tai padaryti. Nustatant oficialios paramos vystymuisi sumą reikėtų atsižvelgti į valstybės garantijas, teikiamas investicijoms besivystančiose šalyse. Tokiu būdu teikiama parama turi būti derinama su privačiu kapitalu pagal aiškiai nustatytas sąlygas ir rodiklius atsižvelgiant į tvarų vystymosi pobūdį, aplinkosaugą, ekologišką ekonomiką, darbo vietų kūrimą, gamybos kokybės gerinimą, valdymo žinių perdavimą privačiam sektoriui ir kt.

⁽⁶⁾ Pagrindiniai JT principai dėl įmonių ir žmogaus teisių, pagrindiniai EPBO principai dėl daugiašalių įmonių, Gamybos pramonės skaidrumo iniciatyva, EBPO išsamaus tikrinimo rekomendacijos dėl atsakingo naudingųjų iškasenų tiekimo iš konfliktų zonų ir didelės rizikos regionų grandinių.

⁽⁷⁾ 2013 m. liepos 16 d. COM (2013) 531 final.

3.14 Investicijas reikėtų labiau nukreipti į paslaugų sektoriaus, pavyzdžiui, bankų, draudimo, telekomunikacijų, transporto ir kitų pagalbos įmonėms paslaugų stiprinimą, kadangi be jų pramonė ir žemės ūkis negali tinkamai vystytis. Todėl valstybė turi stebėti, kaip laikomasi konkurencijos sąlygų ir užtikrinti tinkamą investicijų apsaugą.

3.15 Viešojo ir privataus sektorių partnerystė gali tapti pagrindine vystymosi strategijų įgyvendinimo priemone, kadangi šioje partnerystėje apjungiamas viešųjų lėšų dotacijų mechanizmas ir privačios investavimo iniciatyvos siekiant patenkinti galutinių naudos gavėjų vystymosi poreikius. Sėkmingam šių projektų įgyvendinimui reikalinga skaidri informacija ir atvira komunikacija su suinteresuotaisiais subjektais.

4. Skatinti kurti palankią verslumo aplinką

4.1 Besivystančiose šalyse – paramos gavėjose būtina įvykdyti tam tikras pagrindines sąlygas, kad privatusis sektorius galėtų egzistuoti, sėkmingai plėtoti veiklą ir prisidėti prie vystymosi. Todėl vystomasis bendradarbiavimas turėtų būti labiau orientuotas į nuolatinį verslumo aplinkos gerinimą, kuris sudarytų palankesnes sąlygas įmonių kūrimui ir augimui, mažintų biurokratiją, didintų skaidrumą ir tokiu būdu padėtų suvaldyti išsigalėjusią korupciją. Teisinės valstybės principų įtvirtinimas skatina užsienio ir vietos investuotojus ir prisideda prie vietos ekonomikos įvairinimo.

4.2 Sveikos verslumo aplinkos kūrimas turi būti grindžiamas rinkos mechanizmais, įskaitant konkurenciją, pažangias finansų rinkas, nepriklausomus teismus, visuotinį galiojančių įstatymų taikymą, visų pirma prekybos srityje, tarptautinės prekybos taisyklių ir intelektinės nuosavybės teisių laikymąsi. Reikia gerbti vietos kultūros tradicijas, tačiau jos neturėtų kliudyti konkurencijai ir skatinti korupciją ar nerezultatyvų lėšų persikirstymą.

4.3 Įmonių socialinė atsakomybė vystomojo bendradarbiavimo kontekste turėtų būti suprantama kaip savanoriška įmonių iniciatyva ir jų pritarimas etiškam verslui. Atsižvelgdamos į pasaulyje pripažintus pagrindines sistemos principus⁽⁸⁾ įmonės pačios sprendžia, kokios nuostatos labiausiai tinka jų ekonominei veiklai. Apibrėžus šią sistemą bus galima užtikrinti teisingą konkurenciją su kitomis sektoriaus įmonėmis.

4.4 Privatusis sektorius kuria darbo vietas ir taip gali prisidėti prie skurdo mažinimo; vis dėlto būtina kartu laikytis pagrindinių ekonominių bei socialinių teisių. Reikia griežtai taikyti pagrindines TDO konvencijas (dėl asociacijų laisvės ir kolektyvinių derybų, dėl priverstinio darbo, vaikų darbo ir bet kokios diskriminacijos darbe uždraudimo).

⁽⁸⁾ Pavyzdžiui, standartas ISO 26000, JTO iniciatyva dėl šešių atsakingo investavimo principų.

4.5 Naujai sukurtos darbo vietos turi atitikti TDO deramo darbo darbotvarkę, kurioje numatyta, kad darbas turi būti laisvai pasirenkamas, darbuotojams turi būti suteikta socialinė apsauga, darbdavys privalo laikytis pagrindinių darbuotojų teisių ir turi būti palaikomas socialinis dialogas. Svarbu, kad visi investuotojai, visų pirma tie, kurie naudojami OVP savo projektams įgyvendinti, griežtai laikytųsi šių principų, ir kad savo partneriams darytų atitinkamą teigiamą poveikį.

4.6 Besivystančiose šalyse administracinės valdžios institucinių gebėjimų stiprinimo programomis reikėtų stiprinti teisinės valstybės principus ir padėti gerinti verslo aplinką bei didinti vietos įmonių įsisavinimo gebėjimus. Šias programas reikėtų kurti glaudžiai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais ir susijusiomis nevyriausybinėmis organizacijomis.

5. Kaip paskatinti privatųjį sektorių veiksmingiau prisidėti prie vystymosi

5.1 Valstybių donorių verslo organizacijos, pavyzdžiui, prekybos rūmai, profesinės grupės ir asociacijos, darbdavių federacijos ir socialinės ekonomikos organizacijos turėtų būti kviečiamos aktyviai dalyvauti rengiant besivystančių šalių pagalbos privačiam sektoriui programas visais etapais. Šiuo tikslu reikėtų sukurti paramos vietos organizacijoms, atstovaujančioms mažosioms ir vidutinėms įmonėms, programą, kuri padėtų pastarosioms įgyti patirties, visų pirma rinkodaros, integracijos į tiekimo grandines, sertifikavimo, logistikos ir kt. srityse.

5.2 Besivystančiose šalyse verslininkų organizacijoms būtina įgyti gebėjimų gerinti verslo aplinką, stiprinti savo struktūrų demokratinį valdymą, pritraukti daugiau narių ir aktyviai su jais bendrauti. Panašios ES organizacijos partnerės galėtų aktyviai padėti stiprinti šiuos gebėjimus. Todėl pagal ES išorės pagalbos programas turėtų būti finansuojama ir techninė pagalba, kurią Europos verslininkų organizacijos teikia savo partneriams.

5.3 Privatųjį sektorių reikia vystyti numatant ir verslininkų mokymo modulius, įskaitant stažuotes išsivysčiusiose šalyse. Komitetas rekomenduoja apsvarstyti galimybę išplėsti programą „Erasmus“ jauniems verslininkams ir leisti ja taip pat naudotis

suinteresuotiems asmenims iš besivystančių šalių arba sukurti atskirą panašių tikslų siekiančią programą ir skirti reikiamus finansinius išteklius.

5.4 Būtina kiek galima labiau remti visų pirma žemos kvalifikacijos darbuotojų mokymą ir žinių ugdymą svarbiausių technologijų srityje. Jau seniai trūksta profesinio mokymo programų, kadangi šalys donorės dažniausiai skiria stipendijų universitetinėms studijoms. Tačiau tiek pramonėje, tiek ir kitose srityse privačiam sektoriui reikalingi įprastiniai profesiniai gebėjimai, įgyjami tradicinio mokymo sistemose, bei tam tikri darbo įgūdžiai, būtini įsidarbinant užsienio investuotojo įmonėje arba mišraus kapitalo bendrovėje.

5.5 Pagalba vystymuisi turėtų būti labiau remiami novatoriški projektai ir nauji įmonių modeliai, skatinantys įtrauktį, suteikiantys didelių privatačiojo sektoriaus bendradarbiavimo su nevyriausybinėmis organizacijomis galimybių. Pavyzdys galėtų būti deleguojami ekspertai savanoriai, besivystančiose šalyse padedantys plėtoti verslumą⁽⁹⁾. Platesnė informacija apie sėkmingus novatoriškus vystymąsi skatinančius verslo projektus padėtų valstybėms narėms veiksmingiau keistis patirtimi.

5.6 Ypatinę dėmesį reikėtų skirti gavybos pramonės ir žaliavų sektoriui. Rengiant investicinius projektus reikėtų atsižvelgti į tokias problemas, kaip aplinkos apsauga, socialinės darbuotojų sąlygos, vystymosi tvarumas. Paramą gaunančių šalių valstybės tarnybos ir vietos ir regionų valdžios institucijos turi nustatyti tinkamą sistemą kiekvienam veiklos sektoriui, visų pirma mokestinių prievolių vykdymo srityje, ir stebėti, kaip jos laikomasi. Parama turėtų padėti suformuoti šį sisteminių požiūrį, visų pirma nustatant tinkamiausias taisykles, kurios padėtų sumažinti pernelyg didelę administracinę našą ir užkirstų kelią korupcijos plitimui.

5.7 Pagalba vystymuisi turėtų būti remiamas tvarus žemės ūkis ir vietos perdirbimo pramonė siekiant pagerinti maisto produktų ir žaliavų perdirbimą. Reikėtų skatinti steigti žemdirbių ir smulkiųjų gamintojų, perdirbančių žemės ūkio produktus, asociacijas ir juos įtraukti į tiekimo grandines.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

⁽⁹⁾ Žr., pavyzdžiui, asociacijos *Ex-Change* svetainę: <http://www.ex-change.be>.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tvarių pokyčių prie demokratijos pereinančiose šalyse (aiškinamoji nuomonė)

(2014/C 67/02)

Pranešėjas **ANDRIS GOBIŅŠ**

ES Tarybai pirmininkaujanti Lietuva, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. balandžio 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Tvarių pokyčių prie demokratijos pereinančiose šalyse.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. rugsėjo 25 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 70 narių balsavus už, 1 – prieš ir 6 susilaikius.

„Vienintelis pastovus dalykas – nuolatinė kaita.“ Heraklitas

1. Rekomendacijos

1.1 Europos Sąjunga, jos valstybės narės ir pilietinė visuomenė yra sukaupusi neįtikėtinai turtingą perėjimo prie demokratijos patirtį. Šia patirtimi reikėtų geriau pasinaudoti siekiant stabilumo Europoje, ES kaimyninėse šalyse ir visame pasaulyje vykstant pokyčių procesams.

1.2 Šiuo metu vykstančiuose Jungtinių Tautų debatuose dėl vystymosi darbotvarkės po 2015 m. ES ėmėsi vadovaujamojo vaidmens ir ji privalo raginti įgyvendinti solidarumu ir nuoseklia politika pagrįstus konkrečius veiksmus. Būtina atsižvelgti į šią ir ankstesnes nagrinėjamos srities EESRK nuomones ⁽¹⁾.

1.3 Perėjimo prie demokratijos patirtis, sukaupta Europos Sąjungoje ir skirta jai, turi būti panaudota praktiškai. ES privalo geriau susisteminti savo teigiamą ir neigiamą perėjimo prie demokratijos patirtį, turimas paramos priemones bei duomenis apie atitinkamus veikėjus. Reikėtų parengti veiksmų planą, skirtą perėjimo prie demokratijos patirties panaudojimui programavimo procese ir nedelsiant parengti įgyvendinimui Europos pereinamojo proceso kompendiumą ir kitus pasiūlymus, pateiktus naujausiuose ES dokumentuose.

1.4 ES išorės politika turi tapti ryžtingesnė, pagrįsta didesniu dalyvavimu, atviresnė, veiksmingesnė ir nuoseklesnė. Šia politika reikėtų siekti skatinti žmogaus teises, pagrindines laisves (įskaitant asociacijos ir taikių susirinkimų laisvę), teisinę valstybę ir padėti kurti palankią demokratinę aplinką, suteikiant žmonėms ir pilietinės visuomenės organizacijoms galimybių prisidėti prie politikos formavimo ir įgyvendinimo stebėsenos. Reikia ilgalaikės strategijos.

1.5 Svarbų vaidmenį privalo atlikti ES pilietinė bei politinė visuomenė ir šalys partnerės. Partnerystės susitarimai, paramos programos ir dotacijos neturėtų būti tvirtinami, jeigu vadovaujantis ES partnerystės principu nėra užmegztas struktūruotas dialogas su pilietine visuomene, visų pirma su organizuota pilietine visuomene. Ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas dialogui su įvairiomis šalių partnerių socialinėmis grupėmis ir jų įtraukimui į šį procesą, nepamirštant mažumų ir atokiausių regionų gyventojų.

1.6 Šiuo metu daugelis galimų tvaraus vystymosi propaguotojų negali gauti ES paramos, nes tai draudžia diskriminuojančios administracinės ir kitokios taisyklės. Pozityvioji diskriminacija (neatverianti jokios galimybės manipuliuoti) ir reikalavimas, kad vystymo projektuose būtina dalyvautų neseniai perėjimą prie demokratijos patyrę partneriai yra būtini tam, kad pagal dabartinius vertinimus silpnesniems dalyviams būtų sudarytos tokios pat sąlygos kaip kitiems. Pirmenybę privaloma teikti projektų kokybei ir rezultatams.

1.7 Reikia pradėti taikyti naujas priemones ir išplėsti jau įgyvendinamus mechanizmus (visų pirma žr. 3.3.4, 3.3.6, 3.3.7 ir 3.3.8 punktus), pavyzdžiui, pasaulinius porinius projektus, Techninės pagalbos ir informacijos mainų programą (TAIEX), „Erasmus+“, naują mainų platformą ir kt.

1.8 Su autoritariniu režimu susijusiems veikėjams ir (arba) nedemokratiškai praktikai (pavyzdžiui, valstybinėms nevyriausybinėms organizacijoms (VNVO), „geltonosioms“ profsąjungoms ir kt.) parama neturėtų būti skiriama.

1.9 Apskritai platus visuomenės sluoksniai šalyse partnerėse turėtų sulaukti visapusiškos pagalbos.

⁽¹⁾ Visų pirma, 2013 m. gegužės 23 d. EESRK nuomonė „*Deramas gyvenimas visiems. Skurdo panaikinimas ir tvarios pasaulio ateities užtikrinimas*“ ir kitos susijusios nuomonės.

1.10 Demokratinis pokyčius, tvarų vystymąsi, integraciją ekonomikos augimą ir stabilią rinką kartu su didesne gerove ir didesniu užimtumu geriausia pasiekti pasinaudojus tinkamu valdymu ir tvirtu teisėmis grindžiamu požiūriu. Praktinė patirtis rodo, kad stipri pilietinė visuomenė, ypač tada, kai ji organizuota, yra didžiausias sėkmės garantas.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1 EESRK pritaria plačiam požiūriui į tvarų vystymąsi. Kaip jau yra pažymėjusi ES Taryba, tai apima tokius aspektus kaip „demokratinis valdymas, žmogaus teisės, teisinė valstybė, ekonominė ir socialinė gerovė, taika ir stabilumas“⁽²⁾.

2.2 Perėjimas prie demokratijos gali būti glaustai apibrėžtas kaip stabilizacija, parama demokratijai, institucijų kūrimas, gebėjimų ugdymas, dalijimasis geriausia patirtimi ir reformų įtvirtinimas, kad pokyčiai taptų tvarūs. Jis pagrįstas solidarumu ir pavienių asmenų, pilietinės visuomenės organizacijų, vyriausybių ir kitų subjektų veiksmis.

2.3 Keletas bendradarbiavimo su prie demokratijos pereinančiomis šalimis aspektų jau buvo svarstomi EESRK darbotvarkėje⁽³⁾. Šioje nuomonėje siekiama pateikti medžiagos iš dar nenagrinėtų šaltinių ir atskleisti specialius ES Tarybai pirmininkaujančią Lietuvą dominančius klausimus ir Europos pilietinės visuomenės bendrus interesus (taip pat norint prisidėti prie 2013 m. lapkričio mėn. Vilniaus Rytų partnerystės aukščiausiojo lygio susitikimo ir Europos vystymosi dienu).

2.4 Kitas motyvas atnaujinti dabartinę politiką – nauji įvykiai ES šalyse partnerėse. EESRK vis dar kyla abejonų dėl kai kuriuose ES rytinėse kaimyninėse šalyse, EUROMED regiono valstybėse ir kitose šalyse partnerėse įvykusių pokyčių ilgaamžiškumo. Galima pastebėti keletą teigiamų pokyčių Vakarų Balkanų regione (itin pažymėtina Kroatijos įstojimo į ES svarba).

3. Kaip ES galėtų geriau dalytis savo patirtimi?

Vienas svarbiausių tvaraus vystymosi ir demokratinių pokyčių skatinimo veiksnys gali būti vidinė motyvacija ir poreikis, paremtas aiškia ES atvirų durų politika, skirta visoms Europos šalims, ir kitomis privilegijomis Europai nepriklausančioms šalims bei jų visuomenei.

3.1 Geresnis ES politikos perėjimo prie demokratijos srityje koordinavimas

3.1.1 Kad pokyčiai taptų tvarūs, įvairios ES politikos priemonės, programos ir veikla, skirta tam pačiam regionui arba politikos sričiai, turėtų būti geriau koordinuojamos, kad atsirastų sinergija ir nedingtų nuoseklumas. ES išorės veiksmų pajėgumus reikia vystyti toliau, kad būtų pasiektas toks lygis, kai bendros europinės vertybės ir tikslai yra iš tikrųjų veiksmingai remiami europiniu mastu⁽⁴⁾.

⁽²⁾ 3218-osios Užsienio reikalų tarybos išvados (2013 m. sausio 31 d.), 19 straipsnis.

⁽³⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.eesc-opinions-highlights>.

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė dėl ES vaidmens bei santykių Vidurinėje Azijoje ir pilietinės visuomenės indėlio OL C 248, 2011 8 28.

3.1.2 Privaloma užtikrinti ir atidžiau stebėti „politikos suderinamumą vystymosi labui“. Įpareigojimas siekti „politikos suderinamumo vystymosi labui“, įtvirtintas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (pakeistos Lisabonos sutartimi) 208 straipsnyje, turėtų tapti politiniu ir įgyvendinimo pagrindu visiems išorės veiksmų priemonės nustatantiems reglamentams, todėl šis įpareigojimas turi būti aiškiai taikomas visose ES politikos priemonėse, programose ir veikloje. Naujų ES iniciatyvų nuoseklumas turi būti įtvirtintas absoliučiai visais atvejais. Visos programos (įskaitant jų vertinimą ir biudžeto išlaidų kategorijas) turėtų atspindėti ES tarptautinius įsipareigojimus ir prievolos žmogaus teisėms ir vystymuisi (įskaitant Jungtinių Tautų bendrąjį susitarimą dėl žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio) ir pirmiausia turėtų būti skirti visuomenės užribyje atsidūrusioms ir pažeidžiamoms žmonių grupėms. Taip pat svarbu stebėti, ar vykstant perėjimui prie demokratijos ir ES integracijai teigiami poslinkiai vienoje politikos srityse nėra lydimi neigiamų pasikeitimų kitose.

3.1.3 Reikia bendros platformos, kuria būtų lengva naudotis ir kurioje būtų apžvelgiamos visos ES ar jos valstybių narių įgyvendinamos priemonės (pavyzdžiui, dotacijos, konkursai, programos ir pan.), darančios tiesioginį arba netiesioginį išorinį poveikį. Galima rasti keletą panašumų (bendradarbiavimo galimybių) su portalu „Jūsų Europa“. Privaloma stengtis teikti informaciją mažesnėms (taip pat ir subregioninėms) organizacijoms. Papildomos tikslinės grupės turėtų būti ES valstybinių narių ir prie demokratijos pereinančių šalių institucijos. Pavyzdžiui, platformą turėtų papildyti naujienlaiškis arba socialinio tinklo Twitter žinutės.

3.1.4 ES turėtų siekti sutelkti ir koordinuoti ES ir jos valstybių narių šalyse partnerėse vykdomą veiklą ir kurti jos sinergiją, taip pat vengti pernelyg didelio vidinio konkuravimo. Valstybės narės galėtų apsvarstyti galimybę dalytis pareigomis kuriant bendro išorės bendradarbiavimo formas (perėjimo prie demokratijos proceso koordinatoriai, vertimo raštu centrai, teisinės pagalbos centrai, švietimo įstaigos ir t. t.) savo teritorijoje arba šalyse partnerėse.

3.2 Visų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas – būtinoji tvarybių pokyčių sąlyga

3.2.1 ES išorės veiksmų mechanizmai turi tapti kuo įtraukesni, skaidresni ir kiek galima labiau dalyvaujamojo pobūdžio, kad būtų užtikrintas bendros atsakomybės už vystymąsi ir bendradarbiavimą jausmas. Šiuo metu pastebima trūkumų. Reikėtų ištirti partnerystės principo potencialą suvienyti pilietinę visuomenę ir valdžios institucijas, pavyzdžiui, kaip išankstinį reikalavimą dotacijoms gauti.

3.2.2 Glaudus ir pageidautina, struktūruotas pilietinės ir politinės visuomenės atstovų dalyvavimas yra būtina sąlyga ilgalaikiam įsipareigojimui vykdyti reformas. Taip pat žr. 1.5 punktą. Pilietinės visuomenės organizacijų, įskaitant socialinius partnerius, aktyvumas tiek Europos Sąjungoje, tiek ir šalyse partnerėse yra būtinas planuojant ir įgyvendinant visus vystymosi ir bendradarbiavimo veiksmus. Turi būti stiprinamos jau užmegztos ir skatinamos naujos partnerystės.

3.2.3 EESRK yra pasirengęs prisidėti prie šios veiklos, o jo partneriai iš viso pasaulio yra toks pats vertingas šaltinis, kaip ir vykstantys reguliarūs forumai.

3.2.4 ES privalo vykdyti aktyvesnę veiklą tiek Europos Sąjungos, tiek ir partnerių subjektų gebėjimų ugdymo srityje. Tai galima daryti teikiant finansinę paramą, keičiantis patirtimi, įgyvendinant švietimo ir mokymo priemones ir kitus veiksmus ar programas.

3.2.5 Įvairiems valstybiniam ir nevalstybiniam veikėjams – ir ES, ir šalyse partnerėse, – turėtų būti sudarytos vienodos galimybės dalyvauti šiame procese. Turi būti pašalinta nepalaukama bet kokios formos tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, įskaitant pernelyg griežtus tinkamumo reikalavimus, projekto dydžio ir technines sąlygas, diskriminaciją taikant administracines taisykles, be kita ko, tuose pačiuose projektuose dirbančių ekspertų atlyginimo ir (arba) apmokestinimo skirtumus, bendram finansavimui keliamus reikalavimus (problemos, susijusios su įnašų natūra priėmimu), nacionalinį lobizmą, dėl kurio iškraipomi rezultatai, ir t. t. ⁽⁵⁾. Žr. 1.6 punktą.

3.2.6 Reikia taikyti ir aktyviau propaguoti XXI amžiaus technologines galimybes, įskaitant e. vyriausybę, kad vyktų dialogas ir būtų užtikrintas dalyvavimas. Galima būtų sukurti specialią Paramos demokratijai 2.0 programą.

3.3 Papildomi pasiūlymai dėl ES programų ir veiksmų

3.3.1 Dabartinė ES ir su ES susijusi finansavimo sistema ir paramos galimybės dažnai būna kritikuojamos kaip bereikalingai sudėtingos. EESRK palankiai vertina planus nuo 2014 m. supaprastinti ir suderinti ES išorės finansavimo priemones, įskaitant Europos kaimynystės priemonę, ir pritaria lėšų sutelkimui.

3.3.2 Svarbiausia – kokybė. Reikėtų objektyviai įvertinti konkrečią perėjimo prie demokratijos patirtį ir gebėjimą suprasti bei prisitaikyti prie šalies partnerės poreikių ir tai turėtų būti svarbiau už ankstesnę ES projektų įgyvendinimo patirtį.

3.3.3 Rengiant ES išorės (įskaitant vystymosi) politiką privaloma geriau pasinaudoti turima ES perėjimo prie demokratijos patirtimi ⁽⁶⁾. Reikėtų visapusiškai susisteminti ir išsamiai ištirti sėkmės sulaukusius atvejus ir įgytą patirtį. Išvadas reikia panaudoti, paversti veiksmais ir įtraukti į programavimo ciklą. Reikia imtis konkrečių tolesnių veiksmų, be kita ko, remtis šiomis žiniomis rengiant veiklos programas ir vertinant projektų dydį, skiriant jiems dotacijas ir pan.

3.3.4 Turi pradėti veikti Europos pereinamojo proceso kompendiumas, taip pat ir programavimo tikslais, ir jį reikia papildyti valstybinuose ir nevalstybinuose sektoriuose dirbančių ekspertų perėjimo prie demokratijos patirties duomenų baze. Partneriams turi būti sudarytos patrauklios sąlygos ieškoti ekspertų ir šį procesą reikėtų plačiai propaguoti, ypač šalyse partnerėse. Europos Komisija ir Europos išorės veiksmų tarnyba ES atstovybėms turėtų parengti kontrolinį sąrašą, padedantį naudotis kompendiumu programavimo tikslais (*inter alia*, gali būti nustatyta, jog toks sąrašas yra privalomas informacijos šaltinis ES veikloje dalyvaujantiems ekspertams).

3.3.5 Europos Komisija turėtų parengti **veiksmų planą geresniam turtingos ES perėjimo prie demokratijos patirties panaudojimui programavimo tikslais**. Toks veiksmų planas užtikrintų, kad patirtis sistemingai naudojama tose srityse, kuriose ji aktuali. Europos Komisija taip pat turėtų skirti pakankamai administracinių išteklių tokio veiksmų plano įgyvendinimui.

3.3.6 Atsižvelgiant į jau dabar egzistuojančių priemonių, kurios naudojamos keičiantis perėjimo prie demokratijos patirtimi, įvairovę, būtų patartina sukurti skėtinę platformą arba struktūrą, kuri kaupytų tokią patirtį ir ją sutelktų, kad Komisija organizuotų horizontalųjį valdymą ir jas sutelktų ir pristatytų vienoje vietoje.

3.3.7 Reikėtų apsvarstyti galimybę išplėsti į paklausą reaguojančias ES ekspertų priemones, tokias kaip SOCIEUX ar MIEUX. Šios priemonės yra puikus būdas operatyviai reaguoti į šalių partnerių poreikius. Geografinė teritorija, kurioje įgyvendinamos dabartinės poreikiais grindžiamos patirties mainų priemonės ir kitos programos, visų pirma Techninės pagalbos ir informacijos mainų programa (TAIEX), poriniai projektai ir „Erasmus+“, turi būti atvira visam pasauliui (ypač Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno valstybėms), kartu nemažinamos numatytos lėšos projektams, įgyvendinamiems šiuo metu programose dalyvaujančiose šalyse.

3.3.8 Reikėtų pradėti taikyti „NVO dvejetainio ir (arba) trejetainio“ koncepciją, kuri apimtų bent vieną partnerį iš ES-15, vieną iš ES-13 ir vieną iš besivystančios arba prie demokratijos pereinančios šalies ⁽⁷⁾. Taip pat reikėtų remti privačiojo sektoriaus atstovų keitimąsi patirtimi.

3.3.9 Europos plėtros fondas turėtų sudaryti palankesnes sąlygas ES valstybėms narėms keistis naujausia patirtimi perėjimo prie demokratijos srityje.

3.3.10 Kad patirtis veiksmingai paremtų perėjimą prie demokratijos, ES ir jos valstybės narės turi skirti pakankamą finansavimą ir užtikrinti visuomenės paramą. Be to, EESRK pakartoja, kad perėjimas prie demokratijos ir pavienių asmenų, pilietinės visuomenės ir valstybės vaidmuo turi tapti vienu iš Europos vystymosi metų (jais paskelbti 2015-ieji metai) aspektu.

⁽⁵⁾ Pavyzdžiui, rekomenduojamas Europos Parlamento tyrimas EXPO/B/AFET/2012/32 (2012 m.).

⁽⁶⁾ 3218-osios Užsienio reikalų tarybos išvados (2013 m. sausio 31 d.), 19 straipsnis.

⁽⁷⁾ EESRK nuomonė dėl *Naujo požiūrio į kintančią kaimynystę* OL C 43, 2012 2 15.

4. Parama tvarioms demokratinėms reformoms ir vystymuisi

ES valstybių narių nesena ir turtinga perėjimo prie demokratijos patirtis vis labiau vertinama ir vis dažniau panaudojama ne tik ES kaimyninėse šalyse, taikant „poreikiais pagrįstą požiūrį“. Demokratijos rėmimui Europos Sąjunga turėtų teikti pirmenybę.

4.1 Skirtinguose perėjimo prie demokratijos etapuose ES atliekamas ypatingas vaidmuo

4.1.1 Tvarus vystymasis priklauso nuo sugebėjimo pasiekti kuo platesnį bendrą sutarimą šalių partnerių visuomenėje. Būtina užtikrinti paramą demokratijai, geram valdymui, pagrindinėms laisvėms (įskaitant asociacijos ir taikių susirinkimų, žodžio laisvės, nepriklausomą žiniasklaidą ir kt.), pilietiniam ugdymui, neformaliajam švietimui ir savišvietai, ir teisingumui ir socialiniam teisingumui visose sferose ir visais lygmenimis.

4.1.2 Daugiau dėmesio reikėtų skirti politikos ir projektų veiksmingumui ir rezultatams. Projektai turi būti papildyti administracinėmis ir veiklos programomis bei paramos priemonėmis, skirtomis pavieniams asmenims. Veiksmingumo negalima pasiekti be geresnio koordinavimo šalyse partnerėse. Reikėtų teikti paramą ir konsultacijas planavimo klausimais.

4.1.3 ES partnerių ir visų jų visuomenės narių (įskaitant tokias grupes kaip moterys, mažumos ir kt.) nediskriminavimas, vienodų sąlygų taikymas ir aktyvus dalyvavimas yra esminis bendras principas ir išankstinė ES patikimumo sąlyga. Politikos diferencijavimas atsižvelgiant į šalies partnerės reikalavimus, aišku, yra būtinas ir turi būti tobulinamas. Be to, ES neturėtų būti atlaidesnė „strategiškai svarbioms“ šalims vien dėl siaurų interesų, nesujusių su tvariu vystymusi. Žmogaus teisių laikymasis yra ta sritis, kurioje ES ir jos partneriai turi bendradarbiauti.

4.1.4 ES atstovai turi būti ir „moderatoriai ir tarpininkai“ (analizuojantys vidaus poreikius ir remiantys ir skatinantys vietos suinteresuotųjų subjektų tarpusavio dialogą), ir „ekspertai“ (pasidalijantys savo sukauptą patirtimi ir perduodantys savo šalių perėjimo prie demokratijos darbo patirtį).

4.1.5 Platūs visuomenės sluoksniai šalyse partnerėse turėtų sulaukti visapusiškos pagalbos. Dabartiniu metu valdžios sektoriaus institucijos ir, kai kuriais atvejais, pilietinės visuomenės organizacijos (įskaitant socialinius partnerius), jaunimas ir mokslo darbuotojai yra laikomi svarbiausiais tikslinėms grupėms ES pagalbai gauti. Tvariam vystymuisi ir demokratiniam pokyčiams reikalinga visapusiška parama ir glaudus bendradarbiavimas su „ambasadoriais“, „propaguotojais ir vadovais“ arba „ilgalaikių pokyčių atstovais“, kilusiais iš pilietinės visuomenės, taip pat jos lyderių ir tinklų, tačiau reikia ne tik to. Būtina universali, visuotinai prieinama ir plačiai matoma parama partneriams ir jų visuomenėms. Kaimyninių šalių integracija į ES ir tokioms šalims teikiama parama neturėtų būti laikoma naudinga tik keletui išrinktųjų. Akivaizdūs patobulinimai tokiose srityse, kaip švietimas ir mokslas (įskaitant

profesinio švietimo ir mokymo reformas, vaikams skirtą veiklą ir kt.⁽⁸⁾), mažą anglies dioksido kiekį išmetanti ekonomika, infrastruktūra ir viešosios paslaugos (įskaitant IRT, sveikatos priežiūrą, žaidimų aikšteles ir kt.), deramas darbas ir kokybiško darbo galimybės, lyčių lygybė, parama socialiai ir ekonomiškai pažeidžiamiems žmonėms ir vietiniams gyventojams ir sąlygos, skatinančios verslo vystymąsi (įskaitant socialinių partnerių stiprinimą ir jų dalyvavimą⁽⁹⁾), ir kt., paskatins pokyčius ir sudarys sąlygas pasiekti didesnę bendrą sutarimą dėl europietiškos orientacijos.

4.1.6 Tikėtina, kad demokratijos stygių patiriančiose šalyse finansavimas, skiriamas oficialioms institucijoms arba per jas, yra panaudojamas ne socialiniams uždaviniams įgyvendinti, bet režimui palaikyti, o tikras demokratines vertybes puoselėjančioms vietinėms pilietinės visuomenės organizacijoms nesuteikiama galimybė teikti paraiškų finansavimui gauti. Europos demokratijos fondo įsteigimas, be abejonės, yra svarbus žingsnis, kurį žengti reikėjo jau ir seniai. Vis dėlto vien tik šis fondas nepajėgs išspręsti šių plataus masto problemų. Vienas iš sprendimų galėtų būti „smulkaus regione veikiančių pilietinės visuomenės organizacijų ir kitų pagalbos gavėjų žemėlapiu parengimas“⁽¹⁰⁾. Vietos ir (arba) neformali pilietinė visuomenė ir iniciatyvos taip pat turi būti plačiau remiamos – keletas ES valstybių narių jau turi lankstaus projektų finansavimo patirties. Be to, per pilietinę visuomenę skirstomos pagalbos procentinė dalis turi būti padidinta, pirmiausia autoritarinių režimų atveju.

4.1.7 Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas padėčiai prie demokratijos pereinančiose pietinėse ir rytinėse Viduržemio jūros regiono šalyse, kur demokratijai, žmogaus teisėms ir moterų teisėms iškilęs rimtas pavojus, ir į būtinumą užtikrinti tvirtesnę ES paramą pilietinei visuomenei ir moterų organizacijoms.

4.1.8 Apskritai ES turi kruopščiai išanalizuoti ir prisitaikyti prie savo šalių partnerių įvairių įgyvendinimo gebėjimų ir ypatumų.

4.1.9 ES turi keistis patirtimi, kaip užtikrinti tvarią išorės ir vidaus paramą vystymuisi, taip pat ir pilietinei visuomenei, pasibaigus pirmiesiems perėjimo prie demokratijos etapams ir pasiekus sąlyginę gerovę.

4.2 Integracinis ekonomikos augimas – įmonių ir darbo vietų vaidmuo prie demokratijos pereinančiose šalyse

4.2.1 Integracinis ekonomikos augimas ir stabili rinka, kartu su didesne gerove, užimtumu ir pažangiu ekonomikos liberalizavimu, turi atlikti pagrindinį vaidmenį prie demokratijos

⁽⁸⁾ Pvz., EESRK nuomonė dėl ES vaidmens bei santykių Vidurinėje Azijoje ir pilietinės visuomenės indėlio OL C 248, 2011 8 28.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė „Naujas požiūris į kintančią kaimynystę“ OL C 43, 2012 2 15.

⁽¹⁰⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymų dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Pasirengimo narystei pagalbos priemonės (PNPP II) ir Reglamento, kuriuo nustatoma Europos kaimynystės priemonė, OL C 11, 2013 1 15, p. 80: žr. taip pat Informacinį pranešimą „Pilietinės visuomenės vaidmuo įgyvendinant partnerystę pietinėmis Viduržemio jūros regiono šalimis siekiant demokratijos ir bendros gerovės“ (REX/356).

pereinančių šalių vystymosi procese (laikantis „ekonominės transformacijos“ koncepcijos diskusijose dėl vystymosi darbotvarkės po 2015 m.). Turi būti sudaromos saugios ir palankios investavimo sąlygos ir jos apsaugomos daugiašalių organizacijų – pavyzdžiui, PPO, EBPO – sudarytais tarptautiniais susitarimais.

4.2.2 Tvarumui esminės reikšmės turi teisinė valstybė ir nepriklausoma teisinė sistema, kurios negali pažaboti korupcija nei diktatūra. Gyvybiškai svarbios ir nepriklausomos pilietinės visuomenės organizacijos, kurių neįmanoma įbauginti, galimybė gauti informacijos, socialinė apsauga ir galimybės gauti orumo nežeminantį darbą, bendradarbiavimas mokslinių tyrimų ir technologijų srityje, energijos vartojimo efektyvumas ir nepriklausomybė bei gamtos išsaugojimas.

4.2.3 Būtina gerinti prekybos sąlygas ir prireikus naudotis išsamiais ir visapusiškais laisvosios prekybos susitarimais, kuriais siekiama „peržengti sienas“, kad techniniuose reglamentuose ir jų įgyvendinimo srityje būtų skatinamas nuolatinis taisyklių, principų ir standartų derinimas su tais, kurie galioja ES. ES partnerių tikslas turėtų būti tvirta, įtrauki ekonomika, nuolat mažinanti savo priklausomybę nuo išorės pagalbos, ir tai dar viena sritis, kurioje pasikeitimas patirtimi yra labai svarbus.

4.2.4 Autoritarinių režimų valstybėse prioritetą turi būti teikiamas dialogui su nepriklausomomis įmonėmis (taip pat ir profesinėmis sąjungomis bei kitomis pilietinės visuomenės organizacijomis) ir pagalbai joms. Visais atvejais turėtų būti užtikrinta, kad MVĮ atliktų svarbesnį vaidmenį kaip ekonomikos tvarumo, teisinės valstybės ir vystymosi garantai. Papildomą

vaidmenį gali atlikti užsienio investuotojų tarybos ir kiti pilietinės visuomenės organizacijų partneriai.

4.3 *Papildomos pastabos dėl tarptautinių partnerystės vystymosi srityje*

4.3.1 EESRK ir kiti organai jau yra ne kartą atkreipę dėmesį į būtinybę ES, JT ir kitoms tarptautinėms organizacijoms glaudžiai ir veiksmingai bendradarbiauti dėl vystymosi darbotvarkės po 2015 m.

4.3.2 Be to, ES turi atkreipti dėmesį ir į kitus pastarojo laikotarpio įvykius, įskaitant ir Atvirų vyriausybės partnerystės (iniciatyva, kuri yra itin svarbi EESRK ir kuri atspindi pirmiau minėtą partnerystės principą) sukūrimą. Numatomos transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės ir kitų panašių susitarimų poveikis turi būti kruopščiai planuojamas ir stebimas, kokią įtaką jie daro vystomajam bendradarbiavimui ir perėjimo prie demokratijos procesui.

4.3.3 Reikėtų kur kas geriau panaudoti ir remti pasaulinių privačių įmonių ir užsienio investuotojų, kuriems yra artimos ES vertybės, vaidmenį ir potencialą, visų pirma pagrindinių ekonominių ir socialinių teisių užtikrinimo srityje.

4.3.4 Reikėtų numatyti parengti išsamų tyrimą, kuriame būtų išanalizuoti pasaulinių fondų ir pilietinės visuomenės organizacijų geriausios praktikos pavyzdžiai ir priemonės, taikomos prie demokratijos pereinančiose šalyse.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpuso: sudaryti sąlygas visų ES valstybių narių piliečių dalyvavimui ir jį skatinti (tiriamoji nuomonė ES Tarybai pirmininkaujančios Lietuvos prašymu)

(2014/C 67/03)

Pranešėjas **Giuseppe IULIANO**

2013 m. balandžio 15 d. ES Tarybai pirmininkaujanti Lietuva, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpuso: sudaryti sąlygas visų ES valstybių narių piliečių dalyvavimui ir jį skatinti

(tiriamoji nuomonė ES Tarybai pirmininkaujančios Lietuvos prašymu).

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 25 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (2013 m. spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 110 narių balsavus už ir 2 susilaikius.

Ižanga

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas nuo pat jo įkūrimo ypatingą dėmesį skyrė savanoriškai veiklai, kadangi tai atspindi konkrečių piliečių siekį užtikrinti solidarumą, socialinę sanglaudą ir bendruomenių, kuriose jie vykdo savo veiklą, pažangą. Sakoma, kad savanoriška veikla „rodo visuomenės geros valios perteklių“ ir aiškiai atspindi Europos Sąjungos puoselėjamas vertybes.

Įvairiose nuomonėse EESRK svarstė klausimus, susijusius su savanoriška veikla tiek nacionaliniu lygmeniu, tiek vykdant tarpvalstybinę veiklą ES. Iš tikrųjų EESRK buvo pirmoji institucija, pasiūliusi minėti Europos savanoriškos veiklos metus. Be to, EESRK parengė nuomonių dėl pilietinės visuomenės vaidmens vykdant ES išorės veiksmus ir plėtojant vystomąjį bendradarbiavimą.

Todėl atsižvelgiant į tai, kad Sutarties dėl ES veikimo 214 straipsnio 5 dalyje konkrečiai kalbama apie Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpuso, vėliau pavadinto ES pagalbos savanorių (angl. „EU Aid Volunteers“) iniciatyva, įsteigimą ir kad jau pradėtas reglamento dėl šios iniciatyvos įgyvendinimo priėmimo artimiausiu metu procesas, yra tinkamas laikas EESRK užimti poziciją, kuri suteiktų Europos pilietinei visuomenei galimybę dalyvauti rengiant ir vėliau įgyvendinant šį reglamentą.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpuso (ESHPK), kitaip vadinamo ES pagalbos savanorių iniciatyva, įsteigimą, kadangi mano, jog jis gali paskatinti Europos piliečius dalyvauti humanitarinės pagalbos srityje, visų pirma vykdant tokių pilietinės visuomenės organizacijų kaip specializuotos nevyriausybinės organizacijos (NVO) veiklą.

1.2 ESHPK turi būti priemonė paskatinti įsitraukti tas valstybes nares, kurios neturi senų tradicijų dalyvauti vykdant humanitarines užduotis. Todėl EESRK siūlo numatyti konkrečius veiksmus, kuriais būtų paskatintas tiek šių šalių savanorių dalyvavimas, tiek jų socialinių ir humanitarinių organizacijų veikla.

1.3 Siekiant paskatinti piliečius pritarti humanitarinei veiklai ir pripažinti savanoriškos veiklos svarbą, EESRK taip pat rekomenduoja apsvarstyti galimybę imtis visuomenės informavimo šiais klausimais ir sąmoningumo ugdymo veiksmų.

1.4 EESRK visiškai pritaria Europos konsensuse dėl humanitarinės pagalbos išdėstytoms mintims dėl humanitarinės veiklos tikslų ir priemonių ir išreiškia įsitikinimą, kad humanitarinė pagalba apima ir humanitarinių krizių aukų apsaugą, jų orumo išsaugojimą bei pagarbą jų teisėms.

1.5 EESRK pabrėžia, kad humanitarinės veiklos sąvoka yra labai plati, apimanti daugiau nei pačią pagalbą, ir primena, kad visų pirma būtina laikytis humanitarinių žmogiškumo, nešališkumo, neutralumo ir nepriklausomumo principų bei humanitarinę veiklą reguliuojančių teisės aktų.

1.6 EESRK nori atkreipti dėmesį į išskirtinį savanoriškos veiklos pobūdį ir jos painiojimo su kitokia profesine veikla pavojų. Dabartinėmis ekonomikos krizės sąlygomis šis aspektas tampa ypač svarbus tiek pačiai Europos Sąjungai, tiek jos išorės veiklai.

1.7 EESRK atkreipia dėmesį, kad atskirose valstybėse narėse savanoriškos veiklos srityje galiojantys skirtingi teisės aktai gali turėti neigiamo poveikio ES pagalbos savanorių iniciatyvai.

1.8 Savanoriai į veiklą turėtų būti įtraukiami tik pagal poreikius, išnagrinėjus ir įvertinus padėtį ir nuo nelaimių ar sudėtingų krizių nukentėjusių gyventojų poreikius.

1.9 Pasiūlyme dėl reglamento ⁽¹⁾ pabrėžiama būtinybė nustatyti standartus visiems savanorių dalyvavimo proceso etapams. EESRK pritaria šiam susirūpinimui ir siūlo rengiant šiuos standartus remtis gerąja patirtimi humanitarinės veiklos srityje ir esamomis kokybiškomis iniciatyvomis.

1.10 Savanoriai paprastai dalyvauja socialinių organizacijų, rečiau – pilietinio pobūdžio viešųjų įstaigų veikloje. Įstaigų kokybė ypač svarbi sėkmingam darbui. EESRK pritaria, kad reikia sukurti organizacijų sertifikavimo mechanizmus, paremtus humanitarinės veiklos sektoriaus patirtimi ir įgytomis žiniomis. Sertifikavimo kriterijai turi būti taikomi – juos atitinkamai priderinus – ir nukentėjusių šalių priimančiosioms organizacijoms.

1.11 EESRK yra įsitikinęs, kad sertifikavimo mechanizmas turi būti kuriamas remiantis visa sukaupta patirtimi, o jį taikant reikia laikytis tokių svarbių principų kaip skaidrumas, laisva konkurencija ir lygios galimybės bei atskaitomybė. Ši iniciatyva turi paskatinti į veiklą įsitraukti senų tradicijų šioje srityje neturinčių šalių NVO.

1.12 EESRK nori pabrėžti savo įsitikinimą, kad be techninio ir profesinio pobūdžio mokymo, kuris, savaime aišku, yra svarbus, reikia numatyti ir daugiau dėmesio skirti tokiam mokymui, kurio dėmesio centre būtų vertybės, pagarba nukentėjusiai visuomenei, tarpkultūrinis matmuo, pagarba plačiąja prasme, psichologiniai ir socialiniai pagalbos aspektai ir kt., t. y. daugybė tų klausimų, kurie sudaro humanitarinės veiklos, neapsiribojančios vien techniniais dalykais, esmę.

1.13 Kalbant apie verslo subjektų, kurie taip pat yra sukaupę patirties įmonių ar kitokios savanoriškos veiklos srityje, dalyvavimą, EESRK yra įsitikinęs, kad šį klausimą reikia išsamiai išnagrinėti ir įvertinti mažųjų bei vidutinių įmonių indėlį.

⁽¹⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiamas Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpusas (COM(2012) 514 final).

2. Bendrosios pastabos

2.1 Nors savanorystė ir savanoriška veikla yra tapusios ES teisyno dalimi ir jau išstius dešimtmečius Europos institucijos šioje srityje vykdo įvairius projektus bei programas, Sutartyje dėl ES veikimo apie savanorišką veiklą konkrečiai užsimenama tik 214 straipsnio 5 dalyje (skyriuje „Humanitarinė pagalba“). Šioje dalyje siūloma įsteigti Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpusą (ESHPK), kad, kaip teigiama, jaunieji europiečiai būtų skatinami prisidėti prie humanitarinės pagalbos veiksmų.

2.2 Be to, kad šis užsiminimas sukėlė nuostabą dėl įvairių priežasčių, Sutartyje tai vienintelė nuoroda į savanorišką veiklą. Humanitarinis sektorius galbūt yra viena labiausiai specializuotų bendradarbiavimo sričių. Nekalbama apie savanorišką veiklą kituose sektoriuose, kuriuose Europa turi patirties, pavyzdžiui, jaunimo, socialiniame ir kt. Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, ES institucijos ėmė spręsti šios iniciatyvos įgyvendinimo klausimą. Taigi Komisija ėmėsi įvairių šios iniciatyvos pagrįstumo ir poveikio tyrimų ir įgyvendino daugelį bandomųjų projektų, kad įgytų patirties ir pritaikytų ją praktiškai ⁽²⁾. Iš pagrindinių pokyčių galima paminėti sprendimą pakeisti korpuso pavadinimą į ES pagalbos savanorių iniciatyvą ir diskusijose dėl reglamento, reguliuojančio iniciatyvos įgyvendinimą, pasiektą pažangą.

2.3 EESRK nori priminti, kad daugelis Europos socialinių organizacijų visada iš dalies vykde savanorišką veiklą, todėl vykdydamas savo užduotis Komitetas visada dėmesį skyrė šios veiklos skatinimui, propagavimui ir pan.

2.4 Be to, EESRK išdėstė savo poziciją daugelyje nuomonių įvairiais ES vystomojo bendradarbiavimo ir išorės veiklos klausimais ir ypač pabrėžė su jo įgaliojimais susijusias aspektus: pilietinės visuomenės vaidmuo, socialinės ir darbo teisės ir kt.

2.5 Humanitarinė pagalba yra vienas iš ES išorės veiklos aspektų ir būtent viena iš sričių, kurioje Europos pilietinės visuomenės dalyvavimas ir vaidmuo yra ryškiausi. Daugiau nei 47 proc. Europos Komisijos humanitarinės pagalbos teikiama per NVO ⁽³⁾; panašiai yra ir daugelyje valstybių narių. Be to, Eurobarometro duomenimis, tai viena iš ES politikos sričių, sulaukianti didžiausios Europos piliečių paramos ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Humanitarinės pagalbos ir civilinės saugos GD 2006, 2010 ir 2012 m. pavedė atlikti tris vertinimus šiuo klausimu: Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpuso įsteigimo peržiūra (2006 m.), Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpuso įsteigimo peržiūros galutinė ataskaita (2010 m.) ir Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpuso įsteigimo poveikio vertinimas (2012 m.), kuriais remiantis buvo padarytos įvairios išvados.

⁽³⁾ 2012 m. ECHO duomenys: http://ec.europa.eu/echo/files/funding/figures/budget_implementation/AnnexV.pdf

⁽⁴⁾ 2012 m. kovo mėn. Eurobarometro tyrimai rodo, kad 88 proc. Europos piliečių pritaria tam, kad Europos Sąjunga skirtų lėšų šioms sritims http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_383-384_fact_es_es.pdf.

2.6 Nuo 1996 m., kai buvo priimtas Reglamentas (EB) Nr. 1275/1996, Europos Komisija savo humanitarinei veiklai turi tvirtą pagrindą, kuris vėliau buvo papildytas priimtu Europos konsensusu dėl humanitarinės pagalbos, kurį trys institucijos (Taryba, Komisija ir Parlamentas) pasirašė 2007 m. ir kuriame nustatyti bendri humanitarinės pagalbos politikos principai. Šiame dokumente apibrėžta bendra ES humanitarinės pagalbos vizija, politiniai tikslai ir principai ir išdėstytas ES siekis vieningiau ir veiksmingiau tenkinti humanitarinius poreikius. Be to, apibrėžiamas valstybių narių ir ES institucijų vaidmuo. Galiausiai Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 214 straipsnyje humanitarinė pagalba nurodoma kaip atskira politikos sritis.

2.7 EESRK pritaria Europos konsensuse dėl humanitarinės pagalbos išdėstytam požiūriui, kad „ES humanitarinės pagalbos tikslas – atsižvelgus į poreikius, bet kada prirėkus reaguoti į ekstremalią situaciją, siekiant išsaugoti gyvybę, užkirsti kelią žmonių kančioms ir jas palengvinti bei išsaugoti žmonių orumą, jei valdžios organai ir vietos dalyviai negali visko aprėpti, negali arba nenori imtis veiksmų. ES humanitarinė pagalba apima ne tik pagalbą, paramos ir apsaugos operacijas, kurių tikslas – išgelbėti ir išsaugoti gyvybes humanitarinių krizių metu arba iš karto po jų, bet ir veiksmus, kuriais siekiama sudaryti geresnes sąlygas pasiekti žmones, kuriems reikia pagalbos, arba įgyti galimybę juos pasiekti, bei laisvam pagalbos srautui. ES humanitarinė pagalba prirėkus teikiama reaguojant į žmogaus sukeltas krizes (įskaitant sudėtingas ekstremalios situacijos atvejus) ir į stichines nelaimes“⁽⁵⁾. EESRK labai palankiai vertina teiginius apie aukų apsaugą ir žmogiškojo orumo išsaugojimą, kadangi tai apima daugiau nei įprastą pagalbos sąvoką.

2.8 Todėl EESRK pabrėžia, kad be tarptautinės humanitarinės teisės apibrėžčių, kuriomis nustatomos aukų teisės, ar be pirmiau minėtų pačios ES teisės aktų, kai kurioms pripažintoms humanitarinėms organizacijoms, pavyzdžiui, organizacijai „Gydytojai be sienų“, humanitarinė veikla yra pilietinės visuomenės ar asmens veiksmas kitos pilietinės visuomenės ar asmens atžvilgiu siekiant išgelbėti gyvybę ar palengvinti kančią. Skirtingai nei teikiant kitokio pobūdžio pagalbą, nesiekiamą pakeisti visuomenės, o tik padėti įveikti kritinį laikotarpį. Tai įsipareigojimas asmenims, o ne valstybėms. Pagrindinis vaidmuo humanitarinės pagalbos srityje tenka pilietinei visuomenei.

2.9 EESRK nori pabrėžti, kad humanitarinės pagalbos samprata per pastaruosius dešimtmečius pakito ir apima tokius aspektus kaip prevencija ir pavojaus mažinimas, pagalba, apsauga ir rehabilitacija po nelaimės ar konflikto. Europos Sąjunga pasiekusi Europos konsensuą dėl humanitarinės pagalbos tapo lydere šioje srityje. Tačiau humanitarinė pagalba nereiškia vien poreikių tenkinimo, ji apima aspektus, kurie įkūnija vadinamąjį „teisėmis grindžiamą požiūrį“, ir ją teikiant

žmonėms stengiamasi sugrąžinti jų orumą. Šio žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio klausimu EESRK indėlis gali būti reikšmingas.

2.10 EESRK taip pat nori pabrėžti, kad Europos konsensusas dėl humanitarinės pagalbos arba ES pagalbos savanorių iniciatyva gali padėti į šiuos klausimus atkreipti dėmesį tų valstybių narių, kurios neturi senų humanitarinės pagalbos tradicijų, tačiau be jokios abejonės gali suteikti naują viziją, postūmį ir turi didelį savanorių potencialą. Viena iš ES pagalbos savanorių iniciatyvos veiklos sričių turėtų būti piliečių savanoriškos veiklos humanitarinėje srityje skatinimas visoje Europos Sąjungoje.

2.11 Taigi, EESRK palankiai vertina ES pagalbos savanorių iniciatyvą ir nori išdėstyti savo požiūrį vykstant reglamento dėl šios iniciatyvos rengimo procesui visų pirma aptardamas tuos aspektus, kurie yra labiausiai susiję su jo, Europos Sąjungos konsultavimosi su pilietine visuomene institucijos, užduotimis ir patirtimi.

3. Savanoriška veikla Europai teikiant pagalbą

3.1 EESRK pritaria pasiūlyme dėl reglamento pateiktoms savanoriškos veiklos apibrėžtims, kurios buvo minėtos kitose nuomonėse. EESRK nori atkreipti dėmesį į išskirtinį savanoriškos veiklos pobūdį ir jos painiojimo su kitokia profesine veikla pavojus. Ekonomikos krizės, kaip kad šiuo metu, sąlygomis šis aspektas tampa ypač svarbus tiek pačioje Europoje, tiek jos išorės veikloje. Todėl EESRK siūlo tam tikrais atvejais įvertinti galimą ekonominių Europos savanoriškos veiklos poveikį pagalbą gaunančiose šalyse.

3.2 EESRK nori priminti, kad yra svarbu, kad teisės aktai, taikomi savanoriškai veiklai Europos Sąjungoje ir ypač tarptautinei savanorių veiklai, būtų suderinti. EESRK atkreipia dėmesį, kad skirtingose valstybėse narėse savanoriškos veiklos srityje galiojantis nevienodas teisinis pagrindas gali turėti neigiamo poveikio Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpuso iniciatyvai⁽⁶⁾.

3.3 EESRK taip pat yra įsitikinęs, kad ši iniciatyva turi padėti į savanoriškos veiklos ir humanitarinės pagalbos klausimus atkreipti dėmesį tų valstybių narių, kuriose nėra senų tradicijų šioje srityje. Vykdamas iniciatyvą turi būti siekiama sudaryti sąlygas dalyvauti tų šalių organizacijoms ir vadovaujantis lygių galimybių principu skatinti į veiklą įsitraukti savanorius ir savanores iš visos Sąjungos. EESRK siūlo imtis konkrečių veiksmų, kuriais būtų skatinamos dalyvauti organizacijos ir savanoriai iš tų valstybių narių, kurioms iki šiol buvo mažiau atstovaujama vykdamas humanitarines užduotis.

⁽⁵⁾ Konsensuso 8 straipsni. OL C 25, 2008 1 30, p. 1–12. Konsensuse taip pat kalbama apie tokias iniciatyvas kaip projektą SPHERE, kuriame apibrėžtos humanitarinių krizių ištiktų asmenų teisės ir nustatyta jų apsauga. Projekto SPHERE Humanitarinė chartija ir būtiniausi standartai.

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES politika ir savanoriška veikla. Tarpvalstybinės savanoriškos veiklos pripažinimas ir skatinimas ES“, COM(2011) 568 final, OL C 181, 2012 6 21, p. 150–153.

3.4 Nors pradinėje SESV versijoje buvo numatyta, kad jų veiklos sritis apsiribos humanitarinės pagalbos klausimais, iš tiesų didelė finansuojamų bandomųjų projektų dalis ir nemaža savanoriams paskirtų užduočių dalis yra labiau susijusios su vystomojo bendradarbiavimo, nelaimių rizikos mažinimo, atkūrimo ir atstatymo, švelninimo, atsigavimo ir kt. klausimais. EESRK mano, kad šis prisitaikymas yra logiškas ir siūlo išnagrinėti, kaip ateityje galėtų būti vystoma savanoriška veikla Europos Sąjungos vystomojo bendradarbiavimo srityje.

3.5 Savanoriška veikla teikiant Europos humanitarinę pagalbą ir apskritai imantis vystomojo bendradarbiavimo veiksmų turi derėti su likusiais ES institucijų veiksmais, juos papildyti ir būti jų dalimi. EESRK laikosi nuomonės, kad savanoriška veikla gali būti naudinga kitose tarptautinio vystomojo bendradarbiavimo srityse, bet savanorių dalyvavimo klausimas turi būti sprendžiamas laikantis rizikos vengimo, nekenkimo ar atsargumo principų, aiškiai nustatant sąlygas, kuriomis savanoriai imasi veiksmų.

3.6 Todėl EESRK pritaria tam, kad Europos Parlamentas apribojo savanorių galimybes dalyvauti konfliktinių, susijusių su grėsme saugumui ar sudėtingų ekstremalių situacijų sąlygomis. Pagalbos gavėjų, savanorių ir darbuotojų saugumui, ypač tokiais atvejais, kai vykdoma humanitarinė veikla, turi būti skiriamas didžiausias dėmesys.

3.7 Šiuo požiūriu EESRK siūlo žengti žingsnį į priekį nustatant projektų, kuriuos vykdant dera įtraukti savanorius, rūšis arba bent jau tiksliau apibrėžti, kokio pobūdžio veikloje neturėtų dalyvauti savanoriai plėtojant aptariamą iniciatyvą. Humanitarinės veiklos sritis yra labai plati ir įvairi ir reikia nustatyti, kuriais atvejais savanorių darbas yra iš tiesų tinkamas sprendimas.

3.8 Kartu EESRK palankiai vertina tai, kad buvo atsisakyta Sutartyje išdėstyto požiūrio į savanorišką jaunimo veiklą pasirinkant realistiškesnį požiūrį, pagal kurį atsižvelgiama į skirtingas savanoriškos veiklos rūšis, šiai veiklai reikalingas savybes, skirtingas vertybes ir kt. EESRK mano, kad reikia dėti pastangas užtikrinti tinkamą lyčių pusiausvyrą šiame projekte.

4. Europos pagalbos savanorių iniciatyvos įgyvendinimo iššūkiai

4.1 ES pagalbos savanorių iniciatyvos įgyvendinimo klausimu Europos Sąjungos institucijos laikosi atsargaus požiūrio. Iki šiol vykdytų bandomųjų projektų ir iniciatyvų įvertinimas turėtų turėti lemiamą reikšmę nustatant ir įveikiant kai kuriuos iš būsimų iššūkių. Visus suinteresuotuosius subjektus reikėtų supažindinti su šių vertinimų rezultatais ir taip pat aptarti sukaupią patirtį.

4.2 Savanoriai į veiklą turėtų būti įtraukiami tik remiantis poreikiais ir prašymais, išnagrinėjus ir įvertinus padėtį bei atsižvelgiant į nuo nelaimių ar sudėtingų krizių nukentėjusių gyventojų poreikius. Labai svarbu Europos lygmens priemonės (COHAFA, Humanitarinės pagalbos ir civilinės saugos GD mechanizmai ir kt.) susieti su tarptautiniais koordinavimo mechanizmais bendradarbiaujant su Humanitarinių reikalų koordinavimo biuru (OCHA).

4.3 Humanitarinės veiklos sektoriuje taip pat reikėtų sukurti aiškius mechanizmus su specializuotais tinklais, kaip kad šiuo metu veikiančios Tarptautinė Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pasmėnulio draugijų federacija, VOICE (savanoriškos bendradarbiavimo ekstremaliųjų situacijų atveju organizacijos) ar Tarptautinė savanorių organizacijų taryba (ICVA) ir kt.

4.4 Pasiūlyme dėl reglamento pabrėžiama būtinybė nustatyti standartus, kurie būtų taikomi visuose savanorių į trečiąsias šalis telkimo etapuose. EESRK pritaria šiam siekiui ir siūlo, kad šie standartai būtų paremti gerąja humanitarinio sektoriaus praktika ir jau sėkmingai vykdomomis atitinkamomis iniciatyvomis (7).

4.5 Nustatant šiuos standartus ypatingą dėmesį reikia skirti saugumui ir užtikrinti būtinas sąlygas, kurios leistų plėtoti savanorių veiklą ir didinti jų pridėtinę vertę humanitariniuose projektuose.

4.6 Savanoriai paprastai dalyvauja socialinių organizacijų, rečiau – pilietinio pobūdžio viešųjų įstaigų veikloje. Įstaigų kokybė ypač svarbi sėkmingai veiklai. EESRK pritaria, kad reikia sukurti organizacijų sertifikavimo mechanizmus, paremtus humanitarinės veiklos sektoriaus patirtimi ir įgytomis žiniomis. Taigi, EESRK siūlo išnagrinėti ir paskleisti patirtį, kurią sukaupė Humanitarinės pagalbos ir civilinės saugos GD įgyvendinant bendruosius partnerystės susitarimus su nevyriausybinėmis organizacijomis ir JTO agentūromis (8).

4.7 EESRK yra įsitikinęs, kad sertifikavimo mechanizmas turi būti kuriamas remiantis visa sukaupia patirtimi, o jį taikant reikia laikytis tokių svarbių principų kaip skaidrumas, laisva konkurencija ir lygios galimybės, taip pat atskaitomybė. Ši iniciatyva turi paskatinti į veiklą įsitraukti senų tradicijų šioje srityje neturinčių šalių NVO. Tuo tikslu EESRK siūlo numatyti konkrečius veiksmus, kuriais būtų siekiama skatinti Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpuso iniciatyvą ir humanitarinę veiklą apskritai visose valstybėse narėse.

(7) EESRK siūlo atskirai stebėti bendrų standartų iniciatyvą (JSI), pradėtą įgyvendinti vykdant tris svarbiausias humanitarinės veiklos gerinimo iniciatyvas: projektą SPHERE, iniciatyvą HAP (angl. *Humanitarian Accountability Partnership Initiative* – Humanitarinio sektoriaus partnerių atskaitomybės iniciatyva) ir tinklo „People in Aid“ kodeksą.

(8) Taip pat reikėtų vykdyti Humanitarinės pagalbos priežiūros komiteto šiuo metu nagrinėjamų pasiūlymų stebėseną ir išnagrinėti kai kuriose valstybėse narėse įdiegtus akreditacijos mechanizmus, kad būtų suderintas požiūris ir išvengta dubliavimosi.

4.8 Priimančiosioms organizacijoms atitinkamosešalyse taip pat turi būti taikomi sertifikavimo kriterijai, bet juos reikia priderinti. Priimančiųjų organizacijų gebėjimų stiprinimo veiksmai turi būti vienu iš prioritetų, kuriam būtų skiriama techninė, logistinė ir finansinė projekto pagalba. Inicijatyva gali būti priemonė pietinių šalių partneriams paremti ir prisidėti prie priimančiųjų šalių visuomenės stiprinimo. EESRK šiai temai skyrė ypač daug dėmesio ir ją priėmė įvairių nuomonių ⁽⁹⁾.

4.9 EESRK pabrėžia, kad savanorius siunčiančios ir priimančios įstaigos turi būti pilietinio pobūdžio, kadangi taip užtikrinama, kad bus laikomasi humanitarinių principų ir puoselėjamos humanitarinės vertybės, o savanoriai sulauks atitinkamos visuomenės palaikymo.

4.10 Kalbant apie verslo subjektų, kurie taip pat yra sukaupę patirties įmonių ar kitokios savanoriškos veiklos srityje, dalyvavimą, EESRK yra įsitikinęs, kad ši klausimą reikia išsamiai išnagrinėti ir pasiūlyti tam tikrus jų dalyvavimo mechanizmus. Bet kuriuo atveju EESRK laikosi nuomonės, kad reikia didinti mažų ir vidutinių įmonių vaidmenį, o ne tik stambių įmonių, turinčių įmonių socialinės atsakomybės ar panašių padalinių, kaip kad yra buvę anksčiau.

4.11 Norint užtikrinti sklandų veiksmų plėtojimą lemiamą reikšmę turi savanorių kandidatų, norinčių dalyvauti Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpuso veikloje, mokymas. EESRK nori pabrėžti savo įsitikinimą, kad be techninio ir profesinio pobūdžio mokymo, kuris, savaimė aišku, yra svarbus, reikia numatyti ir daugiau dėmesio skirti tokiam mokymui, kurio objektas būtų vertybės, pagarba nukentėjusiai visuomenei, tarpkultūrinė dimensija, pagarba apskritai, psichologiniai ir socialiniai pagalbos aspektai ir kt., t. y. daugybė tų klausimų, kurie sudaro humanitarinės veiklos, neapsiribojančios vien techniniais dalykais, esmę. Savanoriškos veiklos skiriamasis bruožas

ir yra būtent šis dėmesys principams ir vertybėms, kuris mokant savanorius turi būti svarbiausiu dalyku.

4.12 Tuo tikslu reikia bendradarbiauti su šioje srityje patirtį sukaupusiais skirtingų valstybių narių subjektais ir Europos masto mokymo tinklais, ne tik universitetinio pobūdžio, bet ir sukurtais pelno nesiekiančių organizacijų. Išskirtinį dėmesį reikia skirti vykdančioms bandomuosius projektus įgyvendintų mokymo veiksmų įvertinimui. EESRK ragina neatidėliojant pradėti kaupti informaciją apie gerąją praktiką šioje srityje, kad ji taptų lyginamuoju standartu (angl. *benchmarks*) būsimiems pasiūlymams.

4.13 Pasiūlyme dėl reglamento numatoma sukurti duomenų bazę, į kurią būtų įtraukiami potencialūs savanoriai, kuriuos vėliau būtų galima pasitelkti imantis veiksmų akredituotoms organizacijoms arba galbūt Komisijos tarnyboms. EESRK nori atkreipti dėmesį į tai, kad savanorio priėmimą į tam tikrą organizaciją lemia ne tik techniniai reikalavimai, bet ir bendrų vertybių puoselėjimas, pritarimas įstaigos įgaliojimams ir misijai ir kt. Todėl, kad ir kokį galutinį duomenų bazės pobūdį nustatytų Europos Komisija, EESRK yra įsitikinęs, kad būtina atsižvelgti į šį aspektą.

4.14 ES pagalbos savanorių iniciatyvos įgyvendinimas – tai galimybė imtis aktyvesnių Europos piliečių informuotumo didinimo ir švietimo veiksmų tokiais klausimais kaip solidarumas, būtinybė ir toliau, netgi krizės sąlygomis, užtikrinti pagalbos srautus ir skleisti visuotines vertybes. EESRK nori pareikšti, kad, kaip jau yra nurodęs kitose nuomonėse, reikia neapsiriboti „žinomumu“, o siekti užmegzti glaudesnius ryšius su piliečiais. Vykdančias užduotis pilietinės visuomenės organizacijoms, daugeliui kurių atstovauja EESRK, tenka lemiamas vaidmuo. EESRK pasisako už tai, kad šie piliečių informuotumo didinimo veiksmai visų pirma būtų vykdomi tose valstybėse narėse, kurios neturi senų tradicijų humanitarinės veiklos srityje.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė „Pilietinės visuomenės dalyvavimas Europos Sąjungos vystymosi ir vystomojo bendradarbiavimo politikoje“, OL C 181, 2012 6 21, p. 28–34.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl įtraukesnės ir imigrantams prieinamos pilietybės (nuomonė savo iniciatyva)

(2014/C 67/04)

Pranešėjas **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. vasario 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Įtraukesnės ir imigrantams prieinamos pilietybės

(nuomonė savo iniciatyva).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 3 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 176 nariams balsavus už, 10 – prieš ir 14 susilaikius.

1. Rekomendacijos ir pasiūlymai

1.1 EESRK pabrėžia, kad per pastaruosius dešimt metų ES padaryta labai didelė pažanga siekiant suvienodinti su Europos Sąjungos piliečio statusu susijusias teises, laisves ir garantijas stiprinant gyvenimo šalyje kriterijų, palyginti su pilietybės kriterijumi. ES pilietybė pamažu transformuojasi į gyvenamosios šalies pilietybę, susietą su Pagrindinių teisių chartija ir Sutarties (SESV) vertybėmis ir principais.

1.2 Komitetas mano, kad atėjo laikas įvertinti ir išnagrinėti, kokios užduotys neįgyvendintos ir kokios kliūtys dar neįveiktos norint, kad įtraukesnė, dalyvaujamoji ir pilietiška Europos Sąjungos pilietybė taptų prieinama visiems ES nuolat gyvenantiems asmenims.

1.3 XXI a. europiečiams tenka didžiulis iššūkis: išplėsti savo demokratinę sistemą pagrindus įtraukiant naujus piliečius, turinčius vienodas teises bei pareigas. Siekiant šio tikslo, teisė į valstybių narių pilietybę ir į Europos Sąjungos pilietybę turi būti užtikrinama visiems imigrantų kilmės asmenims, kurie įkūnija didžiulę tautų, etninę, religinę ir kultūrų įvairovę. Komitetas laikosi nuomonės, kad Europos demokratinės valstybės yra laisvos ir atviros visuomenės ir jos turi būti grindžiamos visų piliečių įtrauktimi neatsižvelgiant į jų kilmę ir tapatybės ištakas.

1.4 EESRK siūlo apsvaistyti, ar dabartinio teisinio ir politinio pagrindo, kuriuo grindžiama Europos imigracijos, pilietybės ir integracijos politika, pakanka šiandienos Europos visuomenėms, kurių pliuralizmas ir įvairovė nuolat didėja.

1.5 Dėl ekonomikos krizės pagrindinių teisių apsauga, integracija ir kova su diskriminacija buvo išbrauktos iš politinės darbotvarkės. EESRK išpėja apie netolerancijos, rasizmo ir ksenofobijos migrantų ir mažumų atžvilgiu plitimo pavojų. Poli-

tikai, socialiniai veikėjai ir žiniasklaida privalo jausti ypač didelę atsakomybę už savo veiksmus ir rodyti aišką politinį bei socialinį pavyzdį siekiant užkirsti kelią tokiam elgesiui, o Europos Sąjungos institucijos turi imtis ryžtingų veiksmų, kad būtų užtikrintos pagrindinės teisės.

1.6 Komitetas nori, kad jo tvirtą poziciją žinotų tie, kurie, vadovaudamiesi atskirtį skatinančio nacionalizmo idėjomis, nacionalinę ir europinę identitetą apibrėžia taip, kad dėl savo nacionalinės kilmės teisių į pilietybę netenka milijonai žmonių ir jų teisinis statusas tampa silpnas. Reikia didinti demokratijos kokybę Europoje sudarant daugiau galimybių įgyti valstybių narių pilietybę ir tapti Europos Sąjungos piliečiais.

Rekomendacijos valstybėms narėms

1.7 Kadangi daugelyje valstybių narių galimybės įgyti pilietybę ribojamos teisės aktais, EESRK rekomenduoja priimti lankstesnius teisės aktus ir nustatyti lankstesnes administracines procedūras, kad pilietybę galėtų įgyti trečiųjų šalių piliečiai, turintys ilgalaikio gyventojų statusą⁽¹⁾.

1.8 Komitetas ragina valstybes nares pasirašyti susitarimus su imigrantų kilmės šalimis, kad pastarieji galėtų turėti dvigubą pilietybę.

1.9 Valstybės narės privalo pasirašyti ir ratifikuoti 1997 m. Europos konvenciją dėl pilietybės bei 1992 m. Konvenciją dėl užsieniečių dalyvavimo vietos bendruomenės visuomeniniame gyvenime ir, vykdydamos pilietybės įgijimo ir jos netekimo politiką, turi laikytis proporcingumo, veiksmingos teisinės gynybos ir nediskriminavimo principų.

⁽¹⁾ Direktyva 2003/109.

1.10 EESRK atkreipia dėmesį, kad skirtingose valstybėse narėse vis dar kyla kliūčių pasinaudoti politinėmis teisėmis, pavyzdžiui, balsavimo teise, teise jungtis į asociacijas, teise dalyvauti politiniame gyvenime, ir rekomenduoja šioms valstybėms narėms pakeisti savo teisės aktus, kad jose nuolat gyvenantys trečiųjų šalių piliečiai įgytų tokias politines teises.

Pasiūlymas dėl Sutarties pakeitimo

1.11 Komitetas siūlo Europos Sąjungai ateityje, kai vyks naujas Sutarties (SESV) keitimo procesas, iš dalies pakeisti 20 straipsnį, kad Europos Sąjungos piliečiais taptų ir ES nuolat gyvenantys ir ilgalaikio gyventojų statusą turintys trečiųjų šalių piliečiai.

1.12 Suteikiant Europos Sąjungos pilietybę turi būti taikomas asmenų gyvenimo šalyje kriterijus. Kaip EESRK nurodė savo ankstesnėje nuomonėje ⁽²⁾, Europos teisėje gyvenimas šalyje jau laikomas įvairių ekonominių, socialinių, kultūrinių ir pilietinių teisių ir laisvių suteikimo trečiųjų šalių piliečiams kriterijumi. Daugelis šių teisių savo pobūdžiu yra panašios į Europos Sąjungos pilietybę. Tačiau šiuo metu nesuteikiamos kai kurios politinės teisės, pavyzdžiui, balsavimo teisė. EESRK nori priminti, kad *nuolatinis teisėtas gyvenimas šalyje taip pat turi sudaryti galimybę įgyti Europos Sąjungos pilietybę* ⁽³⁾.

Pasiūlymas Europos Sąjungos institucijoms

1.13 ES pagrindinių teisių chartija yra privalomojo pobūdžio ir ji sudaro naują Europos Sąjungos migracijos, integracijos ir pilietybės politikos pagrindą. Komisija turėtų išnagrinėti, kokią poveikį ši chartija turi trečiųjų šalių piliečių statusui ir teisėms, kad imtųsi naujų iniciatyvų, kurios leistų migracijos teisės aktus priderinti prie chartijos garantijų.

1.14 Chartijoje nustatyti trečiųjų šalių piliečiams taikomos naujos „pilietiškos pilietybės“ koncepcijos bendrieji principai (bendras pagrindinių teisių ir pareigų rinkinys). Komitetas siūlo, kad tokios „pilietiškos pilietybės“ plėtojimas taptų vienu iš naujos politinės programos, kuri nuo 2014 m. pakeis Stokholmo programą, prioritetų.

1.15 ES turi priimti **Imigracijos kodeksą**, kuris užtikrintų didesnę skaidrumą ir teisinį aiškumą dėl ES gyvenančių trečiųjų šalių piliečių teisių ir laisvių. Komitetas mano, kad Europos migracijos teisės aktai turi užtikrinti vienodas sąlygas ir nediskriminavimo principą.

1.16 Komisija turėtų įvertinti valstybių narių praktikoje tebekylančias problemas, susijusias su trečiųjų šalių piliečių pagrindinių teisių, visų pirma socialinių teisių, judumo teisių ir teisių į veiksmingą teisinę gynybą, užtikrinimu.

1.17 Komisija privalo iširti kliūtis, kurios kai kuriose valstybėse narėse vis dar trukdo gauti ilgalaikio gyventojų statusą ir mėlynąją kortelę ⁽⁴⁾, ir veiksmingai užbaigti pažeidimo nagrinėjimo procedūras, pradėtas prieš valstybes nares, kurios nesilaiko Europos Sąjungos teisės aktų.

1.18 Įgyvendindama integracijos darbotvarkę, Komisija turi įvertinti valstybėse narėse taikomas pilietybės įgijimo ir netekimo procedūras, šioje srityje išylančias kliūtis ir jų poveikį Europos Sąjungos pilietybei.

1.19 Komitetas prašo Europos Komisijos parengti pranešimą apie ES vykstančių diskusijų dėl JT Tarptautinės darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos konvencijos eigą ⁽⁵⁾. Komisija turi sudaryti sąlygas jos ratifikavimui.

2. Europos pilietybė

2.1 2013-ieji buvo paskelbti Europos piliečių metais. Europos Sąjungos pilietybė yra viena veiksmingiausių priemonių bendrai visų europiečių tapatybei sukurti. Komitetas mano, kad išties aktuali išlieka politinė filosofija, kuria remtasi jau steigiant Europos Sąjungą, kai Jean Monnet pareiškė: „Mes vienijame ne valstybes, bet žmones.“

2.2 Europos Sąjungos pilietybė nėra tuščia samprata – ji įkūnija konkretų teisinį ir politinį statusą, susidedantį iš teisių ir laisvių. Kaip nustatyta Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje, demokratija, laisvė, teisinė valstybė, lygybė ir žmogaus teisės yra pagrindinės Europos Sąjungos vertybės.

2.3 EESRK mano, kad šiais itin sunkiais laikais, Europą prislėgus giliai ekonomikos, socialinei ir politinei krizei, būtina įgyvendinti novatoriškas strategijas, skatinančias atviresnę ir įtraukesnę pilietybę, ir didinti visų Europos Sąjungoje gyvenančių asmenų pasitikėjimą.

2.4 Europos Komisija paskelbė antrąją ES pilietybės ataskaitą *ES piliečiai: jūsų teisės, jūsų ateitis*, kurioje nagrinėjamos kai kurios iš šiandieninių kliūčių ir problemų. EESRK ataskaitą vertina palankiai, bet pabrėžia, kad trūksta politinių veiksmų dėl trečiųjų šalių piliečių, kurie turi panašias į ES piliečių teises ir laisves, tačiau neturi visavertės pilietybės.

⁽²⁾ OL C 208, 2003 9 3, p. 76.

⁽³⁾ OL C 208, 2003 9 3, p. 76, 4.3 punktą.

⁽⁴⁾ Direktyva 2009/50.

⁽⁵⁾ 1990 m. gruodžio mėn. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja.

2.5 Komitetas imasi daugelio aktyvesnės Europos Sąjungos pilietybės skatinimo iniciatyvų, bet atkreipia dėmesį į šios problemos svarbą: daug jaunuolių, kurie yra antros arba trečios kartos imigrantų palikuonys, gyvena sunkiomis diskriminacijos ir atskirties sąlygomis ir dėl to gerokai susilpnėja jų noras tapatintis su visuomene, juos laikant „antrarūšiais“ piliečiais.

3. Europos integracijos darbotvarkė: imigrantų dalyvavimas demokratiname procese

3.1 Jau prieš dešimt metų EESRK pasiūlė, kad integracija taptų neatskiriama bendros imigracijos politikos dalimi, ir reikalavo įgyvendinti Europos darbotvarkę. 2004 m. Taryba patvirtino dešimt bendrų pagrindinių įtraukties principų. Viename jų nurodoma, kad „galimybės imigrantams tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos šalies piliečiai ir nediskriminuojant kreiptis į institucijas, o taip pat naudotis tiek privačiomis, tiek ir viešosiomis prekėmis ir paslaugomis sudarymas yra esminė sąlyga siekiant geresnės integracijos“. Kitame teigiama, kad „imigrantų dalyvavimas demokratiname procese ir formuojant integracijos politiką bei rengiant integracijos priemones, ypač vietos lygiu, turi teigiamos įtakos jų integracijai“.

3.2 Europos Komisija, bendradarbiaudama su EESRK, numato Europos integracijos darbotvarkę ir inicijuoja įvairius paramos valstybėms narėms veiksmus. EESRK kartu su Komisija sukūrė Europos integracijos forumą⁽⁶⁾, kad paskatintų dalyvauti imigrantus ir pilietinės visuomenės organizacijas.

3.3 Komitetas prie integracijos darbotvarkės prisidėjo parengdamas įvairias nuomones⁽⁷⁾.

3.4 Forumas nagrinėjo imigrantų dalyvavimo demokratiname procese svarbą jų integracijai ir padarė išvadą, kad valstybėse narėse, kuriose imigrantams sudaromos palankios sąlygos įgyti piliečių teises, geriau vyksta integracija. Todėl Komitetas valstybėms narėms rekomenduoja savo nacionalinėje teisėje priimti lankstesnius teisės aktus, kurie ilgalaikio gyventojų statusą turintiems trečiųjų šalių piliečiams suteiktų galimybę įgyti pilietybę.

3.5 Komitetas palankiai vertina tai, kad profesinės sąjungos ir NVO laikosi integracinio požiūrio ir imigrantams sudaro palankias sąlygas dalyvauti savo demokratinėje organizacinėje veikloje. Pilietinė visuomenė skatina trečiųjų šalių piliečius tapti aktyviais organizacijų nariais.

3.6 Integracija yra dvikryptis socialinis imigrantų ir priimančios visuomenės abipusio prisitaikymo procesas, kuris turėtų būti remiamas gero valdymo priemonėmis Europos Sąjungos, nacionaliniu, vietos ir regionų lygmeniu. Bendras Europos požiūris turi didelę pridėtinę vertę, kadangi integracija susiejama su Sutartyje įtvirtintomis vertybėmis ir principais, vienodomis sąlygomis ir nediskriminavimu, Pagrindinių teisių chartija, Europos žmogaus teisių konvencija ir strategijos „Europa 2020“ darbotvarkė.

3.7 Europos imigracijos teisės aktai turi užtikrinti vienodas sąlygas ir nediskriminavimo principą. Todėl taip pat reikėtų kalbėti apie teises ir galimybes, susijusias su kalbų vartojimu ir religine praktika. Komitetas mano, kad iniciatyva, kurios ėmėsi Komisija pasiūlydama direktyvą⁽⁸⁾, kad darbuotojai galėtų lengviau naudotis laisvo darbuotojų judėjimo teisėmis, yra ištisai teigiamas dalykas.

3.8 Tačiau EESRK pasiūlė visiems ES gyvenantiems asmenims, neatsižvelgiant į jų turimą migrantų statusą arba pilietybę, sudaryti vienodas sąlygas ir šiuo tikslu panaikinti tam tikrus dabartinius su Sąjungos piliečio statusu susijusius apribojimus.

4. Nacionalinė pilietybė, gyvenimas šalyje ir Europos Sąjungos pilietybė

4.1 Komitetas nori, kad būtų atnaujintos diskusijos dėl Europos Sąjungos pilietybės pobūdžio ES teisėtai ir nuolat gyvenančių trečiųjų šalių piliečių atveju. Būtina sugrįžti prie Tamperės Europos Vadovų Tarybos išvadose išdėstyto pradinio požiūrio⁽⁹⁾. Tamperėje⁽¹⁰⁾ apibrėžtos Europos Sąjungos piliečiams ir trečiųjų šalių piliečiams sudaromos teisingos ir vienodos sąlygos ir toliau išlieka vienu iš politinių prioritetų, tačiau per keturiolika bendros imigracijos politikos vykdymo metų tikslų pasiekti nepavyko.

4.2 Pilietybę suteikia valstybės narės vadovaudamosi savo teisės aktais, kadangi Sutartis šiuo metu ES nesuteikia jokių teisės aktų suderinimo įgaliojimų, todėl tai yra nacionalinio suvereniteto klausimas.

⁽⁶⁾ COM(2013) 236 final.

⁽⁹⁾ 1999 m. spalio 15–16 d. Tamperės Europos Vadovų Taryba, pirminkaujančios valstybės narės išvados.

⁽¹⁰⁾ 18 punkte nurodoma, kad:

Europos Sąjunga privalo užtikrinti vienodas sąlygas trečiųjų šalių piliečiams, teisėtai gyvenantiems jos valstybių narių teritorijoje. Aktyvesnė integracijos politika turėtų būti siekiama jiems suteikti teises ir pareigas, prilygstančias Europos Sąjungos piliečių teisėms ir pareigoms. Ja taip pat turėtų būti stiprinama kova su diskriminacija ekonominiame, socialiniame ir kultūriniame gyvenime bei kuriamos kovos su rasizmu ir ksenofobija priemonės.

21 išvadų punkte išdėstomas toks prioritetas:

Trečiųjų šalių piliečių juridinis statusas turėtų būti derinamas su valstybių narių piliečių statusu. Europos Vadovų Taryba užsibrėžia tikslą ilgą laiką valstybėje narėje teisėtai gyvenantiems trečiųjų šalių piliečiams suteikti galimybę gauti valstybės narės, kurioje jie gyvena, pilietybę.

⁽⁶⁾ <http://ec.europa.eu/ewsi/en/policy/legal.cfm>.

⁽⁷⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 69–75; OL C 48, 2011 2 15, p. 6–13; OL C 354, 2010 12 28, p. 16–22; OL C 347, 2010 12 18, p. 19–27; OL C 128, 2010 5 18, p. 29–35; OL C 27, 2009 2 3, p. 95–98; OL C 318, 2006 12 23, p. 128–136; OL C 125, 2002 5 27, p. 112.

4.3 Tačiau visose valstybėse narėse imigrantų organizacijos, profesinės sąjungos ir NVO vykdo iniciatyvas ir diskusijas, kad būtų sutrumpinti terminai, nustatytos lankstesnės imigrantų natūralizacijos ir pilietybės įgijimo procedūros ir sklandžiau vykdoma integracija, turint omenyje tai, kad nei visuomenė, nei valstybė, kurios nuolat gyvenantiems asmenims nesudaro vienodų sąlygų ir nesuteikia tokių pat dalyvavimo teisių, negali būti laikomos integruojančiomis.

4.4 Europos Sąjungos pilietybės samprata yra neginčijamai įtvirtinta Sutartyse, ES teisėje ir Pagrindinių teisių chartijoje. Sutartyje (SESV), o konkrečiai – jos 20 straipsnyje nurodoma: „Kiekvienas asmuo, turintis valstybės narės pilietybę, yra Sąjungos pilietis. Sąjungos pilietybę papildo nacionalinę pilietybę, bet jos nepakeičia.“ Tokiu būdu pilietybė, t. y. atskirose valstybėse narėse nustatyta teisinė jos įgijimo ir netekimo tvarka, yra „visraktis“, atveriantis duris į ES pilietybę⁽¹¹⁾.

4.5 Nuo pat Mastrichto sutartimi įteisinto Europos Sąjungos pilietybės įvedimo 1992 m. buvo daug svarstytas ir kritikuotas glaudžios Europos Sąjungos piliečio statuso sąsajos su valstybės narės pilietybe klausimas. Šis ryšys iš esmės lemia tai, kad ES teisėtai gyvenantys trečiųjų šalių piliečiai formaliai neturi teisės į Europos Sąjungos pilietybę, todėl šie asmenys išlieka „nepastebimi“ Europos Sąjungos diskusijose dėl pilietybės, politinėje veikloje ir demokratiname gyvenime.

4.6 Tai yra ribojančio pobūdžio Europos Sąjungos pilietybės aiškinimas, kai teigiama, kad egzistuoja vienalytė ir aiškiai identifikuojama Europos Sąjungos piliečiais vadinamų asmenų grupė ir kita grupė, įvardijama kaip trečiųjų šalių piliečiai, kurie nelaiškomi Europos Sąjungos piliečiais.

4.7 Tačiau kas gi tie Europos Sąjungos „piliečiai“? Ar teisinga Europos Sąjungos pilietybės taikymą srityje apsiriboti vien valstybių narių pilietybę turinčiais asmenimis? Ar trečiųjų šalių piliečiai jau turi tam tikras teises ir laisves, kurios panašios į turimas Europos Sąjungos piliečių ir su jomis palyginamos? Kokie yra dabartiniai Europos Sąjungos pilietybės apribojimai ir problemos? Koks vaidmuo šiomis aplinkybėmis tenka politiniam dalyvavimui ir teisei balsuoti? Kodėl daugelis jaunuolių, kurie yra imigrantų palikuonys, ir toliau išlieka „antrarūšiais“ piliečiais? Jei imigrantų dalyvavimas demokratiname procese paspartina jų integraciją, kodėl jie patiria atskirtį?

4.8 Iki šiol sprendimą, kas yra Europos Sąjungos pilietis, o kas – ne, netiesiogiai priimdavo valstybės narės. Tai turi pasikeisti, kad Europos Sąjungos pilietybė taptų Europos integracijos šerdimi.

⁽¹¹⁾ G. R. De Groot, „Ryšys tarp Europos Sąjungos valstybių narių teisės aktų pilietybės klausimu ir Europos Sąjungos pilietybės“ (*The relationship between the nationality legislation of the Member States of the European Union and European Citizenship*), VI skyrius leidinyje M. La Torre (red.) „Europos Sąjungos pilietybė: institucinis iššūkis“ (*European Citizenship: An Institutional Challenge*), Kluwer International Law, Haga, 1998 m.

5. „Pilietiška“ Europos Sąjungos pilietybė

5.1 Pagrindinių teisių chartijoje nustatyti bendrieji principai, kuriais grindžiama nauja pilietiškos, įtraukios ir dalyvaujamosios Europos Sąjungos pilietybės samprata, kurią, Komiteto manymu, reikia vystyti.

5.2 Komisija nurodė, kad Pagrindinių teisių chartija yra pamatinis dokumentas plėtojant trečiųjų šalių piliečiams skirtos „pilietiškos pilietybės“ sampratą (susietą su tam tikromis bendromis pagrindinėmis teisėmis ir pareigomis).

5.3 ES pagrindinių teisių chartija yra privalomojo pobūdžio ir turi panašią į Sutarčių teisinę galią. Chartija pakeitė ir įtvirtino Europos Sąjungos piliečio statuso komponentus. Į jos taikymo sritį patenka ir Europos Sąjungos, ir trečiųjų šalių piliečiai. V antraštinėje dalyje išdėstytos piliečių teisės, tačiau šios dalies 41 straipsnis („Teisė į gerą administravimą“) ir 45 straipsnio („Judėjimo ir apsigyvenimo laisvė“) 2 dalis taikomi ir trečiųjų šalių piliečiams.

5.4 EESRK pabrėžia, kad likusios chartijos nuostatos taikomos visiems asmenims neatsižvelgiant į jų pilietybę. Chartijoje valstybių narių laisvė savo nuožiūra priimti sprendimą apsiriboja klausimais, susijusiais su teisės gyventi šalyje užtikrinimu, šeimos susijungimu, išsiuntimu, taip pat pilietybės įgijimu ir netekimu. Vienas iš svarbiausių dalykų – VI antraštinė dalis „Teisingumas“, kurioje numatyta teisė į veiksmingą gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, jei pažeidžiamos tam tikros pagrindinės ir piliečių teisės.

5.5 EESRK laikosi nuomonės, kad Europos Sąjungos pilietybės derinimas su chartija gali turėti didelį poveikį išplečiant Europos Sąjungos piliečio statuso aprėpties sritį. Vienas iš rimčiausių šiandienos iššūkių yra teisės į veiksmingą teisinę gynybą užtikrinimas trečiųjų šalių piliečiams, kuriems valstybės narės ir jų valdžios institucijos taikė išlygas pagrindinių teisių ir laisvių srityje arba jas pažeidė ES teisės požiūriu⁽¹²⁾.

5.6 Vykstant parengiamiesiems Europos Konvento darbams, EESRK priėmė rezoliuciją, kurioje nurodė: „Būtina gerinti imigrantų integracijos politiką. Komitetas prašo Konvento išnagrinėti galimybę Europos Sąjungos pilietybę suteikti ilgalaikių gyventojų statusą turintiems trečiųjų šalių piliečiams.“⁽¹³⁾

⁽¹²⁾ S. Carrera, M. De Somer ir B. Petkova, „Europos Sąjungos Teisingumo Teismas – pagrindinių teisių teismas: veiksmingo pagrindinių teisių užtikrinimo laisvės, saugumo ir teisingumo erdveje iššūkių“ (*The Court of Justice of the European Union as a Fundamental Rights Tribunal: Challenges for the Effective Delivery of Fundamental Rights in the Area of Freedom, Security and Justice*), CEPS Policy Brief, Europos politikos studijų centras, Briuselis, 2012 m.

⁽¹³⁾ OL C 61, 2003 3 14, p. 170, 2.11 punktas.

5.7 Savo komunikate dėl Bendrijos migracijos politikos⁽¹⁴⁾ Komisija užsibrėžė tikslą sukurti Europos teisės aktų sistemą trečiųjų šalių piliečių priėmimo ir gyvenimo klausimais ir bendrą teisinį statusą, grindžiamą principu, pagal kurį teisės ir pareigos jiems būtų suteikiamos tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir Europos Sąjungos piliečiams, bet jos būtų skirtingos atsižvelgiant į buvimo trukmę.

5.8 Jei praėjus minimaliam penkerių metų laikotarpiui imigrantams būtų leista įgyti pilietybę, tai galėtų užtikrinti sėkmingą daugelio imigrantų įsitvirtinimą visuomenėje arba tapti pirmu žingsniu siekiant įgyti valstybės narės pilietybę.

5.9 EESRK savo nuomonėje dėl *Europos Sąjungos pilietybės suteikimo* nurodė, kad plačioji Europos Sąjungos pilietybės samprata atitinka sampratą, kurią pasirinko Europos Komisija ją pavadinusi „pilietiška pilietybe“.

5.10 EESRK teigė, kad Europos Sąjungos lygmens „pilietiška pilietybė“ turi būti suprantama kaip „dalyvaujamoji ir įtrauki“ pilietybė visiems Europos Sąjungos teritorijoje nuolat gyvenantiems asmenims, o visų asmenų lygybės prieš įstatymą principas turėtų būti viena pagrindinių jos ašių. EESRK savo nuomonėje dėl Europos Sąjungos pilietybės suteikimo jau pabrėžė, kad taip būtų „įsipareigota užtikrinti vienodas sąlygas siekiant skatinti ir sklandžiau vykdyti kurioje nors iš Europos Sąjungos valstybių narių nuolat ir teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių piliečių pilietinę integraciją (lygybė prieš įstatymą)“ ir pavyktų įveikti šiuo metu trečiųjų šalių piliečių patiriamą diskriminaciją.

6. Praėjus dešimčiai metų tebėra problemų, kurias reikia išspręsti

6.1 Pastarąjį dešimtmetį Europa įgyvendino politiką, priėmė teisės aktus ir nustatė teismo praktiką, kurie yra labai svarbūs ir Europos Sąjungos pilietybei, ir trečiųjų šalių piliečių statusui. Šie procesai ikūnijo laipsnišką su Europos Sąjungos pilietybe susijusių teisių, laisvių ir garantijų išplėtimą remiantis gyvenimo šalyje kriterijumi. Vis dėlto EESRK laikosi nuomonės, kad jos išplėtos nepakankamai ir dar yra pernelyg daug apribojimų.

6.2 Vienas iš svarbiausių žingsnių teisėkūros srityje – **Direktyva 2004/38 dėl pilietybės**, kurią priėmus vienoje teisinėje priemonėje buvo suderinta iki tol padrika ir nevientisa Europos laisvo judėjimo ir gyvenimo reguliavimo sistema. ES ypač aktyviai dėjo pastangas, kad būtų pripažintos trečiųjų šalių piliečių, kurie yra Europos Sąjungos piliečių šeimos nariai, teisės ir jų

nediskriminavimo nuostatos. Direktyvoje konkrečiai pripažįstamos įvairios tokių šeimų narių, kurie yra trečiųjų šalių piliečiai, teisės ir laisvės, kurios savo pobūdžiu yra labai panašios į suteiktas Europos Sąjungos piliečiams.

6.2.1 EESRK pritaria Komisijai, kuri pareiškė, kad vienas svarbiausių uždavinių – pašalinant tam tikrą netinkamą nacionalinę praktiką visiems asmenims sudaryti sąlygas kasdieniame gyvenime naudotis direktyvoje numatytais teisėmis ir suteikti veiksmingą teisinę gynybą tiems, kurių pilietinės laisvės buvo pažeistos.

6.2.2 Kai šios „piliečių teisės“ įgyjamos konkrečiai dėl šeimos santykių, galimybė jomis naudotis gali būti suteikiama tik tuomet, kai Europos Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai naudojami teise laisvai judėti arba emigruoja į kitą valstybę narę. Judėjimo Europos Sąjungos viduje veiksmai išlieka viena iš sąlygų šeimos nariams norint pasinaudoti Europos Sąjungos pilietybės suteikiama apsauga⁽¹⁵⁾. Direktyva taip pat pripažįstama tokių šeimų narių nuolatinio gyvenimo teisė jiems išgyvenus šalyje penkerius metus.

6.2.3 Tačiau EESRK mano, kad nacionalinės valdžios institucijos vis dar taiko tokius teisės aktus ir praktiką, kurie varžo Europos Sąjungos piliečių šeimos narių laisvo judėjimo ir gyvenimo šalyje teisę. Taip pat vis dar yra atvejų, kai Europos Sąjungos piliečių šeimos nariai užsieniečiai susiduria su atvirkštine diskriminacija, ir šį klausimą reikia spręsti⁽¹⁶⁾.

6.3 Labai aktyvus buvo **ES Teisingumo Teismas**, kuris atliko teigiamą vaidmenį siekdamas apsaugoti ir paaiškinti reguliavimo subtilumus ir Europos Sąjungos pilietybės suteikiamas individualias teises⁽¹⁷⁾. ESTT patvirtino, kad Europos Sąjungos pilietybė turi tapti pagrindiniu Europos Sąjungos piliečių statusu⁽¹⁸⁾.

6.3.1 EESRK palankiai vertina Teisingumo Teismo nustatytą teismo praktiką pilietybės klausimais ir pabrėžia, kad priimant direktyvą į ją įtraukta didžioji ESTT teismo praktikos dalis, kadangi į ją sudėti patys svarbiausi iki 2004 m. Teismo priimti sprendimai su laisvu judėjimu ir Europos Sąjungos pilietybe susijusiose bylose.

⁽¹⁵⁾ E. Guild, „Teisiniai Europos identiteto aspektai: ES pilietybė ir migracijos teisė“ (*The Legal Elements of European Identity: EU Citizenship and Migration Law*), Kluwer Law International, European Law Library, Haga, 2004 m.

⁽¹⁶⁾ Europos Sąjungos 2010–2011 m. metinis pranešimas apie laisvą darbuotojų judėjimą Europoje, K. Groenendijk ir kt., Europos Komisija, Užimtumo GD, 2012 m. sausio mėn. Žr. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=475&langId=en>.

⁽¹⁷⁾ T. Kostakopoulou „Europos Sąjungos pilietybė: pamatai ateičiai“ (*European Citizenship: Writing the Future*), *Europos teisės žurnalas*, specialus numeris, skirtas ES pilietybės temai, 13 t., Nr. 5, 2007 m., p. 623–646.

⁽¹⁸⁾ C-184/99, Grzelczyk.

⁽¹⁴⁾ COM(2000) 757 final.

6.3.2 ESTT sukaupė plačią teismo praktiką ir Europos teisės bendrųjų principų klausimu⁽¹⁹⁾, taip pat dėl proporcingumo ir nediskriminavimo principų, kurie turi būti taikomi visiems asmenims neatsižvelgiant į jų pilietybę ar turimą migranto statusą, jei jų atžvilgiu Europos Sąjunga imasi veiksmų arba jiems taikoma Europos teisė. Teismo praktika apima net valstybių narių kompetenciją pilietybės įgijimo ir netekimo klausimais, jos poveikį Europos Sąjungos pilietybei ir su ja susijusioms teisėms.

6.3.3 Teisingumo Teismas ne kartą yra pareiškęs, kad naudojamosi savo kompetencija pilietybės klausimais valstybės narės ypatingą dėmesį privalo skirti savo teisės aktų ir sprendimų pasekmėms Europos pilietybės ir laisvo judėjimo teisės požiūriu, ypač sudarant tinkamas galimybes pasinaudoti teisėmis ir pareigomis, kurios yra neatskiriama Europos Sąjungos pilietybės dalis⁽²⁰⁾.

6.4 Nuo 2003 m. galioja Europos teisės dokumentų rinkinys imigracijos tema, kuriame numatytos teisinės priemonės, susijusios su piliečių iš trečiųjų šalių atvykimo ir gyvenimo šalyje sąlygomis ir jiems suteikiančios teisės ir garantijos; kai kurios jų yra panašios į užtikrinamas Europos Sąjungos piliečiams. **Direktyvoje 2003/109/EB⁽²¹⁾ dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso** nustatytas bendras teisinis statusas, suteikiamas trečiųjų šalių piliečiams, teisėtai gyvenantiems valstybės narės teritorijoje penkerius metus iš eilės.

6.4.1 EESRK pabrėžia, kad direktyva siekta kuo labiau suvienodinti Europos Sąjungos piliečių ir trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statusą ir pastariesiems užtikrinti teisę gyventi Sąjungoje. Tačiau šis bendras statusas minėtiems asmenims vis tik nesuteikia lygybės ir visavertės pilietybės, bet veikia tariamą lygybę ir tariamą „trečiarūšę“ pilietybę, kuriai taikomos tam tikros sąlygos⁽²²⁾. Kaip Europos Komisija nurodė savo direktyvos taikymo ataskaitoje⁽²³⁾, nors direktyvos 11 straipsnyje numatytas „beveik“ vienodas požiūris į ilgalaikius

gyventojus ir piliečius, susidarė didžiulė informacijos apie jos taikymą spraga ir tai kelia problemų bandant direktyvą veiksmingai įgyvendinti.

6.4.2 Kita vertus, direktyvoje, kaip vienas iš jos pridėtinę vertę įkūnijančių aspektų, numatyta galimybė naudotis „laisvo judėjimo“ ar persikėlimo į antrą valstybę narę teise ir teise į „beveik“ vienodą požiūrį. Judumo Europos Sąjungos viduje ar laisvo judėjimo aspekto įtraukimas mums primena tokį patį Europos Sąjungos pilietybės modelį, kuris buvo pasirinktas Europos pilietybės teisėje siekiant skatinti judumą Europos Sąjungos viduje.

6.5 Kitose direktyvose, priklausančiose Europos imigracijos teisei, **pavyzdžiui, Direktyvoje 2009/50/EB dėl mėlynosios kortelės aukštos kvalifikacijos imigrantams**, taip pat yra judumo Europos Sąjungos viduje aspektas ir laikomasi atitinkamo požiūrio, kurie panašūs į pasirinktus ilgalaikio gyventojų statuso atveju, siekiant padidinti Europos darbo rinkų patrauklumą.

6.6 Vis dėlto EESRK mano, kad dėl netinkamo direktyvų įgyvendinimo kai kuriose valstybėse narėse trečiųjų šalių piliečiams ir jų šeimoms taikomos gyvenimo ir darbo antroje valstybėje narėje, kuri nėra leidimą gyventi išdavusi valstybė narė, sąlygos ir kriterijai toli gražu neprilygsta Europos Sąjungos piliečių turimai tarpvalstybinio judėjimo laisvei.

6.7 Be to, kadangi teisėtos imigracijos srities teisės aktų sistema yra nevientisa ir suskirstyta pagal sektorius, ES gyvenantiems ir laisvo judėjimo teise norintiems pasinaudoti trečiųjų šalių piliečiams neužtikrinamos tokios pat sąlygos ir vienoda teisių sistemos⁽²⁴⁾.

7. Dialogas su kilmės šalimis

7.1 Komitetas ankstesnėse nuomonėse siūlė gerinti politinį ir socialinį dialogą su į Europą atvykstančių imigrantų kilmės šalimis. EESRK teigiamai vertina sudarytus įvairius susitarimus.

7.2 Šio dialogo metu turi būti skiriama dėmesio ir piliečių teisėms. Komitetas mano, kad išties teigiamas dalykas yra valstybių susitarimai dėl dvigubos pilietybės įteisinimo, trečiųjų šalių piliečiams suteikiantys galimybę naudotis pilietinėmis, socialinėmis ir politinėmis teisėmis.

7.3 Tačiau kai kurios valstybės narės politinėms teisėms taiko abipusiškumo sąlygą. Komitetas pareiškia, kad, nors tai ir yra teigiama priemonė, kai kuriais atvejais ji riboja asmenų teises, jei kilmės šalis nesutinka su abipusiškumo principu.

⁽¹⁹⁾ G. R. De Groot, „Europos pilietybės teisės kūrimas“ (*Towards a European Nationality Law*) leidinyje H. Schneider (red.), „Migracija, integracija ir pilietybė: iššūkis Europos ateičiai“ (*Migration, Integration and Citizenship: A Challenge for Europe's Future*), I t. 2005 m., p. 13–53.

⁽²⁰⁾ Pavyzdžiui, žr. bylas C-369/90, Micheletti, C-192/99, Kaur, ar C-135/08, Rottman. Žr. J. Shaw (red.), „Ar Europos Sąjungos Teisingumo Teismas meta iššūkį valstybių narių suverenumui nacionalinėje teisėje?“ (*Has the European Court of Justice Challenged Member States Sovereignty in Nationality Law?*), EUI Working Paper RSCAS 2011/62, EUDO Citizenship Observatory, Florencija, 2012 m.

⁽²¹⁾ Direktyvos ir jos ištakų analizė pateikiama S. Carrera, „Tobulo piliečio paieškos?“ (*In Search of the Perfect Citizen?*), 2009 m. *The intersection between integration, immigration and nationality in the EU*, Martinus Nijhoff Publishers: Leiden.

⁽²²⁾ Žr. direktyvos 11 straipsnį. K. Groenendijk, „Teisinė galimų piliečių integracija: svetimšaliai Europos Sąjungoje paskutiniiais metais prieš pradėdant įgyvendinti 2003 m. direktyvą dėl ilgą laiką gyvenančių trečiųjų šalių piliečių“ (*The Legal Integration of Potential Citizens: Denizens in the EU in the final years before the implementation of the 2003 directive on long-term resident third country nationals*) leidinyje R. Bauböck, E. Ersboll, K. Groenendijk ir H. Waldrauch (red.), „Pilietybės įgijimas ir praradimas, I t., lyginamoji analizė: 15 Europos valstybių politika ir tendencijos“ (*Acquisition and Loss of Nationality, Volume I: Comparative Analyses: Policies and Trends in 15 European Countries*), Amsterdam University Press, Amsterdamas, 2006 m., p. 385–410.

⁽²³⁾ COM(2011) 585, Direktyvos 2003/109/EB įgyvendinimo ataskaita

⁽²⁴⁾ S. Carrera ir kt., „ES darbo jėgos imigracijos politika: atnaujinta strategijos „Europa 2020“ darbotvarkė“ (*Labour Immigration Policy in the EU: A Renewed Agenda for Europe 2020*), CEPS Policy Brief, Europos politikos studijų centras, Briuselis, 2011 m.

7.4 EESRK nori, kad ES, plėtodama išorės politiką, prisiimtų tvirtus įsipareigojimus suteikti postūmį tarptautinės migracijos pasaulinei valdysenai globojant Jungtinėms Tautoms ir remiantis – be kitų taikomų tarptautinių teisinių priemonių – Visuotine žmogaus teisių deklaracija, JT Tarptautine darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos konvencija (Komitetas siūlė ⁽²⁵⁾, kad Europos Sąjunga ją ratifikuotų), Piliėtinių ir politinių teisių paktu, Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktu ir TDO konvencijomis.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

⁽²⁵⁾ OL C 302, 2004 12 7, p. 49.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tvaresnio vartojimo: pramonės produktų naudojimo trukmė ir vartotojų informavimas siekiant susigrąžinti jų pasitikėjimą (nuomonė savo iniciatyva)

(2014/C 67/05)

Pranešėjas **Thierry LIBAERT**

Bendrapranešėjis **Jean-Pierre HABER**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. vasario 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Tvaresnio vartojimo: pramonės produktų naudojimo trukmė ir vartotojų informavimas siekiant susigrąžinti jų pasitikėjimą (nuomonė savo iniciatyva).

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 26 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 178 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 5 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Panašu, kad suplanuotas (užprogramuotas) nusidėvėjimas yra susijęs su pramoninės gamybos būdu, kadangi reikia užtikrinti minimalų naujų gaminių pardavimą. Nors toks gaminių atnaujinimas atrodo būtinas, kartais pasitaiko piktnaudžiavimo atvejų, su kuriais reikia kovoti. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas specialų dėmesį atkreipia į sąmoningai numatomus defektus ir mūsų pagreitinto vartojimo modelius. Būtų galima kelti rinkodaros praktikos klausimą, kai reklamuojamos didelės inovacijos, nors jos dažnai būna nereikšmingos, tačiau mūsų nuomonės tikslas – pažaboti akivaizdžiausius atvejus ir vartotojams suteikti daugiau garantijų. Pagrindinis siekis – padėti padidinti pasitikėjimą Europos įmonėmis. Nuomonėje pateikiama techninio, komercinio, reguliuojamojo, auklėjamojo ir informacinio pobūdžio pasiūlymų. Jie sudaro geresnės gamybos, platinimo ir vartojimo grandinės strateginį pagrindą, kuriuo siekiama teisingos ir sąžiningos pusiausvyros.

1.2 EESRK norėtų, kad būtų visiškai uždraustos prekės, kurios yra sąmoningai gaminamos su defektais, kad greičiau baigtųsi jų naudojimo trukmė. Tokių atvejų nėra daug, bet jie labai akivaizdūs: pavyzdžiui, žiniasklaidoje buvo plačiai nušviestas atvejis apie spausdintuvus, kurie pagaminti taip, kad nustotų veikti po tam tikro spausdinimų skaičiaus. Tokie reiškiniai tik didina piliečių nepasitikėjimą įmonėmis.

1.3 EESRK rekomenduoja įmonėms užtikrinti, kad jų gaminius būtų galima lengviau remontuoti. Tai turėtų vykti trim būdais: pirma, užtikrinamos techninės galimybės (pavyzdžiui, planšetinių kompiuterių baterijos yra įmontuotos prietaiso korpuse, kad būtų neįmanoma gaminio pataisyti ir vartotojui reikėtų pirkti naują prietaisą), antra, vartotojui paliekama galimybė įsigyti dalių per penkerius metus nuo prekės pirkimo. Galiausiai perkant gaminį prie jo turėtų būti pridėdama išsami

informacija apie taisymo galimybes ir paaiškinama, kaip jomis pasinaudoti. Apskritai šioje nuomonėje EESRK ragina atkreipti didesnę dėmesį į socialinius klausimus ir paremti remonto įmones. Veiksmus, kuriais siekiama didinti įmonių ir vartotojų tarpusavio pasitikėjimą, reikėtų vertinti visų pirma atsižvelgiant į galimybes remti darbo vietas kūrimą.

1.4 EESRK nepitaria privalomų taisyklių nustatymui ir ragina rinktis savanoriško sertifikavimo metodą. Kaip pavyzdį galima pateikti buitinius prietaisus: garantija, kad dalys bus tiekiamos 10 ar 20 metų, yra rimtas pardavimo argumentas. Šią garantiją būtų galima suvienodinti Europos lygmeniu ir taikyti visose 28 Europos Sąjungos valstybėse narėse parduodamiems gaminiams, kad nenukentėtų Europos įmonės. Gaminotojai taip pat galėtų įsipareigoti skelbti statistinius duomenis apie dažniausiai pasitaikančius gedimus, kadangi jiems žinomi labiausiai pasikartojantys atvejai. Jie galėtų laikyti reikalingiausių dalių atsargas, įsipareigoti jas pagaminti pagal užsakymą arba rasti paslaugų teikėją, kuris sutiktų prekės ženklo dalis pagaminti. Tai galėtų būti rimtas tam tikrų įmonių įsipareigojimas, laiduojantis ne tik jų ryšį su vartotoju, bet ir gaminių patikimumą, nes tai atitiktų savanoriško sertifikavimo idėją numatant gaminio priežiūros priemones ir garantuojant jo ilgaamžiškumą.

1.5 EESRK ragina valstybes nares rengiant viešuosius pirkimus numatyti kovos su suplanuotu nusidėvėjimu parametrus. Atsižvelgiant į viešųjų pirkimų mastą Europos Sąjungos šalyse (16 proc. BVP), šioje srityje valdžios institucijos turi atlikti svarbų vaidmenį ir rodyti pavyzdį.

1.6 EESRK laikosi nuomonės, kad pagamintų produktų kokybės ir ilgaamžiškumo gerinimas padės kurti ilgalaikės darbo vietas Europoje, todėl jį reikia skatinti. Tokie pokyčiai, pritaikius tinkamas mokymo priemones, padės įveikti krizę, sunkiai slegiančią Europos darbuotojus.

1.7 EESRK rekomenduoja nurodyti numatomą gaminių naudojimo laiką arba numatomą panaudojimų skaičių, kad vartotojas galėtų atsakingai priimti sprendimą dėl prekės įsigijimo. Komitetas rekomenduoja gamintojams pabandyti savanoriškai nurodyti, kiek prekė atsieina per metus atsižvelgiant į numatytą jos naudojimo laiką, kad vartotojai būtų skatinami įsigyti ilgalaikio vartojimo gaminius. Skelbiamą naudojimo laiką reikėtų patikrinti, kad būtų išvengta piktnaudžiavimo, nuo kurio nukentėtų vartotojai. Tokiu būdu vartotojai galėtų įsigyti pirkimo metu brangiau kainuojančių, bet laikui bėgant lėčiau nusidėvinčių gaminių. Tai tikrai paskatintų mūsų įmones gaminti ilgiau tarnaujančius gaminius. Skelbiant šią informaciją daugiausia dėmesio reikėtų skirti vartotojui rūpimiems duomenims ir juos pateikti atsižvelgiant į skirtingas gaminių kategorijas, kad ant tam tikrų pakuočių būtų išvengta informacijos pertekliaus.

1.8 EESRK nuomone, būtų naudinga sukurti sistemą, kuri užtikrintų minimalią įsigytų gaminių naudojimo trukmę. Šiuo metu nėra jokių teisės aktų, reglamentuojančių minimalią gaminių naudojimo trukmę, nei ES standartų jai išmatuoti. Tačiau įvedant aplinkosauginį ženklavinimą jau atsiranda iniciatyvų. Įmonės, gaminančios ar parduodančios penkerių metų ar trumpesnės naudojimo trukmės prekę, turi internalizuoti jos perdirbimui reikalingas išorės sąnaudas, ypač jeigu į gaminio sudėtį įeina aplinkai kenksmingos medžiagos.

1.9 EESRK siūlo įsigyjamų prekių garantijose numatyti ir minimalaus veikimo garantiją, pagal kurią gaminio remonto išlaidos tektų gamintojui.

1.10 Vartotojams tenka brangiai mokėti už sutrumpintą gaminių naudojimo trukmę ir spręsti problemas, susijusias su ribotomis gaminio remonto galimybėmis. Jiems taip pat tenka atlaikyti įmonių ir kai kurių platintojų politiką, pagal kurią po pirmų metų nuo prekės įsigijimo neretai stengiamasi parduoti ilgesnę garantiją, nors privaloma taikyti dvejų metų garantiją. Atrodo, kad vartotojai dažnai nelabai žino savo teises. Apie jas būtų galima plačiau informuoti gerinant komunikaciją, visų pirma interneto svetainėse ir socialiniuose tinkluose. Europos suplanuoto nusidėvėjimo observatorija vartotojams sudarytų galimybę geriau susipažinti su taikoma praktika ir atitinkamai geriau pasirinkti.

1.11 Vartotojų sąmoningumo didinimas yra būtina išankstinė sąlyga norint tinkamai ir tvariai naudoti produktus. Taip pat svarbu deramai informuoti vartotojus apie minimalią gaminių naudojimo trukmę, kadangi tai turi reikšmės priimant sprendimą dėl prekės įsigijimo. Šiuo požiūriu būtų sveikintinos savanoriškos prekybininkų ir verslininkų iniciatyvos bei veiksmai.

1.12 Vartotojams dažnai susidaro įspūdis, kad teks įveikti tikrą įstatymų labirintą. Suplanuoto nusidėvėjimo klausimas (prekybos praktika, atliekos ir kt.) sprendžiamas kelete

direktyvų, bet atrodo, kad šie dokumentai tarpusavyje nėra labai susiję, todėl juos reikėtų suderinti sujungiant į teisės aktų rinkinį.

1.13 EESRK rekomenduoja valstybėms narėms skatinti atsakingą vartojimą, ypač švietimo sistemoje, kad vartotojai gaminio gyvavimo ciklo metu atsižvelgtų į jo poveikį aplinkai, ekologinį pėdsaką ir kokybę. Komitetas primygtinai rekomenduoja vartotojų atstovams aktyviau dalyvauti vykstančiose diskusijose šiuo svarbiu ir opiu klausimu, kadangi jų dalyvavimas užtikrins platesnį požiūrį.

1.14 EESRK rekomenduoja Europos Komisijai skubiai atlikti tyrimus šiuo klausimu, kad būtų paaiškinta plintanti įvairi ir dažnai prieštaringa informacija. Tai padėtų susidaryti objektyvų vaizdą apie suplanuoto nusidėvėjimo poveikį, ypač ekonominių ir socialinių, ne tik skelbiamos naudos dėl vykstančios gaminių pardavimo rotacijos, bet ir užimtumo bei prekybos balanso požiūriu.

1.15 EESRK siūlo 2014 m. Europoje surengti didelio masto apskritojo stalo diskusijas šiuo klausimu. Šiose diskusijose dalyvautų visi suinteresuotieji subjektai: pramonininkai, finansininkai, platintojai, profesinių sąjungų atstovai, vartotojų asociacijos, NVO, standartų agentūros, ekspertai. Jose reikės dėmesį skirti įvairiems sektoriams, kad nebūtų orientuojamasi tik į keletą pramonės šakų. Galiausiai diskusijų metu turėtų veikti Europos Sąjungos piliečiams atviras forumas siekiant paskatinti kuo aktyvesnį visuomenės dalyvavimą. Vienas iš kanalų šiam dalyvavimui propaguoti bus socialiniai tinklai.

1.16 Apskritai EESRK rekomenduoja spartinti tyrimus ir juos atlikti vadovaujantis trimis pagrindinėmis kryptimis, kurios galėtų padėti pažaboti suplanuotą nusidėvėjimą:

- gaminių ekologinis projektavimas: šis požiūris padeda iš pat pradžių užtikrinti naudojamų išteklių tvarumą atsižvelgiant į gaminių poveikį aplinkai ir visą jų gyvavimo ciklą;
- žiedinė ekonomika, orientuota į uždaro ciklo – angl. *cradle to cradle* (nuo lopšio iki lopšio) – požiūrį, kuriuo siekiama vienos įmonės atliekas perdirbti į išteklius kitai įmonei;
- funkcionalumo ekonomika, kuria siekiama propaguoti naudojimosi gaminiu, o ne jo nuosavybės idėją. Pagal šią koncepciją įmonės parduoda ne gaminį, bet jo funkciją, o vartotojas moka už panaudojimų skaičių. Todėl pramonininkai būtų suinteresuoti gaminti tvirtus, pataisomus, lengvai prižiūrimus gaminius ir užtikrinti atitinkamą gamybos grandinę bei logistiką, kuri taptų šio ekonominio modelio pagrindu.

1.17 Europos lygmeniu EESRK išreiškia viltį, kad Europa įžengs į ekonominio perėjimo etapą ir iš švaistančios visuomenės taps tausia visuomene, kurioje augimas niekada nebūtų savitiksliis dalykas, bet būtų nukreiptas į vartotojų poreikių tenkinimą taikant į piliečius orientuotą požiūrį.

2. Įžanga ir turinys

2.1 Suplanuotas nusidėvėjimas yra rimta problema dėl keleto priežasčių: sutrumpėjus vartojimo gaminių naudojimo trukmei jis padidina išteklių suvartojimą ir perdirbtinų išmestų gyvavimo ciklą baigusiu gaminių kieki. Suplanuotas nusidėvėjimas gali būti įvairių formų. Jis naudojamas siekiant skatinti pardavimą ir remti ekonomikos augimą kuriant nemažėjančius poreikius ir tokias vartojimo prekes, kurių nebeįmanoma pataisyti.

2.2 Pasekmės: taip švaistomi ištekliai ir daroma tokia kenksminga tarša, kad pilietinė visuomenė ir kai kurie politikai, kritikuojantys tokią praktiką, imasi veiksmų, norėdami atkreipti dėmesį į šios sistemos nesuderinamumą ir su jais kovoti (pavyzdžiui, JAV pateiktas grupės ieškinys (angl. *class actions*) prieš įmonę „Apple“, Brazilijoje pateiktas skundas, 2013 m. pradžioje Belgijoje ir Prancūzijoje pateikti pasiūlymai dėl teisės aktų).

2.3 Dažnai skiriami įvairūs suplanuoto nusidėvėjimo tipai, kadangi šis reiškinys gali būti apibūdintas kaip medžiagos ar įrangos nuvertėjimas anksčiau nei ji susidėvi (*Le Petit Larousse* žodynas); šiuo atveju nuvertėjimas ir nusidėvėjimas nepriklauso nuo fizinio naudojimo, o yra susijęs su technikos pažanga, elgsenos pokyčiais, mada ir t. t.

2.4 Taigi suplanuoto nusidėvėjimo tipai gali būti šie:

- suplanuotas nusidėvėjimas *stricto sensu* numatant trumpesnę gaminio naudojimo trukmę, prireikus įdiegiant vidinį įtaisą, kuris po tam tikro panaudojimų skaičiaus sustabdytų gaminio veikimą;
- netiesioginis nusidėvėjimas, paprastai dėl to, kad nėra atitinkamų gaminio dalių arba gaminio neįmanoma pataisyti (pavyzdžiui, baterijos, įtvirtintos elektroninio prietaiso korpusė);
- nusidėvėjimas dėl nesuderinamumo problemų, pavyzdžiui, atnaujinus operacinę sistemą prietaisas neveikia. Šis nusidėvėjimas yra susijęs su nevykdomu garantiniu aptarnavimu, o tai reiškia, kad vartotojas bus skatinamas vėčiau pirkti naują gaminį negu taisyti seną, iš dalies dėl sugaištamo laiko ir taisyto kainų;
- psichologinis nusidėvėjimas, kurį lemia įmonių rinkodaros kampanijos. Jomis siekiama vartotojams įteigti, kad esami gaminiai yra pasenę. Beprasmiška versti planšetinių kompiuterių gamintoją gaminti 10 metų naudojimo trukmės gaminius, jeigu pagal savo vartojimo modelį juos norime keisti kas dvejus metus. Pavyzdžiui, mobiliuosius telefonus vidutiniškai pakeičiame kas 20 mėnesių (12–17 metų amžiaus grupė juos keičia kas 10 mėnesių). Nors ši tema labai svarbi, nuomonėje kalbėsime tik apie tris pirmąsias nusidėvėjimo rūšis, kadangi ketvirtąją vertėtų išnagrinėti atskirai, atsižvelgiant į vartojimo modelius.

2.5 Nėra galutinio bendro sutarimo dėl šių trijų apibrėžčių. Visi apibrėžčių niuansai parodo, kaip svarbu apibrėžti visą sąvoką ir taikyti skirtingas priemones atsižvelgiant į objektyvius (techninius) ir subjektyvius (mada, naujų gaminių atsiradimas rinkoje) nusidėvėjimo faktorius. Tam tikrais atvejais gaminių trumpalaikiškumas gali būti naudingas aplinkai. Be to, nusidėvėjimas priklauso ir nuo vartotojų elgsenos.

2.6 EESRK rekomenduoja taikyti nevienareikšmišką požiūrį. Siekiama ne vienodai ilginti visų gaminių naudojimo trukmę, o atsižvelgti į gaminio naudojimą. Taip pat vėčiau reikėtų imtis veiksmų ir optimizuoti naudojimą turint omenyje tai, kad optimizavimas nebūtinai reiškia, jog neišvengiamai pailgės gaminio naudojimo trukmė. EESRK norėtų padėti padidinti Europos įmonių gaminių patikimumą.

2.7 Europos Sąjunga turėtų susirūpinti suplanuoto nusidėvėjimo problema dėl daugelio aplinkosaugos, socialinių, visuomenės sveikatos, kultūrinių ir ekonominių priežasčių. Mūsų nuomone, taip pat reikėtų atsižvelgti į ne tokius akivaizdžius, bet ne mažiau svarbius simbolinius ir etinius aspektus.

2.8 Aplinkosaugos požiūriu šiuo metu kasmet suvartojama maždaug 60 milijardų tonų žaliavų, kitaip tariant, maždaug 50 proc. daugiau gamtos išteklių negu prieš 30 metų. Taigi, vienas Europos gyventojas kasdien sunaudoja 43 kg išteklių, tuo tarpu vienas afrikietis – 10 kg per dieną. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EPBO) nuomone, palyginti su 1999 m. duomenimis, pirminei gamybai kasmet išaugant 2 proc., vario, švino, nikelio, sidabro, alavo ir cinko išteklių nebeliks per mažiau negu 30 metų, o aliuminio ir geležies ištekliai baigsis po 60–80 metų. Taigi vis daugiau medžiagų taps retybe. Be to, 2012 m. duomenimis, kasmet Europoje susidaro 10 milijonų tonų elektros ir elektroninės įrangos atliekų (EEĪA); manoma, kad 2020 m. šis kiekis pasieks 12 milijonų tonų. Greta perdirbimo ir inovacijų politikos, lygiagrečiai kovojant su suplanuotu nusidėvėjimu, reikėtų remti ir 2012 m. rugpjūčio 13 d. įsigaliojusioje naujojoje direktyvoje numatytą antrinių žaliavų paėmimą.

2.9 Socialiniu požiūriu suplanuotas nusidėvėjimas kelia trejopo pobūdžio problemų. Visų pirma, krizės sąlygomis suplanuoto nusidėvėjimo įteigiamas požiūris į vartojimo prekes prisideda prie pirkimo į skolą augimo ir įsiskolinimas pasiekė iki šiol nematytą lygį. Nuo suplanuoto nusidėvėjimo labiausiai nukentčia nepalankesnėje socialinėje padėtyje esančios visuomenės grupės, negalinčios brangiai mokėti už ilgaamžius gaminius ir dažnai pasitenkinančios pigiomis prastesnės kokybės prekėmis. Antra, viso remonto įmonių sektoriaus darbuotojams gali tekti neįgiamos suplanuoto nusidėvėjimo pasekmės. ADEME⁽¹⁾ ataskaitoje pateikiami skaičiai (2007 m.) šią tendenciją patvirtina: pataisoma tik 44 proc. sugedusių prietaisų. Platintojų nuomone,

⁽¹⁾ Prancūzijos aplinkos ir energetikos valdymo agentūra.

pataisoma tik 20 proc. prietaisų, kuriems garantija netaikoma. 2010 m. ADEME tyrimas parodo, kad Prancūzijoje 2006–2009 m. smarkiai sumažėjo remonto, ypač buitinių prietaisų, darbų. Remonto įmonių sektoriaus privalumas – šių įmonių negalima perkelti, dauguma darbo vietų yra nuolatinės.

2.10 Nereikėtų pamiršti šio reiškinio pasekmių visuomenės sveikatai. Jos gali būti dvejopos: tiesioginės deginimo pasekmės artimiausiems gyventojams, nes elektroninės dalys yra toksiškos, ir tarptautinės pasekmės. Dėl nepakankamos infrastruktūros elektroninėms atliekoms apdoroti daugelis nebenaudojamų gaminių neteisėtai eksportuojama į tokius regionus, kuriuose juos galima išmesti į sąvartynus už mažesnę kainą, bet tai sukelia rimtų padarinių vietos gyventojams (pvz., Ganoje iš atliekų yra ištraukiamas geležies laužas ir siunčiamas į Dubajų ar Kiniją. Daugelio šių atliekų „galutinė stotelė“ – Pietų šalys, kuriose jos kelia pavojų sveikatai ir aplinkai).

2.11 Neigiami padariniai yra ir kultūriniai. Pagal tam tikrus tyrimus, vidutinė buitinių prietaisų naudojimo trukmė yra 6–8 metai, nors prieš 20 metų jų naudojimo trukmė buvo 10–12 metų. Vartotojams pagrįstai gali iškilti klausimas, kodėl trumpėja gaminių naudojimo trukmė, kai taip visur vertinamos inovacijos. Europos piliečių pasitikėjimą Europos pramone sukūrė laikas, tačiau jį griauna nusidėvėjimas. Šiuo metu, kai

beveik visos visuomenės apklausos rodo, kad europiečiai nebesitikimi savo pramone, akivaizdu, kad ankstyvi prietaisų gedimai arba taisymo problemos nepadės europiečiams šio pasitikėjimo susigrąžinti. Tai paaiškina, kodėl 92 proc. Europos gyventojų ⁽²⁾ norėtų, kad etiketėse būtų nurodoma gaminio naudojimo trukmė arba naudojimų skaičius. Europos įmonių konkurencingumas taip pat priklauso nuo didesnio vartotojų pasitikėjimo įmonėmis.

2.12 Galiausiai suplanuotas nusidėvėjimas turi ir ekonominių pasekmių. Didžioji dauguma kaltinamų įmonių specializuojasi aukštųjų technologijų srityje, jų gaminiai dažnai importuojami į Europą. Imdamasi šio klausimo Europos Sąjunga savo įmonėms suteikia galimybę išsiskirti iš kitų realiai pradedant gaminti ilgaamžius gaminius.

2.13 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pabrėžia ir ne tokius akivaizdžius, bet ne mažiau svarbius aspektus. Simboline prasme, nors visuose EESRK darbuose atsižvelgiant į Rio+20 pabrėžiama Komiteto teikiama reikšmė tvariam vystymuisi, pripažįstama, kad suplanuotas nusidėvėjimas pats savaime yra mūsų skatinamo tvaraus vystymosi objektas. Galvojant apie etikos vietą visuomenėje, nerimą kelia tai, kad mūsų inžinieriai samdomi kurti greičiau susidėvinčius gaminius arba kad įmonės pradeda reklamines kampanijas, skatindamos vartotojus pirkti gaminius, nesukelsiančius didesnio pasitenkinimo.

2013 m. spalio 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽²⁾ Eurobarometro tyrimas „Europiečių požiūris į ekologiškų produktų bendros rinkos sukūrimą“ (angl. *Attitudes of europeans towards building the single market for green products*). Europos Komisija, Flash 367, 2013 m. liepos mėn.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos alaus pramonės augimo potencialo skatinimo (nuomonė savo iniciatyva)

(2014/C 67/06)

Pranešėjas **Ludvík JÍROVEC**

Bendrapranešėjis **Edwin CALLEJA**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. vasario 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Europos alaus pramonės augimo potencialo skatinimo.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 26 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 47 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Jau keletą tūkstančių metų alus yra mėgstamas daugelio europiečių gėrimas. Nors geriamo alaus rūšimis ir vartojimo įpročiais alaus kultūra visoje Europoje labai skiriasi, tačiau visose Europos Sąjungos šalyse alus atlieka svarbų vaidmenį ir yra neatsiejama kultūros, tradicijų ir mitybos dalis. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pabrėžia nuolatinį šio sektoriaus tobulėjimą, gebėjimą prisitaikyti ir atsigausti netgi dabartinėmis sudėtingomis sąlygomis. Komitetas nurodo, kad sektorius atitinka strategijos „Europa 2020“ tikslus įvairiose prioritetinėse užimtumo, tvarumo, inovacijų, švietimo ir socialinės įtraukties srityse.

1.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas atkreipia Europos Komisijos, Europos Parlamento, Tarybos ir valstybių narių dėmesį į pagrindines politikos kryptis, kurias reikėtų rimtai apvarstyti norint, kad Europos alaus sektorius išnaudotų visą savo augimo potencialą. Konkrečiai, EESRK ragina sprendimus priimančius asmenis:

- siekti pažangos kuriant subalansuotą reguliavimo aplinką, kuri leistų Europos aludariams, koks bebūtų jų įmonės dydis, gaminti ir parduoti alų tiek Europoje, tiek už jos ribų;
- įtraukti alų kaip prioritetinę sritį, kuriai diskusijose dėl laisvosios prekybos susitarimų su kitais ES komerciniais partneriais būtų taikomas palankus abipusiškumo principas;
- skatinti alaus daryklas ir asociacijas dalyvauti ES ir nacionaliniu lygmeniu įgyvendinamose socialinės atsakomybės, sveikatos ir švietimo programose ir skelbti daugiau informacijos apie tai;
- labiau atsižvelgti į inovacijų, pramonės ir žemės ūkio politikos raidos poveikį alaus pramonei.

1.3 Be to, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ragina imtis veiksmų valstybių narių, regionų ir vietos lygmeniu siekiant:

- toliau plėtoti partnerystės ryšius su alaus pramone ir NVO, kad būtų skatinamas atsakingas vartojimas ir mažinama su alkoholiu susijusi žala, taip pat bendradarbiauti siekiant skatinti su tuo susijusių atsakomybę ir vykdyti neatsakingų komercinių pranešimų ir pardavimų prevenciją;
- remti alaus sektoriaus iniciatyvas, skirtas tausoti aplinką visoje tiekimo ir realizavimo grandinėje Europos ir vietos lygmeniu;
- alaus sektoriaus dinamiką panaudoti darbo vietoms kurti panaikinant tolesnį sektoriaus augimą apsunkinančias kliūtis sektoriui ir jo tiekimo grandinei valstybių narių lygmeniu užtikrinant prognozuojamą ir stabilią apmokestinimo tvarką ir pašalinant dėl mokesčių tarifų svyravimo atsirandančius rinkos iškreipimus. Patobulinimai šioje srityje padėtų užbaigti bendrosios rinkos kūrimą;
- toliau tirti ir plėtoti bendradarbiavimą su vietos valdžios institucijomis, susijusį su įvairiais bendruomenės dalyvavimo projektuose aspektais ir alaus turizmo galimybėmis.

1.4 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomone, alaus daryklos turėtų:

- aktyviau ir atsakingiau dalyvauti įvairioje prekybos rūmų, regioninių valdžios institucijų, valstybių narių ir Europos Komisijos remiamoje maisto produktų propagavimo veikloje, skirtoje skatinti sveikos mitybos įpročius ES ir trečiojoje šalyse;

- toliau dėti pastangas, kad alaus sektorius būtų patrauklus jaunimui dėl jo suteikiamų stabilių ir tinkamai apmokamų darbo vietų, ir šiuo tikslu plėtoti stažuočių ir profesinio mokymo programas;
- ir ateityje vystyti bendradarbiavimą su mokslinių tyrimų ir švietimo institutais aktyviau dalyvaujant ES inovacijų ir mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programose su savo partneriais, o kartu ir mokymo bei profesinio rengimo programose;
- aktyviau dalyvauti įvairioje veikloje, vykdomoje regioninių, struktūrinių ir MVĮ skirtų fondų lėšomis;
- plėtoti esamą vidutinės trukmės ir ilgalaikį bendradarbiavimą su vietiniais apynių, grūdų ir kitų alaus gamybai svarbių produktų gamintojais;
- skatinti alaus gamybos pramonėje kaip savianalizės priemonę kuo plačiau taikyti gyvavimo ciklo vertinimus, savo ruožtu atsižvelgiant į dėl nepakankamų pajėgumų ribotas mažų šeimyninių alaus daryklų galimybes.

2. Europos alaus sektorius

2.1 Europos Sąjunga yra viena stambiausių alaus gamintojų pasaulyje. 2011 m. maždaug 4 000 Europoje esančių alaus daryklų pagamino daugiau nei 380 mln. hektolitrus⁽¹⁾ alaus. Savo produkciją šie gamintojai parduoda visame pasaulyje. Pagal pagaminamą kiekį ES yra viena iš pagrindinių alaus gamintojų, pagaminančių daugiau kaip ketvirtadalį pasaulinės produkcijos. Tik visiškai neseniai pirmaujančią poziciją perėmė Kinija, tačiau šioje srityje ES vis dar lenkia Jungtines Amerikos Valstijas, Rusiją, Braziliją ir Meksiką⁽²⁾.

2.2 Struktūros požiūriu Europos alaus pramonė yra labai įvairialypė. Ją daugiausia sudaro mažos ir vidutinės įmonės – nuo labai mažų alaus daryklų, vietos, regionų arba nacionaliniu lygmeniu veiklą vykdančių alaus daryklų iki keturių Europoje įsikūrusių stambių alaus gamintojų⁽³⁾, kurie savo srityje yra pasauliniai lyderiai. Per pastarąjį dešimtmetį išaugęs naujų mažų ir labai mažų alaus daryklų skaičius – puikus šio sektoriaus inovacijų diegimo potencialo įrodymas ir žingsnis į priekį siekiant tvarumo tikslo.

2.3 Alaus sektoriaus tiekimo grandinė apima vietos veiklos vykdytojus, tačiau joje dalyvauja ir pasauliniai lyderiai, tarp kurių yra salyklą gaminančių įmonių, įrangos gamintojų ir techninių paslaugų teikėjų. Be to, Europos aludarystės institutai savo žinias skleidžia visame pasaulyje. Tokie šia tema organizuojami renginiai kaip Europos aludarių konvencijos kongresas arba pavienės alaus konferencijos sulaukia dalyvių iš viso pasaulio.

2.4 Alus yra pagrindinis perdirbtas žemės ūkio produktas, kurio eksportuojama už daugiau nei 2 mlrd. EUR⁽⁴⁾. Be to,

alus yra įtrauktas į ES žemės ūkio produktų kokybės politiką⁽⁵⁾ jam taikant SKVN / SGN⁽⁶⁾ schemas; daugiau nei 2,3 mlrd. EUR realizavimo vertės užtikrina 23 registruotos geografinės nuorodos⁽⁷⁾. Tačiau minėtose schemose geografinė alaus rūšių įvairovė ribota, nes jų kilmės šalys sudaro mažiau nei trečdalį ES šalių.

2.5 Pagrindinės alaus gamybai naudojamos medžiagos yra natūralios kilmės – tai vanduo, grūdai, apyniai ir mielės. Svarbiausia alaus pramonėje naudojama žaliava yra vanduo, kuris vidutiniškai sudaro 92 proc. alaus. Todėl požeminio vandens apsauga yra itin svarbus klausimas. Kadangi kaip pagrindinis krakmolo šaltinis alaus gamybai reikalingi grūdai (miežiai, kviečiai ar kiti), aludariams ir salyklų gamintojams nepaprastai svarbu bendradarbiauti su žemės ūkio bendruomene.

2.6 Be to, Europos Sąjunga yra pagrindinė pasaulinės apynių rinkos dalyvė. Apyniai auginami keturiolikoje ES valstybių narių⁽⁸⁾, kuriose yra apie trečdalį pasaulyje esančių apynynų⁽⁹⁾, o pagrindinis Europos apynių augintojų vartotojas yra alaus gamybos sektorius. Norint užkirsti kelią konkurencijos iškreipimui, galinčiam ilguoju laikotarpiu neigiamai paveikti alaus sektoriaus veiklą, reikėtų iš naujo peržiūrėti apynių augintojų konkurenciją ir diferencijuotą režimą, taikomą ES valstybėse narėse įgyvendinant žemės ūkio politiką.

2.7 Dėl alaus gamintojų priklausomybės nuo žaliavas tiekiančio žemės ūkio sektoriaus pastaraisiais metais alaus pramonei už alaus gamybai reikalingus žemės ūkio produktus teko mokėti brangiau, kadangi derliaus kokybė buvo nevienoda ir kainos svyravo. Tais atvejais, kai tai įmanoma ir reikalinga, žaliavų tiekėjų ir alaus gamintojų bendradarbiavimas turėtų būti orientuotas į tvarius ir ilgalaikius santykius.

2.8 2010 m. bendra alaus pardavimų apimtis siekė 106 mlrd. EUR, įskaitant PVM, ir tai sudaro 0,42 proc. ES BVP. Apskaičiuota, kad daugiau kaip 63 proc. Europos alaus produkcijos parduodama prekybos centruose ir kitose mažmeninės prekybos vietose („mažmeninė prekyba“). Likę 37 proc. alaus suvartojami viešbučių ir viešojo maitinimo sektoriuje (pavyzdžiui, baruose, aludėse, restoranuose; „didmeninė prekyba“).

3. XXI amžiaus ekonominiai iššūkiai

Rinka ir struktūrinės tendencijos

3.1 Per pastaruosius 15 metų Europos alaus rinka patyrė įvairių pokyčių, susijusių su technine pažanga, investicijomis, bendrovių susijungimais, naujų įmonių steigimu ir vartotojų

⁽¹⁾ Europos alaus gamintojų statistiniai duomenys, 2012 m. leidimas, 2012 m. spalio mėn.

⁽²⁾ *Canadean Global beer trends 2012*.

⁽³⁾ ABInbev, Carlsberg, Heineken, SABMiller (2013 m.).

⁽⁴⁾ Europos Komisija, Įmonių ir pramonės GD.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/agriculture/quality/index_en.htm.

⁽⁶⁾ SKVN (saugoma kilmės vietos nuoroda), SGN (saugoma geografinė nuoroda).

⁽⁷⁾ Europos Komisija, Žemės ūkio ir kaimo plėtros GD.

⁽⁸⁾ Europos Komisija, Žemės ūkio ir kaimo plėtros GD, 2009 m. gruodis; Pavlovic M., 2012 m. vasaris.

⁽⁹⁾ Europos Komisija, Žemės ūkio ir kaimo plėtros GD.

požiūriu. 2007 m. prasidėjęs staigus vartojimo mažėjimas turi tiesioginį poveikį alaus gamintojų veiklai. Po ilgų augimo metų 2011 m. Europos Sąjungoje alaus gamyba drastiškai sumažėjo nuo 420 mln. hektolitrių iki 377 mln. hektolitrių. Tačiau jei ekonominės ir reglamentavimo sąlygos taps palankesnės, ateinančiais metais tikimasi sektoriaus atsigavimo ir augimo potencialo.

3.2 Ekonomikos krizė ir vartojimo sumažėjimas lėmė sektoriaus restruktūrizavimą Europoje didesniems tarptautiniams ir nacionaliniams koncernams konsoliduojant veiklą žemyne ir investuojant už ES ribų. Tuo pačiu metu visose šalyse augo mažos apimties alaus gamintojų įmonių skaičius, kuris padidino pasiūlos vartotojams įvairovę ir parodė, kad aludarių požiūris į verslą atitinka „Verslumas 2020“ veiksmų plano⁽¹⁰⁾ principus. Tai taip pat teigiamas pokytis tvarumo požiūriu, nes paprastai skatina naujų bendrovių, veikiančių regioninio turizmo srityje, kūrimąsi ir dažnai trumpesnes gamybos ir vartojimo grandines tokiu būdu labiau tausojant aplinką.

3.3 Be to, dėl ekonominių sąlygų daugiau alaus buvo suvartojama namie, o ne baruose ar restoranuose ir tai lėmė darbo vietų sumažėjimą, mažesnę pridėtinę vertę ir mažesnes vyriausybės pajamas, gaunamas iš kiekvieno ES išgerto litro alaus⁽¹¹⁾. Šiai tendencijai įtakos turėjo ir didesnis kainų spaudimas mažmeninės prekybos sektoriuje.

3.4 Dėl augančio alaus gamintojų skaičiaus ir su produktais susijusių inovacijų atsirado naujų produktų, naudingų vartotojams, visuomenei ir aplinkai. Naujos galimybės įvairaus dydžio alaus gamintojams atsivėrė, kai pradėjus įvairinti veiklą silpno ir nealkoholinio alaus srityje padidėjo pardavimai, kartu nuolat didėjant natūralaus alaus pasiūlai.

Mokesčių aspektai

3.5 Fiskaliniu požiūriu alaus pramonė yra labai naudinga nacionalinėms vyriausybėms. Alaus gamyba ir pardavimas vyriausybėms neša dideles pajamas, kurias sudaro akcizai, PVM, su pajamomis susiję mokesčiai ir socialinio draudimo įmokos, mokamos alaus pramonės sektoriaus darbuotojų ir jų darbdavių, o taip pat ir kitų, su alaus sektoriaus veikla netiesiogiai susijusių sektorių darbuotojų ir darbdavių. 2010 m. šios pajamos sudarė apie 50,6 mlrd. EUR⁽¹²⁾.

3.6 Alaus sektoriaus pajėgumą išlaikyti dabartinėmis sudėtingomis ekonominėmis sąlygomis susilpnino didėjantys mokesčiai, daugiausia akcizo mokestis, tačiau ir PVM mokesčiai, ypač viešbučių ir viešojo maitinimo sektoriuje. Ši padidėjusi mokesčių našta apsunkino ir taip jau nelengvą ekonominę alaus gamintojų padėtį, ypač Vengrijoje, Suomijoje, Prancūzijoje, Olandijoje ir

Jungtinėje Karalystėje⁽¹³⁾. ES alaus gamybos ir pardavimo sukuriama pridėtinė vertė 2008–2010 m. sumažėjo 10 proc.⁽¹⁴⁾, o bendra ES alaus pramonės sektoriuje surinktų mokesčių suma sumažėjo 3,4 mlrd. EUR.

3.7 ES ir nacionaliniu lygmeniu taikomose akcizų sistemose reikėtų pripažinti unikalias alaus savybes, įskaitant paprastai žemą alkoholio kiekį, alaus darymo procesą ir alaus gamybos sektoriaus vietos lygmens indėlį į visuomenę, darbo vietų kūrimą ir apskritai ekonomiką. Šiuo tikslu alui, kaip fermentuotam gėrimui, reikėtų sudaryti vienodas sąlygas, todėl minimalus nulinis tarifas, taikomas vynui ir kitiems fermentuotiems gėrimams, turėtų būti įtvirtintas ir alui taikomuose ES akcizo teisės aktuose⁽¹⁵⁾.

3.8 Subalansuota akcizų mokesčio politika nacionaliniu lygmeniu ir geresnis esamų bendradarbiavimo mechanizmų naudojimas mokesčių administravimo srityje galėtų tapti priemone, leidžiančia išvengti į mokesčius orientuotos prekybos ir su tuo susijusios žalingos praktikos, kartu padedant išsaugoti alaus sektoriaus konkurencingumą, ypač pasienio zonose.

3.9 Atsižvelgiant į didmeninės prekybos segmento svarbą alaus pardavimui⁽¹⁶⁾, mokesčių politika taip pat gali atlikti svarbų vaidmenį didinant didmeninės prekybos ir alaus sektoriaus, kurie turi teigiamą poveikį užimtumui vietos lygmeniu, augimą.

Tarptautinė prekyba

3.10 Europos alaus pramonė net nepalankiomis sąlygomis išlieka atspari ir konkurencinga. Vietinės alaus daryklos iki šiol išsilaiko rinkose už nacionalinių ir ES sienų. Nepaisant to, kad didžiausia Europos alaus produkcijos dalis parduodama ES bendrojoje rinkoje, eksportas į įvairias pasaulio šalis nuo 2000 m. nuolat augo, o nuo 2007 m. padidėjo 30 proc. Svarbiausios eksporto šalys yra Jungtinės Amerikos Valstijos, Kanada, Angola, Kinija, Šveicarija, Taivanas, Rusija ir Australija⁽¹⁷⁾. Be to, Europos alaus gamintojai daug investuoja visuose žemynuose ir dalyvauja įvairiose bendradarbiavimo su vietos aludariais ir platintojais iniciatyvose.

3.11 Tačiau Europos alaus pramonės galimybėms išlaikyti ir plėsti savo veiklą trečiojoje šalyse gali kilti pavojus dėl vietinių teisės aktų, kurie kliūdo prekybai ir stabdo alaus eksportą bei investicijas. Šios kliūtys yra ne tik tarifai – tai gali būti ir su teisės aktais susijusios priemonės, pavyzdžiui, produkto apibrėžtis (pavyzdžiui, Rusijoje) arba mokesčių administravimo procedūros (pavyzdžiui, Albanijoje, Turkijoje). Europos Komisijai ir valstybėms narėms tenka pagrindinis vaidmuo bendradarbiaujant su alaus sektoriumi spręsti šias ir kitas užsienio rinkose vis išylančias problemas.

⁽¹³⁾ Europos Komisija, Excise duty tables, 2013.

⁽¹⁴⁾ Ernst Young, 2011 m. rugsėjis.

⁽¹⁵⁾ OL C 69, 2006 7 21, p. 10.

⁽¹⁶⁾ Ernst Young, „Europos viešbučių ir viešojo maitinimo sektorius“, 2013 m. rugsėjis.

⁽¹⁷⁾ Europos Komisijos Prekybos GD.

⁽¹⁰⁾ COM(2012) 795 final.

⁽¹¹⁾ Ernst Young, Alaus pramonės indėlis į Europos ekonomiką, 2011 m. rugsėjis.

⁽¹²⁾ Ernst Young, 2011 m. rugsėjis.

3.12 Europos Sąjunga pagal atitinkamus prekybos susitarimus taiko nulinių muitų tarifą alaus importui, o kai kurios šalys muitus toliau naudoja kaip atgrasymo priemonę, kad nebūtų importuojami konkuruojantys produktai iš ES valstybių narių. Tebevykstančiose derybose dėl laisvosios prekybos susitarimų svarstomas ir šis aspektas, be to, naujausiuose susitarimuose (pavyzdžiui, su Pietų Korėja) numatoma laipsniškai sumažinti muitus; ši sistema turėtų būti taikoma plačiau.

3.13 Europos alaus rūšių patekimo į užsienio rinkas galimybę stiprina ir informaciniai renginiai, pavyzdžiui, parodos ir mugės, taip pat Europos Komisijos trečiojoje šalyje organizuojamos konsultacinės programos. Iki šiol alaus gamintojai vangiai dalyvaudavo tokiuose vietoje organizuojamuose renginiuose, nes mažai žinota apie galimą naudą ir nebuvo pakankamai reklamos.

4. Užimtumo kūrimas visais lygmenimis

4.1 Alaus sektorius neapsiriboja vien alaus gamyba. Jis apima keletą veiklos rūšių, nuo žemės ūkio žaliavų, kurios yra alaus gamybos proceso pagrindas, iki viešbučių ir viešojo maitinimo sektoriaus ir mažmeninės prekybos sektoriaus. Alaus daryklos Europos Sąjungoje tiesiogiai sukuria daugiau kaip 128 800 darbo vietų. Be to, su alaus gamybos ir pardavimo veikla netiesiogiai gali būti siejami dar du milijonai darbo vietų ir tai sudaro apie 1 proc. visų darbo vietų vien tik ES⁽¹⁸⁾, įvairiomis įdarbinimo sąlygomis.

4.2 Strategijoje „Europa 2020“ nustatyti ES tikslai, kuriais siekiama pažangios, tvarios ir integracinės ekonomikos, atitinka alaus sektoriaus ypatumus. Alaus daryklos veikia visose Europos šalyse ir, atsižvelgiant į dideles išlaidas prekėms ir paslaugoms bei didelę viešbučių ir viešojo maitinimo, taip pat mažmeninės prekybos sektorių sukuriama apyvartą, išlaiko daugiau nei du milijonus darbo vietų. Daugiau nei 73 proc. su alumi susijusių darbo vietų sukuriami viešbučių ir viešojo maitinimo sektoriuje.

4.3 Kadangi viešbučių ir viešojo maitinimo sektoriui taip pat tenka svarbus vaidmuo užtikrinant darbo vietų kūrimą ir ekonomikos augimą ne tik tiesiogiai susijusiose įmonėse, bet ir netiesiogiai – stambiuose Europos ekonomikos sektoriuose, būtina imtis priemonių, kurios skatintų jo vystymąsi, kad būtų išsaugotos darbo vietos, visų pirma jaunų ir nekvalifikuotų darbuotojų, išvengiant nestabilių darbo vietų ir mažo atlyginimo.

4.4 Šioje unikaloje įvairovėje dera tradicijos, kultūra ir naujovės ir taip sukuriamos įvairios galimybės panaudoti profesinius įgūdžius alaus daryklose ir už jų ribų. Reikia ne tik darbuotis tiekimo ir realizavimo grandinėje, bet ir toliau vystyti su kulinarine patirtimi ir turizmu susijusį potencialą siekiant sukurti daugiau darbo vietų pačioms alaus daryklos plėtojant veiklą, o taip pat naudojant ES ir nacionalines finansavimo programas.

4.5 Dėl pasaulio ekonomikos padėties alaus gamybos pramonė 2008–2010 m. neteko 9 proc. tiesioginių darbo vietų, nes sumažėjo produkto vartojimas. Nepaisant dėl įtemptos Europos ekonomikos padėties sumažėjusio vartojimo, bendras alaus daryklų (įskaitant labai mažas alaus daryklas) skaičius Europoje 2010 m. buvo didesnis (3 638) nei 2008 m. (3 071). Šis skaičius nuolat auga, o tai reiškia tolesnį darbo vietų kūrimo potencialą. Būtina užtikrinti, kad šiam potencialui nekiltų pavojaus dėl pardavimus ribojančių arba žalą darančių finansinių priemonių, todėl jį reikėtų stiprinti įgyvendinant profesinio rengimo ir mokymo programas arba net ir aukštesnės pakopos mokymo programas, kad šiame sektoriuje būtų sukurta kokybiškesnių darbo vietų.

5. Indėlis į aplinkos tvarumo tikslų įgyvendinimą

5.1 Įgyvendindama savo tvarumo įsipareigojimus Europos alaus pramonė turi siekti įvairių tikslų, susijusių su energijos vartojimo efektyvumu, išmetamo CO₂ kiekio mažinimu ir išteklių vartojimu. Pastarųjų metų investicijos sudarė sąlygas sumažinti gamtos išteklių suvartojimą, gaminti mažiau atliekų ir nuolat pakartotinai panaudoti antrines alaus gamybos proceso žaliavas.

5.2 Alaus gamintojų įsipareigojimai aplinkos apsaugos srityje tai konkretūs žingsniai ir investicijos, kurios lėmė mažesnę energijos sunaudojimą ir išmetamo CO₂ kiekio sumažinimą, mažesnę nuotekų kiekį ir permainas pakuočių srityje. Be to, alaus gamybos sektorius parengė „Geriausių turimų technologijų“ gaires, kuriose daug dėmesio skiriama tvariam valdymui ir kurios gali būti įsipareigojimų aplinkos apsaugos tikslų srityje pavyzdžiu. Reikėtų skatinti alaus gamybos sektoriuje kaip savianalizės priemonę kuo plačiau taikyti gyvavimo ciklo vertinimus, savo ruožtu atsižvelgiant į dėl nepakankamų pajėgumų ribotas mažų šeimyninių alaus daryklų galimybes.

5.3 2008–2010 m., nepaisant blogėjančių sąlygų, alaus sektorius ir toliau dėjo pastangas. Rezultatai rodo, kad vienam hektolitruvi alaus pagaminti suvartota 4,5 proc. mažiau vandens ir 3,8 proc. mažiau energijos. Apskaičiuota, kad išmetamo CO₂ kiekis sumažėjo 7,1 proc.⁽¹⁹⁾

5.4 Svarbūs alaus gamybos proceso veiksniai yra vandens kokybė ir jo sunaudojimas. Todėl vandens tiekėjai ir alaus gamintojai privalo pasirūpinti tinkamu vandens valdymu, kad būtų užtikrintas alaus gamybos tvarumas. Šiomis aplinkybėmis reikia imtis tinkamų atsargos priemonių, kad žvalgant skalūnų dujas nebūtų užterštas vartotojams, įskaitant ir pramoninius vartotojus, tiekiamas gruntinis vanduo. Konkrečiai alaus pramonės atveju EESRK pastebi, kad Olandijos ir Vokietijos aludariai šio sektoriaus naujienas jau seka su didžiu susirūpinimu.

⁽¹⁸⁾ Ernst Young, 2011 m. rugsėjis.

⁽¹⁹⁾ CampdenBRI / KWA, Europos alaus sektoriaus aplinkosauginis veiksmingumas, 2012 m. gegužė.

5.5 Alaus gamybos proceso metu raugiant žaliavas gaunami ir kiti vertingi produktai (vadinami antriniais produktais). Jie labai vertinami kaip žaliava kitiems pramonės procesams arba medžiagos konkrečiam galutiniam naudojimui, pavyzdžiui, vaisiams, sveikam maistui, atsinaujinantiems energijos šaltiniams, pramonės prietaikoms, gyvūnų maistui ir žemės ūkio produktams⁽²⁰⁾, kosmetikai ar sveikatinimo produktams. Šios medžiagos atitinka griežtus kokybės standartus ir maisto bei pašarų saugos ir kitus teisės aktus. Dėl šių antrinių medžiagų svarbos ir vertės alaus gamintojams pavyko sudaryti ilgalaikius tiekimo susitarimus su prekybininkais ir galutiniais vartotojais.

6. Atsakingas vaidmuo visuomenėje

6.1 Daugelį metų alaus gamybos bendrovės ir asociacijos visose Europos šalyse įgyvendino iniciatyvas, skirtas informacijai apie atsakingą vartojimą skleisti, plėsti vartotojų žinias, užtikrinti atsakingą reklamą ir rinkodarą, platinti prevencinio pobūdžio informaciją ir sulaikyti vartotojus nuo neatsakingo elgesio. Daugelis iš šių vietos iniciatyvų buvo įgyvendintos su partneriais ir nacionalinių valdžios institucijų pripažintos svarbiu indėliu į visuomenę ir prastę Europos lygmeniu plėtojant Europos alkoholio ir sveikatos forumo⁽²¹⁾ veiklą.

6.2 Remdamiesi tokia veikla, vyriausybė, alaus gamintojai, kiti ekonominės veiklos vykdytojai ir pilietinės visuomenės grupės galėtų bendradarbiauti įgyvendinami iniciatyvas, skirtas skatinti atsakingą ir visiškai suderinamą su sveiku suaugusio žmogaus gyvenimo būdu alaus vartojimą ir užkirsti kelią piktnaudžiavimui alkoholiu.

6.3 Alus yra su konkrečia vieta siejamas produktas, todėl Europos alaus gamintojai yra gerai įsitvirtinę savo vietos bendruomenėse ir remia įvairaus pobūdžio veiklą. Europos Sąjungos alaus sektorius kasmet išleidžia daugiau kaip 900 mln. EUR bendruomenėms paremti⁽²²⁾ prisidedamas prie įvairiausios veiklos vietos ir regionų lygmeniu.

6.4 Pramonininkai ir platesnis suinteresuotųjų subjektų ratas yra tvirtai pasiryžę remti įmonių ir institucijų atsakomybės iniciatyvų įgyvendinimą siekiant kovoti su neigiamais žalingo vartojimo padariniais. Šis išsipareigojimas turėtų būti įtvirtintas suderintoje programoje dėl alaus gamintojų vykdomos rinkodaros ir komercinių pranešimų⁽²³⁾.

6.5 Atsižvelgiant į svarbų alaus vaidmenį kultūros, tradicijų ir vartojimo srityse reikėtų apsvastyti ES iniciatyvą, skirtą finansuoti visų pakopų švietimo įstaigų mokytojų ir auklėtojų specialius mokymus, kuriuose būtų nagrinėjami fermentuotų gėrimų vartojimo sveikatos, socialinis ir kultūrinis aspektai.

7. Išsaugoti savo vaidmenį mokslinių tyrimų, švietimo ir inovacijų srityse

7.1 Švietimui ir moksliniams tyrimams tenka nepaprastai svarbus vaidmuo užtikrinant tolesnį sektoriaus išsipareigojimų vykdymą. Šiuo tikslu palaikomi ryšiai su universitetais, aludarių mokyklomis, maisto technologijos institutais ir kitais tinklais. Reikėtų ir toliau organizuoti keitimosi žiniomis forumus, kad Europa išliktų svarbiu alaus gamintojų, jų partnerių, mokslininkų ir susidomėjusių piliečių atliekamų tyrimų centru.

7.2 Reikia skatinti mokslinių tyrimų pajėgumą ir potencialą, nes alaus gamintojai yra svarbūs pramoniniai partneriai įvairiose srityse, susijusiose su maistu ir alaus gamybos technologijomis, sveikatos aspektais arba aplinkosauginiu veiksmingumu. Esamą potencialą padidintų aktyvesnis dalyvavimas Europos mokslinių tyrimų erdvėje, programoje „Horizontas 2020“ ir kitų technologinių platformų veikloje⁽²⁴⁾.

7.3 Alaus sektoriaus pastangų siekti kuo geresnių rezultatų, vadovaujantis aukščiausiais mokslinių tyrimų standartais, nustatytais alaus ypatumams ir jo poveikiui sveikatai ir elgesiui, palaiškymas taip pat gali pagerinti informavimą ir švietimą šioje svarbioje srityje. Visos aktyvios šalys turėtų apsvastyti galimybę plačiau dalyvauti ES finansavimo ir bendradarbiavimo programose.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

⁽²⁰⁾ Bamforth, C. (2009) "Contraception, Charcoal and Cows: The World of Brewery Co-Products" Brew. Guardian, 138(1), 24–27.

⁽²¹⁾ Europos alaus gamintojai, Europos alaus išsipareigojimai: pirmųjų metų ataskaita, 2013 m. balandis.

⁽²²⁾ Rėmimo idėjos, „Parama vietos bendruomenėms: vietos alaus gamintojų indėlio vertinimas“, 2011 m. gegužė.

⁽²³⁾ OL C 48, 2002 2 21, p. 130.

⁽²⁴⁾ OL C 327, 2013 11 12, p. 82.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl neteisėtos imigracijos jūra Europos ir Viduržemio jūros regione (nuomonė savo iniciatyva)

(2014/C 67/07)

Pranešėjas **Panagiotis GKOFAS**

Bendrapranešėjis **Stefano MALLIA**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2012 m. rugsėjo 17 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Neteisėtos imigracijos jūra Europos ir Viduržemio jūros regione.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. birželio 25 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 183 nariams balsavus už, 3 prieš ir 11 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK ne kartą įvairiais požiūriais nagrinėjo neteisėtos imigracijos temą⁽¹⁾. Neteisėtos imigracijos reiškinys yra labai sudėtingas ir įvairiapusis todėl sprendžiant su juo susijusias problemas reikia taikyti trumpalaikes ir ilgalaikes priemones. Šioje nuomonėje daugiausia dėmesio skiriama toliau išvardytiems aspektams:

1.2 Atsižvelgdamas į tai, Komitetas giliai liūdi dėl nemažiau kaip 311, o, galimas dalykas, dar didesnio skaičiaus Afrikos migrantų žūties per neseniai įvykusias dvi nelaimės nuskendus laivams prie Lampedūzos krantų. Nors šios tragedijos priežasčių yra ne viena, Komitetas mano, kad šios nelaimės atvėrė platesnės neteisėtos imigracijos jūra į ES problemos opą ir yra priežastinis ryšys tarp šių dviejų nelaimių ir ES akivaizdaus nesugebėjimo nustatyti patenkinamą ir nuoseklią, solidarumu grindžiamą neteisėtos imigracijos politiką, įskaitant paieškos, gelbėjimo ir išsilapinimo. Komitetas ragina ES ir valstybes nares laikyti šias nelaimės perspėjimo signalu ir imtis šioje nuomonėje rekomenduojamų veiksmų, kol neįvyko dar viena tragedija. Lampedūzos tragedijos atskleidė absoliučią būtinybę ES spręsti neteisėtos imigracijos ir sienų kontrolės klausimą Europos lygmeniu.

1.3 **Žmogaus teisės:** Komitetas yra susirūpinęs dėl didėjančios netolerancijos, rasizmo ir ksenofobijos migrantų atžvilgiu, kurie Europoje laikomi „kitokiais“, ir baiminasi, kad finansų krizės socialiniai padariniai šių reiškinų nepaaštrintų. Siekiant užkirsti tokiam elgesiui kelią politikai ir kiti įtakingi visuomenės veikėjai bei žiniasklaida turi jausti ypač didelę atsakomybę už savo veiksmus ir rodyti aiškų politinį bei socialinį pavyzdį. Visais etapais, pradedant išgelbėjimu ar sulaukymu ir baigiant

apsaugos statuso suteikimu ar kai asmenys neteisėtai gyvena be tapatybę įrodančių dokumentų, ar kai yra repatrijuojami į savo kilmės šalį, turi būti užtikrinamos neteisėtų imigrantų žmogaus teisės.

1.4 **Jūroje esančių asmenų gelbėjimas:** kiekvienam nelaimės jūroje ištiktam asmeniui, įskaitant neteisėtus imigrantus, turi būti suteikiama pagalba, taip pat kai gresia pavojus.

1.5 **Išlaipinimas:** ES privalo nustatyti tokią išlaipinimo politiką, kuri nepadidintų tų valstybių narių, kurios jau patiria neproporcingo dydžio antplūdį, naštos. Išlaipinimo klausimas turi būti sprendžiamas vadovaujantis išlaipinimo artimiausioje saugioje vietoje principu, bet tik tuo atveju, jei ta šalis laikosi visų su žmogaus teisėmis susijusių tarptautinių konvencijų ir ją stebi žmogaus teisių organizacijos.

1.6 **Teisė į prieglobstį ir jo suteikimas:** pasienyje turi būti užtikrintas negražinimo principo laikymasis, o visi asmenys, kuriems reikia tarptautinės apsaugos, turi turėti galimybę pateikti prašymą ES. Tokius prašymus turi nagrinėti kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos. Atsižvelgiant į tai, būtina sukurti veiksmingesnę prieglobsčio prašymų nagrinėjimo sistemą. EESRK pritaria bendradarbiavimui su trečiosiomis šalimis siekiant, kad jos stiprintų savo prieglobsčio sistemas ir labiau laikytųsi tarptautinių standartų.

1.7 **Neteisėtų imigrantų repatriacija:** Direktyva dėl gražinimo⁽²⁾ sukurta Europos teisių ir procedūrinių garantijų sistema⁽³⁾, kuriai pritaria ir EESRK, apimanti veiksmingą teisių gynimo priemonę, leidžiančią sprendimus dėl gražinimo

⁽¹⁾ COM(2011) 248, Luis Miguel Pariza Castaños, COM(2011) 743, Luis Miguel Pariza Castaños, Brenda King, COM(2011) 750, 751, 752, 753, Luis Miguel Pariza Castaños, COM(2008) 359, Luis Miguel Pariza Castaños, Ana Bontea.

⁽²⁾ Direktyva 2008/115/EB.

⁽³⁾ Pvz., Direktyvos 12 straipsnio 1 ir 2 dalys, 13 straipsnio 2, 3 ir 4 dalys ir 14 straipsnio 1 ir 2 dalys.

apskusti kompetentingame teisme arba administracinėje institucijoje ar kompetingoje nepriklausomoje įstaigoje, taip pat nemokamai teikiamą teisinę pagalbą ir atstovavimą, apsaugos priemonės iki grąžinimo ir sulaukymo sąlygas. Komitetas siūlo, kad Europos grąžinimo politika būtų grindžiama savanoriškumo principu ir kuo didesne pagarba humanitarinėms vertybėms. Šie dalykai lemia Europos imigracijos politikos teisėtumą ir pasitikėjimą ja. Pagrindinių teisių chartijos 19 straipsnyje aiškiai numatyta, kad kolektyvinis asmenų išsiuntimas draudžiamas ir kad niekas negali būti perkeltas, išsiųstas ar išduotas į valstybę, kurioje jam gresia mirties bausmė arba kurioje jis gali patirti kankinimų ar kitokių nežmonišką ar žeminančių elgesį arba būti taip baudžiamas – „negrąžinimo“ principas (Chartijos 4 ir 19 straipsniai).

1.8 Solidarumu grindžiama visapusiška Europos politika neteisėtoms imigracijos srityje: EESRK mano, kad norint užtikrinti pagarbą pagrindinėms teisėms, turėtų būti stiprinamas ES solidarumas su tomis valstybėmis narėmis, kuriose dėl jų geografinės padėties yra didelis nusikalstamų prekybos žmonėmis, kurie atvyksta neteisėtais būdais, ir (arba) neteisėto asmenų įvežimo tinklų aukų skaičius. ES sienos, įskaitant ES valstybių narių jūrų sienas Europos ir Viduržemio jūros regione, yra visų ES valstybių narių sienos, todėl atsakomybę už tinkamą jų apsaugą turėtų pasidalyti visos valstybės narės, vadovaudamosi sutartimis. Tai yra ne tik solidarumo klausimas, bet svarbu ir tai, kad valstybės narės prisiimtų joms tenkančią atsakomybę taikant neteisėtoms imigracijos keliamos naštos pasidalijimo mechanizmus. Todėl reikėtų būti solidariais su prie išorinių ES sienų esančiomis valstybėmis narėmis ir joms padėti įdiegiant naštos pasidalijimo mechanizmus, kurie leistų prieglobsčio prašytojus perkelti ES viduje. EESRK tvirtai pritaria tam, kad būtų taikomas Europos paskirstymo raktas, pristatytas Europos Parlamento pranešime dėl didesnio ES valstybių narių solidarumo prieglobsčio srityje (2012/2032 INI).

1.9 Susitarimų sudarymas su trečiosiomis šalimis: ES su trečiosiomis šalimis plėtojant dialogus migracijos ir judumo klausimais visų pirma turi būti siekiama sudaryti palankias sąlygas teisėtai ir tvarkingai migracijai, užtikrinti tarptautinės prieglobsčio teisės taikymą, sumažinti neteisėtą imigraciją ir kovoti su nusikalstamais prekybos žmonėmis tinklais. Dažnai bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis turi lemiamą reikšmę kaip išankstinė sąlyga siekiant užtikrinti veiksmingą repatriacijos procedūrų vykdymą. Norint pasiekti geresnių rezultatų ši bendradarbiavimą būtina stiprinti. Kartu reikia teikti pagalbą tam tikroms tranzito šalims, kad jos galėtų geriau valdyti savo sienas ir sutelkti pajėgumus teikti apsaugą tiems, kuriems jos reikia.

1.10 „Europos sienų valdymo agentūra Frontex: reikia tęsti Frontex pertvarkymą į tikrą Europos išorės sienų valdymo agentūrą, kuriai būtų patikėtas didesnis vaidmuo koordinuojant bendrus ES veiksmus prie jos valstybių narių išorės sienų. Šiuo požiūriu reikia plėtoti su Europos sienos apsaugos pareigūnų būrių projekto įgyvendinimu susijusį darbą, kaip kad pabrėžta Europos Parlamento pranešime dėl Frontex (A7-0278/2011). Taip pat reikėtų išplėsti jos veiksmų laisvę, kad ji galėtų dėti daugiau pastangų prevencijos srityje. Aišku, norint, kad šios agentūros veikla būtų veiksmingesnė, prireiks daugiau, o ne mažiau išteklių. Tačiau agentūros koordinuojamoms bendroms

operacijoms (įskaitant jų poveikį Sienų kodekse numatytoms pagrindinėms teisėms ir administracinėms garantijoms) turėtų būti numatyta demokratinė kontrolė, kurią vykdytų Parlamentas ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra.

1.11 Europos prieglobsčio paramos biuras: (EPPB) savo veiklą pradėjo gana neseniai. Todėl tikimasi, kad jis netrukus visu pajėgumu pradės vykdyti savo uždavinius ypatingą dėmesį skirdamas patikėtam vaidmeniui ieškoti tvarių sprendimų ir imtis iniciatyvos ES valstybių narių solidarumo srityje, laikydamasis Reglamento dėl Europos prieglobsčio paramos biuro įsteigimo nustatytų išipareigojimų. Europos prieglobsčio paramos biuras turi gebėti aiškiai nustatyti valstybių narių prieglobsčio praktikos skirtumus, taip pat jų teisės aktų skirtumus ir pasiūlyti reikiamus pakeitimus.

1.12 Neteisėtas asmenų įvežimas ir kova su juo: EESRK taip pat pabrėžia, kad reikia dėti visas įmanomas pastangas ryžtingai kovoti su organizuoju nusikalstamumu. Reikėtų negailėti išteklių persekiojant ir traukiant baudžiamojon atsakomybėn tuos, kurie palengvina neteisėtą asmenų įvežimą. Šiuo tikslu būtina ieškoti trečiųjų šalių vyriausybės pagalbos.

1.13 Finansavimas: EESRK pabrėžia, kad migracijos srautų sustabdymas ir valdymas yra visos Europos Sąjungos (ES) reikalas, ir tai turi atspindėti veiksmingai politikai vykdyti būtinų priemonių finansinės naštos pasidalijimas. Komitetas pritarė Komisijos pasiūlymui, kuriuo siekiama, kad nuo 2014 m. Prieglobsčio ir migracijos fondo, taip pat Vidaus saugumo fondo administravimas būtų lankstesnis.

2. Įžanga

2.1 Bendra imigracijos politika turi būti grindžiama visuotiniu požiūriu, pagal kurį būtų atsižvelgiama į įvairius aspektus: demografinę ir darbo rinkų padėtį, pagarbą žmogaus teisėms, vienodą požiūrį ir nediskriminavimą, naujų imigrantų priėmimo teisės aktus, neteisėtų migrantų padėtį, prieglobsčio prašytojų priėmimą ir apsaugą, kovą su nusikalstamais prekybos žmonėmis tinklais, bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis, Europos solidarumą, socialinę politiką ir integraciją.

2.2 Komitetui didelį susirūpinimą kelia pastarųjų metų įvykiai, pareiškimai ir politiniai sprendimai, kadangi visoje Europoje vėl plinta sena ir žinoma europiečių liga – ksenofobija ir atskirtį skatinantis nacionalizmas. Mažumos ir imigrantai tampa menkinimo, įžeidinėjimų ir agresyvios bei diskriminuojančios politikos aukomis.

2.3 Neteisėtoms imigracijos tema yra ypač rimta ir sudėtinga, kaip rodo dokumento pabaigoje pateikiamų priedų lentelės. Be to, tai yra visos ES problema ir ją reikia spręsti visai ES. Neteisėti imigrantai, kertantys pietinę sieną, paprastai siekia apsigyventi kitose ES šalyse.

2.4 Kadangi Šengeno erdvėje nėra vidaus sienų, neteisėtos imigracijos problema turi poveikio visai Europai ir ji turi būti sprendžiama taikant veiksmingą bendrą Europos politiką.“

2.5 EESRK nuodugniai išnagrino neteisėtos imigracijos klausimą ir savo nuomonę išdėstė keliose didžiąjai daugumai pritarus priimtose nuomonėse.

2.6 Šiose nuomonėse analizuojamos neteisėtos imigracijos į ES priežastys ir atkreipiamas dėmesys į tai, kad nėra visapusiškos ES politikos dėl neteisėtos imigracijos ir kad labai lėtai judama ES bendros imigracijos ir prieglobsčio politikos ir kruopštaus teisės aktų suderinimo link. Išsamiai išdėstomos šios problemos pasekmės ir pasiūloma keletas sprendimų.

2.7 Tūkstančiai neteisėtų imigrantų į ES atvyksta jūra. Tai reiškia, kad neteisėtos imigracijos jūra, kuri, kaip teigia Frontex, iš esmės yra sutelkta Europos ir Viduržemio jūros regione, klausimą reikia spręsti specialiomis priemonėmis.

2.8 Pagrindinis nuomonės tikslas yra išnagrinti neteisėtos imigracijos jūra reiškinį kartu atkreipiant dėmesį į keletą svarbiausių su neteisėta imigracija apskritai susijusių klausimų, kad būtų rasti išsamūs sprendimai, užtikrinantys veiksmingą, žmogišką ir finansiškai prieinamą imigracijos politiką.

3. Problemos analizė

3.1 Žmogaus teisės

3.1.1 Visais etapais, pradedant išgelbėjimu ar sulaukymu ir baigiant apsaugos statuso suteikimu ar grąžinimu į jų kilmės šalį, turi būti užtikrinamos neteisėtų imigrantų žmogaus teisės. Neteisėta imigracija jūra dažnai baigiasi žūtimi. Šiuo požiūriu EESRK pabrėžia, kad pagrindines žmogaus teises svarbu užtikrinti bet kuriuo momentu. EESRK pasiūlė, kad Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra taip pat stebėtų sienų kontrolės priemones ir Frontex veiksmus. Komitetas remia Frontex konsultacinio forumo veiklą ir išreiškia savo norą bendradarbiauti.

3.2 Žmonių gelbėjimas jūroje

3.2.1 Valstybės narės ir privatus laivai privalo gelbėti kiekvieną nelaimės jūroje ištiktą žmogų. Tai turėtų galioti ir imigrantams ar prekyba žmonėmis ir (arba) neteisėtu asmenų įvežimu užsiimantiems asmenims, kurie sąmoningai rizikavo. Daugeliu atvejų nusikalstami tinklai, užsiimantys prekyba žmonėmis ir (arba) neteisėtai įvežantys prieglobsčio prašytojus

ar neteisėtus imigrantus, šiuos asmenis stato į didelį pavojų. Agentūros ir NVO pranešė, kad tokiomis aplinkybėmis kiekvienais metais Viduržemio jūroje žūsta tūkstančiai žmonių ir kad kai kuriais atvejais tokiems asmenims pro šalį plaukiantys laivai nesuteikė pagalbos ar jų negelbėjo.

3.3 Išlaispinimas

3.3.1 Pastaraisiais metais būta tam tikrų juridinių ir politinių ginčų dėl žmonių gelbėjimo Viduržemio jūros regiono tarptautiniuose vandenyse, dėl kurių visiškai be reikalo daugelio jų gyvybei grėsė pavojus. EESRK pabrėžia, kad išlaispinimo klausimas turi būti sprendžiamas vadovaujantis išlaispinimo artimiausioje saugioje vietoje principu, *bet tik su sąlyga, kad ta šalis laikosi visų su žmogaus teisėmis susijusių tarptautinių konvencijų ir ją stebi žmogaus teisių organizacijos*. Kalbant apie Frontex misijas, EESRK visiškai nesutinka, kad migrantai visuomet būtų pristatomi į misijas vykdančias valstybes nares. Dėl tokios politikos kyla mažiausiai dvi problemos: a) migracijos spaudimas dar labiau sutelkiamas į valstybes nares, kurioms jau tenka sunki našta tol, kol valstybės narės, kurioms labiausiai reikia Frontex, nebebus pajėgios vykdyti Frontex misijas; b) tai nepalanku išgelbėtiems žmonėms, kadangi jie turėtų būti gabenami į Frontex misiją vykdančią šalį, o ne į tomis aplinkybėmis tinkamiausią vietą (paprastai – artimiausią saugią vietą).

3.4 Teisė į prieglobstį ir jo suteikimas

3.4.1 EESRK ragina ES toliau kurti bendrą prieglobsčio sistemą, pagrįstą plačiu mastu suderintais teisės aktais. Dublino reglamente apibrėžiama kiekvienos valstybės narės pareiga išnagrinti prieglobsčio prašymus. Komitetas yra nurodęs, kad ši sistema kelia daug problemų. Reikėtų paklausti paties prieglobsčio prašytojo, kuri valstybė narė, jo pageidavimu, turėtų nagrinėti prašymą. Savo nuomonėje dėl žaliosios knygos⁽⁴⁾ Komitetas siūlo, „kad prieglobsčio prašytojas galėtų laisvai pasirinkti šalį, kuriai teikti prieglobsčio prašymą, todėl nuo šiol valstybės narės yra raginamos taikyti humanitarinę išlygą, numatytą reglamento 15 straipsnio 1 dalyje“.

3.4.2 Valstybių narių bendradarbiavimo srityje veiklą ėmė plėtoti EURASIL – nacionalinių ekspertų grupė, kuriai pirmininkauja Komisija. Be to, įsteigiant Europos pabėgėlių fondą, sukurta finansinio solidarumo priemonė. Nuo 2014 m. Prieglobsčio ir migracijos fondui bus suteikta daugiau lėšų ir lankstumo ekstremaliais atvejais.

3.4.3 Prieglobsčio prašytojų prašymai dėl apsaugos turi būti nagrinėjami vadovaujantis Europos teisės aktais dėl prieglobsčio ir tarptautinės apsaugos suteikimo. Tiems, kam iš tikrųjų reikia apsaugos, ji turėtų būti suteikta.

⁽⁴⁾ Žr. 2008 m. kovo 12 d. EESRK nuomonę dėl Žaliosios knygos dėl būsimosios bendros Europos prieglobsčio sistemos (pranešėja A. Le Nouail-Marlière), OL C 204, 2008 8 9, p. 77–84.

3.4.4 EESRK dar kartą nurodo, kad elgesys su prieglobsčio prašytojais prie sienų ir jiems suteikiamos garantijos privalo būti tokios pačios, kaip ir valstybės narės teritorijoje prašymą pateikiančių prieglobsčio prašytojų atveju.

3.4.5 Komitetas ragina ES priimti didesnius išpareigojimus kovojant su nusikalstamais prekybos žmonėmis tinklais, tačiau mano, kad tam tikra politika „kovoje su neteisėta imigracija“ kelia rimtą prieglobsčio krizę Europoje. Kelete savo nuomonių⁽⁵⁾ EESRK pabrėžė, kad kova su neteisėta imigracija neturėtų kelti naujų problemų dėl prieglobsčio ir kad už sienų kontrolę atsakingiems pareigūnams reikia suteikti atitinkamų žinių, kad jie užtikrintų teisę į prieglobstį.

3.4.6 EESRK pritaria Jungtinių Tautų pabėgėlių reikalų vyriausiojo komisaro (JTPRVK) pateiktiems pasiūlymams įsteigti prieglobsčio ekspertų grupes, kurios padėtų visų ES vykdomų sienų kontrolės operacijų metu.

3.4.7 Ypač svarbu pabrėžti, kad tūkstančiai atvykstančiųjų į ES neprašo prieglobsčio, kadangi jie yra ekonominiai migrantai ir pagrindinė priežastis, dėl kurios jie atvyko į ES – tęsti kelionę į kitas Europos šalis, o ne pasilikti šalyje, į kurią jie pirmiausiai atvyko.

3.4.8 Partnerystė judumo srityje šalims partnerėms neturi užkrauti visų su per jų teritoriją vykstančių asmenų prieglobsčio procedūromis susijusių išlaidų naštos. Prieglobsčio fondas turėtų būti ES paramos išraiška. Šis fondas turėtų padėti sukurti mechanizmus ir struktūras, kurios leistų per tinkamą laiką išnagrinėti prieglobsčio prašymus ir priimti sprendimus remiantis tarptautinėmis teisinėmis garantijomis.

3.4.9 EESRK ragina ES toliau kurti bendrą prieglobsčio sistemą, kuri apimtų ir plataus masto teisės aktų suderinimą. Prieglobsčio prašymai turėtų būti nagrinėjami ne tik atvykimo šalyse, bet ir kitose valstybėse narėse. Reikėtų paklausti paties prieglobsčio prašytojo, kuri valstybė narė, jo pageidavimu, turėtų nagrinėti prašymą. Savo nuomonėje dėl žaliosios

⁽⁵⁾ Žr. šias EESRK nuomones:

- 2002 m. balandžio 25 d. nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl bendros neteisėtos imigracijos, pranešėjas Pariza Castaños (OL C 221, 2002 9 17),
- 2004 m. sausio 29 d. nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūrą, pranešėjas Pariza Castaños (OL C 108, 2002 4 30),
- 2004 m. spalio 27 d. nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo, iš dalies keičiančio Sprendimą Nr. 2002/463/EB dėl administracinio bendradarbiavimo veiksmų programos išorinių sienų kontrolės, vizų, prieglobsčio ir imigracijos srityse (ARGO programa) patvirtinimo, pranešėjas Pariza Castaños (OL C 120, 2005 5 20),
- 2008 m. kovo 12 d. nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl būsimosios bendros Europos prieglobsčio sistemos, pranešėja Le Nouail-Marlière (OL C 204, 2008 8 9).

knygos⁽⁶⁾, Komitetas siūlo, „kad prieglobsčio prašytojas galėtų laisvai pasirinkti šalį, kuriai teikti prašymą, todėl nuo šiol valstybės narės yra raginamos taikyti humanitarinę išlygą, numatytą Reglamento 15 straipsnio 1 dalyje“ taip paspartinant prašymų nagrinėjimą ir palengvinant atvykimo šalims tenkančią biurokratinę našta. EESRK pasisako už tai, kad ES bendradarbiautų su trečiosiomis šalimis siekiant pagerinti jų prieglobsčio sistemas ir jas suderinti su tarptautiniais standartais. Kalbant apie prieglobsčio politikos išorės matmenį, pažangos pasiekta remiant trečiąsias šalis, kuriose daug pabėgėlių (ypač svarbios yra regioninės apsaugos programos), arba perkeliant pabėgėlius Europos Sąjungoje.

3.5 Neteisėtų imigrantų repatriacija

3.5.1 Migrantų, kurie neteisėtu būdu pateko į ES, grąžinimas turi būti vykdomas labai atsargiai. Šiomis aplinkybėmis labai svarbūs grąžinimo susitarimai su trečiosiomis šalimis užtikrinant, jog bus gerbiamos visos grįžtančių migrantų teisės.

3.5.2 Partnerystė judumo srityje turėtų sudaryti sąlygas visų pirma savanorišku grįžimu grindžiamoms grąžinimo procedūroms ir būtų sukurtos paramos sistemos⁽⁷⁾. Jei taikoma priverstinio grąžinimo procedūra, ji turi būti vykdoma visapusiškai užtikrinant grąžinamų asmenų žmogaus teises atsižvelgiant į Europos Tarybos rekomendacijas⁽⁸⁾.

3.5.3 Komitetas ragina užtikrinti dar didesnę skaidrumą, susijusį su ES ir už jos ribų esančiais sulaikymo centrais, taip pat informuoti JT žmogaus teisių tarybą apie juose esančių sulaikytų asmenų padėtį ir sudaryti galimybę tokiems asmenims gauti tinkamą pagalbą iš nevyriausybinėms organizacijoms. EESRK mano, kad nėsčiosioms ir nepilnamečiams turėtų būti skiriama ypatinga apsauga ir jie turėtų gyventi atitinkamomis sąlygomis, kurioms sukurti turėtų būti teikiama ES finansinė parama.

3.6 Solidarumu grindžiama visapusiška Europos politika neteisėtos imigracijos srityje

3.6.1 EESRK pabrėžia, kad ši problema yra visos Europos, o ne vien Viduržemio jūros regiono šalių problema; tai, kad egzistuoja Šengeno susitarimas, reiškia, kad imigracijos į Viduržemio jūros regioną problema turi būti sprendžiama bendromis Europos pastangomis. Tai nėra tik bendrijos solidarumo paradymas, svarbu tai, kad visos ES valstybės narės prisimtų joms tenkančią atsakomybę vykdant bendrą Europos politiką, kurią turėtų pasiūlyti Komisija ir patvirtinti Taryba ir Parlamentas.

⁽⁶⁾ Žr. 2008 m. kovo 12 d. EESRK nuomonę dėl Žaliosios knygos dėl būsimosios bendros Europos prieglobsčio sistemos (pranešėja A. Le Nouail-Marlière), OL C 204, 2008 8 9, p. 77–84.

⁽⁷⁾ Bendradarbiaujant su Tarptautine migracijos organizacija.

⁽⁸⁾ „Dvidešimt gairių dėl priverstinio grąžinimo“ COM(2005) 40.

3.6.2 Europos Sąjungos valstybių narių sienos, įskaitant Viduržemio jūros pakrantėje esančių ES valstybių narių jūrų sienas, yra visų ES valstybių narių sienos, todėl atsakomybę už tinkamą jų valdymą turėtų pasidalyti visos valstybės narės.

3.6.3 Šiuo požiūriu visos valstybės narės turėtų teikti pagalbą ir dalyvauti: a) vykdant veiksmingas gelbėjimo jūroje operacijas ir sienų kontrolę, b) nagrinėjant prieglobsčio prašymus pagal savo atsakomybės sritį, c) ypatingais atvejais įgyvendinant repatriacijos ir išsiuntimo procedūras, d) persikirstant migrantus ES viduje iš mažų Viduržemio jūros regiono valstybių narių, e) kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir neteisėtu žmonių gabenimu.

3.6.4 Persikirstymas turi būti vykdomas taikant nuolatinį nustatytą mechanizmą. Šiuo atveju Komisija turėtų pateikti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl nuolatinio ir veiksmingo prieglobsčio prašytojų persikirstymo ES viduje mechanizmo taikant Europos paskirstymo raktą, pristatytą Europos Parlamento pranešime dėl didesnio ES valstybių narių solidarumo prieglobsčio srityje (2012/2032 INI). Norint užtikrinti kuo didesnę šio mechanizmo veiksmingumą pasiūlyme dėl teisėkūros procedūra priimamo akto reikėtų atsižvelgti į praktinę patirtį, sukauptą įgyvendinant Maltai skirtą bandomąjį projektą EUREMA⁽⁹⁾.

3.7 Susitarimų su ES kaimyninėmis trečiosiomis šalimis sudarymas

3.7.1 Europos Sąjunga turėtų pasinaudoti visa savo politine ir ekonomine įtaka, ypač šalyse, gaunančiose reikšmingą ES finansinę paramą, kad įpareigotų jas bendradarbiauti imigracijos srityje. Komitetas mano, kad partnerystės judumo srityje susitarimai turi apimti visus keturis visuotinio požiūrio ramsčius: sudaryti palankias sąlygas teisėtai migracijai ir judumui ir juos organizuoti, vykdyti neteisėtos migracijos ir prekybos žmonėmis prevenciją ir mažinti jų mastą, skatinti tarptautinę apsaugą ir plėtoti prieglobsčio politikos išorės aspektą, didinti migracijos ir judumo poveikį vystymuisi.

3.7.2 Sprendžiant šią problemą reikia ne apsiriboti viešosios tvarkos palaikymo priemonėmis, o orientuotis į prevencijos priemones, kurias reikėtų įgyvendinti trečiosiose šalyse, didesnę svarbą teikiant bendradarbiavimo programoms remti žemdirbystę ir gyvulininkystę, MVĮ ir kt. ES privalo parodyti, kad turi politinę galią dirbti kartu su šalimis, su kuriomis ji turi bendradarbiauti ir kurios gauna nemažą finansavimą, kad

kartu spręstų saugumo, organizuoto nusikalstamumo ir neteisėtos imigracijos klausimus. EESRK palankiai vertina neseniai sudarytą susitarimą su Maroko karalyste ir iniciatyvą užmegzti judumo partnerystes tarp ES ir Tuniso, Egipto ir Libijos. Tačiau reikėtų atlikti nepriklausomą šiuo metu veikiančių judumo partnerystės veiksmingumo ir poveikio įvertinimą. EESRK pritaria Komisijos iniciatyvai užtikrinti, kad judumo partnerystė turėtų veiksmingą vertinimo mechanizmą. Kita vertus, reikėtų, kad judumo partnerystė, kuri yra dalyvaujančioms šalims neprivaloma bendra politinė deklaracija, taptų tarptautiniais susitarimais. Komitetas mano, kad ES ir valstybės narės turėti pasirašyti naujus susitarimus su kitomis regiono šalimis. Atsižvelgiant į ypatingus ES ir Turkijos santykius, abi šalys turėtų aktyviau spręsti migracijos klausimus, visų pirma kovojant su nusikalstamais tinklais.

3.7.3 Siekiant užtikrinti sklandų administracinių ir teisinių procedūrų veikimą, nepaprastai svarbu, kad ES neteisėtų migrantų kilmės šalis paprašytų sparčiai pateikti kelionės dokumentus.

3.7.4 Šis klausimas turėtų būti sprendžiamas taip pat plėtojant Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių konferencijos veiklą, kadangi dalis neteisėtų migrantų į ES atvyksta per trečiąsias Viduržemio jūros pakrantės šalis.

3.7.5 Reikėtų teikti pagalbą tam tikroms tranzito šalims, kad jos galėtų geriau valdyti savo sienas, sukurti prieglobsčio struktūras ir taip pat sutelkti pajėgumus ir pačios teikti apsaugą tiems, kuriems jos reikia.

3.8 Europos sienų valdymo agentūra Frontex

3.8.1 Reikia tęsti Frontex pertvarkymą į tikrą Europos išorės sienų valdymo agentūrą, turinčią platesnius įgaliojimus koordinavimo ir prevencijos srityje. Šiuo tikslu ją būtina sustiprinti suteikiant tinkamus finansinius išteklius, kad ji galėtų teikti reikiamą pagalbą pietinėms valstybėms narėms, sunkiai susitvarkančioms su imigracijos srautais. Kartu turi būti didinamas darbuotojų (įskaitant sienos apsaugos pareigūnus) skaičius ir gerinamos elektroninės stebėjimo ir registravimo priemonės. Šiomis aplinkybėmis, reikia dėti daugiau pastangų paremti Europos sienos apsaugos pareigūnų būrių projekto įgyvendinimą, kaip pabrėžta Europos Parlamento pranešime dėl Frontex (A7-0278/2011). Be to, jau dabar reikia rimtai apsarstyti, kaip Frontex panaudos savo naujus pajėgumus (pavyzdžiui, galimybę įsigyti įrangos).

3.8.2 Reikia sustiprinti regioninių sienų saugumą užtikrinančių Europos patrulių tinklą sudarant sąlygas koordinuoti nacionalinius išteklius ir Europos priemones, taip pat sustiprinant bendradarbiavimą nacionaliniu ir Europos lygmenimis.

⁽⁹⁾ EUREMA yra ES bandomasis projektas tarptautine apsauga besinaudojančių asmenų persikirstymui iš Maltos, kuriam pritarė 2009 m. birželio 18–19 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose (dok. 11225/2/09, 2 išvada).

3.9 Europos prieglobsčio paramos biuras

3.9.1 EPPB turi gebėti aiškiai nustatyti valstybių narių prieglobsčio praktikos skirtumus, taip pat jų teisės aktų skirtumus ir pasiūlyti reikiamus pakeitimus. Kaip žaliwoje knygoje siūlė Komisija, jo kompetencijos sričiai turi priklausyti ir įvairių ES prieglobsčio *acquis* procedūrinių ir materialinių aspektų aiškinimo ir taikymo bendrų gairių rengimas.

3.9.2 Biuras galėtų tapti svarbiu gerosios praktikos mainų ir mokymo prieglobsčio klausimais veiklos (visų pirma skirtos pasienio pareigūnams) plėtojimo centru. Šis biuras taip pat galėtų būti naujų priemonių, kurias ES plėtoja prieglobsčio srityje, stebėsenos ir tyrimo centras. Jis kartu galėtų būti vieta, kur būtų kuriamos ir valdomos bendros prieglobsčio ekspertų grupės.

3.9.3 EPPB turės užsiimti tinklaveika, bendradarbiauti su EURASIL ir palaikyti glaudžius ryšius su JTVPKV bei specializuotomis NVO.

3.9.4 Europos prieglobsčio paramos biuras savo veiklą pradėjo gana neseniai. Tikimasi, kad jis nedelsdamas visu pajėgumu pradės vykdyti savo uždavinius ypatingą dėmesį skirdamas jam patikėtam vaidmeniui ieškoti tvarių sprendimų ir užtikrinti, kad valstybės narės sąnaudas pasidalytų taip, kaip nurodyta Reglamente dėl Europos prieglobsčio paramos biuro įsteigimo. Kartu EPPB privalo imtis iniciatyvos ES valstybių narių solidarumo srityje, laikydamasis Reglamente dėl Europos prieglobsčio paramos biuro įsteigimo nustatytų išpareigojimų.

3.10 Neteisėto asmenų įvežimo ir organizuoto nusikalstamumo prevencija ir kova su juo

3.10.1 Neteisėta imigracija jūra yra pavojinga ir ji kelia pavojų žmonių gyvybei. Tūkstančiai žmonių prarado gyvybę kirsdami Viduržemio jūrą plaukioti netinkamais laivais. Šias pavojingas keliones organizuoja nusikaltėlių tinklai, kurie šimtus žmonių, įskaitant moteris ir vaikus, be atitinkamos įrangos ar aprūpinimo (netgi be gelbėjimosi įrangos-) sugrūda į laivus, kurių didžioji dauguma yra netinkami laivybai. Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos priimtoje rezoliucijoje „Žmonių žūtis Viduržemio jūroje. Kas už tai atsakingas?“ (Rezoliucija 1872 (2012)) labai išsamiai aprašomas neteisėtu migrančių įvežimu užsiimančių asmenų vaidmuo organizuojant pavojingas keliones per Viduržemio jūrą ir į jį reikia atsižvelgti norint suprasti, koks rimtas šis klausimas.

3.10.2 Valstybių narių nustatyti prekeivių žmonėmis ir neteisėtu žmonių įvežimu užsiimančių asmenų baudžiamasis persekiojimas ir nuosprendžiai turi būti vieni iš griežčiausių, jiems skiriant įvairias bausmes, įskaitant laisvės atėmimą iki gyvos galvos. Prekeivių žmonėmis išnaudoti asmenys visada turi būti laikomi nekaltomis aukomis.

3.10.3 Neteisėtas asmenų įvežimas skatina nusikalstamumą, kadangi vežimą organizuojantys nusikaltėlių tinklai renka mokesčių iš visų vežamų asmenų, dažnai prievarta ir elgdami neišmoningi. EESRK pabrėžia, kad ES turėtų bendradarbiauti su išvykimo ir tranzito šalimis, kad būtų suardyti susiję nusikaltėlių tinklai. EESRK taip pat akcentuoja, kad ES privalo imtis pačių ryžtingiausių veiksmų, kad užkirstų kelią neteisėtu žmonių įvežimu užsiimančių asmenų veiklai ir neleistų jiems rizikuoti kitų gyvybe.

3.10.4 ES taip pat turėtų apsvarstyti galimybę siekti susitarimų su trečiosiomis šalimis dėl migrantų priėmimo centrų sukūrimo ir teikti finansinę paramą jų įkūrimui ir išlaikymui. Tose šalyse įkurti centrai galėtų veikti bendradarbiaudami su kitais priėmimo centrais tapatybės nustatymo ir pagalbos teikimo srityse. Tarptautinė migracijos organizacija, Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuras, Pagrindinių teisių agentūra ir specializuotos NVO turėtų stebėti šių centrų veiklą.

3.10.5 Be to, ES turi imtis informavimo iniciatyvų, kuriomis atgrasytų galimus neteisėtus imigrantus nuo patekimo į ES neteisėtais būdais, juos supažindindama su neteisėtos imigracijos keliamais pavojais ir sunkumais. Galimi neteisėti migrantai taip pat turėtų būti išpėti apie didžiulius sunkumus, su kuriais jie susidurs ieškodami darbo Europoje, kai pateks į ją be dokumentų.

3.10.6 Organizacijoms, kurios išvykimo šalių visuomenę stengiasi supažindinti su minėtais aspektais, kad galimus migrantus įtikintų atsisakyti leisti į pavojingas keliones, būtina teikti moralinę ir finansinę paramą.

3.10.7 EESRK taip pat norėtų pabrėžti, kad būtina skirti dėmesio pagrindinėms problemoms priežastimis, kurios susijusios su išvykimo šalių gyvenimo lygiu. Reikia pradėti įgyvendinti konkrečias tam skirtas programas. Visa ši tema turi būti įtraukta į Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių konferencijos darbotvarkę.

3.11 Finansavimas

3.11.1 Imigracijos srautų prevencijai ir jiems sustabdyti būtinas finansavimas. Planuojant sulaikymo centrus reikia pasirūpinti, kad neteisėti imigrantai būtų laikomi atskirai nuo prieglobsčio prašančių pabėgėlių. Per 15 dienų reikia atskirai apgyvendinti nepilnamečius ir kitus pažeidžiamus asmenis. Kaip nurodoma Frontex pateiktame Italijos tyrime, per dieną vienam neteisėtam migrantui išleidžiama 48 EUR. Jei ši skaičių padauginsime iš 100 000 – tiek, Frontex teigimu⁽¹⁰⁾, kasmet atvyksta imigrantų – ir iš 365 dienų, bendros išlaidos kasmet sudaro 1,752 mlrd. EUR.

⁽¹⁰⁾ Žr. priedamas lenteles.

3.11.2 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pastangas supaprastinti finansines priemones įsteigiant du fondus: Prieglobsčio ir migracijos ⁽¹⁾ bei Vidaus ir saugumo ⁽²⁾, papildytus horizontaliuoju reglamentu, kuriame pateiktas programavimo, informacijos, finansų valdymo, kontrolės ir vertinimo bendrų taisyklių rinkinys ⁽³⁾. EESRK remia Komisijos pasiūlymą skirstant finansinius išteklius valstybėms narėms nustatyti bazinę ir kitą, kintamą arba lanksčią, sumą. EESRK nuomone dėl lanksčios sumos, būtina, kad kiekviena valstybė narė parengtų metinę su ES prioritetais susijusią programą, į kurią būtų įtrauktas bendradarbiavimas su kitomis valstybėmis narėmis. Komitetas pritaria tam, kad nuo 2014 m. Prieglobsčio ir migracijos fondui būtų suteikta daugiau išteklių ir lankstumo ekstremaliais atvejais.

3.11.3 Padarius numatytus pakeitimus galima išspręsti dabartines problemas, nes ES migracijos srauto valdymo ir sulaikymo centrų kūrimo programos yra metinės. Lėšos ir priemonės taip pat numatomos metams. Tačiau priėmimo ir apgyvendinimo

įstaigų beveik neįmanoma užbaigti laikantis metinio tvarkaraščio. Dėl šios priežasties tokiose programose turėtų būti numatyta daugiau lankstumo.

3.11.4 Trečiosioms šalims, kurios yra tarpiniai migrantų maršruto iš išvykimo šalies į galutinę paskirties vietą etapai, reikia skirti lėšų priėmimo ir apgyvendinimo centrams steigti.

Atsižvelgiant į pirmiau pateiktą finansinį pavyzdį, ES biudžete reikia numatyti lėšų stebėjimo ir prevencijos priemonėms sustiprinti (patruliavimo laivams, pakrančių apsaugos tarnyboms, sraigtasparniams) ir užtikrinti, kad Frontex ir Europos prieglobsčio paramos biuras turėtų atitinkamą metinį biudžetą, kurio pakaktų jų užduotims tinkamai atlikti. Reikia skirti lėšų atvykimo šalims, kad jos būtų pajėgios veiksmingai kovoti su susijusiais nusikaltėlių tinklais ir kartu sudaryti reikiamas sąlygas atvykstantiems migrantams.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ COM(2011) 751 final.

⁽²⁾ COM(2011) 750 final; COM(2011) 753 final.

⁽³⁾ COM(2011) 752 final.

Priedas

YEAR	Irregular immigrants arrested for irregular entry and residence by police authorities and the coastguard	Deported	Refoulements (across the northern borders of our country)	Smugglers arrested by Police authorities and the coastguard
2002	58 230	11 778	37 220	612
2003	51 031	14 993	31 067	525
2004	44 987	15 720	25 831	679
2005	66 351	21 238	40 284	799
2006	95 239	17 650	42 041	994
2007	112 364	17 077	51 114	1 421
2008	146 337	20 555	48 252	2 211
2009	126 145	20 342	43 977	1 716
2010	132 524	17 340	35 127	1 150
2011	99 368	11 357	5 922	848
2012	76 878	17 358	4 759	726
4 MONTHS 2013	11 874	6 370	1 858	248

Source: Ministry of Public Order. Hellenic Police Statistics

IMMIGRANTS ARRESTED

2011 Main Nationalities			2012 Main Nationalities		
1.	Afghanistan	28 528	1.	Afghanistan	16 584
2.	Pakistan	19 975	2.	Pakistan	11 136
3.	Albania	11 733	3.	Albania	10 602
4.	Bangladesh	5 416	4.	Syria	7 927
5.	Algeria	5 398	5.	Bangladesh	7 863
6.	Morocco	3 405	6.	Algeria	4 606
7.	Iraq	2 863	7.	Iraq	2 212
8.	Somalia	2 238	8.	Morocco	2 207
9.	Palestine	2 065	9.	Somalia	1 765
10.	Congo	1 855	10.	Palestine	1 718

Source: Ministry of Public Order. Hellenic Police Statistics

DETENTION CENTRES' CAPACITY IN RELATION TO THE NUMBER OF DETAINED IMMIGRANTS

PRE-REMOVAL CENTRES	CAPACITY	DETAINED IMMIGRANTS	COMPLETENESS PERCENTAGE
AMIGDALEZA	2 000	1 787	89 %
KOMOTINI	540	422	78 %
XANTHI	480	428	89 %
DRAMA (PARANESTI)	557	296	53 %
KORINTHOS	374	1 016	99 %
DETENTION CENTRES	CAPACITY	DETAINED IMMIGRANTS	COMPLETENESS PERCENTAGE
ORESTIADA (FILAKIO)	374	273	73 %
SAMOS	285	100	35 %
HIOS	108	95	88 %
TOTAL DETAINED	5 368	4 417	82 %

Source: Ministry of Public Order. Hellenic Police Statistics

HELLENIC READMISSION REQUESTS TO TURKEY

YEAR	READMISSION REQUESTS	NUMBER OF IRREGULAR IMMIGRANTS	ACCEPTED	DELIVERED
2006	239	2 251	456	127
2007	491	7 728	1 452	423
2008	1 527	26 516	3 020	230
2009	879	16 123	974	283
2010	295	10 198	1 457	501
2011	276	18 758	1 552	730
2012	292	20 464	823	113
2013	44	795	84	8
TOTAL	5 706	122 796	12 332	3 805

Source: Ministry of Public Order. Hellenic Police Statistics

Results of 2012 from FRONTEX:

- In total, during the joint maritime operations 258 suspected facilitators were apprehended.
- Across all the sea operations in 2012, there were 169 SAR cases and 5 757 migrants in distress were saved.
- In addition, 382 suspected drug smugglers were apprehended. The amount of drugs seized was over 46 tonnes, worth EUR 72,6 million. The predominant part of this was hashish – almost 44 tonnes of drugs worth EUR 68 million.

— Beside this, 38 cases of smuggled cigarettes/tobacco were detected during sea operations. The 2,4 million packets of contraband cigarettes intercepted were worth EUR 5,6 million.

ALL BELOW source: FRONTEX ANNUAL RISK ANALYSIS

Indicator 1A — Detections of illegal border-crossing between border-crossing points:

The number of third -country nationals detected by Member State authorities when illegally entering or attempting to enter the territory **between border-crossing points (BCPs)** at external borders only. Detections during hot pursuits at the immediate vicinity of the border are included. This indicator should not include EU or Schengen Associated Country (SAC) nationals.

Detections of illegal border-crossing between BCPs

Routes	2010	2011	2012	Share of total	% change on prev. year
Eastern Mediterranean route (Greece, Bulgaria and Cyprus)	55 688	57 025	37 224	51	- 35
Land	49 513	55 558	32 854		- 41
Afghanistan	21 389	19 308	7 973		- 59
Syria	495	1 216	6 216		411
Bangladesh	1 496	3 541	4 598		30
Sea	6 175	1 467	4 370		198
Afghanistan	1 373	310	1 593		414
Syria	139	76	906		1 092
Palestine	1 500	128	408		219
Central Mediterranean route (Italy and Malta)	1 662	59 002	10 379	14	- 82
Somalia	82	1 400	3 394		142
Tunisia	650	27 964	2 244		- 92
Eritrea	55	641	1 889		195
Western Mediterranean route	5 003	8 448	6 397	8,8	- 24
Sea	3 436	5 103	3 558		- 30
Algeria	1 242	1 037	1 048		1,1
Morocco	300	775	364		- 53
Chad	46	230	262		14
Land	1 567	3 345	2 839		- 15
Not specified	1 108	2 610	1 410		- 46
Algeria	459	735	967		32
Morocco	0	0	144		n.a.
Western Balkan route	2 371	4 658	6 391	8,8	37
Afghanistan	469	983	1 665		69
Kosovo (*)	372	498	942		89
Pakistan	39	604	861		43
Circular route from Albania to Greece	35 297	5 269	5 502	7,6	4,4
Albania	32 451	5 022	5 398		7,5

Routes	2010	2011	2012	Share of total	% change on prev. year
ŲYROM	49	23	36		57
Kosovo (*)	21	37	34		- 8,1
Apulia and Calabria (Italy)	2 788	5 259	4 772	6,6	- 9,3
Afghanistan	1 664	2 274	1 705		- 25
Pakistan	52	992	1 156		17
Bangladesh	12	209	497		138
Eastern borders route	1 052	1 049	1 597	2,2	52
Georgia	144	209	328		57
Somalia	48	120	263		119
Afghanistan	132	105	200		90
Western African route	196	340	174	0,2	- 49
Morocco	179	321	104		- 68
Gambia	1	2	39		1 850
Senegal	2	4	15		275
Other	3	1	1	0	0
Iran	0	0	1		n.a
Russian Federation	2	0	0		n.a
Somalia	0	1	0		- 100
Total	104 060	141 051	72 437		- 49

(*) This designation is without prejudice to positions on status, and is in line with UNSCR1244 and the ICJ Opinion on the Kosovo declaration of independence.

Illegal border-crossing between BCPs

Detections by border type and top ten nationalities at the external borders

	2009	2010	2012	2012	Share of total	% change on prev. year
All Borders						
Afghanistan	14 539	25 918	22 994	13 169	18	- 43
Syria	613	861	1 616	7 903	11	389
Albania	38 905	33 260	5 138	5 651	7,8	10
Algeria	4 487	8 763	6 157	5 479	7,6	- 11
Bangladesh	551	1 647	4 923	5 417	7,5	10
Somalia	9 115	4 619	3 011	5 038	7,0	67
Pakistan	1 592	3 878	15 375	4 877	6,7	- 68
Tunisia	1 701	1 498	28 829	2 717	3,8	- 91
Eritrea	2 228	1 439	1 572	2 604	3,6	66

	2009	2010	2012	2012	Share of total	% change on prev. year
Morocco	1 710	1 959	3 780	2 122	2,9	- 44
Others	29 158	20 218	47 656	17 460	24	- 63
Total all borders	104 599	104 060	141 051	72 437		- 49
Land Border						
Afghanistan	2 410	22 844	20 396	9 838	20	- 52
Syria	389	530	1 254	6 416	13	412
Albania	38 088	32 592	5 076	5 460	11	7,6
Bangladesh	305	1 506	3 575	4 751	9,7	33
Algeria	676	6 961	4 671	4 081	8,3	- 13
Pakistan	1 328	3 675	13 781	3 344	6,8	- 76
Not specified	565	1 304	2 747	1 817	3,7	- 34
Somalia	259	4 102	1 498	1 558	3,2	4,0
Morocco	737	1 319	2 236	1 422	2,9	- 36
Palestine	2 791	2 661	652	1 195	2,4	83
Others	9 892	12 306	13 993	9 301	19	- 34
Total land borders	57 440	89 800	69 879	49 183		- 30
Sea Border						
Somalia	8 856	517	1 513	3 480	15	130
Afghanistan	12 129	3 074	2 598	3 331	14	28
Tunisia	1 643	711	28 013	2 283	9,8	- 92
Eritrea	2 195	507	680	1 942	8,4	186
Pakistan	264	203	1 594	1 533	6,6	- 3,8
Syria	224	331	362	1 487	6,4	311
Algeria	3 811	1 802	1 486	1 398	6,0	- 5,9
Egypt	545	713	1 948	1 283	5,5	- 34
Morocco	973	640	1 544	700	3,0	- 55
Bangladesh	246	141	1 348	666	2,9	- 51
Others	16 273	5 621	30 086	5 151	22	- 83
Total sea borders	47 159	14 260	71 172	23 254	100	- 67

Indicator 1B — Detections of illegal border-crossing at border-crossing points:

The number of third-country nationals detected by Member State authorities when entering clandestinely or attempting to enter illegally (such as hiding in transport means or in another physical way to avoid border checks at BCPs) the territory **at border-crossing points (BCPs)** at external borders only, whether they result in a refusal of entry or not. This indicator should not include EU or Schengen Associated Country (SAC) nationals.

Clandestine entries at BCPs

Detections reported by Member State and top ten nationalities at the external borders

	2009	2010	2011	2012	Share of total	% change on prev. year
Border Type						
Land	137	168	159	486	81	208
Sea	159	74	123	115	19	- 6,5
Top Ten Nationalities						
Afghanistan	18	8	58	190	31	228
Algeria	30	35	55	61	10	11
Turkey	73	93	24	41	6,8	71
Syria	2	3	6	36	6,0	500
Albania	3	7	9	35	5,8	289
Morocco	20	14	15	24	4,0	60
Pakistan	2	12	10	24	4,0	140
Palestine	14	4	17	24	4,0	41
Serbia	4	2	4	23	3,8	475
Philippines	0	8	1	17	2,8	1 600
Others	130	56	83	126	21	62
Total	296	242	282	601		115

FRONTEX · ANNUAL RISK ANALYSIS 2013

Indicator 2 — Detections of facilitators:

The number of facilitators intercepted by Member State authorities who have intentionally assisted third-country nationals in the illegal entry to, or exit from, the territory across external borders. The indicator concerns detections of facilitators at the following locations: (1) at the external border (both at and between BCPs, for land air and sea) and (2) inside the territory and at internal borders between two Schengen Member States provided that the activities concerned the facilitation of third-country nationals for illegal entry or exit at external borders. This indicator should include third-country nationals as well as EU and/or Schengen Associated Country (SAC) nationals.

Facilitators

Detections reported by Member State, place of detection and top ten nationalities⁽⁸⁾

	2009	2010	2011	2012	Share of total	% change on prev. year
Border Type						
Inland	5 901	5 918	5 146	5 186	67	0,8
Land	1 160	1 171	625	887	11	42
Land Intra EU	618	616	365	498	6,5	36
Sea	997	503	324	471	6,1	45
Air	277	300	367	358	4,6	- 2,5
Not specified	218	121	130	320	4,1	146

	2009	2010	2011	2012	Share of total	% change on prev. year
Top Ten Nationalities						
Italy	875	1 367	568	543	7,0	- 4,4
Spain	286	285	320	498	6,5	56
Not specified	322	261	255	479	6,2	88
Morocco	475	413	390	461	6,0	18
Romania	292	398	268	364	4,7	36
France	230	365	404	352	4,6	- 13
China	731	554	375	316	4,1	- 16
Pakistan	245	245	237	286	3,7	21
Albania	670	430	221	243	3,1	10
Turkey	405	305	204	238	3,1	17
Others	4 640	4 006	3 715	3 940	51	6,1
Total	9 171	8 629	6 957	7 720		11

* Italy does not distinguish between facilitators of illegal border-crossing and facilitators of illegal stay.

Indicator 3 — Detections of illegal stay:

The number of third-country nationals detected by Member State authorities while not fulfilling, or no longer fulfilling, the conditions for stay or residence in the Member State during the reference month, irrespective of whether they were detected inland or while trying to exit the territory. The category should include third-country nationals who are not in the possession of a valid visa, residence permit, travel document, etc or in breach of a decision to leave the country. It also includes third-country nationals who initially entered legally but then overstayed their permission to stay. This indicator should not include EU or Schengen Associated Country (SAC) nationals.

Illegal stay

Detections reported by Member State, place of detection and top ten nationalities

	2009	2010	2011	2012	Share of total	% change on prev. year
Place of Detection						
Inland	340 180	295 274	283 308	278 438	81	- 1,7
Air	28 624	29 322	33 126	35 410	10	6,9
Land	6 351	7 011	17 640	19 883	5,8	13
Land Intra EU	17 594	12 996	9 230	5 832	1,7	- 37
Sea	19 156	7 232	6 593	4 585	1,3	- 30
Between BCPs	198	1 233	1 049	724	0,2	- 31
Not specified	22	9	2	56		2 700
Top Ten Nationalities						
Afghanistan	38 637	21 104	25 296	24 395	7,1	- 3,6
Morocco	25 816	22 183	21 887	21 268	6,2	- 2,8
Pakistan	9 058	10 508	12 621	18 334	5,3	45
Algeria	12 286	14 261	15 398	15 776	4,6	2,5

	2009	2010	2011	2012	Share of total	% change on prev. year
Tunisia	10 569	8 350	22 864	15 211	4,4	- 33
Albania	28 810	20 862	10 207	13 264	3,8	30
Ukraine	10 021	8 835	12 847	13 081	3,8	1,8
Syria	3 838	3 160	3 746	11 967	3,5	219
Serbia	7 028	12 477	10 397	11 503	3,3	11
Russian Federation	9 526	9 471	10 314	11 486	3,3	11
Others	256 536	221 866	205 371	188 643	55	- 8,1
Total	412 125	353 077	350 948	344 928		- 1,7

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl svarbiausių prekių importo užtikrinimo Europos Sąjungai, vykdamą dabartinę prekybos ir kitų susijusių sričių politiką

(2014/C 67/08)

Pranešėjas **Jonathan PEEL**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. sausio 16–17 d. vykusioje plenarinėje sesijoje nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Svarbiausių prekių importo užtikrinimo Europos Sąjungai vykdamą dabartinę prekybos ir kitų susijusių sričių politiką.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 25 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (2013 m. spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 105 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 ES konkurencingumas ir netgi mūsų bendro gyvenimo lygio ir gyvenimo kokybės išlaikymas priklauso nuo saugaus, reguliaraus pagrindinių svarbiausių prekių importo užtikrinimo. Prekybos generalinio direktorato parengtoje antrojoje veiklos ataskaitoje teigiama, „kad tik nedaugelis šalių gali apsirūpinti žaliavomis pačios, daugumai šalių reikia didelės apimties importo“⁽¹⁾, joje taip pat nurodoma, kad „tarpusavio priklausomybė yra reali ir neišvengiama visoms šalims“. Kad ES ekonomika ir apskritai šiuolaikinė visuomenė tvariai veiktų, būtina gauti šias žaliavas prieinamomis kainomis.

1.1.1 Šie pagrindiniai pasaulio gamtos ištekliai, būtent žemės ūkio paskirties žemė, maistas, vanduo, energija, tam tikri metalai ir pagrindinės naudingosios iškasenos kažkada baigsis ir galbūt jų vis labiau trūks. Tačiau šių išteklių paklausa dar niekada nebuvo tokia didelė ir taip sparčiai nedidėjo, kaip dabar. Netinkamas reagavimas į klimato kaitą gali dar labiau paaštrinti padėtį. Nors ES vyrauja gana palankus maistui, vandeniui ir žemės ūkiui vidutinis klimatas, ji pati negali apsirūpinti nei energija, nei daugeliu kitų strategiškai svarbių metalų ir naudingųjų iškasenų.

1.2 Todėl svarbu, kad ES daugiausiai dėmesio skirtų kuo racialesniam išteklių naudojimui ir siektų kuo didesnio veiksmingumo, inovacijų ir pakeitimo kitomis medžiagomis. To pirmiausia reikėtų siekti tvariai naudojant, pakartotinai naudojant ir perdirbant energiją ir pagrindinius strateginius metalus, naudingąsias iškasenas ir kitus gamtos išteklius. Komitetas ypač džiaugiasi, kad tai akcentuota Europos inovacijų partnerystėje ir neseniai Komisijos paskelbtoje Žaliavų iniciatyvos peržiūroje⁽²⁾. Šiame procese turi visapusiškai ir aktyviai dalyvauti pilietinė visuomenė, nes suinteresuotiesiems subjektas ir vartotojams tenka svarbus ir atsakingas vaidmuo užtikrinant didžiausius įmanomus pakartotinio naudojimo ir antrinio perdirbimo rodiklius ir kuo mažesnius atliekų kiekius.

1.3 Vis dėlto šios nuomonės tikslas – išnagrinėti, kaip, vykdamą prekybos ir kitų susijusių sričių politiką, užtikrinamas svarbiausių prekių importas.

1.4 ES požiūris į tvarią prekybą yra pažangesnis nei jos pagrindinių konkurentų, bet tvarumas turi būti bet kokios ES svarbiausių importuojamų prekių pirkimo strategijos pagrindas. Komisija visiškai sutinka, kad ši strategija turi būti visapusiškai suderinta su ES vystymosi programa, ypač atsižvelgiant į Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno šalis bei mažiausiai išsivysčiusias šalis, bendrosios lengvatų sistemos (BLS) ir bendrosios lengvatų sistemos plius (BLS+) vystymą ir tebevykstančias derybas dėl ekonominės partnerystės susitarimo (EPS).

1.5 Komitetas jau daug kartų teigė, kad būtina užtikrinti nuoseklumą tarp gamtos išteklių išsaugojimo, kovos su skurdu, tvarios gamybos ir tvaraus vartojimo. Taip pat reikia sukurti visaapimančius pilietinės visuomenės dalyvavimo procesus, nes jos dalyvavimas ir socialinis dialogas yra svarbūs veiksniai užtikrinant gerą valdymą ir kovojant su korupcija.

1.6 Komitetas palankiai vertina tai, kad JT žymių asmenų aukšto lygio grupės 2013 m. gegužės 30 d. pateiktoje ataskaitoje nustatytas vienas iš 12 „pavyzdinių tikslų“ yra tikslas „tvariai valdyti gamtos turtus“. Komisija savo ruožtu pateikė svarbų komunikatą „Deramas gyvenimas visiems“⁽³⁾, kuris apima JT iniciatyvą susieti pažangą siekiant Tūkstantmečio vystymosi tikslų su „Rio+20“ rezultatais, kad būtų galima nustatyti naujus tvaraus vystymosi tikslus nuo 2015 m. Šis komunikatas mums primena, kad „du pasauliniai uždaviniai, kuriuos reikia spręsti nedelsiant, yra panaikinti skurdą ir užtikrinti klestėjimo bei gerovės tvarumą“. Tačiau šiuos tikslus bus daug sunkiau pasiekti, jei pasauliui pritrūks pagrindinių strateginių išteklių.

⁽¹⁾ ES prekybos žaliavomis politika. Antroji veiklos ataskaita, 2012 m. gegužės mėn.

⁽²⁾ COM(2008) 699 final ir COM(2013) 442 final.

⁽³⁾ Komisijos komunikatas „Deramas gyvenimas visiems. Skurdo panaikinimas ir tvarios pasaulio ateities užtikrinimas“, COM(2013) 92 final, 2013 m. vasario 27 d.; OL C 271, 2013 9 19, p. 144–150.

1.6.1 Komunikate taip pat pabrėžiama, kad „du trečdaliai gamtos išteklių, įskaitant derlingą žemę, švarų vandenį ir orą, nyksta, o klimato kaita ir biologinės įvairovės mažėjimas artėja prie ribos, kurią peržengus visuomenei ir gamtai bus padarytas negrįžtamas poveikis“. Komitetas, savo ruožtu, apibūdina šį komunikatą kaip „svarbią gairę“ pabrėždamas, kad „[...] daugelis gamtos išteklių yra riboti, į tvaraus vystymosi tikslus turi būti įtraukti efektyvesnio šių išteklių naudojimo ir teisingesnio jų paskirstymo tikslai“.

1.7 Komitetas palankiai vertina Komisijos Žaliavų iniciatyvos pasiektą pažangą. Nepaisant to, veiksmingo pagrindinių pasaulio išteklių valdymo klausimą reikia visų pirma spręsti pasaulio lygmeniu. Kaip pripažino Komisija, norint užtikrinti tvarų žaliavų tiekimą būtinos koordinuotos ES ar net tarptautinės pastangos, kurios skatintų tvirtesnę tarptautinį pagrindą ir glaudesnę bendradarbiavimą⁽⁴⁾. Nors dabartinės problemos yra veikiau geopolitinės nei geologinės, Komitetas apgailestauja, kad ES atsakas yra panašus į pavienių iniciatyvų rinkinį, o ne į bendrą pasaulinę strategiją. Nepaisant to, Komitetas palankiai vertina ES pradėtą glaudų bendradarbiavimą su JAV ir Japonija – pagrindinėmis strateginėmis partnerėmis, kaip nurodyta 2011 m. Komisijos komunikate dėl *uždavinių, susijusių su biržos prekių rinkomis ir žaliavomis, sprendimo*⁽⁵⁾, ir su Žaliavų iniciatyvos peržiūroje išvardytomis šalimis. Teisingai pabrėžiama, kad svarbus bendradarbiavimas su Afrikos Sąjungos komisija ir apskritai Afrika.

1.7.1 Komitetas ragina aktyviai vykdyti ES „žaliavų diplomaciją“. Svarbiausia, Komiteto manymu, visame pasaulyje reikia dėti didesnes ir geriau koordinuojamas pastangas, visų pirma Didžiajame dvidešimtuose (G20), kurio veikloje dalyvauja daugelis pagrindinių strateginių prekių importuotojų ir kuriame šis klausimas iki šiol buvo nagrinėjamas ne itin veiksmingai, taip pat EBPO, JT ir jų agentūrose. Lenktyniavimas nebūna naudingas niekam.

1.7.2 Kliūtis bet kokiai integruotai pasaulinei strategijai yra veiksmingo vykdymo užtikrinimo mechanizmo nebuvimas. Todėl Komitetas rekomenduoja į seniai reikalingą tarptautinę teisę grindžiamos Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) reformą įtraukti papildomą kompetenciją, kuri apimtų energetiką ir žaliavas ir jų tvarų naudojimą. Taip pat reikėtų labiau akcentuoti Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencijos (UNCTAD) pasaulio žaliavų forumą. Šiuo požiūriu svarbiausias klausimas yra besivystančių šalių pažeidžiamumas. Nuo žaliavų kainų priklausomose šalyse dažnai šių prekių sektorius yra didžiausias pajamų ir darbo vietų šaltinis. Tačiau nesugebėjimas su žaliavomis susijusį augimą paversti tvaresniu, platesnės apimties ekonomikos augimu, naudingesniu skurstantiems, verčia abejoti šių šalių vystymosi modeliu. Būtina kartu su pilietine visuomene iš esmės apsvarstyti, kaip reikia keisti šių šalių politiką, institucijas ir infrastruktūrą, kad pajamos už žaliavas būtų susietos su vystymosi rezultatais, įskaitant Tūkstantmečio vystymosi tikslus ir būsimus tvaraus vystymosi tikslus.

⁽⁴⁾ Žr. 1 išnašą.

⁽⁵⁾ COM(2011) 25 final.

1.8 Lemiamas vaidmuo tenka ir privačiam sektoriui: šiuo metu naudingųjų iškasenų ir energijos gavyba dažniausiai yra paremta rinkos sandoriu. Gavyba ir perdirbimas yra itin imli kapitalui veikla, todėl dažniausiai ja gali užsiimti didelės tarptautinės bendrovės. Todėl svarbu, kad aktyviai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais būtų visapusiškai įgyvendinamos pagrindinės TDO konvencijos, EBPO rekomendacijos daugiašalėms įmonėms ir specialios EBPO rekomendacijos dėl atsakingo tiekimo grandinių⁽⁶⁾ ir stebima, kaip jų laikomasi. Kaip „Globaliojoje Europoje“ teigia Komisija, būtina užtikrinti, kad prekybos liberalizavimo „naudą gautų piliečiai. Kaip mes siekiame socialinio teisingumo ir sanglaudos savo šalyse, taip turėtume skatinti mūsų vertybes, įskaitant socialinius ir aplinkosaugos standartus bei kultūros įvairovę, visame pasaulyje“⁽⁷⁾.

1.9 ES energijos ir žaliavų importas sudaro trečdalį viso ES importo (2010 m. – 528 mlrd. eurų)⁽⁸⁾. Šiuo metu derybose dėl prekybos (laisvosios prekybos susitarimai, ekonominės partnerystės susitarimai, partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimai ir derybos dėl narystės Pasaulio prekybos organizacijoje (PPO)) ES deda pastangas pašalinti kliūtis tokiam importui, pavyzdžiui, draudimus eksportuoti, naujus apribojimus, papildomus muitus eksportui arba dvigubą apmokestinimą, kaip kraštutinę priemonę taikydama ginčų sprendimo mechanizmą.

1.9.1 Tačiau Komitetas nuoga stauja, kad tai – tik taktinės prekybos politikos priemonės, nesudaranti bendros strategijos, ir krizės atveju jos nebūtų veiksmingos. Ginčų sprendimo mechanizmams reikia laiko ir, kaip rodo retųjų žemių metalų atvejais, gali ilgai užsitęsti. Raginame nustatyti aiškią ES reaguojimo į ekstremalią situaciją arba krizę procedūrą, jei staiga dėl kokių nors priežasčių svarbios importuojamos prekės nebūtų galima gauti.

1.10 Konkrečiai kalbant apie energetiką, 85 proc. ES gamtinių dujų importo ir beveik 50 proc. žalos naftos importo sudaro importas iš Rusijos, Norvegijos ir Alžyro. Iki šiol didieji energijos gamintojai neskubėjo stoti į PPO, kuri, kaip taisyklėmis pagrįsta organizacija, užtikrina didesnę stabilumą ir nuspėjamumą. Todėl Komitetas ragina ES pasinaudoti ta proga, kad Rusija 2012 m. įstojų į PPO, ir suteikti naują postūmį deryboms dėl naujo ES ir Rusijos prekybos ir investicijų susitarimo ir užmegzti glaudesnius ir dalykiškesnius santykius.

1.10.1 Komitetas taip pat ragina Komisiją dėti visas pastangas skatinti tiek Kazachstano stojimo į PPO užbaigimą, tiek neseniai įvykusį poslinkį derybose dėl Alžyro ir Azerbaidžano stojimo į PPO. Naujo postūmio reikia ir ES derybose su Turkija, nes ji yra svarbus energijos mazgas ir tranzito šalis.

⁽⁶⁾ EBPO išsamaus tikrinimo rekomendacijos dėl atsakingo naudingųjų iškasenų tiekimo iš konfliktų zonų ir didelės rizikos regionų grandinių, antrasis leidimas, 2012 m.

⁽⁷⁾ COM(2006) 567, 3.1.iii punktas

⁽⁸⁾ Žr. 1 išnašą.

1.11 Be to, Komitetas ragina Komisiją daryti viską, kad kitame PPO ministrų posėdyje būtų priimtas pasiūlytas pirminis (angl. „early harvest“) PPO susitarimas dėl palankesnių prekybos sąlygų sudarymo ir kitų su žemės ūkiu susijusių klausimų, kurių paprastai neapima dvišaliai susitarimai. Kadangi Dohos derybos atsidūrė aklavietėje, net ir šios pastangos labai sunkiai skina kelią. Jei nepavyks pasiekti šio ne tokio plataus užmojo tikslo, tai gali turėti didelį poveikį PPO vaidmeniui derybose: galutinė nesėkmė daugiašaliu lygmeniu gali turėti skaudžių padarinių viso pasaulio apsirūpinimo maistu saugumui.

1.12 Komitetas tvirtai remia Komisijos iniciatyvą dėl atskingo vadinamųjų „konflikto zonų naudingųjų iškasenų“ (iš konfliktų zonų ir kitų didelės rizikos regionų) tiekėjų pasirinkimo ir kitas priemones padėti daug gamtos išteklių turinčioms besivystančioms šalims ir ypač atsižvelgti į naudingųjų iškasenų tiekimo grandinės skaidrumą. Tačiau Komitetas nuogąstauja, kad ne visada įmanoma užtikrinti visapusišką atsekamumą, todėl prekyba bus nukreipta į kaimynines šalis arba įmonės išsikels nenorėdamos teisintis dėl priekaištų. Taip pat reikėtų apsvarstyti savanoriškumo principą, paremtą EPBO gairėmis daugiašalėms bendrovėms, o tokias iniciatyvas, kaip Gavybos pramonės skaidrumo iniciatyva (angl. EITI) ⁽⁹⁾, kuria siekiama užtikrinti mokėjimų skaidrumą, reikėtų skatinti ir visapusiškai remti. Šiuo atveju vėlgi svarbu užtikrinti visaapimančią procesą, kuriame dalyvautų pilietinė visuomenė.

2. Svarbiausios importuojamos prekės. Bendrosios aplinkybės

2.1 Gamtos išteklių paklausa sparčiai didėja dėl daugelio priežasčių. Būtų galima paminėti numatomą pasaulio gyventojų skaičių, kuris pasieks 9 mlrd., sparčią industrializaciją ir urbanizaciją – pirmą kartą daugiau kaip pusė pasaulio gyventojų gyvena miestuose, o 2030 m. bus dar 2 milijardais daugiau „vidurinės klasės“ žmonių, kurie pageidautų daug įvairesnių vartojimo prekių ir didesnio pasirinkimo ir galės už tai sumokėti. Nei viena šalis neturi pirmumo teisės į šiuos gamtos išteklius: jau dabar sparčiai auga mobiliųjų telefonų naudojimas visame pasaulyje.

2.1.1 Šią problemą dar labiau paaštrina tai, kad daugelis svarbių naudingųjų iškasenų yra konfliktų zonose, o svarbūs energijos šaltiniai yra dažnai tokiose šalyse, kuriose gausu kitų politinių problemų. Todėl svarbu visame pasaulyje imtis prevencijos priemonių, kol svarbių žaliavų paklausa neperaugo pasiūlos: arba stabdyti spartų kainų augimą, kuris jau pats savaime turi itin neigiamą poveikį galimybėms gauti šias žaliavas (jau nekalbant apie poveikį skurdą kenčiantiems žmonėms) arba užkirsti kelią karui ir konfliktams.

2.2 Energija

2.2.1 Kokiu požiūriu beanalizuotume ES svarbiausias importuojamas prekes, energija yra strateginis veiksnys ir turi lemiamą

reikšmę tiek mūsų gyvenimo lygio, tiek gyvenimo kokybės išlaidymui. Šiuo metu tarptautinei energijos rinkai yra būdingas didelis konkurencingumas ir nepastovumas. Importas sudaro 55 proc. ES energijos rūšių derinio ⁽¹⁰⁾, ES importuoja 60 proc. viso joje sunaudojamo dujų kiekio ir daugiau kaip 80 proc. naftos ⁽¹¹⁾ ir kartu priversta konkuruoti su kitose šalyse, visų pirma besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, augančia paklausa.

2.2.2 Per kitus 20 metų energijos poreikis pasaulyje gali išaugti 40 proc., o dėl netinkamų kovos su klimato kaita priemonių padėtis gali dar labiau pablogėti. Saugus ir patikimas energijos tiekimas yra labai svarbus, tačiau šiuo metu daugelis valstybių narių gali rinktis tik iš riboto skaičiaus energijos tiekėjų, todėl nėra apsaugotos nuo tiekimo sutrikimų ir kainų, ypač dujų ir naftos, svyravimų. Energijos tiekimo įvairinimas yra ypatingai aktuali trims Baltijos valstybėms.

2.2.3 Energetika – tai sritis, kurioje Komisija ir valstybės narės dalijasi kompetencija ir kurios sudėtingumą lemia verslo konfidencialumo ir nacionalinio suvereniteto klausimai. Komisijos reakcija buvo dvejopa. Visų pirma sukurtas keitimosi informacija mechanizmas tarpvyriausybiniams valstybių narių energetikos susitarimams su trečiosiomis šalimis. Komitetas tai palankiai įvertino, kaip „tinkamą žingsnį norint veiksmingai įgyvendinti bendrą ES energetikos išorės politiką“, laikantis ES strategijos „Energetika 2020“, ir nurodė, jog „labai svarbu, kad Europa laikytųsi bendros pozicijos mėginama artimoje ateityje užsitikrinti pakankamą, stabilų ir patikimą energijos tiekimą“.

2.2.3.1 Iki šiol ES niekas negalėjo gauti informacijos apie konkrečius prekybos partnerius, bet pastarieji turi tokią galią. Esama apie 30 valstybių narių ir trečiųjų šalių tarpvyriausybinių susitarimų dėl naftos, apie 60 – dėl dujų ir šiek tiek mažiau dėl elektros energijos.

2.2.4 Antras Komisijos strategijos ramstis yra jos Energetikos veiksmų planas iki 2050 m., kuriam Komitetas taip pat pritarė. Jame pabrėžiama neatidėliotina būtinybė parengti energetikos strategijas laikotarpiui po 2020 m. ir nagrinėjama keletas scenarijų, įskaitant labai griežtas energijos vartojimo efektyvumo priemones, anglies dioksido apmokestinimą, atsinaujinančiųjų energijos šaltinių vystymą, anglies dioksido surinkimą ir branduolinę energiją.

⁽¹⁰⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Energetikos veiksmų planas iki 2050 m.“ (COM(2011) 885 final, OL C 229, 2012 7 31, p. 126–132.

⁽¹¹⁾ Komisijos komunikatas COM (2011) 540 final, cituojamas Komiteto nuomonėje dėl tarpvyriausybinių valstybių narių energetikos susitarimų su trečiosiomis šalimis, OL C 68, 2012 3 6.

⁽⁹⁾ Gavybos pramonės skaidrumo iniciatyva.

2.2.5 Svarbiausių prekių importo užtikrinimo srityje Komitetas ragino parengti išsamią ES energetikos išorės strategiją⁽¹²⁾ ir nedelsiant ir vis labiau plėtoti bendrą ES užsienio politiką energetikos srityje⁽¹³⁾. Tai dar nepadaryta. Kalbant konkrečiai apie prekybos politiką, visų svarbiausia nustatyti galimas tiekimo ir infrastruktūros problemas ir paskatinti įstoti į PPO pagrindinius energijos tiekėjus, tuo be kita ko užtikrinant didesnę stabilumą ir nuspėjamumą.

2.3 Maistas, žemė ir vanduo

2.3.1 Kita gamtos išteklių sritis, svarbi oraus gyvenimo lygio ir gyvenimo kokybės palaikymui, apima žemės ūkio paskirties žemę, maistą ir vandenį, šiems ištekliams taip pat iškis pavojus, jei bus imtasi nepakankamų kovos su klimato kaita priemonių.

2.3.2 Nepaisant to, kad ES gyventojų tankumas yra didelis ir tik vienas aštuntadalis jos ploto yra tinkamas žemdirbystei, ES vyrauja palankus vidutinis klimatas. Toliausiai į pietus esančioms valstybėms narėms kyla vis didesnis sausringumo pavojus, tačiau bet kokiu atveju jos galėtų importuoti vandenį iš kitų ES valstybių narių.

2.3.3 Komitetas jau nagrinėjo apsirūpinimo maistu saugumo klausimą⁽¹⁴⁾ kaip platesnio masto, viso pasaulio problemą ir vieną pagrindinių priežasčių imtis BŽŪP reformos.

2.3.4 ES importuoja daugiau maisto iš mažiausiai išsivysčiusių šalių nei JAV, Kanada, Japonija ir Australija kartu sudėjus. Nors Žemės ūkio kooperatyvų generalinė konfederacija (COPACOGECA) atkreipia dėmesį į neigiamą prekybos žemės ūkio produktais balansą, Komisija nurodo, kad 2012 m. bendras ES prekybos perteklius, įskaitant maisto perdirbimą, sudarė 12,6 mlrd. eurų. Pagrindinė ES importuojama žemės ūkio prekė yra soja pašarams, be kurios iškiltų rimtas pavojus mėsos ir pieno gamybai (šiuo atveju svarbu didžiausias galimas GMO kiekis). Paminėtini kiti produktai, kurių pakankamai pagaminama tik ne ES šalyse: tam tikros aliejingosios sėklos, vaisiai, kava, kakava ir arbata.

2.3.5 Šių produktų atveju realios importo apribojimų grėsmės nėra, tačiau svarbūs kiti esminiai prekybos klausimai, susiję su skirtingais socialiniais ir aplinkos standartais, tokie kaip atsekamumas, sanitarinės ir fitosanitarinės priemonės (sveikata) ir gyvūnų gerovė, taip pat intelektinės nuosavybės klausimai. Daugelyje besivystančių šalių žemės ūkio produktai yra svarbi – kartais net pagrindinė – eksporto prekė, visų pirma skirta ES rinkai, patekimas į kurią, daugelio jų manymu, yra neteisingai varžomas taikant ES maisto saugos ir kitus standartus.

2.3.6 Žemės ūkis yra vienas pagrindinių PPO Dohos derybų objektų; buvo suteikti įgaliojimai pradėti šias derybas 1999 m.,

prieš Dohos raundo pradžią, tačiau jos atsidūrė aklavietėje. Komitetui didžiausią susirūpinimą kelia tai, jog padariniai PPO gali būti labai skaudūs, o dar skaudesni – apskritai pasaulio apsirūpinimo maistu saugumui, jeigu per kitą PPO ministrų posėdį nepavyks užtikrinti bent pirminio susitarimo (angl. „early harvest agreement“) dėl palankesnių prekybos sąlygų sudarymo ir kitų su žemės ūkiu susijusių klausimų.

2.4 Pagrindinės strateginės naudingosios iškasenos ir žaliavos

2.4.1 Trečia pagrindinė, strateginė sritis kalbant apie svarbiausias ES importuojamas prekes yra galimybė gauti pagrindines naudingąsias iškasenas ir žaliavas.

2.4.2 Pagrindinių žaliavų pavyzdžiai: metalų rūdos, pramoninės naudingosios iškasenos, statybinės medžiagos, netaurieji metalai, tokie kaip kobaltas, galis, indis, ir keletas retųjų žemių metalų. Kasdieniniame gyvenime jie naudojami įvairioms paskirtims, visų pirma automobiliuose, lėktuvuose ir IT prietaisuose. 2011 m. paskelbtame komunikate Komisija išvardijo 14 svarbiausių žaliavų ir pateikė antrinio perdirbimo ir pakeitimo kitomis medžiagomis rodiklius; šiuo metu šis sąrašas atnaujinamas atsižvelgiant į rinkos, technologijų ir kitą raidą. Žinoma, kai kurių iš šių pagrindinių komponentų jau yra daugelyje importuojamų pusgaminių, o kitų strateginių medžiagų stygiaus šiuo metu nėra, tačiau IT ir kita svarbi įranga gali greitai pasenti ir ją gali tekti greitai išmesti.

2.4.3 Londono metalų biržos vertinimu, apie 7 proc. viso suvartojamo vario tenka automobilių gamybos pramonei, bet automobiliuose taip pat yra plieno, aliuminio, platinos (60 proc. viso suvartojamo kiekio), paladžio, rodžio, švino, alavo, kobalto ir cinko. Panašiai, mobiliojo ryšio telefone arba planšetiniame kompiuteryje „iPad“ yra vario, sidabro, aukso, paladžio ir platinos. Jau dabar didelį susirūpinimą kelia nuolatinis, maždaug kas dveji metai vykstantis šių prietaisų keitimas naujais, o šių prietaisų naudojimas pasaulyje sparčiai auga, manoma, kad vien Kinijoje ir Indijoje jau naudojama 2 mlrd. mobiliojo ryšio telefonų. Manoma, kad per 10 metų vien Kinijai tenkanti viso pasaulyje suvartojamo vario dalis išaugo nuo 12 proc. iki 40 proc.

2.4.4 Dėl technologijų pažangos kai kurios šiandien svarbiausios ir paklausios naudingosios iškasenos ateityje nebebus tokios svarbios, bet kitos, tokios kaip retųjų žemių metalai (kurie šiuo metu yra naujausių mobiliojo ryšio telefonų sudėtinė dalis), staiga taps nepaprastai paklausios. Pavyzdžiui, Kinija, kuriai, kaip vertinama, priklauso 97 proc. retųjų žemių metalų telkinių, pradėjo riboti jų eksportą, o šių retųjų žemių metalų negalima dar kartą perdirbti arba pakeisti kuo kitu; nors Kinija pralaimėjo pirmąjį procesą PPO, ES teko pradėti antrą PPO ginčų sprendimo procesą.

3. Strateginis tvarumo užtikrinimo uždavinys ES

3.1 Istoriskai strateginių žaliavų užtikrinimas buvo svarbus valstybių ir imperijų užsienio politikos uždavinys, o dabar jis tokiu tapo ir didelėms įmonėms ir korporacijoms. Kaip jau buvo minėta, nėra šalių, kurios pačios turi visas joms reikalingas žaliavas.

⁽¹²⁾ EESRK nuomonė dėl ES energetikos politikos išorės dimensijos, OL C 182, 2009 8 4, p. 8–12.

⁽¹³⁾ EESRK nuomonė „Kokios kaimynystės politikos mums reikia, kad būtų užtikrintas energijos tiekimo saugumas Europos Sąjungos lygiu?“, OL C 132 2011 5 3, p. 15–21.

⁽¹⁴⁾ EESRK nuomonė dėl prekybos ir aprūpinimo maistu saugumo, OL C 255, 2010 9 22, p. 1–9.

3.2 Visada yra pavojus, kad gali būti nenumatytų trumpalaikių sukrėtimų dėl kainų pokyčių ar dėl kitų priežasčių, pradedant transporto ir infrastruktūros problemomis ir baigiant tyčiniu boikotavimu, ekologinėmis arba kitomis nelaimėmis, kaip kad nutiko Fukušimoje. Neseni pavyzdžiai (2006 ir 2009 m.) – didelis energijos stygius dėl tiekimo iš Rusijos sutrikimų ir ankstesnis praėjo šimtmečio aštuntojo dešimtmečio naftos trūkumas.

3.2.1 Dauguma Komisijos turimų problemos sprendimo priemonių yra ilgalaikės priemonės. Iš tiesų Komisija jau prieš daugelį metų pripažino, kad tokia problema egzistuoja. Derybose dėl prekybos Komisija siekia panaikinti kliūtis ir atrodo, nors Komitetas tiki, kad apsirūpinimas yra kiekvienu konkrečiu atveju užtikrintas, kad ji neteikia itin didelės reikšmės svarbiausių prekių importo užtikrinimui susidarius ekstremaliai situacijai.

3.3 Kompetencijos klausimas šiuo atveju yra tik viena iš daugelio problemų, kurias tenka spręsti ES. ES suteikta kompetencija prekybos srityje, tačiau, kitaip nei JAV, pavienės valstybės narės, karinės organizacijos ar net pavienės įmonės, ji negali pati kaupti strateginių naftos ar kitų svarbių žaliavų atsargų. Žaliavų iniciatyvos peržiūroje teigiama, kad, „nė viena valstybė narė nepritartų atsargų kaupimo schemai kaip galimai politikos priemonei“.

3.3.1 ES gali naudotis tik „švelniąja galia“. Jos uždavinys – parengti visa apimančią strateginę programą. Šiuo požiūriu ES gali imtis lyderio vaidmens trijose pagrindinėse srityse: skatinant pasaulinę programą, remiant tvarumą ir užtikrinant visapusišką ir aktyvų pilietinės visuomenės dalyvavimą. Kadangi šie klausimai jau buvo minėti daugelyje rekomendacijų, neverta vėl minėti tų pačių argumentų, tačiau Komitetas džiaugiasi, kad Komisija du kartus⁽¹⁵⁾ pabrėžė, kad tvari kasyba „gali ir turėtų prisidėti prie tvaraus vystymosi“. Tvarumas turi būti bet kokios ES svarbiausių importuojamų prekių pirkimo strategijos pagrindas.

3.4 Lemiamas vaidmuo tenka privačiam sektoriui: šiuo metu naudingųjų iškasenų ir energijos gavyba dažniausiai remiasi rinkos sandoriu. Tai aiškiai matyti atviresnėse pasaulio dalyse, įskaitant ES, JAV, Australiją, Pietų Afriką, Braziliją, Indiją ir su išlygomis didžiąsias Rusijos energetikos bendroves. Šiuo požiūriu Komitetas ypač palankiai vertina ES Pramonės naudingųjų iškasenų asociacijos išipareigojimą „nuolat aktyviai siekti geresnių ekonominės, aplinkosaugos ir socialinės veiklos rodiklių“.

3.4.1 2011 m. paskelbtame komunikate teigiama, kad „užduotis užtikrinti žaliavų tiekimą iš esmės tenka įmonėms, o valdžios institucijų funkcija yra užtikrinti reikiamas pagrindines sąlygas, kad įmonės galėtų šią užduotį atlikti“.

3.5 Visiška priešingybė yra planinės ekonomikos šalyse, pavyzdžiui, Kinija, kuriai būdingas stipresnis ar silpnesnis centralizuotas visų ekonomikos svertų ir subjektų valdymas. Kinijos būsimo maisto produktų, pašarų, vandens, naudingųjų iškasenų ir energijos poreikių užtikrinimo strategija yra aiškesnė ir išsamesnė nei bet kokios kitos šalies planai, ši aplinkybė, ypač

Afrikos atveju, sukėlė ypač didelį susirūpinimą. Komitetas atkreipė dėmesį, kad „Kinija, ieškodama naujų žaliavų šaltinių ir investavimo kitose šalyse galimybių, sudarė partnerystę kelete Afrikos šalių, ši partnerystė sutelkta į investicinę veiklą, o ne į pagalbą vystymuisi“⁽¹⁶⁾.

3.5.1 Tačiau yra teigiančių, kad Kinija sudarė „prastų“ sandorių ir smarkiai permoka už žaliavas, o prekiaudama su šalimis, kurios gali sukelti didelių politinių problemų kitoms šalims, iš tiesų išplečia galimybes gauti tokių naudingųjų iškasenų.

3.6 Daugeliui išteklių neturinčių besivystančių šalių sunku užsitikrinti galimybes gauti žaliavų. Net ir daug išteklių turinčios, eksportuojančios šalys turi panaikinti skurdą. Šios šalys turi siekti didesnės perdirbimo pridėtinės vertės, užmegzti darbo partnerystę su privačiu sektoriumi.

3.6.1 Nuogaštavimai dėl konflikto zonų naudingųjų iškasenų buvo išsakyti anksčiau. Europos Komisijos iniciatyvoje kalbama tik apie konfliktų arba pokario zonas, bet teigiama, kad „naudingųjų iškasenų gavyba, apdorojimas arba prekyba jomis siejama su netinkamu pajamų naudojimu, ekonomikos nuosmukiu, politiniais konfliktais ir valstybės nestabilumu“, o šiuos reiškinius dar labiau sustiprina kariaujančių šalių piktnaudžiavimas pajamomis, vadinamasis „išteklių praeikimas“.

3.6.2 Tokios iniciatyvos, kaip Gavybos pramonės skaidrumo iniciatyva (angl. EITI), turi būti skatinamos ir visapusiškai remiamos, taip pat turi būti sukurtas visaapimantis pilietinės visuomenės dalyvavimo procesas. Pilietinės visuomenės dalyvavimas ir socialinis dialogas yra lemiami veiksniai užtikrinant gerą valdymą ir kovojant su korupcija. Puikus precedentas – naujausiose ES prekybos susitarimuose pilietinei visuomenei numatytas vaidmuo, tačiau, jei norima skaidrumo, pilietinė visuomenė tai pat turėtų aktyviai dalyvauti visuose derybų dėl laisvosios prekybos susitarimų, ekonominės partnerystės susitarimų, partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimų etapuose prieš juos sudarant ir visuose derybų dėl narystės PPO etapuose. Kadangi svarbus vaidmuo tenka privačiam sektoriui, taip pat svarbus socialinių partnerių balsas.

4. Dabartinė Komisijos strateginių naudingųjų iškasenų ir žaliavų politika

4.1 2008 m. Komisija (Įmonių generalinis direktoratas) paskelbė savo Žaliavų iniciatyvą. Ši iniciatyva turi tris ramsčius: pirma, vienodos galimybės gauti išteklių trečiojoje šalyse, antra, parama tvariam žaliavų tiekimui iš Europos šaltinių, ir, trečia, išteklių vartojimo efektyvumo ir antrinio perdirbimo skatinimas.

4.1.1 Du paskutiniai ramsčiai yra labai svarbūs, tačiau jie nėra šios nuomonės tema. Vis dėlto Komitetas nori iškelti klausimą, kodėl tokia didelė ES perdirbtinų metalo atliekų procentinė dalis eksportuojama į trečiąsias šalis, nors perdirbtas metalo laužas dažnai yra vertingesnis ir kartu pigesnis nei pirminė žaliava – juk tokiu būdu mes finansiskai remiame Kiniją.

⁽¹⁵⁾ Žr. 2 ir 5 išnašas.

⁽¹⁶⁾ „Visapusiškos Europos tarptautinės investicijų politikos kūrimas“, OL C 318, 2011 10 29.

4.2 2011 m. Komisijos komunikate patvirtinta jos *ad hoc* darbo grupės ataskaita dėl svarbiausių žaliavų nustatymo. Šį aspektą Komitetas nagrinėjo savo nuomonėje „Uždavinių, susijusių su biržos prekių rinkomis ir žaliavomis, sprendimas“ ⁽¹⁷⁾, kurioje taip pat atsižvelgė į finansų rinkų vaidmenį. Kaip jau buvo minėta, Komunikate išvardyta

4.2.1 14 svarbiausių žaliavų, pateikti jų antrinio perdirbimo ir pakeitimo kitomis medžiagomis rodikliai. Komitetas palankiai vertina tai, kad dabartinė peržiūra atliekama visapusiškai konsultuojantis su suinteresuotaisiais subjektais, nors ir nesvarstomos politinės galimybės, kurios tikriausiai būtų nagrinėjamos tokiose šalyse kaip JAV arba Jungtinė Karalystė.

4.2.2 Komitetas palankiai vertina visa apimančią, nuodugnią metodiką. Taikant šią metodiką, be kitų veiksnių, vertinamos naudingosios iškasenos (ir šalutiniai produktai), kurios turi didelę ekonominę reikšmę (lyginamos iškasenos, kurių savybės labai skirtingos ir kurios naudojamos labai skirtinguose sektoriuose), tokios iškasenos, kurių tiekimui gali iškilti didelė grėsmė, ir tokios, kurių nėra kuo greitai pakeisti. Taikant Pasaulio banko rodiklius, nustatoma, kurios kilmės šalys pasižymi prastu valdymu, didele staigių įvykių (nuo savavališko kvotų įvedimo eksportui iki pilietinio karo) grėsme, arba žemais aplinkos standartais. Taip pat nagrinėjami galimi antrinio perdirbimo rodikliai, rūdų kokybė, kainų svyravimai ir tolesnės galimybės jas gauti konkrečioje geografinėje vietovėje. Kaip ir anksčiau, šis kruopštumo reikalaujantis darbas išlieka labai svarbus.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

⁽¹⁷⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 76–81.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl bendrosios rinkos akto. Trūkstatų priemonių nustatymas (papildomoji nuomonė)

(2014/C 67/09)

Pranešėja **Benedicte FEDERSPIEL**Bendrapranešėjai **Martin SIECKER ir Ivan VOLEŠ**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. vasario 14 d. nusprendė parengti nuomonę dėl

Bendrosios rinkos akto. Trūkstatų priemonių nustatymas

(papildomoji nuomonė).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. spalio 2 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 119 narių balsavus už, 4 – prieš ir 13 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) nuo pat pradžių – nuo 2010 m. – stebi Komisijos iniciatyvas, kuriomis siekiama bendrajai rinkai suteikti naują postūmį. Savo nuomonėje dėl I Bendrosios rinkos akto ⁽¹⁾ jis išvardijo priemones, kurių, jo nuomone, trūko Komisijos pasiūlymuose ⁽²⁾. Reikėtų atsižvelgti į 2010 m. ES pilietybės ataskaitos „Kliūčių ES piliečių teisėms šalinimas“ ⁽³⁾ pastabas ir išvadas. EESRK atkreipia Komisijos dėmesį į tai, kad dabar bendrosios rinkos kliūčių yra daugiau, negu tuo metu, kai ji buvo sukurta ⁽⁴⁾.

1.2 EESRK – vienas pagrindinių „Bendrosios rinkos mėnesio“ diskusijas organizuojančių partnerių. Norint tinkamai imtis priemonių, kurių reikia norint bendrajai rinkai suteikti naują postūmį, labai svarbus yra pilietinės visuomenės organizacijų indėlis, nes būtent joms šios priemonės turės įtakos.

1.3 Po maždaug trisdešimties metų atėjo laikas keisti ES ekonomikos kursą ir padaryti galą įsitikinimui, kad laisvoji rinka visuomet gali ištaisyti disfunkcinę rinkos elgseną. Piliečiai smarkiai nukentėjo per pastarąją ekonomikos ir finansų krizę: jų aukos neturi nueiti veltui – jiems reikia suteikti naujų perspektyvų, antraip palaikančiųjų Europos integraciją ir toliau mažės. Šiuo požiūriu I ir II Bendrosios rinkos aktų priėmimo ir įgyvendinimo procesas laikomas pernelyg lėtu.

1.4 Turi būti imtasi konkrečių priemonių kovai su bet kokių skurdu, pvz., su energija, vartojimu susijusiu skurdu, pernelyg dideliu išsiskolinimu ir kt., ką lėmė finansų krizė, ir nepakankamas bendrosios rinkos sukūrimo ir augimo vertinimas.

1.5 EESRK ne kartą yra pareiškęs, kad norint, kad bendroji rinka tinkamai veiktų, atsakomybę už tinkamą įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą turi prisiimti valstybės narės. Vykdymo užtikrinimas turi igr̃yti naują – tarpvalstybinį matmenį, apimančią ir bendradarbiavimą. Ateities iššūkius atlaikyti gebanti bendroji rinka turi turėti tvarios, labai konkurencingos ekonomikos pamatą – ekonomikos, besiremiančios tvariais procesais ir produktais, deramomis darbo sąlygomis ir inovacijomis. Svarbu, kad Komisija, rūpindamasi bendrąja rinka, galvotų apie 500 milijonų ES piliečių. Jie – didelė ekonominė jėga, ir remiantis Komisijos vartotojų darbotvarkėje ⁽⁵⁾ pateiktais duomenimis, jų išlaidos sudaro 56 proc. ES BVP.

1.6 Bendroji rinka turi būti apčiuopiamų rezultatų duodanti priemonė, paisanti socialinio ir aplinkos *acquis*. Inicijatyvos, kurių imamasi pagal I ir II Bendrosios rinkos aktus, turi būti derinamos su priemonėmis ir veiksmais, kurių imamasi ekonominei pinigų sąjungai sustiprinti (su fiskaliniu susitarimu, Europos stabilumo mechanizmu, paktu „Euro plius“ ir kt.).

1.7 Derybose dėl laisvosios prekybos susitarimų reikėtų siekti vienodų sąlygų, pvz., tarifų abipusiškumo, išlaikant aukštus vartotojų, aplinkos ir socialinės apsaugos standartus. Konkuruodama su pasauliniais konkurentais, ES turi užsitikrinti tuos aspektus, kurie padidins jos konkurencingumą, pavyzdžiui, užsitikrinti prieinamus energijos išteklius, kvalifikuotą darbo jėgą ir lanksčią darbo rinką.

⁽¹⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 99.

⁽²⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 47; OL C 24, 2012 1 28, p. 99; OL C 299, 2012 1 28, p. 165.

⁽³⁾ COM(2010) 603 final.

⁽⁴⁾ Žr. Bendrosios rinkos observatorijos paskelbtą Kliūčių bendrajai rinkai katalogą: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.publications.24626>.

⁽⁵⁾ OL C 11, 2013 1 15, p. 54.

2. Bendroji skaitmeninė rinka

2.1 Neseniai priimtame reglamente dėl pasirinktinio platinimo sistemos ir elektroniniai, ir neelektroniniai platinimo kanalai ir toliau nevienodai traktuojami ir leidžiama iš kai kurių platintojų reikalauti prieš pradėdant elektroninę prekybą turėti įrengtą fizinę parduotuvę. Naujasis reglamentas neužkirs kelio pasirinktiniam kasdinių produktų platinimui, o tai gali turėti neigiamų pasekmių konkurencijai ir vartotojų pasirinkimui.

2.2 Europos Komisija turėtų laikytis tvirtos pozicijos ir įtvirtinti paieškos neutralumo principą, pagal kurį paieškos sistemos neturėtų manipuliuoti paieškos rezultatais savo pačių komerciniais interesais. Norint atkurti konkurenciją, užkirsti kelią antikonkurencinei elgsenai ir didinti vartotojų gerovę, nepakanka priemonių, grindžiamų paieškos rezultatų žymėjimu (angl. *labelling*).

2.3 Duomenų apsauga

2.3.1 Kai bus priimtas pataisytas duomenų apsaugos reglamentas, būtinai reikės pateikti valstybėms narėms konkrečioms nuostatoms skirtas gaires, kad šios nuostatos būtų nuosekliai įgyvendinamos.

2.3.2 Ypatingą dėmesį reikėtų skirti standartinių pranešimų apie privatumo apsaugą kūrimui. Naujajame reglamente yra nuostata, reikalaujanti, kad privatumo priemonės būtų skaidrios ir suprantamos vartotojams. Parengus standartinius pranešimus apie privatumo apsaugą bus galima geriau užtikrinti, kad vartotojai bus tinkamai informuojami apie tai, kaip apdorojama jų asmeninė informacija ir kad privatumo priemonės bus paprastesnės nei sudėtingi teisiniai tekstai. Turėtų būti užtikrinta, kad įmonėms, visų pirma MVĮ, netektų neproporcingai didelė administravimo našta ir išlaidos.

2.4 Autorių teisės

2.4.1 Atsižvelgiant į buvusio Europos Komisijos nario António Vitorino rekomendacijas, Europos Komisija turi imtis tolesnių veiksmų ir palaipsniui panaikinti dabartinę autorių teisių mokesčių sistemą. Dabartinę sistemą reikėtų netrukus pertvarkyti ir paaiškinti, kad pagal licencinius susitarimus teikiamas skaitmeninis turinys neturi būti papildomai apmokestinamas paslaugos teikėjui jį perkeliant arba saugant debesyje. Be to, autorių teisių mokesčiai turi būti matomas galutiniam vartotojui ir šie mokesčiai turi būti apskaičiuojami atsižvelgiant į ekonominę žalą, patiriamą dėl privataus kopijavimo.

2.4.2 2001 m. priėmus autorių teisių direktyvą nepavyko suderinti ES valstybių narių autorių teisių įstatymų. Esama labai skirtingų išimčių ir apribojimų, o tai tiek vartotojams, tiek kūrėjams sukuria teisinį netikrumą. Šią direktyvą reikėtų peržiūrėti pirmumo tvarka.

2.4.3 Dabartinę garso ir vaizdo turinio platinimo sistemą, paremtą platforma ir teritoriniu platinimu, reikia pritaikyti prie skaitmeninės aplinkos ir užtikrinti, kad ji atitiktų vartotojų

lūkesčius. Chronologiškas filmų platinimas medijose (kino teatrui, skaitmeniniai vaizdo diskai, užsakomosios vaizdo programų paslaugos) ir teritorijose turėtų būti sumažintas ir šiek tiek lankstesnis. Būtų galima šiek tiek pakeksperimentuoti su naujais verslo modeliais, kurie leistų nustatyti vieną vaizdo ir garso turinio pristatymo dieną šalyse, turinčiose bendras kultūrinės ir kalbines tradicijas.

2.5 Skaitmeniniai produktai

2.5.1 Reikia toliau tęsti su 2011 m. vartotojų teisių direktyva pradėtą derinimo procesą ir peržiūrėti bei atnaujinti 1999 m. vartotojų prekių pardavimo direktyvą, kad būtų galima spręsti skaitmeninės ekonomikos keliamus iššūkius: nedelsiant reikia numatyti teisės gynimo priemones tuo atveju, jeigu skaitmeninių turinių turintys produktai turėtų defektų.

2.5.2 Komisija turėtų parengti gaires, kaip taikyti teisės aktus dėl nesąžiningų sutarties sąlygų (Direktyva 1993/13/EEB) vartotojų sutartims dėl skaitmeninio turinio tiekimo.

3. Prekės ir paslaugos

3.1 2013 m. rugsėjo mėn. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl bendrosios telekomunikacijų rinkos sukūrimui skirtą dokumentų rinkinį. EESRK apgailestauja, kad šiame pasiūlyme nepasinaudota galimybe toliau mažinti tarptinklinio ryšio mokesčius ir tokiu būdu toliau gerinti bendrosios rinkos sąlygas Europos piliečiams. EESRK palankiai vertina siūlomas taisykles, leidžiančias vartotojams lengviau keisti operatorius, užtikrinti sąžiningas sutarčių sąlygas ir komercinę praktiką, geresnę vykdymą ir žalos atlyginimą vartotojams. Tinklo neutralumo taisyklės yra tinkamas žingsnis, tačiau jas reikėtų toliau tobulinti.

3.2 Suderintų ir nesuderintų sektorių santykis atitinka pagrindinius ekonomikos poreikius. Kitų prekių sektoriai turi būti derinami prieš tai atlikus išsamią analizę. Tiems nesuderintiems sektoriams, kuriems galioja tarpusavio pripažinimo principai, Komisija turėtų parengti gaires dėl privačių bandymo įstaigų, kurios nepriima kitų šalių bandymo įstaigų išduotų pažymėjimų, vaidmens ir teisinio statuso. Europos Komisijos svetainėje reikėtų užbaigti dvikalbį nesuderintų produktų sąrašą.

3.3 Iki šiol nesukurta bendroji mažmeninių vartotojų skirtų finansinių paslaugų rinka. Dėl verslo ir komercinių kliūčių vartotojams praktiškai neįmanoma užsienyje nusipirkti finansinių paslaugų. Dėl dabar tarp valstybių narių esančių didelių banko sąskaitų, taupomųjų sąskaitų, hipotekos ir kitų produktų kokybės ir kainos skirtumų vartotojams gali apsimokėti finansinius produktus įsigyti iš kitų šalių. EESRK ragina Europos Komisiją išanalizuoti šią padėtį ir pateikti pasiūlymą. Vartotojai priimdami svarbius finansinius, su kaupiamosiomis pensijomis, kitomis investicijomis ar ilgalaikiais kreditais susijusius sprendimus dažnai pasigenda objektyvių ir nešališkų rekomendacijų ir (arba) konsultacijų. Visoje Europoje reikėtų propaguoti nešališkų ir nebrangių konsultacijų modelius.

3.4 Dar negalima džiaugtis su finansinėmis paslaugomis susijusiu vykdymo užtikrinimu: kai kuriose valstybėse narėse dar nėra už vartotojų apsaugą atsakingos valstybės įstaigos. Net jeigu šios įstaigos ir yra, jų teisinės galios dažnai pernelyg ribotos. Be to, prieš dvejus metus įsteigtos Europos priežiūros institucijos (Europos bankininkystės institucija (EBI), Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (ESMA) ir Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija (EIOPA)) neturi pakankamai stiprios kompetencijos vartotojų apsaugos srityje. Jų kompetencijos sritis reikėtų atitinkamai išplėsti ir šios institucijos turi turėti galimybę savo veiksmus koordinuoti su nacionalinės valdžios institucijomis.

3.5 Didžiausią potencialą toliau tobulėti turi bendroji paslaugų rinka, apimanti ir tinklų infrastruktūros paslaugas (telekomunikacijas, dujas, transportą ir draudimą). Norint, kad direktyva prisidėtų prie augimo ir darbo vietų kūrimo, reikia tobulinti vieno langelio veikimo visose valstybėse narėse principą. Komisija turėtų priimti reglamentuojamojo pobūdžio rekomendacijas, kaip panaikinti kliūtis, atskleistas atlikus tarpusavio direktyvos įgyvendinimo peržiūrą⁽⁶⁾. EESRK ragina sukurti išsamią visų leidimo režimų duomenų bazę, kad būtų galima nustatyti geriausią reglamentuojamojo pobūdžio praktiką ir išsiaiškinti, kurie leidimus išduodančiųjų institucijų reikalavimai yra nereikalingi ir nepriimtini.

4. Laisvas darbuotojų judėjimas

4.1 EESRK pritaria veiksams, kuriais siekiama suteikti didesnę darbo jėgos judėjimo laisvę, taip pat panaikinti kliūtis, tokias kaip kvalifikacijų pripažinimas. Ypač svarbu modernizuoti ir liberalizuoti šią sistemą, geriau koordinuoti veiksmus sveikatos priežiūros sektoriuje, kad nepritrūktų darbo jėgos siunčiančiose šalyse, pagerinti socialinio draudimo sistemų koordinavimą ir sukurti vieno langelio sistemą, kad būtų paprasčiau atlikti registravimo procedūras⁽⁷⁾.

4.2 Priėmus bendrąją pagrindų direktyvą, susijusias direktyvas ir pagal daugiamečius strateginius planus atliekant nuolatinę priežiūrą pavyko suvienodinti saugumo taisykles (įskaitant būtiniausius reikalavimus), kurias pripažįsta darbuotojai, tarp jų ir darbuotojai (laikiniai arba judumo tikslais) esantys tarpvalstybinėse situacijose. Nuo 1978 m. šis procesas vyko nuolat vieną po kito vykdant veiksmų planus. Kai 2012 m. gruodžio mėn. buvo įvykdytas pastarasis planas, Komisija nenustatė naujo veiksmų plano. Siekdama tęsti šį konvergencijos procesą, Europos Komisija turėtų nedelsdama priimti naują ES strateginį veiksmų planą, skirtą aukštiesiems saugos standartams skatinti (kaip nurodo Darbuotojų saugos ir sveikatos patariamasis komitetas), ir tai padaryti glaudžiai bendradarbiaudama su socialiniais partneriais.

⁽⁶⁾ EESRK Bendrosios rinkos observatorija įvertins paslaugų direktyvos poveikį kai kurių valstybių narių statybų sektoriui iš pilietinės visuomenės perspektyvos.

⁽⁷⁾ C. Dhéret; A. Lazarowicz; F. Nicoli; Y. Pascouau; F. Zuleeg. *Laipsniškas bendrosios Europos darbo rinkos sukūrimas*. Europos politikos centro tyrimas Nr. 75, 2013 m. gegužės mėn.

4.3 M. Mončio II reglamento atšaukimas neišsprendžia Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimais, kurie grįžiami netinkamais ES teisės aktais dėl darbuotojų komandiravimo ir jų įgyvendinimu, sukurtų problemų⁽⁸⁾. Europos socialiniai partneriai nepajėgė susitarti šiuo klausimu. Vis dėl to Komisija turėtų svarstyti pasiūlymą valstybėms narėms prie ES steigimo sutarčių pridėti socialinės pažangos protokolą, kuriame būtų nustatyta, kad ekonominės laisvės nėra svarbesnės už socialines teises. Toks protokolas išaiškintų, kad bendroji rinka nėra savaiminis tikslas ir buvo kuriama, kaip priemonė socialinei pažangai ir visų ES gyventojų gerovei užtikrinti⁽⁹⁾.

4.4 Tuo atveju, kai pažeidžiamos esminės ES teisės, darbuotojai, vartotojai ir įmonės turi turėti galimybę pasinaudoti ES teisės aktuose jiems suteiktomis teisėmis. Tačiau šiuo atveju ES turi omenyje tik vartotojų ir įmonių teises. Būtina užtikrinti, kad darbuotojai turėtų tokias pačias galimybes pasinaudoti ES teisės aktuose numatytais teisėmis sprendžiant tarpvalstybinio pobūdžio darbo konfliktus. Nors dažnai skelbiama, kad darbuotojai gali kreiptis į priimančiųjų šalių vietos teismus ir ten ginti savo teises, reikalauti, kad būtų paisoma darbo sąlygų ir laikomasi teisinių nuostatų, iš tikrųjų jie nukreipiami į savo šalies teismus⁽¹⁰⁾.

5. Perkėlimas į nacionalinę teisę, įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas

5.1 Vartotojų teisių taikymui iškilo naujas iššūkis, kurį kelia didelės tarptautinės bendrovės ir asociacijos, visoje Europoje taikančios rinkodaros strategijas, kurių nebegalima įveikti nacionalinėmis vykdymo užtikrinimo priemonėmis. Reikėtų siekti didesnio nacionalinių vykdymo priežiūros institucijų bendradarbiavimo ir daugiau galių suteikti Europos Komisijai bendrai koordinuoti šiuos veiksmus. Reikėtų daugiau naudotis viešųjų ir privačių vykdymo priežiūros subjektų, tokių kaip vartotojų organizacijos, sinergijomis.

5.2 Nacionalinių vykdymo priežiūros institucijų bendradarbiavimas šiandien kaip niekada svarbus, bet, deja, iki šiol nepakankamas. Reikėtų sustiprinti Europos Komisijos vaidmenį koordinuojant nacionalinių vykdymo priežiūros institucijų veiklą tais atvejais, kai vartotojų teisė pažeidžiama visos Europos mastu. Be to, reikėtų toliau svarstyti galimybę įgalinti Europos Komisiją užtikrinti ES vartotojų teises (panašiai kaip konkurencijos teisės) vykdymą⁽¹¹⁾.

6. Su vartotojais susiję klausimai

6.1 EESRK apgailestauja, kad po visų šių metų ir nepaisant keturių konsultacijų buvo pasiūlyta tik neprivaloma iniciatyva dėl kolektyvinio žalos atlyginimo. Be to, Europos Komisijos rekomendacijoje įrašyti principai neatitinka vartotojų poreikių ir esamos padėties kai kuriose valstybėse narėse.

⁽⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę OL C 76, 2013 3 14, p. 24.

⁽⁹⁾ SESV 3 straipsnio 3 dalis.

⁽¹⁰⁾ http://www.uva-aias.net/uploaded_files/publications/WP118-Cremers,Bulla.pdf.

⁽¹¹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-458_en.htm.

6.2 Nesąžininga komercinė praktika

6.2.1 Reikėtų siekti geresnio nesąžiningos komercinės praktikos direktyvos vykdymo užtikrinimo, ypač skaitmeninėje aplinkoje, visų pirma e. prekyboje (plg. pasitaikančią praktiką, kai vartotojai klaidingai informuojami apie jų teisėtas garantuotas teises, kai numatomos neskaidrios ir nesąžiningos sutarčių sąlygos) ir oro transporto sektoriuje, kai bilietai užsakomi internetu ir kt.

6.3 Informacijos, teikiamos prieš sudarant vartojimo sutartis, standartizavimas

6.3.1 EESRK pritaria 2012 m. vartotojų darbotvarkėje pasiūlytai iniciatyvai standartizuoti prieš sudarant vartojimo sutartis teikiamą informaciją, nurodytą Vartotojų teisių direktyvos 5 ir 6 straipsniuose. Tai turėtų padėti pasiekti to, kad prieš sudarant sutartis teikiama informacija būtų suprantama, skaidri ir lengvai prieinama ir skaitoma. Šiam žingsniui reikės vartotojų asociacijų pagalbos ir paramos ir reikės atsižvelgti į vartotojų elgsenos informacijos šrauto atžvilgiu tyrimą (pvz., SWD(2012) 235 final, liepos 19 d.).

6.4 E. prekyba ir tarpvalstybinis pristatymas

6.4.1 Reikia spręsti problemas, susijusias su didelėmis (didesnėmis) tarpvalstybinių pristatymų kainomis palyginti su vietiniais pristatymais ir sukurti konkurencingesnes elektronines rinkas. Tarpvalstybinio pristatymo kaina dažnai yra tokia didelė, kad vartotojams pirkti užsienyje neapsimoka net tuo atveju, kai prekė yra pigesnė. Europos Komisijos 2011 m. atliktas tyrimas⁽¹²⁾ patvirtino, kad paskelbtos tarpvalstybinės siuntinių kainos vidutiniškai dvigubai didesnės nei vidaus lyginamosios kainos.

6.5 Informacija vartotojams

6.5.1 Didelė Europos ir nacionalinės teisės dalis paremta suvokimu, kad informuoti vartotojai yra savarankiški ir gali patys išsirinkti geriausius įmanomus produktus ir paslaugas. Informacija vartotojams tebėra vienas svarbiausių reguliavimo įrankių, tačiau visiems žinomi ir jo trūkumai, nes vartotojai dažnai neskaito arba nesupranta sutartyje esančios nesuprantamai surašytos ir pateikiamos informacijos. Komisija turėtų išanalizuoti ir patobulinti vartotojų informavimui skirtas politikos priemones ir įtraukti verslą, reguliavimo institucijas ir vartotojų organizacijas.

6.5.2 Komisijos pradėtas darbas, susijęs su palyginimo įrankių principais, tokiais kaip nepriklausomumas ir nešališkumas, turėtų nedelsiant išsirutulioti į konkrečias politines priemones, įskaitant gaires reguliavimo institucijoms ir įmonėms.

6.6 Tvarūs produktai

6.6.1 Tvarumas ir produktų saugumas, o iš kitos pusės – vartotojų pasitikėjimas yra dvi vieno medalio pusės. Planuojamas produktų susidėvėjimas (iš anksto užprogramuotas jų

amžius) kaip komercinė strategija prieštarauja tvarios gamybos ir vartojimo principams. Europos Komisija turėtų išanalizuoti galimybę su produkto ilgaamžiškumu susijusius vartotojų lūkesčius susieti su teisėtu garantiniu laikotarpiu. Komitetas pabrėžia, kad ilgaamžiškumo ir naudojimo laiko priemonės, aptarnavimas po pardavimo ir atsarginių detalių rezervas skatintų tvarų vartojimą ir gamybą⁽¹³⁾.

7. Verslo aplinka

7.1 EESRK ragina sumažinti administracinę naštą, ypač MVĮ atžvilgiu, ir pabrėžia, kad ES ir nacionaliniu lygmeniu reikia pažangaus reglamentavimo⁽¹⁴⁾. Valstybės narės į nacionalinę teisę perkeltus ES teisės aktus turėtų skelbti internetu realiuoju laiku, į perkėlimo procesą įtraukti pilietinę visuomenę ir plačiai informuoti apie naujas taisykles.

7.2 Komitetas prašo Komisijos rengiantis atlikti poveikio vertinimus ir rengiant teisės aktų projektus atsižvelgti į MVĮ kategorijai priklausančių mažų ir labai mažų įmonių ypatumus; labai mažas, mažas ir vidutinės įmonės reikėtų traktuoti kaip tris atskiras įmonių kategorijas, o ne vieną, apibrėžiamą kaip MVĮ⁽¹⁵⁾.

7.3 Labai svarbu turėti galimybę gauti finansavimą, ypač tai pasakytina apie MVĮ. ES turi remti perėjimą nuo (labiausiai paplitusio) bankų teikiamo finansavimo prie kitų kapitalo produktų, tokių kaip rizikos kapitalas ir kapitalo rinkos. Kad toks perėjimas būtų sėkmingas, investuotojai turi jausti, kad investavimo aplinka yra stabili ir kad yra numatytos ilgalaikės strategijos.

7.4 EESRK rekomenduoja įvertinti galimybę sukurti Europos garantuotą finansavimo fondą, kad tam tikrus bazinius kriterijus atitinkančios MVĮ galėtų gauti lėšų pasinaudojusios sistema, sudarančia sąlygas reikalavimus atitinkantiai bendrovei lengvai gauti kreditą nereikalaujant iš jos užstato ar kitokių sąlygų, kurių paprastai reikalauja bankai. Į šios sistemos valdymo procesą reikėtų įtraukti už reikalavimus atitinkančią įmonę atsakingas atstovaujamasias verslo organizacijas⁽¹⁶⁾.

7.5 Pirmaeilė svarba turėtų būti teikiama skaidrumui ir atskaitomybei gerinti, jei norima užtikrinti, kad bendroji rinka iš tikrųjų skatintų plėtoti tokią teisinę terpę, kurioje būtų paisoma teisėtų visų suinteresuotųjų subjektų interesų. Iniciatyvos, susijusios su įmonių socialine atsakomybe, turėtų spręsti ir galimo piktnaudžiavimo subrangos sutartimis ir užsakomaisiais darbais problemas, visų pirma susijusias su tarpvalstybinio paslaugų teikimu ir (arba) įdarbinimu. Reikia apsvarstyti galimybę priimti ES masto teisinę priemonę kovoti su

⁽¹³⁾ OL C 66, p. 5, 1997 3 3, p. 5.

⁽¹⁴⁾ Būtų galima taikyti JK principą, pagal kurį priėmus naujas taisykles panaikinamos senosios (angl. „one-in/one-out“).

⁽¹⁵⁾ EESRK nuomonė „Pažangus reglamentavimas – atsižvelgti į mažųjų ir vidutinių įmonių poreikius“ (OL C 327, 2013 11 12, p. 33).

⁽¹⁶⁾ Kaip pavyzdį galima paminėti Vengrijoje įvestą vadinamąją *Seczyeni card*.

⁽¹²⁾ Tarpvalstybinis siuntinių pristatymas Bendrijos viduje (angl. *Intracommunity cross-border parcel delivery*). Tyrimas Europos Komisijos užsakymu, FTI Consulting, Londonas, 2011 m.

fiktyvių, tik pašto dėžutę turinčių įmonių piktnaudžiavimu ir piktnaudžiavimu tokiomis įmonėmis, dėl kurio iškreipiama MVĮ konkurencija, apeinami darbo standartai ir vengiama įstatymuose numatytų mokėjimų. Reikėtų supaprastinti ieškinių prieš ES mastu veikiančias fiktyvias įmones pateikimo procedūras ne tik kilmės šalyje, bet ir likusiose valstybėse narėse.

8. Mokesčiai

8.1 Norint kovoti su mokesčių sukčiavimu, kuris ES siekia trilijoną eurų, reikia, kad valstybės narės labiau bendradarbiautų tarpusavyje ir pasauliniu mastu užtikrindamos skaidrumą ir teikdamos informaciją apie banko sąskaitas. EESRK ragina greitai susitarti dėl ES santaupų direktyvos ir dėl įgaliojimų derėtis dėl griežtesnių susitarimų dėl mokesčių su Šveicarija ir kitomis šalimis.

9. Tinklai

9.1 Energetika

9.1.1 2012 m. lapkritį priimtas Komisijos komunikatas „Postūmis energijos vidaus rinkai“ – svarbus žingsnis siekiant iki 2014 m. sukurti bendrą energijos vidaus rinką. Turint omenyje, su kokia realybe susiduria Europos energijos vartotojai, reikia didesnės pažangos. Reikėtų supaprastinti perėjimo nuo vieno energijos tiekėjo prie kito sąlygas, o vartotojams turi būti sudarytos sąlygos gauti nešališką patarimą, kad jie galėtų nuspręsti, kas jiems labiausiai tinka. Bendrajai rinkai labai reikalingi iniciatyvūs nacionaliniai reguliuotojai, turintys pakankamai galių stebėti išrašomas sąskaitas, perėjimą pas kitus tiekėjus ir vartotojų skundus.

9.1.2 ES turi diversifikuoti savo energijos importo šaltinius, ieškoti alternatyvų ir kurti tinklus. Parama kai kuriems atsinaujinantiesiems energijos ištekliams gali iškreipti rinką, todėl tokią

paramą reikėtų palaipsniui mažinti. Reikėtų kurti vieno langelio sistemas, kad leidimų išdavimo procedūros pagreitėtų, būtų skaidresnės ir paprastesnės. Tai labai sumažintų investuoti į energijos infrastruktūras norintiems rėmėjams tenkančią naštą.

9.2 Transportas

9.2.1 Visoje Europos Sąjungoje vis didesni nerimą kelia plintantis nesąžiningų oro transporto sutarčių sąlygų reiškinys. Per pastaruosius metus keletas vartotojų organizacijų pateikė ieškinius prieš dideles Europos oro bendroves ir nacionaliniai teismai daugelį oro bendrovių visuotinai taikomų nuostatų ir sąlygų paskelbė nesąžiningomis. Europos Komisija nepasinaudojo galimybė išspręsti šį klausimą, kai buvo peržiūrimas Reglamentas Nr. 261/2004 dėl oro transporto keleivių teisių. Europos Komisija turėtų paskelbti privalomą nesąžiningų oro transporto keleivių sutartyse taikomų sąlygų sąrašą.

9.2.2 Tam, kad bendroji rinka geriau veiktų, reikia skatinti **prekių vežimo geležinkeliais paslaugas** ir daugiarašį transportą⁽¹⁷⁾. Reikėtų labiau pasistengti, kad būtų priimtos Techninės sąveikumo specifikacijos⁽¹⁸⁾.

9.2.3 Prekes keliais vežančių vežėjų tarpvalstybinės operacijos (kabotažas) tebėra ribotos. Kol kas nesudarytos sąlygos labiau atverti ES krovinių vežimo kelių transportu rinką. Keičiant ES patekimo į transporto rinką taisykles (įskaitant ir kabotažo taisyklių pakeitimus) reikėtų ir susijusių suderinimo priemonių, ypač vykdymo užtikrinimo, socialinėje ir fiskalinėje srityse. Neįvykdžius šių išankstinių sąlygų, kabotažo taisyklių pakeitimai gali turėti neigiamos įtakos sąžiningai konkurencijai ir sektoriaus tvarumui. Kol kas reikėtų užtikrinti dabar galiojančių taisyklių vykdymą⁽¹⁹⁾.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

⁽¹⁷⁾ Žr. EESRK nuomones OL C 143, 2012 5 22, p. 130 ir OL C 24, 2012 1 28, p. 146.

⁽¹⁸⁾ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl geležinkelių sistemos sąveikos užtikrinimo pažangos, COM(2013) 32 final.

⁽¹⁹⁾ Kaip sutarta įvairių sektorių socialinių partnerių socialinio dialogo metu:
<http://www.iru.org/cms-filesystem-action/Webnews2012/CabotageStatement.E.pdf>.

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

493-IOJI PLENARINĖ SESIJA, 2013 M. SPALIO 16 IR 17 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru bankų pertvarkymo fondu, ir kuriuo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1093/2010

(COM(2013) 520 final – 2013/253 (COD))

(2014/C 67/10)

Pranešėjas **DANIEL MAREELS**

Taryba, 2013 m. rugsėjo 3 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. rugsėjo 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru bankų pertvarkymo fondu, ir kuriuo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1093/2010

COM(2013) 520 final – 2013/253 COD.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. spalio 4 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (2013 m. spalio 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 157 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 **EESRK palankiai vertina** pasiūlymus nustatyti bendrą pertvarkymo mechanizmą, kuris kartu su finansavimo priemonėmis ir anksčiau nustatytu bendru priežiūros mechanizmu, Europos stabilumo mechanizmu ir kredito įstaigų gaivinimo ir pertvarkymo sistema yra **dar vienas svarbus žingsnis į priekį** kuriant **bankų sąjungą**.

Bendru pertvarkymo mechanizmu euro zonos šalims ir šalims, norinčioms savanoriškai dalyvauti šiame mechanizme, užtikrinamas ES lygmens **pertvarkymo mechanizmas** siekiant

sudaryti valdžios institucijoms galimybę vykdyti bankų restruktūrizaciją ir kartu iš esmės pertvarkyti žlungančius bankus nepakenkiant ekonomikos stabilumui. Mechanizmą papildančiam **bankų pertvarkymo fondui** turi būti skirti reikiami ištekliai, kad proceso nereikėtų finansuoti viešųjų institucijų lėšomis arba užkrauti naštos mokesčių mokėtojams.

1.2 Prasidėjus krizei kaip būdas ją įveikti pasiūlyta kurti **stipresnę ekonominę ir pinigų sąjungą**, grindžiamą integruota finansų sektoriaus, biudžeto klausimų ir ekonomikos politikos sistema. Todėl integruota finansų sistema, arba bankų sąjungą, yra viena iš esminių priemonių siekiant sugrąžinti Europą į **ekonomikos atsigavimo ir augimo** kelią.

1.3 EESRK mano, kad **bankų sąjunga** yra **prioritetinis** ir **ypač svarbus tikslas** atsižvelgiant į galimą jos indėlį tiek **susi-gražinant** būtiną vartotojų ir įmonių **pasitikėjimą**, tiek užtikrinant **sklandų ekonomikos finansavimą**. Ši sąjunga sumažins dabartinį bendrosios rinkos susiskaidymą, užtikrins Sąjungoje vienodas konkurencijos sąlygas kartu sustiprins ES bankų sistemą ir sustabdys rizikos plitimą.

1.4 Komitetas mano, kad reikia **pasinaudoti įvairiais** bankų sąjungos **mechanizmais** (bendru priežiūros mechanizmu, Europos stabilumo mechanizmu, kredito įstaigų gaivinimo ir pertvarkymo sistema ir bendru pertvarkymo mechanizmu) ir juos įgyvendinant laikytis **pasiūlymų loginės sekos ir jų vidinio nuoseklumo**. Komitetas taip pat prašo atsižvelgti į smulkių indėlininkų apsaugos taisykles, kurios persvarstytos **Reglamentu dėl indėlių garantijų**.

1.5 Dabartiniai pasiūlymai dėl **bendro pertvarkymo mechanizmo turi būti** nagrinėjami atsižvelgiant į ankstesnius pasiūlymus dėl kredito įstaigų gaivinimo ir pertvarkymo (Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyva) ir neseniai šiuo klausimu Taryboje priimtą susitarimą, į kurį, beje, jau atsižvelgta. **Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyva** bus vadovaujama pertvarkant bankus visoje rinkoje; ja daugeliu atžvilgių pagrįstas ir bendras pertvarkymo mechanizmas. Komitetas ragina **kuo labiau derinti šias dvi priemones tarpusavyje** siekiant **kuo plačiau** šioje srityje **užtikrinti vienodas konkurencijos sąlygas visoje ES**. Iš tiesų, bendras pertvarkymo mechanizmas turėtų būti remiamas visiškai suderinta bankų gaivinimo ir pertvarkymo sistema ir į ją įtrauktas.

1.6 Komitetas palankiai vertina tai, kad **bendrame pertvarkymo mechanizme** numatyta daugiau nei Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvoje, t. y. siekiama Europos lygmeniu sukurti **sprendimų priėmimo įstaigą ir fondą (pertvarkymo)**. Anksčiau bankų **priežiūrą**, o dabar ir jų pertvarkymą vykdys **tas pats valdymo lygmuo**, taigi nuo šiol bus galima **tikėtis vienodo požiūrio ir nuoseklumo**. Be to, Komitetas palankiai vertina, tai, kad bendram pertvarkymo mechanizmui numatyta **skirti ES lygmens finansavimą**.

1.7 Pagal **bendrą pertvarkymo mechanizmą** numatytos procedūros bet kuriuo atveju turi **būti veiksmingos ir efektyvios**, o prireikus ir ypač skubiais atvejais numatytas priemones turi būti galima **nedelsiant** taikyti tiek nacionaliniu, tiek tarpvalstybiniu lygmeniu. Turi būti siekiama, kad kartu su **Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvoje** numatytomis nuostatomis šios priemonės sudarytų **visapusišką ir veiksmingą visumą** ir kad, prireikus, susijusios taisyklės būtų **taikomos nuosekliai**. Kai tik įmanoma, reikia siekti **paprastumo**. Be to, turi būti tinkamai sprendžiami visi teisiniai ir kitokio pobūdžio klausimai.

1.8 Kalbant apie **Bendrą pertvarkymo valdybą**, kuri atlieka esminį vaidmenį įgyvendinant bendrą pertvarkymo mechanizmą, svarbiausia, kad jos nariai būtų **kuo labiau nepriklausomi ir kompetentingi** ir kad jų sprendimai būtų grindžiami **demokratiškai priežiūra**. Valdybos nariai turi būti atrenkami ypač kruopščiai, o jų įgaliojimai aiškiai ir tiksliai apibrėžti.

1.9 Komitetas palankiai vertina pasiūlymą sukurti **Bendrą bankų pertvarkymo fondą**, kuriuo visų pirma **užtikrinamas finansinis stabilumas, pertvarkymo sprendimų veiksmingumas ir nutraukiamas valdžios institucijų ir bankų sektoriaus ryšys**. Komitetas prašo nedelsiant išaiškinti teisinio pagrindo klausimą ir ragina prieš įkuriant šį fondą išspręsti visas su juo susijusias problemas, pavyzdžiui, neatsakingo elgesio rizikos, kad būtų išvengta nepageidaujamų pasekmių.

1.10 **Bendro bankų pertvarkymo fondo intervencija** numatyta tik vėlesniu procedūros etapu ir jo lėšos gali būti naudojamos tik konkrečioms tikslams, visų pirma, pertvarkymo taisyklių taikymo veiksmingumui užtikrinti, tačiau Komitetas mano, kad svarbu šiam fondui skirti pakankamai **finansinių išteklių**, kad jis galėtų deramai atlikti jam pavestas užduotis. Apibrėžiant bankų įnašais papildomą šio fondo **intervencijos lygį** bus galima **atsižvelgti** į įvairias taisykles, kurios taikomos įvairiose srityse **finansų sektoriaus gaivinimo procesui**. Šiuo klausimu Komitetas pakartoja savo poziciją, išreikštą dėl Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvos, kad būtina sudaryti galimybę po tam tikro laiko peržiūrėti iš anksto numatytus bankų įnašų nustatymo kriterijus. Be to, reikėtų atkreipti dėmesį į galimą sąnaudų dubliavimąsi, kurį lemia valstybių narių ir ES priemonių dubliavimasis.

2. Aplinkybės

2.1 Europos Komisijos pasiūlymas pateiktas siekiant nustatyti **bendrą pertvarkymo mechanizmą ir bendrą bankų pertvarkymo fondą** ⁽¹⁾ ir yra svarbus žingsnis kuriant ekonominę ir pinigų sąjungą, visų pirma **bankų sąjungą**. Pasiūlymo pagrindas – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnis, kuriuo remiantis galima priimti priemones dėl vidaus rinkos kūrimo ir veikimo.

2.2 Ši bankų sąjunga, apimanti euro zonos valstybes nares ir jai nepriklausančias, tačiau norinčias šioje sąjungoje dalyvauti valstybes, bus kuriama tam tikrais etapais:

2.2.1 Pirma, reikėtų užbaigti šiuo metu dar rengiamas teisėkūros procedūras, reikalingas **sukurti bendrą priežiūros mechanizmą**, kuriuo Europos Centriniam Bankui (ECB) perduodami įgaliojimai prižiūrėti euro zonos bankus.

2.2.2 Antra, atlikus bankų balansų peržiūrą ir apibrėžus jų „seniai įsigytą turtą“ pradedamas taikyti **Europos stabilumo mechanizmas**, kuris leidžia tiesiogiai rekapitalizuoti bankus ⁽²⁾.

⁽¹⁾ COM(2013) 520 final.

⁽²⁾ Žr. 2013 m. birželio 21 d. Ekonomikos ir finansų reikalų tarybos ir 2013 m. birželio 27 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas.

2.2.3 Kitas etapas susijęs su 2013 m. birželio 6 d. Komisijos pateiktais **pasiūlymais**, kuriais nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema. Šiuo metu Taryba jau pritaria bendram požiūriui į pasiūlytas priemones ir būtent juo grindžiamas nagrinėjamas reglamento pasiūlymas dėl bendro pertvarkymo mechanizmo.

Nustačius susijusioms institucijoms veiksmingas priemones ir įgaliojimus, kad jos galėtų iš anksto užkirsti kelią bankų krizėms, užtikrinti stabilumą ir kuo labiau sumažinti su finansiniais nuostoliais susijusių mokesčių mokėtojų riziką, šių iniciatyvų tikslas – sukurti veiksmingą intervencijos sistemą, užtikrinti sklandų bankų pertvarkymo valdymą ir išvengti reiškinio plitimo į kitas įstaigas ⁽³⁾.

2.2.4 Paskutinis pasiūlymų elementas – 2013 m. liepos 10 d. paskelbtas pasiūlymas dėl **reglamento dėl bendro pertvarkymo mechanizmo**, kurį papildė tinkamos ir veiksmingos finansinio stabilumo stiprinimo priemonės.

2.3 Taip pat galima priminti 2010 m. Komisijos pateiktus pasiūlymus dėl nacionalinių indėlių garantijų sistemų suderinimo. Nacionalinių indėlių garantijų sistema siekiama apsaugoti smulkiuosius indėlininkus nuo bankų žlugimo poveikio nustatant garantinę 100 000 EUR sumą.

2.4 Bendras pertvarkymo mechanizmas turėtų **veikti** taip:

2.4.1 ECB, kaip priežiūros įstaiga, **praneša**, kad bankas turi didelių finansinių sunkumų ir kad būtina jį pertvarkyti.

2.4.2 Tada **Bendra pertvarkymo valdyba**, kurią sudaro ECB, Europos Komisijos ir susijusių nacionalinių institucijų atstovai, parengia banko pertvarkymo planą.

2.4.3 **Komisija**, atsižvelgdama į Bendros pertvarkymo valdybos rekomendacijas arba savo iniciatyva, **nusprendžia**, ar bankui reikia taikyti **pertvarkymo** procedūrą ir, jei tokia procedūra būtina, kada ją vykdyti; ji taip pat **nustato** pertvarkymo priemonių ir pertvarkymo fondo panaudojimo sistemą.

Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvoje ir bendrame pertvarkymo mechanizme nurodytos šios priemonės:

— verslo pardavimo,

— laikinos įstaigos sukūrimo,

— turto atskyrimo,

— gelbėjimo privačiomis lėšomis priemonė.

2.4.4 **Nacionalinėms pertvarkymo institucijoms** pavesta **igyvendinti** pertvarkymo planą prižiūrint Bendrai pertvarkymo valdybai. Jei nacionalinė pertvarkymo institucija nepaklūsta Bendros pertvarkymo valdybos sprendimams, pastaroji gali tiesiogiai taikyti administracines priemones sunkumų patiriančioms bankams.

2.5 Numatytą **Bendrą bankų pertvarkymo fondą** pavesta kontroliuoti Bendrai pertvarkymo valdybai. Restruktūrizuojant banką šis fondas turi užtikrinti vidutinės trukmės finansinę paramą.

2.5.1 Jis yra bendras visoms bendrame pertvarkymo mechanizme dalyvaujančioms valstybėms. Šį fondą finansuoja visos dalyvaujančių valstybių narių finansų įstaigos, kurios kiekvienais metais moka įnašą, nustatytą remiantis iš anksto apibrėžtu pagrindu, ir neatsižvelgiant į tai, ar pertvarkymo priemonė taikoma, ar ne.

2.5.2 Fondo svarbiausias tikslas – užtikrinti **finansinį stabilumą**. Juo nesiekama padengti nuostolių arba skirti kapitalą įstaigoms, kurioms taikoma pertvarkymo procedūra. Taigi šio fondo negalima laikyti gelbėjimo, indėlių garantijų fondu, ar juo pakeisti jau egzistuojančius fondus. Bendras bankų pertvarkymo fondas sukurtas siekiant užtikrinti bankų pertvarkymo priemonių veiksmingumą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Jau nuo 2012 m. buvo ne kartą pabrėžiama, kad integruota finansų sistema arba „**bankų sąjunga**“ yra viena iš esminių priemonių siekiant sugrąžinti Europą į **ekonomikos** atsigavimo ir augimo kelią ⁽⁴⁾. Šio tikslo padėtų siekti ir kitos priemonės, pavyzdžiui, geresnis ekonomikos koordinavimas.

3.2 **Komitetas** jau anksčiau yra atkreipęs dėmesį į bankų sąjungos svarbą ir pareiškęs, kad bus neįmanoma ilgai išsaugoti bendrą valiutą turinčią, tačiau iš 17-os finansų ir skolos vertybinių popierių rinkų sudarytą erdvę ypač, kai kilus krizei išryškėjo didelė nacionalinių rinkų segmentacija. Bankų sąjunga tampa **būtinu ir prioritetiniu elementu** siekiant užtikrinti rizikos pasidalijimą, indėlininkų apsaugą, įskaitant „likvidavimo procedūrą“, susigrąžinti pasitikėjimą ir visose valstybėse narėse vėl skirti finansavimą įmonėms ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ Ši pastaba visų pirma taikytina Komisijos komunikatui Europos Parlamentui ir Tarybai „Bankų sąjungos kūrimo gairės“, Komisijos komunikatui „Stiprios ir veiksmingos ekonominės ir pinigų sąjungos projektas. Europos masto diskusijų pradžia“ ir keturių pirmininkų ataskaitai „Siekis sukurti tikrą ekonominę ir pinigų sąjungą“.

⁽⁵⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 8.

⁽³⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 68.

3.3 Be to, EESRK jau yra pareiškęs, kad Komisija turėtų **kuo skubiau pateikti bendro pertvarkymo mechanizmo įgyvendinimo tvarkaraštį ir su juo susijusią tikslią informaciją** (šis pageidavimas galioja ir kitiems susijusiems tikslams, tokiems kaip galimų krizės situacijų valdymas), jeigu norima, kad bankų sąjunga būtų patikima ir kad ji taptų bendru visos bendrosios rinkos pagrindu.

Neseniai paaiškėjo, kad Europos stabilumo mechanizmas bei reglamentas ir direktyva dėl kapitalo poreikio (RKP/DKPIV) turėtų įsigaliooti 2014 m., o Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyva ir bendras pertvarkymo mechanizmas – nuo 2015 m. Nurodoma, kad Taryba turi laiku priimti visą šių dokumentų rinkinį.

3.4 Be to, Komitetas jau anksčiau pareiškė, kad yra visiškai įsitikinęs, jog bendram pertvarkymo mechanizmui ateityje gali būti paskirta ir dar viena misija, t. y. veiksmingai ir koordinuotai valdyti krizes, o priežiūra ir pertvarkymas turi vykti vienu metu, kad valstybei narei netektų vienai patirti Europos lygmeniu priimto sprendimo likviduoti banką pasekmes ir prisiimti indėlių grąžinimo sąnaudas⁽⁶⁾.

3.5 2012 m. viduryje paskelbtame **Bankų gaivinimo ir pertvarkymo** direktyvos projekte nustatyta, **kaip valstybėse narėse** turi būti užtikrinamas prevencinis bankų krizių valdymas, finansinis stabilumas ir mažinamas spaudimas viešiesiems finansams.

3.6 Kai ši direktyva įsigalios, bus **tam tikru lygiu suderintos** nacionalinių teisės aktų dėl bankų pertvarkymo ir už jį atsakingų institucijų bendradarbiavimo nuostatos dėl bankų, visų pirma tarptautinių, žlugimo valdymo.

3.7 **Bendru pertvarkymo mechanizmu** siekiama daugiau, tuo tarpu Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvoje nenumatyta nei **bendrų bankų pertvarkymo sprendimų**, nei **galimybė pasinaudoti ES lygmeniu sukauptais fondais**. Visa tai bus numatyta bendrame pertvarkymo mechanizme euro zonos valstybėms ir jai nepriklausančioms, bet mechanizme norinčioms dalyvauti valstybėms.

3.8 Komitetas **palankiai vertina** tai, kad bendrame pertvarkymo mechanizme numatyta įsteigti **Europos įstaigą ir fondą**, kurie logiškai ir tinkamai papildo Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvą ir bendrą priežiūros mechanizmą. Taigi už bankų priežiūrą ir jų pertvarkymą bus atsakingas **tas pats valdžios lygmuo**.

3.9 **Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyva bus vadovaujama si pertvarkant bankus visoje vidaus rinkoje**; ja daugeliu atžvilgių pagrįstas ir bendras pertvarkymo mechanizmas. Turint omenyje tai, kad šioje nuomonėje nagrinėjamas reglamentas pratęsia Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvą, reikėtų, kad šie du teisės aktai **derėtų tarpusavyje, ir vengtų nenuoseklumų**.

3.10 Komitetas taip pat mano, jog norint, kad vidaus rinka gerai veiktų, **būtina kuo geriau tarpusavyje suderinti Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvą ir bendrą pertvarkymo mechanizmą**. Minėta direktyva turi būti kuo nuoseklesnė. Siekiant sudaryti kuo vienodesnes konkurencijos sąlygas ir nuosekliai taikyti taisykles, reikia, kad ši Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyva valstybėse narėse **būtų vienodai įgyvendinama**. Vėliau, kai bus įgyvendinamas bendras pertvarkymo mechanizmas, taip pat reikia kuo labiau atsižvelgti į derybų dėl Bankų gaivinimo pertvarkymo direktyvos rezultatus.

3.11 Kadangi kai kurie Bendro pertvarkymo mechanizmo reglamente pateikti pasiūlymai atitinka Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvos nuostatas, derėtų priminti, kad Komitetas dėl pastarojo dokumento jau yra pareiškęs savo nuomonę, pavyzdžiui, kad reikia **daugiau aiškumo** dėl tam tikrų naujų priemonių, kurios dar nebuvo išbandytos sisteminės krizės sąlygomis⁽⁷⁾. Be to, reikia skirti dėmesį šio reglamento ir jau taikomų teisės aktų nuoseklumui, kad būtų galima užtikrinti **visišką teisinį tikrumą**.

4. Su pertvarkymo mechanizmu susijusios konkrečios pastabos

4.1 Būtų gerai kuo greičiau turėti bendrą bankų sąjungos sistemą, kad būtų galima išspręsti dabartinio finansų rinkų susiskaidymo problemą ir padėti nutraukti dabartinį viešuosius finansus ir bankų sektorių siejantį ryšį.

4.2 Komitetas dar kartą kartoja, kad būtina kuo greičiau sukurti **suderintą bankų gaivinimo ir pertvarkymo sistemą** ir joje numatyti griežtas tarptautines taisykles, kad būtų galima išsaugoti bendrosios rinkos vientisumą. **Bendras pertvarkymo mechanizmas yra neatsiejama šių priemonių dalis**, todėl dabar teikiamus dokumentus irgi reikėtų palankiai vertinti.

4.3 Savo ruožtu **bendro pertvarkymo mechanizmo įgyvendinimą** reikėtų remti ir **įtraukti į visiškai suderintą bankų gaivinimo ir pertvarkymo sistemą**, nes būtent pagal ją visoje ES bus sprendžiamos bankų pertvarkymo problemos.

4.4 Bendru pertvarkymo mechanizmu neturėtų būti vien užtikrinama bendra pinigų sąjungos žlungančių bankų pertvarkymo sistema ir taip šiuo lygmeniu nustatomos vienodos konkurencijos sąlygos – tai turi būti **kuo paprastesnė, veiksminga ir efektyvi priemonė, kurią** prireikus, ypač neatidėliotais atvejais, būtų **galima kuo skubiau įgyvendinti** tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu.

4.5 Kalbant apie **Bendrą pertvarkymo valdybą**, pagrindiniai su ja sietini iššūkiai yra jos nepriklausomumas, profesionalumas ir demokratinė priežiūra. Jai reikalinga **tvirta teisinė bazė** ir turi būti privaloma atsiskaityti už priimtus sprendimus, užtikrinti, kad jie būtų priimami skaidriai, kad būtų vykdoma

⁽⁶⁾ OL C 11, 2013 1 15, p. 34.

⁽⁷⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 68.

demokratinė priežiūra ir būtų ginamos Sąjungos institucijų teisės. Reikėtų **aiškiai atskirti** šios valdybos ir priežiūros institucijų **kompetencijos sritis** ir užtikrinti, kad valdybos sudėtis kuo tiksliau atspindėtų nacionalinių ir Europos suinteresuotųjų subjektų pusiausvyrą. Valdyba ir jos nariai valdybai pavestose srityse privalo turėti reikiamų profesinių žinių.

4.6 Valdybos **įsteigimo faktą** galima **vertinti kaip vieną esminių** bankų sąjungos ir bendro pertvarkymo mechanizmo kūrimo **etapų**. Vis dėlto negalima pamiršti ir platesnės bendro priežiūros mechanizmo ir Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvos įgyvendinimo perspektyvos ir šiuo atveju, tikriausiai, būtų geriau neužbėgti įvykiams už akių.

5. Konkrečios pastabos dėl finansavimo priemonių

5.1 **Bendras bankų pertvarkymo fondas** turi užtikrinti, kad restruktūrizuojant banką būtų teikiama vidutinės trukmės finansinė parama. Komitetas dar kartą pritaria Komisijos pastangoms sukurti Europos masto finansinių taisyklių, tarp kurių būtų ir bendras pertvarkymo mechanizmas, bazę. Ši sistema užtikrintų, kad visoms visų valstybių narių institucijoms būtų taikomos vienodos pertvarkymo procedūrų finansavimo taisyklės; tokia garantija yra naudinga ne tik visoms valstybėms narėms, bet ir visai bendrajai finansų rinkai, nes ji suteikia daugiau stabilumo ir sudaro vienodas konkurencijos sąlygas⁽⁸⁾. Kartu, tikriausiai, reikėtų atkreipti dėmesį ir į smulkiųjų indėlininkų apsaugą pagal indėlių garantijų sistemą.

5.2 Todėl Komitetas pritaria tam, kad **bendras pertvarkymo mechanizmas** būtų **remiamas** pagal specialią finansavimo programą. Banko pertvarkymas visų pirma turi būti finansuojamas pagal gelbėjimo privačiomis lėšomis priemonę, kad pirmiausia nuostolius patirtų akcininkai ir kreditoriai, ir pagal kitas reglamente numatytas priemones, todėl reikia, kad bendram pertvarkymo mechanizmui būtų numatytas **bendras fondas**, kuris leistų nutraukti valdžios institucijų ir bankų sektoriaus tarpusavio ryšį.

5.3 Komitetas prašo **nedelsiant išaiškinti** šio fondo **teisinio pagrindo** klausimą ir, ar nereikės keisti Sutarties.

5.4 Gavus reikiamus išaiškinimus, reikėtų **pradėti kurti fondą** nelaukiant, kol bus parengtas ir įgyvendintas bendros priežiūros mechanizmas ir Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyva.

5.5 Bendros sistemos įvedimas susijęs ir su **rimtais iššūkiais**, todėl reikia nuo pat pradžių stengtis išvengti nepageidaujamų pasekmių arba jas kuo labiau sumažinti ir iš anksto išspręsti visas problemas, pavyzdžiui, neatsakingo elgesio rizikos.

5.6 Nors šis **fondas** pradės veikti tik vėlesniame etape, tarp dviejų priemonių, ir ypač po gelbėjimo privačiomis lėšomis priemonių, ir jo lėšos gali būti naudojamos tik konkrečioms tikslams, jis **turi būti pakankamai didelis** ir **visos finansų įstaigos** privalo įnešti į jį lėšų.

5.7 Nustatant fondo **intervencijos lygį** reikėtų **atsižvelgti į** jau esamą **sustiprintą rizikos ribojimo sistemą**, prevencines taisykles bei krizėms išvengti skirtų gaivinimo ir pertvarkymo planų vaidmenį, griežtesnius nuosavo kapitalo apsaugos reikalavimus ir naujus pertvarkymo mechanizmus, tarp jų ir gelbėjimo privačiomis lėšomis priemonę, taip pat **kitas finansų sektoriaus gaivinimo priemones**. Šios priemonės ir instrumentai jau yra numatyti tam, kad sumažintų bankų žlugimo tikimybę. Bendro pertvarkymo mechanizmo klausimu Komitetas pakartoja savo poziciją, išreikštą dėl Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvos, kad būtina sudaryti galimybę po tam tikro laiko peržiūrėti **iš anksto numatytus bankų įnašų nustatymo kriterijus**⁽⁹⁾.

5.8 Dėl tų pačių priežasčių ir siekiant išvengti nepageidaujamų pasekmių įmonėms ir gyventojams, reikėtų deramą dėmesį **skirti galimam bankams tenkančių išlaidų dubliavimuisi**, kuris gali atsirasti dėl dvigubos – nacionalinių ir Europos – pertvarkymo institucijų struktūros.

2013 m. spalio 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

⁽⁸⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 68.

⁽⁹⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 68.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos ataskaitos Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl makroregioninių strategijų pridėtinės vertės

(COM(2013) 468 final)

(2014/C 67/11)

Pranešėjas **Etele BARÁTH**

Bendrapranešėjis **Stefano MALLIA**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. liepos 3 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos ataskaitos Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl makroregioninių strategijų pridėtinės vertės

COM(2013) 468 final.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. spalio 4 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (2013 m. spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas vieningai priėmė šią nuomonę.

1. Įžanga

1.1 2011 m. balandžio mėn. Taryba paragino Europos Komisiją patikslinti ES Baltijos jūros regiono strategijos (toliau – Baltijos jūros regiono strategija) ir ES strategijos dėl Dunojaus regiono (toliau – Dunojaus regiono strategija) rengimo principus, įvertinti šių strategijų pridėtinę vertę ir iki 2013 m. birželio mėn. pateikti ataskaitą Tarybai ir Europos Parlamentui. 2012 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba paprašė Komisijos remiantis šio vertinimo rezultatais iki 2014 m. pabaigos pateikti ES strategiją dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono.

1.2 Europos Komisijos prašymu Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas parengė nuomonę dėl pirmiau minėtos ataskaitos dėl makroregioninių strategijų pridėtinės vertės.

1.3 Logiška, kad šioje EESRK nuomonėje nebus kalbama apie makroregioninių Atlanto vandenyno zonos⁽¹⁾ ir Viduržemio jūros regiono⁽²⁾ strategijų rengimą ir Komiteto pasiūlymus šiuo klausimu.

2. Išvados ir rekomendacijos

2.1 EESRK pritaria pagrindinėms ataskaitoje pateiktoms išvadoms.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė „Jūrų strategijos Atlanto vandenyno zonai kūrimas“, OL C 229, 2012 7 31, p. 24.

⁽²⁾ EESRK nuomonė „Makroregioninė ES strategija Viduržemio jūros baseino sanglaudai stiprinti“ (dar nepaskelbtas Oficialiajame leidinyje).

2.1.1 Makroregioninės veiklos koncepcija, grindžiama principu „iš apačios į viršų“, gali svariškai prisidėti sprendžiant regionams išskylančias problemas. Principai, taikyti įgyvendinant dvi šiuo metu ES vykdomas makroregionines strategijas, pasiteisino ir veikia kaip veiksmingos sanglaudos ir socialinės, ekonominės bei teritorinės konvergencijos didinimo priemonės.

2.1.2 Makroregioninė perspektyva politiniu, aplinkos ir socialiniu bei ekonomikos požiūriais gali būti svarbi priemonė stiprinti ES valstybių ar regionų bendradarbiavimą. Ji taip pat gali padėti slopinti nacionalistines tendencijas, nes užtikrina socialinį konsensą, abipusę pagarbą ir supratimą bei prisideda prie strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimo, kuriant ES pridėtinę vertę interesų grupėms.

2.1.3 Makroregioninės strategijos gali būti naudingos priemonės komunikacijos ir visuomenės informavimo spragoms užpildyti. Atitinkamų vietovių ir regionų gyventojai ir verslas turi būti geriau informuojami apie dabartines programas ir projektus.

2.1.4 Makroregioninis bendradarbiavimas lygiomis teisėmis yra naujas Europos politikos bruožas. Abiejuose makroregionuose atsirandantis bendras strateginis požiūris, instituciniai ryšiai ir strategijomis grindžiamas kūrybiškesnis planavimas, yra pirmųjų pasiekimų pavyzdžiai. Nauji projektai ir iniciatyvos, kartu su bendru požiūriu bei pasiekimais, ne tik sudaro išpūdį, bet ir įrodo, kad socialiniai ir ekonominiai partneriai šiuose regionuose idėjo daug pastangų.

2.1.5 EESRK pritaria pagrindinėms ataskaitoje pateiktoms išvadoms:

- reikėtų nustatyti mažiau prioritetų,
- reikia palaikyti tvirtą politinį įsipareigojimą,
- reikia daugiau prieinamų finansavimo šaltinių,
- būtina stiprinti administracinę kompetenciją (valdymą, organizavimą),
- būtina rezultatus vertinti kiekybiniu ir kokybiniu požiūriu,
- reikėtų mažinti administracinę naštą.

2.2 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad makroregioniniu bendradarbiavimu stiprinama ES demokratija ir skatinamos principo „iš apačios į viršų“ iniciatyvos. Šis bendradarbiavimas atlieka teigiamą katalizatoriaus vaidmenį, kadangi ginamos ir papildomos pagrindinės ES vertybės.

2.3 EESRK pripažįsta, kad ataskaita parengta pagal teisingą metodologiją ir sutinka, kad pasiteisino plataus pobūdžio apklausa, ypač turint omenyje, jog makroregioninių strategijų analizės metodologija dar laikoma neišstobulinta ir trūksta konkrečių statistinių rodiklių.

2.4 EESRK pritaria 2012 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadoms, kuriose teigiama, kad svarbu plėtoti ES vidaus rinką ir stiprinti konkurencingumą. EESRK apgailestauja, kad Taryba, nekalbant apie bendruosius principus – integraciją, koordinavimą, bendradarbiavimą, daugiapakopį valdymą, partnerystę – nesiūlo svarbių papildomų priemonių makroregioninėms strategijoms įgyvendinti.

2.5 EESRK atkreipia dėmesį, kad apklausoje dalyvavusių ekspertų nuomone, pagrindinė problema yra neatitikimas tarp decentralizuotos politinės valios ir finansavimo.

2.6 Dėmesio sutelkimas į tvarumą (pavyzdžiui, „mėlynąjį“ ir „žaliąjį“ augimą) ir į infrastruktūros plėtojimą yra suprantamas makroregioninio mąstymo rezultatas. Tai kuria Europos pridėtinę vertę.

2.7 Tačiau artimiausiu metu ir trumpuoju laikotarpiu didesnės ES pridėtinės vertės galime tikėtis tik iš ekonominės veiklos, augant BVP ir didėjant užimtumui.

2.8 EESRK nuomone, „trijų ne“ etapas jau baigėsi: finansavimas numatytas 2014–2020 m. vidutinės trukmės laikotarpio finansinėje programoje, tobulinama administracinė ir institucinė įgyvendinimą palengvinanti sistema, o būtinos taisyklės išdėstytos bendroje strateginėje programoje. Jeigu tikimasi skatinti inovacijas, MVI, tinklaveiką ir užimtumą, vertinant makroregionines strategijas paramos politikos požiūriu reikėtų geriau suprasti, jog pereita į „trijų taip“ etapą.

2.9 ES 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu pirmenybę reikėtų teikti makroregioninei strategijai, integruojančiai „naująjį“ teritorinio bendradarbiavimo modelį į partnerystės susitarimą ir veiksmų programas (ERPF, ESF, EŽŪFKP, EJRF) bei konkrečiai pabrėžiant „bendruomenės inicijuoto makroregioninio vystymo“ koncepciją, kuriai būdingi šie aspektai:

- dėmesio sutelkimas į konkrečias sritis,
- veiksmus inicijuoja bendruomenė, t. y. makroregioninės veiklos grupės, sudarytos iš viešojo ir privataus sektorių ekonominės ir socialinės veiklos vykdytojų atstovų,
- veikla vyksta remiantis integruotomis, daugelį sektorių apimančiomis vietos plėtros strategijomis,
- koncepcija grindžiama makroregioniniais poreikiais ir potencialu.

2.10 „Bendruomenės inicijuotas makroregioninis vystymas“:

- skatins makroregionines bendruomenes plačiau taikyti principą „iš apačios į viršų“ tais atvejais, kai reikia spręsti problemas, kurioms būtinos struktūrinės permainos,
- stiprins bendruomenės gebėjimus ir skatins inovacijas (įskaitant socialines), verslumą ir gebėjimą prisitaikyti prie permainų skatindama atskleisti ir vystyti neišnaudotą bendruomenių ir teritorijų potencialą,
- bus palankus daugiapakopiam valdymui, kadangi makroregioninėms bendruomenėms suteiks galimybę visapusiškai dalyvauti įgyvendinant ES tikslus visose srityse.

2.11 EESRK savo iniciatyva atlieka išsamią makroregioninių strategijų svarbos Europos ateičiai analizę ir pateiks savo pasiūlymą, kaip tokias strategijas pritaikyti, kad atsirastų bendra ES vystymosi praktika.

3. Rezultatai

3.1 Komisijos ataskaitoje teigiama, kad, remiantis Baltijos jūros regiono ir Dunojaus regiono strategijų įgyvendinimo ataskaitomis, makroregioninės strategijos padeda plėtoti naujus projektus ir suteikia postūmį jau vykdomiems tarptautiniams projektams. Strategijos sudaro palankesnes sąlygas tinklaveikai ir bendroms regioninėms iniciatyvoms. Pavyzdiniai projektai gali būti puiki varomoji jėga ir tapti makroregioninių projektų modeliu.

3.1.1 Kaip pirmoji makroregioninė strategija ir pavyzdys kitoms strategijoms, Baltijos jūros regiono strategija, turinti tris pagrindinius tikslus ir 15 prioritetų, nustato sritis, į kurias galėtų būti sutelktas bendradarbiavimas regiono viduje, padedantis veiksmingai įgyvendinti Europos sektorinę ir tarpsektorinę politiką.

3.1.2 Jūrų sektoriaus vystymas, regioninių ryšių stiprinimas ir investavimas į žmonių ateitį ir ekonomikos augimą yra pagrindinės sritys, kurios padėjo kurti kitus makroregionų vystymo būdus.

3.2 Dunojaus regiono strategija yra antroji priimta makroregioninė strategija, kurioje numatyti keturi pagrindiniai tikslai ir 11 prioritetų, sutelkta į regioninį mąstymą ir į bendrų veiksmų sritis.

3.2.1 Kaip ir Baltijos jūros regiono strategijoje, Dunojaus regiono strategijoje vyrauja su aplinka ir infrastruktūra susiję prioritetai (regionų junglumas, aplinkos apsauga, regionų stiprinimas), o pasiūlymai ir projektai, susiję su ekonomikos ir socialinės gerovės skatinimu atspindi politinę valią derinti veiklą su strategija „Europa 2020“.

3.3 Kelete tyrimų EESRK palankiai įvertino ES pastangas kuo efektyviau panaudoti turimas lėšas. Šiuo tikslu reikėtų suderinti priemones ir stiprinti bendrus veiksmus. Akivaizdu, jog būtina ieškoti „išorės“ finansavimo šaltinių. Makroregioninės strategijos šioje srityje taip pat pasiekė naujų rezultatų (ataskaitoje minimas Badeno-Viurtembergo žemės pavyzdys ir rizikos kapitalo koordinavimas).

3.4 Abiejose nagrinėjamosiose strategijose, ir EESRK priimtose nuomonėse savo iniciatyva, ypač nuomonėse dėl Viduržemio jūros regiono ir Atlanto vandenyno zonos makroregioninių strategijų, pabrėžiama politinio ir ekonominio bendradarbiavimo su ES nepriklausančiomis šalimis svarba, taip pat atkreipiamas dėmesys į galimybes sumažinti riziką saugumo politikos srityje, į problemų, susijusių su nelegalia imigracija, sprendimą ir kt.

3.5 EESRK primygtinai pabrėžia pastaruoju metu sudaromų partnerystės susitarimų, dėl kurių vyksta derybos, svarbą. Šiuose susitarimuose turėtų būti atsižvelgiama į makroregiono kontekstą. Kartu būtinas deramas veiksmų programose numatytų pasiūlymų ir projektų koordinavimas su socialiniais partneriais, įskaitant tarp šalių ir regionų, bei aktyvus socialinių bei ekonominių subjektų ir pilietinės visuomenės dalyvavimas juose.

4. Pasiūlymai

4.1 EESRK mano, kad išdėstyti principai galėtų ir turėtų būti toliau plėtojami.

4.2 Būtų klaidinga makroregionus laikyti grynai geografiniu reiškiniu: reikia atsižvelgti ir į sudėtingus socialinius, ekonominius ir istorinius santykius.

4.3 „Bendros problemos“ ir „geresnis bendradarbiavimas“ sanglaudos tikslų požiūriu trukdo funkciniam makroregiono, peržengiančio savo ribas, suvokimui ir jo pasekmėms vystymosi ir sanglaudos procesams Europoje apskritai.

4.4 Šioje ataskaitoje neapibrėžiama „pridėtinės vertės“ sąvoka makroregionų kontekste. EESRK nuomone, makroregioninių strategijų atveju pridėtinės vertės sąvoka gali reikšti tik vertę, kurios regionai ar valstybės narės negali sukurti pavieniui, arba gali sukurti didesnių investicijų ar mažesnio efektyvumo kaina.

4.5 Savo laiku „trijų ne“ principas buvo suprantamas, tačiau dabar aišku, jog tai reikštų ES pridėtinės vertės atsisakymą tokiu laikotarpiu, kai atsigauananti ekonomika tebėra pažeidžiama ir turi būti stiprinama.

4.6 Dabartinė makroregioninių strategijų padėtis rodo, kad ES laikosi požiūrio, pagal kurį turimos priemonės ir išteklių kiekviename regione gali būti efektyviau panaudoti, kai dalyvaujančios valstybės narės ir regionai tinkamai bendradarbiauja ir koordinuoja savo veiksmus (o Europos Komisija laikosi nesikišimo politikos). Tai didina makroregionų europinę pridėtinę vertę.

4.7 EESRK nuomone, makroregionų europinė pridėtinė vertė galėtų būti dar gerokai padidinta sukūrus papildomas priemones, gerinant teisinius ir institucinius gebėjimus ir skiriant papildomų išteklių.

4.8 Žvelgiant į įvairius ES vystymosi iki 2020 m. scenarijus ir į įvairius juose pateiktus visai Europai skirtus pasiūlymus, pavyzdžiui, susijusius su Europos infrastruktūros tinklų priemonės tikslais ir atskirais fondais, kiekvieną kartą, kai iniciatyvos ir projektai finansuojami Europos lėšomis, turime nustatyti, kokią pridėtinę vertę jie sukuria visais lygmenimis.

4.9 Šių priemonių plėtojimas makroregionų lygmeniu yra esminė prielaida sėkmingam strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimui.

4.10 Be Europos pridėtinės vertės nustatymo, EESRK mano, kad geresnės politinės, institucinės, teisinės ir finansinės sąlygos:

— padėtų greičiau atsigausti po krizės,

— kalbant apie Europos ateitį, vykdant Europos institucinių reformų ir teisės aktų stebėseną, padėtų atidžiau stebėti, ar priemonės, kurių imasi atskira valstybė narė, atitinka ES veiksmų logiką ir dera su Europos pridėtinės vertės principais, net jeigu tam tikram projektui ar iniciatyvai nebuvo tiesiogiai panaudotas Europos finansavimas,

— makroregioninės strategijos duotų didelę papildomą naudą ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui.

4.11 EESRK mano, kad politinio valdymo, sutelkto į vystymą makroregioninėse strategijose numatytose srityse, stiprinimas sukuria didelę europinę pridėtinę vertę. Europos Sąjungos istorijai būdinga svyruojanti politinė įtampa tarp federalistų ir „nacionalistų“; šią įtampą būtų galima švelninti stiprinant tarpinį koordinavimo ir bendradarbiavimo lygmenį.

4.12 EESRK mano, kad makroregionams turi būti užtikrinta galimybė veikti funkcinio pagrindu. Pasinaudojus inovatyviais tinklais, permainos ir kitos Europos svarbos tarpvalstybinės priemonės padėtų stiprinti ES augimą, taigi ir jos sanglaudą.

4.13 EESRK norėtų matyti politinę pažangą, padarytą keičiant požiūrį į makroregionus. Iš esmės, būtent Taryba priima sprendimus dėl paramos „iš apačios į viršų“ iniciatyvoms, taip pat dėl „pašalinės“ ir „iš viršaus į apačią“ paramos, kurią joms ateityje suteiktų visos institucijos. Apskritai, remiantis įgyta patirtimi, tai galėtų būti taikoma šioms sritims (funkcijoms):

- a) moksliniai tyrimai, švietimas, kalbų mokymasis, bendradarbiavimas kultūros ir sveikatos priežiūros srityse;
- b) bendradarbiavimas energetikos, aplinkos apsaugos, logistikos, transporto, viešųjų paslaugų (vandens, nuotekų, atliekų tvarkymo) srityse;
- c) bendras nacionalinės, vietos ir regionų valdžios institucijų veiklos planavimas;
- d) aktyvesnis pilietinės visuomenės ir NVO dalyvavimas;
- e) bendradarbiavimas saugumo ir migracijos srityse;

f) praktinės priemonės konkurencijai rinkoje remti (konkrečios bendradarbiavimo darbo rinkoje priemonės, MVĮ rėmimas, vystymo fondų steigimas);

g) bendradarbiavimas statistikos srityje.

4.14 Makroregioninės strategijos gali būti labai naudingos pasienio miestų bendradarbiavimui, technologijų parkų tinklaveikai ir spartesniam inovacijų vystymui.

4.15 Daugiausia tai yra vietovės, kuriose integraciją geriausia vykdyti remiantis principu „iš apačios į viršų“ ir kuriose svarbesnį vaidmenį gali atlikti nacionalinės ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos. Ataskaitoje nekalbama apie ekonominių ir socialinių interesų grupių dalyvavimą ir konsultavimąsi su jomis.

5. Tolesni veiksmai

5.1 EESRK sutinka, kad makroregioninių strategijų dalyviai turėtų pripažinti, jog šios strategijos tenka horizontaliajai jų šalių vyriausybių atsakomybei.

5.2 EESRK mano, kad reikėtų kiek įmanoma sumažinti administracinio pobūdžio naštą, o Komisija turėtų sukurti ir pasiūlyti naujus būdus, kuriais, pavyzdžiui, e. demokratijos priemonėmis, būtų galima įtraukti visuomenę. Svarbu, kad visuomenė dalyvautų tiek strategijų rengimo, tiek įgyvendinimo etapais.

5.3 Būtų teisinga makroregioninius tikslus integruoti į visus partnerystės susitarimus ir veiksmų programas.

5.4 Europos Komisija turėtų remti geriausios praktikos taikymą dabartinėms programavimo priemonėms taip pat ir makroregionų, kurie dar tik kuriami arba kurių kūrimas dar tik aptariamas, atveju.

5.5 EESRK nuomone, administracinių gebėjimų trūkumą galima įveikti, tik jei galima įrodyti, jog tai daroma siekiant efektyviai panaudoti išteklius.

5.6 EESRK mano, kad reikia diegti realistiškas priemones ir rodiklius, norint stebėti pažangą; tačiau būtina, kad aktyviai dalyvautų Komisija ir kitos ES institucijos, ypač rengiant pridėtinės vertės rodiklį, turint omenyje jo daugialygmeniškumą.

5.7 EESRK pritaria, kad reikia stiprinti pagal principą „iš apačios į viršų“ parengtas iniciatyvas, kuriomis iki šiol pasiekta teigiamų rezultatų, tačiau mano, kad reikia labiau įtraukti ekonominius, aplinkosaugos, socialinius ir vietos partnerius ir užmegzti visaapimančius ryšius su naujai sukurtais makroregionais.

5.8 EESRK mano, kad reikėtų greičiau ir plačiau įgyvendinti strategijų valdymo sistemas, išsaugant jų specifinį pobūdį.

5.9 EESRK siūlo, kad Europos Komisija, kurdama naujas valdymo formas, remtų galimybę ES teritorijoje diegti į vystymąsi orientuotą tarpinio lygmens makroregioninį valdymą.

5.10 Makroregionines iniciatyvas iš esmės sudaro du matmenys, t. y. tarptautinis ir Europos. EESRK, mano, kad iki šiol dėmesys buvo sutelktas tik į bendradarbiavimą ir koordinavimą tarp atskirų šalių. Viena svarbiausių ataskaitos išvadų yra sveikintinas siūlymas dėti pastangas, kad bendri veiksmai apimtų Europos matmenį ir taip leistų sukurti europinę pridėtinę vertę.

5.11 EESRK nuomone, į Europos matmenį orientuotos makroregioninės iniciatyvos, jeigu joms skiriama pakankamai paramos, didesniu visuomenės dalyvavimu gali padėti padidinti ES politikos patikimumą ir įgyvendinti naują vystymosi politiką.

5.12 Vėl kyla klausimas, ar politiniai išpareigojimai, priiinti ES lygmeniu, o įgyvendinami vietos lygmeniu, negalėtų būti papildyti makroregioniniais išpareigojimais, kurie būtų įgyvendinami Europos lygmeniu. Tokią išvadą galima būtų daryti remiantis raginimu „glaudžiau bendradarbiauti“.

5.13 Europos Komisija teisingai konstatuoja, kad makroregioninėmis strategijomis ir jūros baseino strategijomis siekiama panašių tikslų, tačiau šis faktas aiškiai rodo nuomonių išsiskyrimą Komisijoje ir kyla pavojus, kad strategijos bus suskaidytos. „Jūrų strategijos“ sudedamųjų dalių negalima laikyti makroregioninėmis be potencialių ar realių jūrų / pakrančių infrastruktūros, urbanizacijos, gamybos, žmoniškųjų veiksmų ir kt. sąsajų su jūrų / vandenynų pajėgumais ar su rizika susijusiais uždaviniais, svarbiais gamybai ir aplinkos apsaugai.

5.14 Reikėtų be išlygų pritarti ataskaitos išvadoms, kuriose teigiama, kad yra dar kitų neištirtų galimybių. Tačiau pozicija plėsti ir stiprinti bendradarbiavimą, „kuriame nedalyvautų Komisija ar kuris būtų įgyvendinamas pagal tarptautines programas“, yra nepriimtina.

5.14.1 Vienoje vertinimo dalyje Komisija aiškiai nurodo, kad ji nepageidauja dalyvauti ar imtis bent menkiausio vaidmens makroregioninių strategijų rengimo ar įgyvendinimo procese, tačiau ji mano, kad dar galima parengti ir įgyvendinti keletą galimybių. Tačiau dokumente nepatikslinama, kokios tai galimybės!

5.15 EESRK ragina Komisiją ir toliau imtis atsakomybės už makroregioninių strategijų rengimą ir įgyvendinimą. EESRK taip pat ragina Tarybą suteikti Komisijai reikiamas priemones ir išteklius, kad ji galėtų šią funkciją tinkamai vykdyti.

5.16 Tarptautinės programos idėja reiškia, kad programos, kuriomis sukuriama Europos pridėtinė vertė, yra tinkamos tam tikrai paramai gauti, net jeigu joms taikoma „trijų ne“ taisyklė. Pavyzdžiui, tai programos, kuriomis siekiama užtikrinti geresnę aplinkosaugos reikalavimų laikymąsi, skatinamos tikslinės investicijos į ES transporto jungtis, kaupiama inovacijų kritinė masė.

5.17 Ataskaitoje nieko nesakoma apie tai, kaip būtų galima kurti arba vertinti ES pridėtinę vertę, kaip reikėtų panaudoti rezultatus ar kokių reikėtų papildomų paskatų.

5.18 Komitetas mano, kad išvados yra stebėtinai trumpos, todėl vertėtų jas išplėsti, kad jos derėtų su pavadinimu. Žinoma, valdymo klausimas yra svarbus, turint omenyje kad Europos Sąjunga turi priimti galutinius sprendimus dėl bendrų valdymo klausimų.

5.18.1 Makroregioninė perspektyva politiniu, aplinkos ir socialiniu bei ekonomikos požiūriais gali būti svarbi priemonė stiprinti ES valstybių ar regionų bendradarbiavimą. Ji taip pat gali padėti slopinti nacionalistines tendencijas, nes užtikrina socialinį konsensą, abipusę pagarbą ir supratimą bei prisideda prie strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimo, kuriant ES pridėtinę vertę interesų grupėms.

5.19 Makroregioninės strategijos gali būti naudingos priemonės komunikacijos ir visuomenės informavimo spragoms užpildyti. Atitinkamų vietovių ir regionų gyventojai ir verslas privalo būti geriau informuojamas apie dabartines programas ir projektus.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos dėl privalomų automatinių apmokestinimo srities informacijos mainų

(COM(2013) 348 final – 2013/0188 (CNS))

(2014/C 67/12)

Pranešėjas **Petru Sorin DANDEA**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 115 straipsniu, 2013 m. birželio 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos dėl privalomų automatinių apmokestinimo srities informacijos mainų

COM(2013) 348 final – 2013/0188 (CNS).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. spalio 4 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (2013 m. spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 142 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina pasiūlymą dėl direktyvos⁽¹⁾, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos dėl privalomų automatinių apmokestinimo srities informacijos mainų, ir mano, kad šis pasiūlymas yra didelis žingsnis teisinga linkme įgyvendinant Veiksmų planą stiprinti kovą su mokestinio sukčiavimu ir mokesčių slėpimu⁽²⁾.

1.2 Komitetas mano, kad nagrinėjamo pasiūlymo negalima atsieti nuo kitų Europos ir tarptautinių iniciatyvų ir veiksmų, kuriais siekiama užtikrinti geresnį mokesčių administratorių keitimąsi informacija, pavyzdžiui, 2005 m. Taupymo pajamų apmokestinimo direktyvos, Užsienio sąskaitoms taikomų mokestinių prievolių vykdymo akto (FATCA), pagal kurį daugelis Europos šalių siekė sudaryti dvišalį susitarimą su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, kad apsaugotų savo teises.

1.3 Kadangi dėl mokestinio sukčiavimo ir mokesčių slėpimo valstybės narės kiekvienais metais praranda milijardus eurų, EESRK mano, kad Komisijos pasiūlymas, skirtas tam tikrų Direktyvos 2011/16/ES nuostatų dėl automatinių apmokestinimo srities informacijos mainų įgyvendinimo paspartinimo, yra pagrįstas.

1.4 Komisija siūlo pajamas, kurioms taikomos automatinių informacijos mainų reikalavimas, papildyti penkiomis naujomis pajamų kategorijomis. EESRK pritaria, kad šios naujos pajamų kategorijos būtų įtrauktos į šių nuostatų taikymo sritį, kadangi

labiau tikėtina, jog jos gali tapti mokestinio sukčiavimo objektu nei direktyvoje jau nurodytos pajamų rūšys.

1.5 Kadangi mokesčių slėpimas ir mokestinis sukčiavimas yra pasaulinės problemos, jų išspręsti vien tik ES viduje neįmanoma. Todėl EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares dėti dvigubai daugiau pastangų derantis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje (EBPO) ir kitose pasaulinėse organizacijose ir siekti, kad automatiniai informacijos mainai taptų tarptautiniu standartu.

1.6 EESRK ypač ragina valstybes nares užtikrinti, kad nustatant būsimą automatinių informacijos mainų standartą būtų atsižvelgta į ES teisinius reikalavimus, patirtį ir kompetenciją šioje srityje, ir siūlo valstybėms narėms tuo tikslu suderinti savo pozicijas, kad Europos pozicija įgytų didesnę svarį tarptautinėse derybose.

1.7 Komitetas mano, kad įgyvendinant tarptautines ir Europos lygmens iniciatyvas reikia siekti sudaryti kuo platesnes vienodas konkurencines sąlygas ir įtraukti kuo daugiau šalių siekiant išvengti bet kokių galimų neigiamų ekonominių ar kitokių pasekmių Sąjungai.

1.8 Siekiant paprastumo bei išlaidų efektyvumo ir naudos visoms susijusioms šalims, EESRK mano, kad būtina suderinti įvairias atskirų iniciatyvų keitimosi informacija sistemas ir sukurti bendrą sistemą. Tai turėtų būti padaryta bent jau Europos lygmeniu. Be to, pagrindinės taisyklės turi būti aiškios, nedviprasmiškos ir proporcingos siekiamiems tikslams.

⁽¹⁾ COM(2013) 348 final.

⁽²⁾ COM(2012) 722 final.

1.9 EESRK ragina valstybes nares pasirūpinti, kad sėkmingam automatinių informacijos mainų nuostatų įgyvendinimui pakaktų žmogiškųjų, technologinių ir finansinių išteklių, nes informacija, kuria valstybės narės pradės keistis nuo 2015 m., bus sudėtinga ir gausi. Prioritetą reikėtų teikti pareigūnų, kurie bus atsakingi už informacijos mainus, mokymui.

1.10 EESRK mano, kad naujos kovos su mokesčių srities pažeidimais priemonės bus veiksmingos tik tada, jeigu ir Komisija, ir valstybės narės labiau stengsis supaprastinti ir suderinti mokesčių įstatymus.

2. Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuri iš dalies keičia Direktyvą 2011/16/ES

2.1 Kadangi pastaraisiais metais mokestinis sukčiavimas ir mokesčių slėpimas išaugo, o šių reiškinų poveikis valstybių narių mokestinėms pajamoms yra didžiulis – kasmet prarandami milijardai eurų, Komisija parengė šį pasiūlymą dėl direktyvos, siūlydama iš dalies pakeisti tam tikras Direktyvos 2011/16/ES nuostatas dėl privalomų automatinių apmokestinimo srities informacijos mainų.

2.2 Komisijos pasiūlymo tikslas – išplėsti automatinių informacijos mainų taikymo sritį Europos Sąjungoje labiau, nei numatyta dabartinėje sistemoje.

2.3 Komisija siūlo iš dalies pakeisti Direktyvos 8 straipsnį, įvedant naujas pajamų, kurioms būtų taikomas automatinių informacijos mainų reikalavimas, kategorijas, išbraukiant nuorodą į ribą, kurios neviršijus valstybė narė gali nepageidauti gauti informacijos iš kitų valstybių narių, ir paspartinant dabartinės direktyvos nuostatų dėl automatinių informacijos mainų išplėtimo įgyvendinimą.

2.4 Siūloma įvesti šias naujas pajamų kategorijas, apie kurias automatinių mainų būdu turės būti perduodama informacija: **dividendai, pajamos iš kapitalo padidėjimo, kitos pajamos, gaunamos už finansinėje sąskaitoje laikomą turtą, sumos, kurių atžvilgiu finansų įstaiga yra išipareigojantis asmuo arba skolininkas, įskaitant išperkamuosius mokėjimus, ir sąskaitų likučiai.** Valstybės narės informaciją apie šias pajamas turės teikti nuo 2015 m.

2.5 Atsižvelgdama į konsultacijas su valstybėmis narėmis, Komisija siūlo panaikinti ribą, kurios nesiekiant valstybės narės šiuo metu gali nuspręsti neprašyti tam tikro pobūdžio informacijos. Komisija mano, jog tai yra nepraktiška ir teigia, kad valstybės narės sutinka, kad tokia riba turėtų būti panaikinta.

2.6 Naujoms pajamų kategorijoms, kurioms bus taikomas automatinių informacijos mainų reikalavimas, Komisija nusprendė nepalikti **informacijos turėjimo sąlygos**, kuri šiuo

metu taikoma 8 straipsnio 1 dalyje minimoms pajamų kategorijoms. Toks sprendimas paspartins privalomų automatinių informacijos mainų išplėtimą ir įgyvendinimą.

2.7 Komisijos pasiūlymas atitinka kai kurių valstybių narių iniciatyvą sudaryti susitarimus su JAV dėl jų Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto (FACTA), taigi, įpareigoja valstybes nares plačiau bendradarbiauti pagal Direktyvos dėl administracinio bendradarbiavimo su kitomis valstybėmis narėmis 19 straipsnį.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Šis pasiūlymas dėl direktyvos yra viena iš priemonių, numatytų Veiksmų plane stiprinti kovą su mokestiniu sukčiavimu ir mokesčių slėpimu⁽³⁾, kuri Komisija Europos Tarybos prašymu parengė 2012 m. pabaigoje. Savo nuomonėje⁽⁴⁾ EESRK teigiamai įvertino pateiktą planą ir pareiškė remias Komisijos pastangas kovoti su vidaus rinkai neigiamą įtaką darančia praktika.

3.2 Kiekvienais metais dėl mokestinio sukčiavimo ir mokesčių slėpimo valstybės narės praranda milijardus eurų. Kadangi tai mažina mokesčių bazę, taigi verčia valstybes nares didinti mokesčius, Komitetas mano, kad mokestinis sukčiavimas⁽⁵⁾ ir mokesčių slėpimas⁽⁶⁾ yra ne tik nelegali, bet ir amorali veikla, kuri daro didelį poveikį vidaus rinkai ir iškreipia mokesčių sistemų teisingumą mokesčių mokėtojų atžvilgiu.

3.3 Mokestinis sukčiavimas ir mokesčių slėpimas yra pasaulinės problemos. Todėl priemonės, kurių vidaus rinkoje imamasi su šiomis problemomis kovoti, turėtų būti papildytos EBPO, G8, G20 ir kitų organizacijų susitarimais, kad automatiniai informacijos mainai taptų tarptautiniu standartu. EESRK teigiamai vertina kai kurių valstybių narių, kurios jau sudarė susitarimus su JAV dėl Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo akto (FACTA), pastangas. Remiantis Direktyvos dėl administracinio bendradarbiavimo 19 straipsniu šie susitarimai valstybėms narėms suteiks platesnio bendradarbiavimo automatinių informacijos mainų srityje galimybę. Tačiau EESRK teigiamai vertina ir faktą, kad pasiūlymas išplėsti privalomus informacijos mainus suteikia valstybėms narėms vienodą ES teisinį pagrindą, kuris užtikrins teisinį aiškumą ir sudarys vienodas sąlygas ir kompetentingoms institucijoms, ir ūkio subjektams. EESRK taip pat mano, jog yra svarbu, kad rengiant būsimą pasaulinį automatinių informacijos mainų standartą būtų atsižvelgta į ES teisinius reikalavimus, patirtį ir kompetenciją šioje srityje.

⁽³⁾ Ten pat.

⁽⁴⁾ OL C 198, 2013 7 10, p. 34.

⁽⁵⁾ Mokestinis sukčiavimas yra tam tikros formos tyčinis mokesčių slėpimas, už kurį paprastai baudžiama pagal baudžiamąją teisę. Terminas apima atvejus, kai tyčia pateikiama klaidinga informacija arba klastojami dokumentai (apibrėžtis paimta iš COM(2012) 351 final).

⁽⁶⁾ Mokesčių slėpimas apskritai apima neteisėtus veiksmus, kai prievolė mokėti mokesčių yra nuslepiama arba ignoruojama, t. y., kai mokesčių mokėtojas, nuo mokesčių administratoriaus nuslėpęs pajamas arba informaciją, sumoka mažiau mokesčių, nei teisiškai privalo (apibrėžtis paimta iš COM(2012) 351 final).

3.4 Juk vien valstybių narių mokesčių sistemų sudėtingumas ir didžiuliai tarpusavio skirtumai gali tapti didele kliūtimi įgyvendinti automatinius informacijos mainus. EESRK mano, kad siekiant užtikrinti, kad naujosios kovos su mokesčiniu sukčiavimu ir mokesčių slėpimu priemonės būtų efektyvios ir veiksmingos, Komisija ir valstybės narės turėtų labiau stengtis supaprastinti ir suderinti mokesčių įstatymus.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Pasiūlyme dėl direktyvos Komisija nori įvesti penkias naujas pajamų kategorijas, apie kurias automatinių mainų būdu turės būti perduodama informacija: dividendai, kapitalo prieaugio pajamos, kitos pajamos, gaunamos už finansinėje sąskaitoje laikomą turtą, sumos, kurių atžvilgiu finansų įstaiga yra išsipareigojantysis asmuo arba skolininkas, įskaitant išperkamuosius mokėjimus, ir sąskaitų likučiai. EESRK sutinka, kad šios naujos pajamų kategorijos turėtų būti įtrauktos į šių nuostatų taikymo sritį, nes dėl savo pobūdžio ir masto mokesčio sukčiavimo objektu jos rizikuoja tapti dar labiau nei direktyvoje jau nurodytos pajamų rūšys.

4.2 Naujoms pajamų kategorijoms, kurioms bus taikomas automatinių informacijos mainų reikalavimas, Komisija nusprendė nepalikti informacijos turėjimo sąlygos. Apie šias

pajamų kategorijas valstybės narės turės teikti nuo 2014 mokesčių metų sukauptus duomenis. EESRK teigiamai vertina Komisijos pasiūlymą, kuris paspartins Direktyvoje 2011/16/ES nustatytą automatinių informacijos mainų įgyvendinimą.

4.3 Vykstant automatiniams informacijos mainams kiekviena valstybė narė iš visų kitų valstybių narių gaus labai daug informacijos. EESRK ragina valstybes nares pasirūpinti, kad automatinių informacijos mainų nuostatų įgyvendinimui nuo 2015 m. pakaktų žmogiškųjų, technologinių ir finansinių išteklių.

4.4 Dėl automatinių informacijos mainų sistemoje cirkuliuojančių duomenų sudėtingumo EESRK ragina valstybes nares parengti pareigūnus, kurie dirbs su šia sistema, tuo užtikrinant, kad sistema sklandžiai veiktų.

4.5 Pasiūlyme dėl direktyvos Komisija nepakeitė informacijos turėjimo sąlygos Direktyvos 2011/16/ES 8 straipsnio 1 dalyje minimoms pajamų kategorijoms. EESRK rekomenduoja valstybėms narėms pasistengti užtikrinti, kad tokie duomenys būtų renkami nuo 2017 m., kai pagal dabartines direktyvos nuostatas jie turėtų būti įtraukti į automatinių informacijos mainų sistemą.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos ilgalaikių investicijų fondų

(COM(2013) 462 final – 2013/0214 (COD))

(2014/C 67/13)

Pranešėjas **Michael SMYTH**

Europos Parlamentas, 2013 m. liepos 4 d., ir Taryba, 2013 m. liepos 17 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos ilgalaikių investicijų fondų

COM(2013) 462 final – 2013/0214 (COD).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 4 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (2013 m. spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 150 narių balsavus už, 2 – prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina Komisijos pasiūlytą reglamentą, kuriuo nustatoma tarpvalstybinė sistema ilgalaikio investavimo produktams. Europos ilgalaikių investicijų fondų (EIIF) sukūrimas paskatins tarp investuotojų paklausą stambiam ilgalaikiam turtui.

1.2 Faktas, kad EIIF galima pasiūlyti tik pagal Alternatyvaus investavimo fondų valdytojų direktyvą (AIFV direktyvą), ir tai, kad mažiausiai 70 proc. lėšų turi būti investuota į tinkamus finansuoti ilgalaikius projektus, pavyzdžiui, fizinę ir socialinę infrastruktūrą bei mažąsias ir vidutines įmones (MVĮ), turėtų užtikrinti, kad bus sukurti tikrai stabilūs investiciniai produktai.

1.3 EESRK sutinka su didžiąja dalimi Komisijos atliktos analizės, numatančios EIIF paklausą ir nurodančios reguliavimo kliūtis, kurios šiuo metu trukdo institucijoms ir mažmeniniams investuotojams investuoti į naujus tarpvalstybinius infrastruktūros projektus. Siūlomas reglamentas turi potencialo paskatinti atsirasti reikšmingai bendrai investicijų į ilgalaikius projektus rinkai.

1.4 Komisijos pasiūlymas sukurti uždarus fondus, į kuriuos galėtų investuoti ir instituciniai, ir mažmeniniai investuotojai, tikriausiai yra geriausia strategija, ypač atsižvelgiant į galimą antrinės EIIF vienetų ar akcijų rinkos atsiradimą.

1.5 Kadangi siūlomas reglamentas Europos investicijų rinkoms pasiūlys visišką naujovę, būtina atidžiai stebėti jo

įgyvendinimą. EESRK teigiamai vertina pasiūlymą vykdyti EIIF rinkos raidos stebėseną. Tuo atveju, jeigu šiai iniciatyvai nepavyks paskatinti ilgalaikių tarpvalstybinių investicijų rinkos atsiradimo, reikėtų atlikti papildomą analizę, vertinimą ir reformą, pašalinant trūkumus ir dar labiau padidinant EIIF patrauklumą.

2. Siūlomo reglamento aplinkybės

2.1 2013 m. birželio 26 d. Europos Komisija paskelbė pasiūlymą dėl Reglamento dėl Europos ilgalaikių investicijų fondų ir išsamų šio reglamento poveikio vertinimą⁽¹⁾. Komisija teigia, kad tokio pobūdžio tarpvalstybinės fondų priemonės sukūrimo tikslas – padidinti nebankinio finansavimo galimybes ES įmonėms, kurioms reikia ilgalaikio kapitalo šioms projektams:

— infrastruktūros projektams, pavyzdžiui, transporto, komunikacijos, energetikos ar švietimo srityse;

— investicijoms į nebiržines įmones, dažniausiai MVĮ;

— investicijoms į nekilnojamąjį turtą, pavyzdžiui, pastatus, ar tiesioginiam infrastruktūros objektų pirkimui;

— investicijoms į socialinę infrastruktūrą, inovacijų infrastruktūrą ir klimato apsaugą.

⁽¹⁾ SWD(2013) 231 final.

2.2 Komisijos pasiūlymai atitinka Žaliojoje knygoje dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo ⁽²⁾ išdėstytus principus, kuriems EESRK pritarė 2013 m. liepos mėn ⁽³⁾. Kaip rodo reglamento pavadinimas, ši teisinė priemonė pirmiausia skirta paskatinti didesnės apimties ilgalaikes investicijas visoje Europoje ir sudaryti joms geresnes sąlygas. Būtina, kad tokios ilgalaikės investicijos taptų plačiau prieinamos ir patrauklios investuotojams.

2.3 Būtina imtis priemonių Europos lygmeniu, nes Komisijos tyrimai rodo, jog Europos Sąjungoje ilgalaikių investicijų priemonės siūlomos nesilaikant normų, nenuosekliai ir fragmentiškai. Prie reglamento pridodamo poveikio vertinimo 2 priede plačiau apžvelgiamas ilgalaikių fondų mechanizmų nenuoseklumas Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje, Airijoje, Nyderlanduose, Italijoje ir Liuksemburge. Komisijos teigimu, nėra suderintų tarpvalstybinių standartų, nustatančių, koks turi būti ilgalaikis turtas ir investicijos, kam jie turėtų labiausiai tikti ir kaip jie turėtų funkcionuoti.

2.4 Šiuo metu egzistuojanti tarpvalstybinė investicijų sistema – kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektai (KIPVPS) – susijusi su likvidžių perleidžiamų vertybinių popierių, tokių kaip obligacijos ir akcijos, portfeliais. Turto klasės, kurioms netaikoma KIPVPS sistema, būtent ilgalaikis fizinis turtas, pavyzdžiui, infrastruktūra ir nekilnojamasis turtas, yra labai svarbios ilgalaikiam augimui užtikrinti. Ilgalaikės investicinės priemonės paprastai yra neperleidžiamos ir nelikvidžios, jos neturi antrinių rinkų ir dažnai joms reikia nemažai pradinio kapitalo įsipareigojimų. Šie veiksniai gali atgrasyti net ir didžiausius institucinius investuotojus.

2.5 Komisija nurodo, kad yra trijų tipų rizika, paprastai siejama su investicijomis į ilgalaikį turtą:

- rizika suklaidinti investuotojus dėl ilgalaikio turto rizikos pobūdžio,
- rizika, susijusi su ilgalaikio turto nelikvidumu, ir
- rizika, kad egzistuojantys ilgalaikiai fondai neturės pakankamos patirties atrenkant turtą, vykdant projektų stebėseną ir suderinant fondo grąžos profilį su galimų klientų poreikiais.

2.5.1 Daugiausia būtent dėl šių rizikos veiksnių ilgalaikių investicijų fondai iki šiol nebuvo visiškai sėkmingi. Jie ne visada atitikdavo numatytus lūkesčius, o investuotojai buvo klaidinami dėl galimos grąžos, be to, tikrai yra įrodymų, kad fondai vykdavo netinkamus pardavimus. Komisija pripažįsta, jog tokiems ilgalaikių investicijų fondams būtinas kruopščiai atliekamas patikrinimas ir profesionalus valdymas. Reglamente labai akcentuojama, jog būtina parengti tinkamą informacinę ir rinkodaros

medžiagą. Mažmeninių EEIF sudarys mažmeninių investicinių produktų paketas ir norint jį platinti mažmeniniams investuotojams turės būti parengtas mažmeninio investicinio produkto paketo pagrindinės informacijos dokumentas (PRIP KID). Mažmeniniai investuotojai turės būti aiškiai ir nedviprasmiškai perspėti, kad ši priemonė yra uždaro pobūdžio, informuoti apie jos investicines perspektyvas ir tai, jog jie neturės išpirkimo anksčiau termino teisių.

2.6 Komisijos skaičiavimais, Europoje iki 2020 m. reikėtų finansuoti infrastruktūros projektų už 1 500–2 000 milijardų EUR – tai patvirtina, jog didelio masto finansavimo būtinybė tikrai egzistuoja. Komisijai rengiant poveikio vertinimą surengtose konsultacijose pavyko surinkti nemažai faktinės medžiagos apie investuotojų (tiek institucinių, tiek mažmeninių investuotojų) norą investuoti į EEIF.

3. Svarbiausi pasiūlymo aspektai

3.1 Viso to išdava – neoptimalus ilgalaikių investicijų priemonių rinkos vystymasis ir jos veiklos rezultatai Europos Sąjungoje. Konkrečiai teigiama, kad fondai yra mažesni, nei galėtų būti, administravimo išlaidos yra didesnės, nei turėtų būti, o mažmeninių investuotojų turimas fondų pasirinkimas valstybėse narėse yra labai ribotas. Reikia imtis priemonių Europos lygmeniu ir sureguliuoti šią padėtį, todėl Komisija ir siūlo sukurti bendrąją rinką ilgalaikių investicijų fondams.

3.2 Reglamente nurodyti septyni politikos variantai, įvertinant tai, kaip jie padėtų pasiekti pirmiau minėtus praktinius tikslus. Galimi variantai: nekeisti dabartinės situacijos; sukurti savanorišką produkto ženklą ir kodą; išplėsti KIPVPS sistemą, kad ji apimtų tam tikras ilgalaikio turto rūšis; sukurti ilgalaikį uždarą investicinį produktą, kuris būtų sudarytas pagal KIPVPS modelį ir į kurį investuoti galėtų tik institucijos; tą patį produktą pasiūlyti ir daug grynųjų lėšų turintiems asmenims; sukurti naują fondą, numatant jam griežtesnius investuotojų apsaugos reikalavimus ir nenumatant jokių išpirkimo teisių – toks fondas būtų atviras visiems investuotojams, įskaitant mažmeninius investuotojus; galiausiai, toks pat fondas, kaip šeštame variante, tačiau numatant išpirkimo teises, kurios įsigaliotų po pirminio blokavimo laikotarpio.

3.3 Iš šių septynių variantų priimtinausias šeštasis – naujas EEIF, atviras visiems investuotojams nesuteikiant jiems išpirkimo teisių. Šis variantas panašus į modelius, kurie egzistuoja tose valstybėse narėse, kuriose leidžiamos mažmeninių investuotojų investicijos.

3.4 Pagal Komisijos pasiūlymus EEIF veiks remdamiesi Alternatyvaus investavimo fondų valdytojų direktyvos mechanizmu, kaip nauja autorizuoto uždaro fondo kategorija. Kadangi EEIF teisinis pagrindas bus nustatytas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu, jis bus tiesiogiai taikomas visose ES valstybėse narėse ir jo nereikės perkelti į nacionalinę teisę. Pažymėtina, jog yra keletas šio mechanizmo aspektų, kurių atveju Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (ESMA) parengs techninius reguliavimo standartus.

⁽²⁾ COM(2013) 150 final/2.

⁽³⁾ OL C 327, 2013 11 12, p. 11–14.

3.5 EEIF bus kuriami investicijoms į ilgalaikį turtą, atitinkanti fondo gyvavimo ciklą. Bendra fondų struktūra bus pritaikyta ir orientuota į ilgalaikį turtą, pavyzdžiui, infrastruktūros projektus. Komisija nustato taisykles EEIF portfelio sudarymui. Mažiausiai 70 proc. turi būti investuota į ilgalaikį turtą, ir ne daugiau kaip 30 proc. – į turtą, į kurį gali investuoti KIPVPS. 70 proc. riba portfelio sudėčiai netaikoma pirmuosius penkerius Europos ilgalaikių investicijų fondo gyvavimo metus, o per visą Europos ilgalaikių investicijų fondų gyvavimo laikotarpį šio apribojimo taikymas gali būti sustabdytas 12 mėnesių, jeigu fondas kaupia papildomą kapitalą, ir besibaigiant gyvavimo ciklui, kai pagal savo išpirkimo politiką fondas pradeda turto pardavimą.

3.6 EEIF turi būti uždari ir ribotos trukmės. Investuotojams neleidžiama prašyti savo investicijų išpirkimo nesuėjus fondo gyvavimo terminui. Koks bus fondo gyvavimo terminas priklausys nuo turto, kurį EEIF sieks įsigyti ir valdyti, pobūdžio. Todėl ilgalaikio turto, kurį ketinama įsigyti, investicinė perspektyva ir EEIF išpirkimo perspektyvos yra tarpusavyje susijusios. ESMA ketina parengti techninius reguliavimo standartus, kurie turėtų konkrečiau apibrėžti aplinkybes, kuriomis EEIF gyvavimo ciklas derinamas su jos turimo turto atskirų vienetų gyvavimo ciklu.

3.7 Siūlomo reglamento 17 straipsnyje numatytas EEIF vienetų ar akcijų antrinės rinkos atsiradimas. Tai užtikrintų likvidumą investuotojams, kurie norėtų išpirkti visą ar dalį savo valdomo turto, tačiau pati savaimė tokia rinka neturėtų įtakos projektų finansavimui per patį EEIF mechanizmą.

3.8 EEIF bus investiciniai produktai, sukurti pagal Finansinių priemonių rinkos direktyvoje pateiktą apibrėžtį, todėl jiems bus taikomi visi tos direktyvos reikalavimai, susiję su platinimu, pardavimu ir informacijos atskleidimu.

3.9 EEIF atsiradimą reikėtų vertinti teigiamai, nes ilgalaikio turto (uždaram) investicijų sektoriui bus sukurtas naujas produkto ženklas ir mažmeninės prekybos pasas, be to, tai taps potencialiu finansavimo šaltiniu nebiržinėms ES įmonėms. Komisijos vertinimu, valdytojai ir investuotojai tikrai domės šiuo produktu, kuris kaip alternatyvus finansavimo šaltinis bus įdomus ir infrastruktūros sektorių atstovams.

3.10 Kadangi siūlomas reglamentas įveda visišką naujovę, dar svarbesni yra stebėsenos ir vertinimo klausimai. Komisija tai pripažįsta ir siūlo bent jau pirmuosius ketverius metus stebėti EEIF rinkos augimą ar kitokią jos raidą. Pagrindiniai veiklos rezultatų rodikliai, pavyzdžiui, įsteigtų tarpvalstybinę veiklą vykdančių fondų skaičius, vidutinis EEIF dydis, investuotojų nuomonė ir santykinis finansavimo dydis priklausomai nuo infrastruktūros, nekilnojamojo turto, MVĮ ir kt., leis įvertinti, ar ši iniciatyva yra sėkminga, ar ne. Tuo atveju, jeigu šiai iniciatyvai nepavyks paskatinti ilgalaikių tarpvalstybinių investicijų rinkos atsiradimo, reikėtų atlikti papildomą analizę, vertinimą ir reformą, pašalinant trūkumus ir dar labiau padidinant EEIF patrauklumą.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos 2012 m. konkurencijos politikos ataskaitos

(COM(2013) 257 final)

(2014/C 67/14)

Pranešėjas **Juan MENDOZA CASTRO**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. liepos 3 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos 2012 m. konkurencijos politikos ataskaitos

COM(2013) 257 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 2 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (2013 m. spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 132 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Praėjus dešimtmečiui nuo Reglamento Nr. 1/2003 įsigaliojimo reikia pažymėti, kad jis buvo labai sėkmingas ir leido padaryti esminius ES konkurencijos politikos pakeitimus.

1.2 EESRK teigiamai vertina 2012 m. ataskaitą, kurioje, be kitų aspektų, išsamiai aprašomos Komisijos ir ES Teisingumo Teismo įgyvendintos kovos su antimonopoline veikla ir karteliais priemonės.

1.3 EESRK ne kartą prašė sukurti vartotojų teisinės apsaugos sistemą, todėl pabrėžia būtinybę pristatyti direktyvos dėl ieškinių dėl žalos, patirtos pažeidus konkurencijos principus, atlyginimo projektą.

1.4 Komiteto nuomone, buvo teisinga, nepaisant ekonomikos krizės, tęsti „tą pačią“ konkurencijos politiką. Tačiau negalima nepaisyti fakto, kad pasaulinėse rinkose su Europos Sąjunga konkuruojančios ekonomiškai stiprios valstybės atvirai naudoja valstybės pagalbą ir vykdo konkurenciją ribojančią praktiką.

1.5 Valstybės pagalbai skiriamos didelės viešosios lėšos siekiant išvengti finansų sektoriaus žlugimo daugelį metų slėgs mokesčių mokėtojus ir pasiteisins tik tuo atveju, jei finansų sistemos reforma ateityje padės užkirsti kelią neatsakingam elgesiui, lėmusiam finansų krizę. Kadangi būtina atkurti pasitikėjimą finansų sistema, EESRK džiaugiasi, kad Komisija didžiausią dėmesį skiria lyginamųjų normų EURIBOR ir TIBOR tyrimui.

1.6 EESRK pritaria 2013 m. liepos mėn. Komisijos pristatytam mokėjimo priemonių dokumentų rinkiniui, kuris, jo nuomone, yra žingsnis teisinga linkme.

1.7 Bendrų principų taikymas konkreitiems atvejams padės nustatyti, ar valstybės pagalbos modernizavimas ir naujoji valstybės pagalbos visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms (VESP) sistema užtikrins veiksmingesnę ir teisingesnę SESV taikymą. Pašto paslaugoms dėl jų išskirtinio pobūdžio turi būti skiriamas ypatingas dėmesys teikiant valstybės pagalbą.

Pagal valstybės pagalbos politiką valdžios institucijoms turėtų būti leidžiama teikti pagalbą įmonėms, prisidedančioms prie ES augimo tikslų, kartu mažinant konkurencijos iškreipimus.

1.8 Kyla pagrįstų abejonų, ar liberalizacija – pagrindinis ES energetikos politikos tikslas – padėjo užtikrinti didesnę konkurenciją, skaidresnes rinkas ir mažesnes kainas naudotojams; atrodo, tuo abejoja ir pati Komisija.

1.9 EESRK mano, kad telekomunikacijų rinkoje turi būti siekiama šių pagrindinių tikslų: realiai sumažinti telefoninio ryšio mokesčius namų ūkiams ir įmonėms, užtikrinti universalų ir kokybišką plačiajuosčių ryši, panaikinti tarptinklinio ryšio (angl. *roaming*) mokesčius, nustatyti vienintelį reguliuotoją ES.

1.10 Aukštųjų technologijų įmonių, kuriose nuolat diegiamos inovacijos, atveju dėl didelio laiko tarpo nuo veiksmų pradžios iki sprendimų priėmimo šios įmonės gali būti priverstos nutraukti savo veiklą dėl antikonkurencinės praktikos.

1.11 EESRK siūlo apsvarstyti galimybę labiau suderinti e. knygų rinką, kad būtų išvengta arbitražo ir padaryta pažanga siekiant šios rinkos integracijos.

1.12 EESRK palankiai vertina ir remia Komisijos pastangas bausti dideles farmacijos įmones už netinkamą patentų naudojimą siekiant sukurti kliūtis generinių vaistų teikimui į rinką. Tačiau atsižvelgiant į dideles šių įmonių pajamas, baudos vargu ar turės atgrasomąjį poveikį. Reikėtų numatyti griežtesnes teisines priemones, kurios būtų taikomos konkurencijos principų pažeidimo vaistų rinkoje atvejais.

2. 2012 m. ataskaitos turinys

2.1 2012 m. atkreiptas dėmesys į konkurencijos politikos vaidmenį siekiant sustiprinti bendrąją rinką. Siekdama šio tikslo, Komisija dirbo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis (NKI) ir Europos konkurencijos tinklu (EKT), kad suderintų pastangas, susijusias su antimonopolinių taisyklių taikymu. Konkurencijos taisyklės visų pirma buvo taikomos sektoriams, turintiems sisteminės ir kompleksinės naudos ekonomikai, kad būtų padėtas tvaraus augimo pagrindas.

2.2 Ataskaitoje nagrinėjamas konkurencijos politikos taikymas keturioms svarbiausioms sritims: finansų sektoriui, valstybės pagalbai, tinklų pramonės šakoms (energetika, telekomunikacijos, pašto paslaugos) ir žinių ekonomikai.

2.3 Be to, kalbama apie dialogą su kitomis ES institucijomis, visų pirma su EP, tačiau taip pat su EESRK ir RK.

3. Bendrosios pastabos

3.1 *ES konkurencijos politika praėjus dešimtmečiui nuo Reglamento Nr. 1/2003 taikymo pradžios*

3.1.1 Reglamentas Nr. 1/2003 lėmė esminius ES konkurencijos politikos pokyčius. Nuo jo įsigaliojimo buvo imtasi aštuonis kartus daugiau veiksmų konkurencijos srityje, palyginti su ankstesniu laikotarpiu. Atkreiptinas dėmesys į labai suintensyvėjusius valstybių narių veiksmus; jos, priimdamos 88 proc. sprendimų, tapo pagrindinėmis konkurencijos principų sergėtojomis.

3.1.2 Paminėtinas ir Europos konkurencijos tinklo (EKT) vaidmuo bei jo poveikis dviem lygmenimis. Visų pirma, apskritai įvairioms nacionalinėms valdžios institucijoms paskirtas darbas vyko sklandžiai ir Reglamente Nr. 1/2003 numatyti bendradarbiavimo ir koordinavimo mechanizmai veikė veiksmingai. Antra, remiantis EKT politiniais veiksmais, Reglamento Nr. 1/2003 taikymas padėjo pasiekti aukštą valstybių narių teisės aktų, susijusių su baudų taikymo procedūromis ir įgaliojimais, savanoriškos konvergencijos lygį.

3.1.3 Nors Komisijos priimtų sprendimų skaičius labai neišaugo (iš reformos buvo tikimasi daugiau), kokybės požiūriu jie pasižymėjo dideliu išnagrinėtų bylų skaičiumi. Taigi galima daryti išvadą, kad Reglamentas Nr. 1/2003 labai sėkmingai padėjo įgyvendinti užsibrėžtus tikslus.

3.2 2012 m. ataskaita

3.2.1 EESRK palankiai vertina 2012 m. ataskaitą, kurioje išdėstyta vienoje iš pagrindinių ES politikos sričių vykdyta veikla.

3.2.2 Komitetas ne kartą išreiškė pritarimą sprendimams, skirtiems kovoti su antimonopoline veikla ir karteliais, kadangi, jo nuomone, tai yra esminis konkurencijos politikos aspektas. 2012 m. šioje srityje Komisija ėmėsi svarbių priemonių, o ES Teisingumo Teismas priėmė atitinkamus sprendimus.

3.2.3 Komisija tvirtina, kad dabartinės krizės sąlygomis ir toliau siekė užtikrinti patikimą bendrosios rinkos veikimą, *nors kartais buvo raginama, atsižvelgiant į krizę, užimti švelnesnę poziciją įmonių ir valstybių narių antikonkurencinių veiksmų atžvilgiu*. Komiteto nuomone, tai yra tinkamas sprendimas.

3.2.4 EESRK konkurencijos politiką visada laikė pagrindiniu vidaus rinkos veiksmu ir turi tai pakartoti, nes dėl nuo 2008 m. Europos ekonomiką kėčiančios krizės ES pasiryžimas laikytis šios politikos patiria išbandymus ir valdžios institucijos gali būti labiau linkusios sutikti, kad ekonomikos atgaivinimas yra svarbiau už Sutarčių laikymąsi. Jos taip pat gali pasiduoti pagundai apsaugoti tam tikrus sunkumų patiriančius sektorius ar nepaisyti pagrindinių principų, draudžiančių piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi ar sudaryti įmonių susitarimus siekiant pasidalyti rinką.

3.2.5 Tačiau dėl griežto konkurencijos politikos taikymo kyla sunkumų kuriant ekonomikos atgaivinimo pagrindus ir stiprią bei konkurencingą ekonomiką, kai tam tikros pasaulio rinkose su Europos Sąjunga konkuruojančios šalys ar ekonominiai blokai nesilaiko tokių pačių principų. Kinijoje plieno pramonei teikiama valstybės pagalba (esama ir kitų pranašumų, pavyzdžiui, mokami maži atlyginimai) yra vienas iš daugelio pavyzdžių, kuriuos galima paminėti.

3.2.6 EESRK ne kartą pabrėžė, kad ES turi nustatyti vartotojų teisinės apsaugos priemones, kad jie galėtų prašyti kompensacijos už žalą, patirtą dėl konkurencijos taisyklių pažeidimo. Be to, būtina nustatyti piliečių ir įmonių turitinių teisių apsaugos priemonę; šie teisiniai veiksmai padėtų Europos ir nacionalinėms valdžios institucijoms kovoti su antimonopoline veikla ir karteliais. Todėl atkreipia dėmesį į 2013 m. birželio 11 d. pristatytą pasiūlymą dėl direktyvos dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis regla-

mentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės aktų nuostatų pažeidimo, atlyginimo ⁽¹⁾.

4. Konkurencija finansų sektoriuje

4.1 Krizės metu Komisija greičiau nei įprastai pritarė bankų susijungimui ir 2008 m. spalio 1 d.–2012 m. spalio 1 d. leido finansų sektoriui suteikti pagalbą, kuri siekė 5 058,9 mlrd. EUR (40,3 proc. ES BVP), iš kurių panaudota 1 615,9 mlrd. EUR (12,8 proc. BVP). Per panašų laikotarpį valstybės pagalba realiajai ekonomikai išaugo iki 82,9 mlrd. EUR (0,7 proc. BVP).

4.2 SESV numatyta laikina valstybės pagalba išgelbėjo finansų sektorių nuo žlugimo ir pasirodė esanti būtina, kad būtų išvengta didelės žalos ekonomikai. Pagalbą gavusiose valstybėse narėse ji buvo teikiama su sąlyga, kad bankai bus atgavinti ir restruktūrizuoti. Tačiau galiausiai didelių sumų iš Europos mokesčių mokėtojų pinigų naudojimas finansų sektoriui gelbėti bus pateisinamas tik tuo atveju, jei bus įvykdyta esminė šio sektoriaus reforma, kuri padės išvengti, kad pasikartotų dabartinę krizę lėmęs neatsakingas elgesys.

4.3 Dėl kai kurių didžiulius bankus sukretusių skandalų rimtai suabejota finansų rinkų skaidrumu, veiksmingumu ir tvirtumu. Konkrečiais atvejais paskirtos didelės baudos neturėjo esminės įtakos finansų sektoriaus milžinų pelno ir nuostolių ataskaitoms; kai kurie iš jų nuo žlugimo išgelbėti viešosiomis lėšomis. Kilus LIBOR skandalui, įtarimų kilo ir dėl kitų lyginamųjų normų, pavyzdžiui, EURIBOR ir TIBOR, rengimo. EESRK palankiai vertina Komisijos sprendimą didžiausią prioritetą skirti šios srities tyrimams atsižvelgiant į didelį poveikį ekonomikai.

4.4 EESRK atkreipia dėmesį į Komisijos sprendimą pradėti tyrimus kredito įsipareigojimų neįvykdymo apskaitimo sandorių (CDS) rinkoje siekiant nustatyti, ar didieji bankai (*JP Morgan, Bank of America Merrill Lynch, Barclays, BNP Paribas, Citigroup, Commerzbank, Crédit Suisse First Boston, Deutsche Bank, Goldman Sachs, HSBC, Morgan Stanley, Royal Bank of Scotland, UBS, Wells Fargo Bank/Wachovia, Crédit Agricole y Société Générale*) taikė konkurenciją ribojančią praktiką teikdami finansinę informaciją, kuri yra būtina norint vykdyti veiklą šioje rinkoje (ją teikė tik *Markit*), ir dalyvaudami tarpuskaitos (angl. *clearing*) sistemoje (sudarė palankias sąlygas *ICE Clear Europe*, šiuo atveju – devyni minėti bankai).

4.5 Elektroninių mokėjimų sistemą Europos ekonominėje erdvėje (EEE) valdo dvi didelės įmonės – „Mastercard“ ir „Visa“, kurios susitarimuose su bankais nustato daugiašalius tarpbankinius mokesčius. „Visa“ kredito ir debeto kortelės sudaro 41

proc. visų EEE išduotų mokėjimo kortelių. Tai suteikia jai galimybę virtualiai kontroliuoti rinką, kurioje 2010 m. buvo atlikta 35 000 mln. mokėjimų kortele, kurių bendra suma – 1 800 mlrd. EUR. Ši sistema prieštarauja konkurencijos principams ir yra nepalanki vartotojams. Ji nepritaikyta prie technologinių pokyčių ir trukdo tarpvalstybinei prekybai. ES Bendrojo Teismo sprendimas, draudžiantis „Mastercard“ ⁽²⁾ taikyti daugiašalius tarpbankinius mokesčius, turėtų tapti bendru kriterijumi mokėjimo priemonėms.

4.6 EESRK palankiai vertina 2013 m. liepos 24 d. Komisijos pristatytą mokėjimo priemonių dokumentų rinkinį, kuriame, be kitų aspektų, nustatomos didžiausios kredito (0,3 proc.) ir debeto (0,2 proc.) kortelėms taikomų komisinių ribos. Tai žingsnis teisinga linkme, nors būtų buvę pageidautina šiuos komisinius dar labiau sumažinti pirmojo ir visiškai panaikinti antrojo tipo kortelėms.

5. Valstybės pagalbos reformos

5.1 Konkrečių atvejų taikymas padės nustatyti, ar valstybės pagalbos teikimo taisyklių reformos užtikrins teisingesnę ir veiksmingesnę SESV bendrųjų principų laikymąsi. EESRK apskritai pritarė 2011 m. priimtai naujai valstybės pagalbos visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms (VESP) ⁽³⁾ sistemai, kadangi mano, jog ji yra įvairiapusiškesnė ir geriau pritaikyta skirtingoms viešųjų paslaugų rūšims. Tačiau Komitetas taip pat pabrėžė, kad siekiant efektyvumo neturėtų nukentėti paslaugų kokybė, rezultatai ir tvarumas, visų pirma turint omenyje socialinių ir sveikatos paslaugų teikimą. Be to, turėtų būti atsižvelgta ir į socialinės ekonomikos įmonių (kooperatyvų, savidraudos draugijų, asociacijų ir fondų) ypatumus ⁽⁴⁾.

5.1.1 Kad bendrosios taisyklės būtų tinkamai taikomos konkretiems atvejams, Komitetas primena ypatumus, kuriais pasižymi VESP, kadangi jos užima išskirtinę vietą tarp ES bendrųjų vertybių ir puoselėja pagrindines teises, socialinę, ekonominę ir teritorinę sanglaudą, todėl yra labai svarbios kovojant su socialine nelygybe ir vis labiau prisideda prie tvaraus vystymosi.

5.2 EESRK taip pat pritarė valstybės pagalbos modernizavimui (VPM) ⁽⁵⁾, tačiau pasiūlė minimalios pagalbos sumą laipsniškai padidinti nuo 200 000 iki 500 000 eurų, kaip nuspręsta VESP atveju ⁽⁶⁾. Norint visapusiškai įgyvendinti modernizavimo procesą, reikia patobulinti daugelį sektoriams taikomų taisyklių. 2012 m. pabaigoje priimtos naujos plačiau apimančios gairės ⁽⁷⁾, EESRK nuomone, yra tinkamos, kadangi sudaro palankias sąlygas viešajam infrastruktūros finansavimui, kuris yra būtinas norint pasiekti skaitmeninės darbotvarkės tikslus.

⁽²⁾ Byla T-111/08.

⁽³⁾ 2011 11 15 Europos Parlamento rezoliucija. OL C 153 E, 2013 5 31.

⁽⁴⁾ OL C 248, 2011 8 25, p. 149.

⁽⁵⁾ COM(2012) 209 final.

⁽⁶⁾ OL C 11, 2013 1 15, p. 49.

⁽⁷⁾ IP/12/1424.

⁽¹⁾ COM(2013) 404 final.

5.3 EESRK mano, kad pagal valstybės pagalbos politiką valdžios institucijoms turėtų būti leidžiama teikti pagalbą įmonėms, prisidedančioms prie ES augimo tikslų, kartu mažinant konkurencijos iškraipymus.

5.4 Komitetas reiškia susirūpinimą dėl pasiūlymo dėl Komisijos reglamento (ES), kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant SESV⁽⁸⁾ 107 ir 108 straipsnius, kadangi tai kelia didelę grėsmę neįgaliųjų užimtumui kai kuriose valstybėse narėse. EESRK konkrečiai rekomenduoja, kad valstybės pagalbai, skirtai tokių pažeidžiamų grupių kaip neįgalieji užimtumui ir mokymui, nebūtų taikoma nacionaliniu BVP pagrįsta riba nei absoliuti vertė, kadangi ji neturėtų jokios įtakos pastangoms užkirsti kelią konkurencijos iškraipymams.

6. Tinklų pramonės šakų konkurencijos skatinimas – bendrosios rinkos pagrindas

6.1 Energetika

6.1.1 Nuo dešimtojo dešimtmečio ES vykdė aktyvią teisėkūros veiklą siekdama liberalizuoti energetikos rinkas. 3 dokumentų rinkinys (2011 m.) – tai naujausių ir didžiausių pastangų nuo 2014 m. sukurti ES bendrąją energetikos rinką iliustracija. Tačiau Europos politika buvo nepakankamai ryžtingai taikoma valstybėse narėse, kur pasireiškė privačių įmonių oligopolijos atvejų, nepalankių vartotojams ir naudotojams.

6.1.2 Kyla pagrįstų abejonių, ar liberalizacija – pagrindinis ES energetikos politikos tikslas – padėjo užtikrinti didesnę konkurenciją, skaidresnes rinkas ir mažesnes kainas naudotojams. Šiuo metu aukštos energijos kainos kelia didelių problemų mažesnes pajamas gaunančioms šeimoms (energijos nepritekliaus rizika), o kalbant apie įmones, tai, kad šios kainos daugeliu atveju yra aukštesnės už jų konkurentų pasaulinėse rinkose (Japonija, JAV) mokamas kainas, stumia jas į nepalankią padėtį, ypač elektros energijai imliuose pramonės sektoriuose, pavyzdžiui, plieno pramonės ir kt. Komisija teigia, kad „vien tik taikant ES konkurencijos politikos priemones negalima integruoti dujų ir elektros energijos rinkų, užtikrinti konkurencingų kainų ir tiekimo saugumo“. Šį teiginį galima vertinti kaip numanomą pripažinimą, kad reikalingi energetikos politikos pokyčiai.

6.2 *Telekomunikacijos.* 2012 m. ataskaitoje pažymima, kad per pastaruosius 15 metų buvo daug nuveikta siekiant pradėti taikyti konkurencijos taisykles telekomunikacijų rinkose. Komitetas pritaria šiam teiginiui, nors ir toliau dominuoja įmonių susiskaidymas ir nepakankama reali konkurencija. Todėl kai kuriose valstybėse narėse telefoninio ir plačiajuosčio ryšio kainos labai didelės. Komiteto nuomone, Europos politika telekomunikacijų sektoriuje turėtų būti siekiama keturių pagrindinių tikslų:

— pasiekti, kad iš tikrųjų būtų sumažintos telefoninio ryšio kainos namų ūkiams ir įmonėms;

— užtikrinti universalų ir kokybišką plačiajuosčių ryšių;

— panaikinti tarptinklinio ryšio (angl. *roaming*) mokesčius;

— nustatyti vienintelį reguliuotoją ES.

6.3 *Pašto paslaugos.* Komisija priėmė sprendimus, kuriais leidžiama Jungtinei Karalystei, Prancūzijai ir Graikijai teikti valstybės pagalbą pašto paslaugoms, tačiau nurodė grąžinti tam tikrą pagalbos sumos dalį *Bpost* (417 mln. EUR) ir *Deutsche Post* (500 mln.–1 mlrd. EUR) atveju; dėl pastarojo laukiama teismo sprendimo. Atsižvelgdamas į dideles grąžintinas sumas, EESRK dar kartą pažymi, kad liberalizuota pašto tarnyba turi būti veiksminga, konkurencinga ir pajėgi užtikrinti kokybiškas universaliasias paslaugas už priimtina kainą⁽⁹⁾, ir kelia klausimą, kokį poveikį galimi patvirtinantys sprendimai gali turėti susijusių įmonių paslaugų kokybei.

6.3.1 *Siuntų pristatymo bendrovės.* Dėl draudimo „UPS“ įsigyti bendrovę „TNT Express“ Komitetas atkreipia dėmesį į Komisijos pateiktus argumentus, kad ES tokių įmonių yra nedaug ir, pašalinus vieną konkurentą, būtų daroma žala vartotojams.

7. Žinių ekonomika

7.1 Komisijos ataskaitos dalyje „Užkirsti kelią netinkamam sparčiai besiformuojančio skaitmeninio sektoriaus naudojimui“ minimi įvairūs su antikonkurenciniu elgesiu susiję veiksmai, kuriuos vykdo didelės įmonės, kontroliuojančios didelę rinkos dalį telefonijos („Samsung“, „Motorola“), paieškos portalų srityje, taip pat kitą veiklą („Google“) ir IT („Microsoft“). „Microsoft“, užimančia itin svarbią vietą ryšių priemonių srityje, buvo skirta 561 mln. EUR bauda, viena didžiausių kada nors skirtų (2012 m. „Microsoft“ grynasis pelnas siekė 59,16 mlrd. JAV dolerių). EESRK apskritai visiškai pritaria priimtiems sprendimams, tik nori pateikti pastabų dėl tolesnių punktų.

7.1.1 Kai kuriais atvejais nuo veiksmų pradžios iki galutinio sprendimo praeina daug laiko (nuo tada, kai 2004 m. bendrovei „Microsoft“ buvo skirta 497 mln. EUR bauda, praėjo devyneri metai); tai priklauso nuo didelio bylų sudėtingumo, būtinybės laikytis administracinių ir teisinių procedūrų ir tiriamų įmonių finansinio pajėgumo. Sparčiai besivystančiuose technologijų sektoriuose nuo šios piktnaudžiavimo praktikos nukentėjusios įmonės nutraukia savo veiklą.

7.1.2 Be to, galimas konkurentų pašalinimas vykdam antikonkurencinius veiksmus yra akivaizdesnis piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atvejais nei su ateities scenarijais susijusių susijungimų ar įsigijimų uždraudimas. Šiais dviem paskutiniaisiais atvejais Komisija kartais buvo kritikuojama priėmusi sprendimus „spėliojimų“ pagrindu, tačiau EESRK tokiai kritikai nepritaria: konkurencijos politikos srityje tai įprastas sprendimas, paremtas nuodugniu ir rimtu tyrimu, kuriame dalyvauja susijusi šalis.

⁽⁸⁾ http://ec.europa.eu/competition/consultations/2013_gber/draft_regulation_es.docx.

⁽⁹⁾ OL C 168, 2007 7 20, p. 74.

7.1.3 Tarybos reglamente Nr. 1/2003 priimti sprendimai dėl išipareigojimų, kaip nurodo Komisija, padeda išvengti ilgų ir brangių procedūrų ir yra teisiškai privalomi nuo jų patvirtinimo. Tačiau, kadangi jie sudaromi dalyvaujant tiriamoms įmonėms, šios gali tikėtis palankių ar švelnesnių sąlygų. Bet kuriuo atveju už išipareigojimų nesilaikymą gali būti baudžiama.

7.2 Knygų rinka

7.2.1 *E. knygos.* 2012 m. gruodžio mėn. priimtu sprendimu dėl išipareigojimų dėl „Apple“ ir keturių knygų leidėjų siekiama užkirsti kelią grobikiškai praktikai, kuri kenkia leidėjams ir prekybos įmonėms. Be to, prisiimant išipareigojimą nustatomi apribojimai, susiję su didžiausio palankumo statuso taikymu mažmeninėje prekyboje. Reikia pabrėžti, kad dėl pasaulinio šios rinkos pobūdžio Komisija dirbo kartu su Jungtinių Valstijų teisingumo departamentu. Dėl draudimo vykdyti antikonkurencinę veiklą ES kyla papildomų sunkumų, susijusių su valstybėse narėse knygoms apskritai ir ypač e. knygoms taikoma skirtinga kainų ir mokesčių politika. Todėl EESRK siūlo pagalvoti apie didesnio suderinimo būtinybę, kad būtų išvengta arbitražo ir žengtas žingsnis rinkos integracijos link. Reikia pažymėti, kad e. knygų rinka yra nauja ir apie ją nėra pakankamai informacijos, todėl reikėtų geriau supažindinti visuomenę su jos veikimu.

7.2.2 *Knygų prekyba internetu* Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad Prancūzijos ir Jungtinės Karalystės pardavėjų asociacijos

pranešė apie galimą „Amazon“ nesąžiningą konkurenciją taikant nuolaidas.

7.3 Farmacijos sektorius

7.3.1 EESRK palankiai vertina ir remia Komisijos pastangas bausti už netinkamą patentų naudojimą siekiant kurti kliūtis generinių vaistų teikimui į rinką. ES Teisingumo Teismo sprendimu „AstraZeneca“⁽¹⁰⁾ byloje patvirtinta Komisijos skirta 60 mln. EUR bauda. JAV Aukščiausiasis teismas taip pat pasisakė prieš panašius ir „pay-to-play“ tipo susitarimus. 2012 m. liepos mėn. daugiau nei 14 įmonių, dalyvaujančių dviejose didelėse bylose, Komisijos išsiųsti prieštaravimo pareiškimai rodo, kad tokia praktika pasitaiko dažnai ir daro didelę žalą vartotojams ir viešiesiems ištekliams.

7.3.2 2003–2012 m. 11 pasaulyje pirmaujančių farmacijos sektoriaus bendrovių grynasis pelnas siekė 711,4 mlrd. JAV dolerių, todėl konkurencijos institucijų skiriamos baudos vargu ar yra atgrasomojo pobūdžio. Iš tikrųjų tai ne tik konkurencijos problema, kadangi tai susiję su tokiu opiu klausimu kaip žmonių sveikata; be to, finansiškai kenkia šeimoms ir socialinei apsaugai. Todėl EESRK siūlo numatyti ES lygmeniu imtis veiksmingesnių teisinių priemonių, kad būtų užkirstas kelias tokiam elgesiui.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

⁽¹⁰⁾ Byla T-321/05.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo vykdant viešuosius pirkimus*(COM(2013) 449 final – 2013/0213 (COD))**(2014/C 67/15)*Pranešėjas **Paulo BARROS VALE**

Europos Parlamentas, 2013 m. liepos 4 d., ir Taryba, 2013 m. rugsėjo 30 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo vykdant viešuosius pirkimus

COM(2013) 449 final – 2013/0213 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 2 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 130 narių balsavus už, 2 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) teigiamai vertina šioje nuomonėje nagrinėjamą pasiūlymą dėl direktyvos, kuriuo siekiama standartizuoti elektronines sąskaitas faktūras duomenis ir numatyta, kad duomenų modelį parengs Europos standartus nustatanti institucija, t. y. Europos standartizacijos komitetas (CEN).

1.2 Šiuo metu rinka yra susiskaidžiusi, joje vykdomos pavienės iniciatyvos, kuriomis siekiama plačiai naudoti elektronines sąskaitas faktūras, tačiau laikomasi skirtingų kriterijų, todėl e. sąskaitomis faktūromis neįmanoma keistis tarpvalstybinėse rinkose; Europos e. sąskaitų faktūrų išrašymo standarto sukūrimas – būtina bendrosios rinkos kūrimo priemonė ir svarbus etapas šalinant kliūtis dalyvauti rinkoje.

1.3 2010 m. gruodžio mėn. Komisija pateikė komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos naudojimasis elektroninių sąskaitų faktūrų išrašymo privalumais“⁽¹⁾, dėl kurio EESRK parengė nuomonę⁽²⁾.

1.4 Komisijos sukurta elektroninių sąskaitų faktūrų ekspertų grupė, kuriai buvo pavesta išnagrinėti kliūtis, trukdančias greičiau pradėti naudoti e. sąskaitas faktūras Europos Sąjungoje (ES), pateikė rekomendacijas; vienoje jų: siūloma „visiems dalyviams, tiek iš privačiojo, tiek iš viešojo sektoriaus, pradėti naudoti bendrą sąskaitos faktūros turinio standartą ir duomenų modelį, t. y. UN/CEFACT Cross-Industry Invoice (CII) v.2.“ Reikėtų pabrėžti, kad daugelis viešų konsultacijų dalyvių pritarė šiai ir

kitoms ataskaitoje pateiktoms rekomendacijoms. Šie duomenys, taip ir kitos specifikacijos (CWA 16356, CWA 16562 ir finansinė sąskaita faktūra, grindžiama ISO 20022 metodika) pateikiami svarstomame pasiūlyme dėl direktyvos. EESRK palankiai vertina tai, kad į pasiūlymą įtrauktos specifikacijos. Jos yra ilgo specialistų darbo rezultatas.

1.5 Tačiau EESRK yra nustebeš, kad nenurodytas terminas, iki kurio CEN turi pateikti pasiūlymą dėl bendro pagrindinės elektroninės sąskaitos faktūros semantinio duomenų modelio Europos standarto ir nepritaria tokiai pozicijai. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1025/2012 10 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad toks terminas turi būti nustatytas, tačiau nagrinėjamame pasiūlyme dėl direktyvos apie tai nėra jokios nuorodos, o tai prieštarauja nuostatai, kad labai svarbu ir skubu sukurti standartą.

1.6 EESRK taip pat reiškia susirūpinimą ir dėl kito termino: pasiūlyme dėl direktyvos numatytas 48 mėnesių terminas jos perkėlimui į nacionalinę teisę. Komitetas mano, kad šis terminas yra per ilgas ir ne tik prieštarauja skelbiamam tikslui iki 2016 m. pereiti prie elektroninių viešųjų pirkimų, bet ir neatitinka realios dabartinių technologijų pažangos ir netgi pačių ekonominės veiklos vykdytojų noro. Dėl šio termino gali dar labiau padidėti atotrūkis tarp įvairių valstybių narių ir viešųjų pirkimų sektoriuje pradėti formuotis „dviejų greičių Europa“. Be to, kol visos valstybės narės pradės visiškai taikyti direktyvą gali atsirasti daugiau kliūčių patekti į rinkas. Pasiiekta didelės pažangos taikant e. sąskaitas faktūras net ir šalyse, kurias ypač skaudžiai palietė ekonomikos ir finansų krizė, pavyzdžiui, Italijoje ir Portugalijoje. Tai rodo, kad šį svarbų projektą galima įgyvendinti per trumpesnę laikotarpį. Todėl galima ir būtų pageidautina šiuos terminus sutrumpinti.

⁽¹⁾ COM(2010) 712 final.

⁽²⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 105.

1.7 Kaip EESRK jau yra pabrėžęs⁽³⁾, standartizavimas ir sistemų sąveikumas yra būtinos sąlygos siekiant sėkmingai įgyvendinti e. sąskaitų faktūrų projektą ir sukurti bendrąją rinką (ko ir siekiama šiuo projektu), todėl reikia kuo skubiau spręsti dabartinio rinkos susiskaidymo klausimą. Pasiūlymas išanalizuoti direktyvos taikymo poveikį vidaus rinkai ir e. sąskaitų faktūrų naudojimui praėjus dešimčiai metų nuo jos taikymo taip pat yra netinkamas ir netgi nesuderinamas su technologijų vystymosi sparta rinkoje, kurioje technologijų senėjimas yra įprastas reiškinys.

1.8 Nagrinėjamame pasiūlyme dėl direktyvos apsiribojama ketinimu užtikrinti, „kad perkančiosios organizacijos ir perkanantieji subjektai neatsisakytų priimti elektroninių sąskaitų faktūrų, atitinkančių tokių Europos standartą“, kurį nustatys CEN. EESRK kelia klausimą, ar visas atliktas darbas ir didžiulės žmogiškojo kapitalo ir finansinės investicijos nepateisintų platesnio užmojo tikslu: visiškai standartizuoti procedūras ir užtikrinti, kad visi tiek privačiojo, tiek viešojo sektoriaus subjektai pripažintų e. sąskaitos faktūros modelį, kuris bus sukurtas. Toks tikslas būtų tikrai naudingas siekiant baigti kurti bendrąją rinką ir pereiti prie kompiuterizuoto viešojo administravimo.

1.9 EESRK pritaria visuotinam e. sąskaitų faktūrų naudojimui. Tačiau e. sąskaitų faktūrų naudojimo galimybėmis galima pasinaudoti tik sukūrus sąveikas ir dokumentais leidžiančias keistis sistemas. Viešųjų pirkimų rinkos, kurioms keliami didesni nei kitoms rinkoms skaidrumo ir griežtos tvarkos reikalavimai, turi tapti gerosios praktikos ir sektiniu pavyzdžiu kitoms rinkoms. Reikėtų kuo skubiau pradėti naudoti e. sąskaitas faktūras viešuosiuose pirkimuose ir pereiti prie viešųjų pirkimų, kurių visi etapai vyktų elektroniskai. Todėl EESRK dar kartą primena savo nuomonėje šiuo klausimu⁽⁴⁾ išreikštą pritarimą ir norą, kad būtų kuo greičiau pereita prie visiškai elektroninių viešųjų pirkimų.

1.10 Pagrindiniai e. sąskaitų faktūrų standartai jau buvo nagrinėti vykdant Komisijos finansuotą PEPPOL (Europos e. viešieji pirkimai internetu) projektą⁽⁵⁾, kurio galutinė ataskaita paskelbta 2012 m. lapkričio mėn. Įgyvendinant projektą PEPPOL, remiantis CEN seminare BII („Verslo sąveikos sąsajos viešuosiuose pirkimuose Europoje“, angl. *Business Interoperability Interfaces for Public Procurement in Europe*) atliktu darbu, buvo nustatyta keletas verslo sąveikos specifikacijų (angl. *Business Interoperability Specifications – BIS*), konkrečiai elektroninės sąskaitos faktūros modelio, kuriam plačiai pritarė konsorciumo nariai, specifikacijos. EESRK ragina pasinaudoti jau atlikto darbo rezultatais, kuriais pasiekta daug daugiau, nei e. sąskaitos faktūros duomenų apibrėžimas. Atrodo, kad to paties norėtų ir konsorciumo dalyviai. Taip būtų galima išvengti – ar bent jau sumažinti – veiklos dubliavimosi ir galimo išteklių švaistymo naujiems tyrimams ir netgi valstybių narių ir ekonominės

veiklos vykdytojų investicijų dubliavimosi, kai tenka pripažinti, kad projektai, sukurti remiantis pasiektais rezultatais, paseno.

1.11 Didžiąją dalį Europos rinkos sudaro mažos ir vidutinės įmonės (MVĮ), todėl EESRK siūlo ginti jų interesus ir priimti sprendimą, kuris būtų visiems priimtinas ir lengvai taikomas tiek sąnaudų, tiek naudotinių technologijų požiūriu ir padėtų pašalinti kliūtis, trukdančias MVĮ dalyvauti rinkoje. Taigi tik tokiu atveju bandomas sukurti „domino efektas“ turės konkretų poveikį ir šia iniciatyva bus žengtas svarbus žingsnis, padėsiantis sutaupyti daug finansinių ir žmogiškųjų išteklių, kovoti su sukčiavimu ir vengimu mokėti mokesčius, bei sutrumpinti mokėjimų terminus.

1.12 Be to, EESRK dar kartą⁽⁶⁾ rekomenduoja atsižvelgti į vartotojų poreikius ir interesus, kadangi e. viešieji pirkimai gali suteikti konkrečios naudos tik informacines technologijas išmanantiems asmenims, ir primena, kad būtina plėtoti plataus masto informacinių ir ryšių technologijų (IRT) mokymo programas.

1.13 Vartotojų apsaugos klausimu EESRK dar kartą reiškia susirūpinimą dėl neįgaliųjų interesų. Rengiant šį dokumentą turi būti atsižvelgta į visuotinės prieigos užtikrinimo principą ir į specifinius neįgaliųjų poreikius kaip numatyta ES pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnio nuostatose dėl neįgaliųjų nediskriminavimo ir ES ratifikuotoje Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijoje.

2. Pasiūlymo aplinkybės

2.1 Pasiūlymo dėl direktyvos tikslas – panaikinti teisinę spragą siekiant įgyvendinti vieną strategijos „Europa 2020“ pavyzdinės iniciatyvos „Europos skaitmeninė darbotvarkė“ prioritetų – pereiti prie kompiuterizuoto viešojo administravimo.

2.2 Siūloma priemonė – direktyva, kuri, Komisijos nuomone, yra tinkama ir proporcinga siekiant užsibrėžto tikslo, kadangi valstybės narės įpareigojamos pasiekti rezultatą paliekant joms laisvę rinktis metodus.

2.3 2012 m. ir 2013 m. metinėse augimo apžvalgose viešojo administravimo modernizavimas nurodytas vienu iš penkių prioritetų. Viešųjų pirkimų sistemos reforma, viešojo administravimo skaitmeninimas, administracinės naštos mažinimas ir didesnis skaidrumas yra esminiai augimo veiksniai, užtikrinantys modernų ir veiksmingą viešąjį administravimą, jų apskaičiuota nauda aplinkai ir ekonomikai siekia 2,3 mlrd. eurų.

⁽³⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 105.

⁽⁴⁾ Elektroniniai viešieji pirkimai. (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 96).

⁽⁵⁾ Susitarimas dėl dotacijos Nr. 224974.

⁽⁶⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 105.

2.4 Nors yra įvairių atsiskaitymo e. sąskaitomis faktūromis metodų ir e. viešųjų pirkimų platformų, daugumoje valstybių narių jie vis dar nėra plačiai naudojami: e. sąskaitos faktūros sudaro nuo 4 iki 15 proc. visų išrašomų sąskaitų faktūrų. Taigi vidaus elektroninė rinka neveikia.

2.5 Be to, reikėtų pridurti, kad atsiskaitymo e. sąskaitomis faktūromis formos ir viešųjų pirkimų platformos tarpusavyje skiriasi ir yra nesuderintos, todėl ekonominės veiklos vykdytojas, norintis skirtingose valstybėse narėse dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, turi laikytis kitokių sąskaitų faktūrų išrašymo taisyklių, o tai susiję su didelėmis prisitaikymo išlaidomis. Tai trukdo užtikrinti laisvą rinką ir atgraso kai kuriuos ekonominės veiklos vykdytojus dalyvauti viešuosiuose pirkimuose.

2.6 Europos e. sąskaitų faktūrų išrašymo standartas ir su tuo tiesiogiai susijęs e. sąskaitų faktūrų sistemų sąveikumas, elektroninių e. pirkimo sutarčių sudarymo visų procedūros etapų standartizavimas yra svarbios esamų kliūčių konkurencijai pašalinimo priemonės.

2.7 2010 m. vertinimo ataskaitoje dėl 2004 m. e. viešųjų pirkimų veiksmų plano⁽⁷⁾, kuri buvo pateikta kartu su žaliaja knyga „Platesnis e. viešojo pirkimo sistemos naudojimas Europos Sąjungoje“⁽⁸⁾, Komisijai siūloma mažinti su decentralizuotu ir nekoordinuotu metodu susijusią riziką ir atkreiptas dėmesys į šiuos aspektus:

— palankios teisinės aplinkos užtikrinimas. Siekiant aiškiau apibrėžti su platformų kūrimu ir naudojimu susijusius, išpaieigojimus, gali prireikti iš dalies pakeisti daugiau teisės aktų, pavyzdžiui, elektroninius parašus, e. sąskaitų faktūrų naudojimą ir PVM reglamentuojančius teisės aktus;

— kai kuriais atvejais pragmatiškesnis techninių klausimų sprendimas: užtikrinti veiklos sąnaudų, platformų tobulinimo ir saugumo pusiausvyrą. Nustatytos kai kurios e. viešųjų pirkimų sistemos, kuriose visi procedūros etapai vyksta elektroniniu būdu, kliūtys, pavyzdžiui, automatizuoto vertinimo taikymas sudėtingų pirkimų atvejais ir visoje ES priimtoms laiko žymėjimo sistemos nebuvimas;

— didesnė parama administraciniam supaprastinimui ir organizacinėms permainoms, visų pirma padėti valstybėms narėms įveikti ekonominės veiklos vykdytojų ir perkančiųjų organizacijų inertiškumą. Todėl reikėtų imtis priemonių taikyti geresnes stebėjimo sistemas nacionaliniu ir Europos lygmeniu;

— e. viešųjų pirkimų procedūrų standartizavimo trūkumas. Šiuo metu šalys atskirai nustato savo procedūras, todėl ekonominės veiklos vykdytojai susiduria – ir artimiausioje ateityje to neišvengs – su įvairiomis platformoms, kurioms būdingi skirtingi techniniai ypatumai, dėl to dalyviams kyla kliūčių jomis naudotis ir didelių sunkumų atlikti jiems tenkančias užduotis. Kurti vieną bendrą sistemą nei pageidautina, nei ketinama, tačiau, jei sistemos turėtų tam tikrų bendrų savybių, būtų sudarytos palankesnės sąlygos sistemų sąveikumui ir visuotinei prieigai;

— geresnis sistemų prieinamumas ir platesnis dalyvavimas. Gali prireikti papildomų priemonių užtikrinti galimybes dalyvauti e. viešuosiuose pirkimuose visiems suinteresuotiesiems subjektams, įskaitant MVĮ.

3. Pasiūlymo turinys

3.1 Direktyvos tikslas – sukurti pagrindinės elektroninės sąskaitos faktūros semantinio duomenų modelio⁽⁹⁾ Europos standartą⁽¹⁰⁾, kuris būtų technologiškai neutralus ir garantuotų asmens duomenų apsaugą pagal Direktyvą 95/46/EB.

3.2 Modelį turės išnagrinėti atitinkama Europos standartus nustatanti institucija, šiuo atveju – Europos standartizacijos komitetas (CEN).

3.3 Pasiūlyme dėl direktyvos nenustatytas – nors tai yra svarbu ir pageidautina – nei terminas, per kurį Komisija turi pateikti prašymą standartus nustatančiai institucijai, nei per kurį pastaroji turi pateikti pasiūlymą.

3.4 Valstybių narių prašoma užtikrinti, kad e. sąskaitas faktūras, jei jos atitinka nustatytą Europos standartą, pripažintų ir perkančiosios organizacijos, ir perkantieji subjektai.

3.5 Valstybės narės privalo perkelti direktyvos nuostatas į nacionalinę teisę ne vėliau kaip per 48 mėnesius ir šiuo tikslu paskelbti nacionalinį įstatymą arba teisės aktą.

3.6 Šios direktyvos poveikio vidaus rinkai ir e. sąskaitų faktūrų naudojimui vykdant viešuosius pirkimus vertinimo ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai turi būti pateikta ir iki 2023 m. birželio 30 d. EESRK mano, kad šis stebėsenos tyrimas yra ypač svarbus ir reikėtų nustatyti stebėsenos priemones, kurios leistų įvertinti direktyvos taikymo poveikį išlaidų, kurių prireiks jos įgyvendinimui, ir sutaupyto lėšų požiūriu.

⁽⁹⁾ „Semantinis duomenų modelis – struktūrinis logiškai tarpusavyje susijusių terminų ir reikšmių rinkinys, pagal kurį nustatomas elektroninių sąskaitų faktūrų turinys.“

⁽¹⁰⁾ „Pagrindinė elektroninė sąskaita faktūra – elektroninėje sąskaitoje faktūroje esančios informacijos, būtinos tam, kad būtų įmanomas tarpvalstybinis sąveikumas, įskaitant informaciją, reikalingą užtikrinti, kad būtų laikomasi teisės aktų, poaibis.“

⁽⁷⁾ SEC(2010) 1214 final.

⁽⁸⁾ COM(2010) 571 final.

4. Pastabos

4.1 Kai kurios valstybės narės jau pradėjo ar pradės taikyti e. sąskaitų faktūrų išrašymo sistemas ir nustatys reikalavimą sąskaitas faktūras išrašyti naudojant kompiuterizuotą sąskaitų faktūrų išrašymo sistemą. Pavyzdžiui, Portugalijoje sąskaitas faktūras išrašyti naudojantis mokesčių institucijos patvirtinta kompiuterizuota sąskaitų faktūrų išrašymo sistema privalo visi ekonominės veiklos vykdytojai, išskyrus subjektus, kurių apyvarta yra mažesnė nei 150 000 eurų ir kurie išrašo mažiau nei 1 000 sąskaitų faktūrų per metus.

Šioje šalyje elektroniniai viešieji pirkimai yra privalomi nuo 2009 m. Švedijoje, Danijoje ir Suomijoje e. sąskaitų faktūrų naudojimas yra privalomas kai kurių viešųjų pirkimų procedūrų atveju. Austrijoje ir Italijoje rengiamasi pradėti naudoti e. sąskaitas faktūras ir ši sistema nuo 2014 m taps privaloma.

4.2 Portugalijos statybos ir nekilnojamojo turto instituto (INCI – *Instituto da Construção e do Imobiliário*) užsakymu Portugalijos viešųjų pirkimų asociacijos atliktame ir 2011 m. sausio mėn. paskelbtame tyrime pateikiama keletas pasiūlymų, kaip pagerinti e. viešųjų pirkimų procedūras. Kuriant Europos viešųjų pirkimų ir elektroninės sąskaitos faktūros modelius būtų naudinga šiuos pasiūlymus išnarinėti. Tyrime pabrėžiama, kad labai svarbu suvienodinti platformų veikimą, užtikrinti jų ir kitų paslaugų sąveikumą, taip pat supaprastinti su elektroniniu parašu susijusius mechanizmus ir reikalavimus.

4.3 EESRK norėtų nurodyti šiuos e. sąskaitų faktūrų naudojimo viešųjų pirkimų sistemose privalumus rangovams:

- dokumentų suskaitmeninimas, dėl kurio aplinkai daromas mažesnis poveikis (dėl el. pašto naudojimo suvartojamas mažiau popieriaus ir paliekamas mažesnis aplinkosauginis pėdsakas), sumažėja alternatyviosios ir veiklos sąnaudos;
- naudojant specialiai sukurtas e. platformas sudaromos palankesnės sąlygos dalyvauti nacionaliniuose ir tarpvalstybiiniuose viešuosiuose pirkimuose, kadangi sumažėja problemų, kylančių dėl atstumo nuo pirkimo procedūros vietos, kuri gali būti tiek šalyje, tiek kitoje valstybėje. Šiuo požiūriu standartizavimas Europos lygmeniu sudaro geresnes sąlygas dalyvauti pirkimuose, kadangi sumažinus su atstumu susijusius sunkumus, kyla mažiau kliūčių dalyvauti viešuosiuose pirkimuose;
- sumažėja dalyvavimo išlaidos, todėl į rinka gali patekti daugiau įmonių, visų pirma MVĮ.

4.4 EESRK norėtų nurodyti šiuos e. sąskaitų faktūrų naudojimo viešųjų pirkimų sistemose privalumus perkančiosioms organizacijoms:

- sumažėja administracinė našta, alternatyviosios sąnaudos ir poveikis aplinkai;
- paspartėja užsakymo, sąskaitos faktūros išrašymo ir priėmimo bei mokėjimo procedūros;
- didesnis viešųjų pirkimų skaidrumas ir tikslumas;
- paprasčiau atlikti auditą;
- veiksmingesnis viešasis administravimas dėl „domino efekto“ kitoms sritims, kuriose bus suskaitmenintos procedūros;
- skatinama optimaliai naudoti finansinius išteklius, kas ypač svarbu krizę išgyvenančiai Europai.

4.5 Komitetas taip pat norėtų atkreipti dėmesį į keletą neigiamų aspektų:

- valstybės narės ir ekonominės veiklos vykdytojai jau investavo daug lėšų į įvairias šiuo metu veikiančias sistemas. Be abejonės prireiks pritaikyti didelę dalį programinės (*software*), taip pat aparatinės (*hardware*) įrangos, o tam gali prireikti nemažų išlaidų. Todėl tenka apgailestauti, kad toks reikalingas standartizavimas pradėtas pavėluotai ir valstybės narės buvo paliktos imtis veiksmų savarankiškai;
- perduodamų duomenų saugumas: nepaisant labai padidėjusio platformų patikimumo, atrodo, toliau išlieka informacijos nutekėjimo rizika;
- kai kuriais atvejais priklausomybė nuo paslaugų, kurias teikia trečiosios šalys: telekomunikacijų operatoriai ir e. platformų valdytojai;
- be to, visuotinai naudojant e. sąskaitų faktūras gali kilti daugiau prieigos problemų neigaliesiems, jei nebus atsižvelgta į specifinius jų poreikius, todėl būtina dėti pastangas užtikrinant visuotinės prieigos, lygių galimybių ir neigaliųjų nediskriminavimo principus.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės aktų nuostatų pažeidimo, atlyginimo

(COM(2013) 404 final – 2013/0185 (COD))

ir Komisijos komunikato dėl žalos ieškiniuose dėl žalos atlyginimo, susijusiuose su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 arba 102 straipsnių pažeidimais, dydžio nustatymo (C(2013) 3440)

(2014/C 67/16)

Pranešėja **Reine-Claude MADER**

Europos Parlamentas, 2010 m. liepos 1 d., ir Taryba, 2013 m. liepos 8 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės aktų nuostatų pažeidimo, atlyginimo

COM(2013) 404 final – 2013/0185 (COD).

Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. gegužės 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato dėl žalos ieškiniuose dėl žalos atlyginimo, susijusiuose su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 arba 102 straipsnių pažeidimais, dydžio nustatymo

C(2013) 3440.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 2 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (2013 m. spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Bendrosios išvados

1.1.1 Dėl tinkamai ieškinius dėl žalos atlyginimo reglamentuojančių nacionalinių taisyklių nebuvimo arba nacionalinių teisės aktų skirtumų ne tik nukentėjusysis, bet ir konkurencijos teisės aktų pažeidėjai atsiduria nevienodoje padėtyje.

1.1.2 Todėl įmonės, pažeidusios Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 101 ir 102 straipsnius, bet neturinčios savo būstinės arba neveikiančios palankesnėje valstybėje narėje, gali įgyti konkurencinį pranašumą.

1.1.3 Šie atsakomybės tvarkos skirtumai daro neigiamą poveikį tinkamam vidaus rinkos veikimui.

1.1.4 Todėl Komitetas palankiai vertina Komisijos pasiūlymą sudaryti palankesnes sąlygas kreiptis į teismą ir užtikrinti, kad nukentėjusiesiems būtų atlyginta žala.

1.1.5 Vis dėlto EESRK mano, kad pasiūlymu užtikrinama pernelyg didelė apsauga atleidimo nuo baudų programose dalyvaujančioms įmonėms neatsižvelgiant į nukentėjusiųjų interesus. Kai kuriomis pasiūlymo dėl direktyvos nuostatomis ribojama jų veiksmų sritis, kadangi jos yra grindžiamos nuostata, kad prašantiesiems dalyvauti baudų neskyrimo programose turi būti užtikrinta didelė apsauga nuo ieškinių dėl žalos atlyginimo.

1.1.6 Galiausiai, būtina suderinti pasiūlymą dėl direktyvos ir Komisijos rekomendaciją dėl Sąjungos teisės aktuose įtvirtintų teisų pažeidimo atvejais taikytinų valstybių narių įpareigojamųjų ir kompensacinių kolektyvinio teisų gynimo mechanizmų bendrųjų principų ⁽¹⁾, kadangi abiejuose dokumentuose numatyta, kad visos valstybės narės turėtų nustatyti nacionalinius kolektyvinio teisų gynimo mechanizmus, visų pirma susijusius su ieškiniiais dėl kompensacijos už žalą.

⁽¹⁾ OL L 201, 2013 7 26, p. 60.

1.2 Rekomendacijos dėl pasiūlymo dėl direktyvos

1.2.1 EESRK teigiamai vertina pasiūlymą dėl direktyvos dėl ieškinių dėl žalos atlyginimo konkurencijos srityje.

1.2.2 Komitetas mano, kad galimybė susipažinti su įrodymais yra labai svarbi teisių gynimo priemonėms užtikrinti, ir pritaria Komisijos pasiūlytomis nuostatomis, pagal kurias sudaromos vienodos galimybės prižiūrint teismui gauti ieškiniui svarbią ir reikalingą informaciją.

1.2.3 Pritaria, kaip ir Komisija, baudų neskyrimo programoms, kurios padeda nustatyti nemažai pažeidimų, ir mano, kad nereikėtų atgrasinti įmonių bendradarbiauti laikantis nuostatos, kad šiomis programomis įmonėms negali būti teikiama didesnė nei būtina apsauga. Visų pirma, šiomis programomis pažeidėjai neturi būti atleidžiami nuo žalos atlyginimo nukentėjusiesiems.

1.2.4 EESRK pritaria nuostatai, kad teismai, paskirti nagrinėti ieškinių dėl žalos atlyginimo, neturėtų abejoti nacionalinių konkurencijos institucijų arba apeliacinio teismo priimtu galutiniu sprendimu.

1.2.5 Komitetas taip pat pritaria Komisijos pasiūlymams dėl senaties termino pradžios, kuriuose atsižvelgta į nuomonę dėl baltosios knygos pateiktas rekomendacijas, ir remia terminų sustabdymo nuostatas, kai bylos perduodamos nacionalinei konkurencijos institucijai.

1.2.6 EESRK susipažino su solidariosios atsakomybės principu ir baudų neskyrimo programoms taikytina tvarka. Vis dėlto Komitetui kyla klausimų dėl jų praktinio įgyvendinimo, ypač atsižvelgiant į tai, kad sunku nustatyti kiekvienos įmonės atsakomybės lygį.

1.2.7 EESRK mano, kad būtina vengti situacijų, dėl kurių gali būti nepagrįstai praturtėta. Todėl teigiamai vertina 13 straipsnio nuostatas dėl antkainio perkėlimo, kuriomis užtikrinama, kad kompensacija bus sumokėta realiai žalą patyrusiam asmeniui, ir kurios padės labai pagerinti galimybes vartotojams ir mažoms įmonėms gauti kompensaciją už patirtą žalą.

1.2.8 EESRK pritaria Komisijos analizei dėl neteisminių ginčų sprendimų naudos, su sąlyga, kad jie bus gerai parengti, nešališki ir išliks neprivalomi. Be to, mano, kad alternatyvaus ginčų sprendimo mechanizmai gali būti patikimas būdas nukentėjusiesiems spręsti ginčus tik tuo atveju, jei yra veiksmingų teisių gynimo priemonių, visų pirma kolektyviniai ieškiniai.

1.2.9 Būtina suderinti pasiūlymą dėl direktyvos ir Rekomendaciją dėl kolektyvinio teisių gynimo, kadangi abiejuose

dokumentuose numatyta, kad visos valstybės narės turėtų nustatyti nacionalinius kolektyvinio teisių gynimo mechanizmus, visų pirma susijusius su ieškiniiais dėl kompensacijos už žalą.

Šiuo požiūriu Komitetas apgailestauja, kad kolektyvinių ieškinių taikymas konkurencijos srityje – kas turėtų būti veiksminga priemonė vartotojams – atskirtas ir nurodytas neprivalomojo pobūdžio rekomendacijoje, kurioje valstybės narės raginamos parengti kolektyvinio teisių gynimo mechanizmus.

1.3 Rekomendacijos dėl komunikato

1.3.1 EESRK palankiai vertina komunikatą dėl žalos, kurią nukentėjusieji patyrė dėl konkurencijos teisės aktų pažeidimo, dydžio nustatymo.

1.3.2 Komitetas mano, kad teisė gauti kompensaciją už visą dėl antikonkurenciniais veiksmais padarytą žalą yra pagrindinė teisė ir kad ieškinyje dėl žalos atlyginimo naudingai papildoma viešosios valdžios institucijų ir nacionalinių konkurencijos institucijų veiksmus.

1.3.3 Galiausiai Komitetas pritaria Komisijos svarstymams dėl sunkumų įvertinti žalą. Jo manymu, komunikato priede pateiktame praktiniame vadove numatytos gairės turėtų būti naudingos teismams ir šalims ir kartu padės užtikrinti nacionalinio teismo nepriklausomumą esamų nacionalinių taisyklių atžvilgiu.

2. Komisijos pasiūlymai

2.1 Pasiūlymas dėl direktyvos

2.1.1 Po plataus masto konsultacijų⁽²⁾ Europos Komisija 2013 m. birželio 11 d. pateikė Pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės aktų nuostatų pažeidimo, atlyginimo.

2.1.2 Komisijos tikslas – užtikrinti veiksmingą Sutarties 101 ir 102 straipsnių ir nacionalinių konkurencijos įstatymų taikymą, kad visi – vartotojai, įmonės ar valdžios institucijos – turėtų galimybę reikalauti atlyginti žalą, padarytą bet kokio pobūdžio antikonkurenciniais veiksmais.

2.1.3 Komisija pabrėžia būtinybę siekti viešojo ir privačiojo konkurencijos teisės aktų vykdymo užtikrinimo sąveikos ir papildomumo.

⁽²⁾ 2005 m. konsultacijos dėl žaliosios knygos ir 2008 m. – dėl baltosios knygos.

2.1.4 Ji pažymi, kad būtent dėl skirtingų valstybių narių taisyklių šiuo metu kyla daug kliūčių ir teisinis netikrumas, o tai trukdo užtikrinti teisės aktų veiksmingumą ir sklandžiai veikti rinkai.

2.1.5 Siekdama sumažinti valstybėse narėse esančius skirtumus, susijusius su Sutartimi garantuojamomis teisėmis į teisminę apsaugą, ir išspręsti daugelyje valstybių narių veiksmingos kompensavimo nukentėjusiesiems dėl Sutarties 101 ir 102 straipsnių pažeidimo sistemos nebuvimo problemą, Komisija siūlo nustatyti standartus, kurie padėtų:

- sudaryti geresnes galimybes susipažinti su įrodymais atsižvelgiant į baudų neskyrimo procedūrų ir susitarimų ypatumus – uždavinys, kurio svarbą pabrėžia Komisija;
- numatyti, kad nacionalinių konkurencijos institucijų sprendimai dėl pažeidimo savaime būtų pažeidimo nustatymo įrodymas valstybių narių teismams;
- nustatyti senaties taisykles siekiant išvengti atvejų, kai šie terminai baigiasi nukentėjusiesiems neturėjus galimybės pasinaudoti savo teisėmis;
- įtvirtinti įmonių solidarumo principą ir kartu toliau taikyti palankesnes taisykles baudų neskyrimo atveju siekiant išsaugoti teigiamą bendradarbiavimo poveikį;
- nustatyti taisykles dėl atsižvelgimo į antkainio perkėlimą;
- nustatyti paprastąją prezumpciją, susijusią su kartelio padaryta žala;
- skatinti taikyti ginčų sprendimo tarpusavio susitarimu mechanizmus, šiuo etapu numatant sustabdyti senaties terminą.

2.2 Komunikatas

2.2.1 Šiame komunikate nurodoma, kad SESV 101 ir 102 straipsniai yra viešosios politikos dalykas. Jais siekiama užtikrinti, kad vidaus rinkoje nebūtų iškraipyta konkurencija ir būtų nustatytos teisės ir pareigos piliečiams ir įmonėms, kurių apsauga užtikrinama Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija.

2.2.2 Be to, komunikate išsamiai nagrinėjamos problemos, susijusios su žalos dydžio nustatymu konkurencijos byloje, ir

atkreipiamas dėmesys į tai, kad ši atsakomybė tenka nacionaliniams teismams, kurie bent jau gali remtis Komisijos tarnybų parengtu praktiniu vadovu.

2.2.3 Norėdama papildyti savo pasiūlymą dėl direktyvos, Komisija prie jo pridėjo praktinį vadovą dėl žalos dydžio nustatymo.

2.2.4 Šis visiškai informacinio pobūdžio praktinis vadovas nėra privalomas nacionaliniams teismams ar bylos šalims. Jo tikslas – nacionaliniams teismams ir bylos šalims pateikti informaciją apie žalos dydžio nustatymo metodus ir būdus.

3. Bendrosios pastabos dėl pasiūlymo dėl direktyvos

3.1 Savo nuomonėje dėl Baltosios knygos dėl ieškinių atlyginti žalą, patirtą dėl EB antimonopolinių taisyklių pažeidimo, EESRK pabrėžė, kad būtina imtis priemonių siekiant pagerinti teises sąlygas, kuriomis nukentėjusieji nuo antikonkurencinių veiksmų gali pasinaudoti savo teise reikalauti atlyginti patirtą žalą. Todėl Komitetas palankiai vertina pasiūlymą, kuris padės pašalinti nustatytas kliūtis.

3.2 Komitetas mano, kad ieškiniai dėl kompensacijos už žalą turi papildyti valdžios institucijų ir nacionalinių konkurencijos institucijų veiksmus ir kad dėl atgrasomojo pobūdžio jie turės teigiamą poveikio.

3.3 Komitetas mano, kad ieškinys dėl žalos atlyginimo yra pagrindinė nukentėjusiųjų – kuriais gali būti vartotojai ir (arba) įmonės – teisė ir kad ja pasinaudojant turi būti visiškai atlyginta antikonkurenciniais veiksmais padaryta žala.

3.4 Nuo 2001 m. teisė reikalauti atlyginti patirtą žalą patvirtinta keletą kartų: Europos Sąjungos Teisingumo Teismo nurodė, kad kiekvienas asmuo turi teisę prašyti atlyginti tokią žalą⁽³⁾. Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje pripažįstama teisė į veiksmingą teisinę gynybą pažeidus ES teise garantuojamas teises.

3.5 Kaip ir Komisija, Komitetas mano, kad baudų neskyrimo programos padeda nustatyti daug pažeidimų, ir laikosi nuomonės, kad nereikėtų atgrasinti įmonių bendradarbiauti. Vis dėlto jis mano, kad baudų neskyrimo programomis įmonėms neturi būti suteikiama visiška apsauga ir nukentėjusiesiems trukdoma pasinaudoti teise gauti kompensaciją.

3.6 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad pasiūlymas dėl direktyvos papildytas rekomendacija, kurioje valstybės narės raginamos parengti kolektyvinio teisės gynimo mechanizmus, kad jų teisės subjektams būtų veiksmingai užtikrinta teisė į teisingumą. EESRK apgailestauja, kad pasiūlyme nenagrinėjama

⁽³⁾ Byla C-453/99 (Courage ir Créhan) ir sujungtos bylos C-295-298/04 (Manfredi, Cannito, Tricarico ir Murgolo).

kolektyvinio ieškinio procedūra, kuri yra vienintelė priemonė užtikrinti visišką teisės gynimo priemonių veiksmingumą ir kad galimybė teikti kolektyvinį ieškinį nurodoma neprivalomoje rekomendacijoje. EESRK ragina Komisiją reglamentuoti šį klausimą.

3.7 Galiausiai Komitetas pritaria Komisijos svarstymams, kad sunku įvertinti padarytą žalą. Jo manymu, komunikato priede pateiktame praktiniame vadove išdėstytos gairės bus naudingos teismams ir bylų šalims ir kartu paliks tam tikrą laisvę įvertinti šią žalą atsižvelgiant į galiojančias nacionalines taisykles.

4. Konkrečios pastabos dėl pasiūlymo dėl direktyvos

4.1 Galimybė susipažinti su įrodymais

4.1.1 EESRK mano, kad galimybė susipažinti su įrodymais yra labai svarbi bylų nagrinėjimui.

4.1.2 Be to, Komiteto nuomone, galimybę susipažinti su įrodymais būtina numatyti taip, kad nukentėjusieji galėtų gauti svarbios informacijos, kuri jiems reikalinga teikiant ieškinį dėl žalos atlyginimo.

4.1.3 Vis dėlto Komitetas mano, kad šią galimybę turi prižiūrėti teismo institucijos ir kad tokios informacijos atskleidimas turi būti proporcingas siekiant apsaugoti šalių teises.

4.1.4 Kaip ir Direktyvoje 2004/48/EB dėl intelektualinės nuosavybės teisių gynimo⁽⁴⁾, pasiūlyme dėl direktyvos reglamentuojamas įrodymų atskleidimas užtikrinant, kad visose valstybėse narėse bus bent minimalios realios galimybės susipažinti su įrodymais, reikalingais ieškoviui ir (arba) atsakovui įrodyti patirtą žalą ir (arba) apsiginti nuo susijusio kaltinimo.

4.1.5 Šis reglamentavimas gali lemti teisinį netikrumą, kuris kyla dėl teismo sprendimo „Pfeiderer“ byloje⁽⁵⁾. Jame nurodyta, kad tais atvejais, kai nėra ES teisės aktų, reglamentuojančių galimybę susipažinti su informacija, kuri nacionalinėms institucijoms buvo pateikta pagal baudų neskyrimo programą, nacionalinis teismas kiekvienu atveju vadovaudamasis nacionaline teise nustato sąlygas, kuriomis nukentėjusiems dėl konkurencijos teisės aktų pažeidimo leidžiama arba neleidžiama atskleisti su baudų neskyrimo programa susijusius dokumentus.

4.1.6 Galiausiai pasiūlymo dėl direktyvos 6 straipsnyje numatyta visiška apsauga įmonėms, pateikusioms pareiškimus pagal baudų neskyrimo programą ir susitarimo pareiškimus.

4.1.7 Jame taip pat numatyta laikina apsauga (iki procedūros pabaigos) dokumentų, kuriuos šalys parengė konkrečios bylos

nagrinėjimui pagal viešojo vykdymo užtikrinimo procedūrą (pvz., atsakymai į konkurencijos institucijos prašymą pateikti informaciją, prieštaravimo pareiškimai).

4.1.8 EESRK pritaria, kad teismo reikalavimo atskleisti įrodymus nevykdymo, atsisakymo jį vykdyti arba įrodymų sunaikinimo atvejais turi būti taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios sankcijos.

4.1.9 Tai konkrečiai susiję su įmonėmis, kurios buvo viena iš šalių konkurencijos institucijos nagrinėjamoje byloje, susijusioje su veiksmais, dėl kurių pateiktas ieškinys dėl žalos atlyginimo (objektyvus elementas), ir (arba) kurios žinojo arba pagrįstai turėjo žinoti, kad nacionaliniam teismui buvo arba bus paduotas ieškinys dėl žalos atlyginimo.

4.2 Nacionalinių sprendimų poveikis: EESRK pritaria nuostatai, kad teismai, paskirti nagrinėti ieškinius dėl kompensacijos už žalą, neturėtų abejoti nacionalinių konkurencijos institucijų arba apeliacinio teismo priimtu galutiniu sprendimu.

4.3 Senaties terminai

4.3.1 EESRK mano, kad siekiant apsaugoti nukentėjusiųjų teises būtina nustatyti senaties termino skaičiavimo taisykles.

4.3.2 Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymams dėl senaties termino pradžios, kuriuose atsižvelgta į jo nuomonėje dėl baltosios knygos pateiktas rekomendacijas, ir remia terminų sustabdymo nuostatas tais atvejais, kai bylos perduodamos nacionalinei konkurencijos institucijai. Šiomis nuostatomis iš tiesų užtikrinama teisė į veiksmingą teisinę gynybą. Vis dėlto Komitetas mano, kad sustabdymas galėtų būtų pratęstas iki dvejų metų nuo galutinio sprendimo dėl pažeidimo priėmimo datos.

4.4 Atsakomybė

4.4.1 EESRK susipažino su solidarumo principu, kuris negali būti ginčijamas.

4.4.2 Komitetui neaišku, kokios nuostatos būtų taikomos, jei viena įmonių dalyvavo baudų neskyrimo programoje, visų pirma, dėl sunkumo įrodyti, nustatyti kiekvienos iš įmonių atsakomybę ir įvertinti indėlį atsižvelgiant į jų finansines galimybes.

4.5 Antkainio perkėlimas

4.5.1 EESRK palankiai vertina tai, kad pasiūlyme dėl direktyvos numatytos nuostatos dėl su nesąžininga veikla susijusio antkainio perkėlimo. EESRK mano, kad iš tiesų būtina vengti situacijų, dėl kurių gali būti nepagrįstai praturtėta.

⁽⁴⁾ OL L 195, 2004 6 2, p. 16.

⁽⁵⁾ Byla C-360/09.

4.5.2 Komitetas mano, kad 13 straipsnio prezumpcija dėl netiesioginių pirkėjų yra svarbi priemonė užtikrinti, kad kompensacija bus sumokėta realiai žalą patyrusiam asmeniui, ir padės žymiai pagerinti galimybes vartotojams ir mažoms įmonėms gauti kompensaciją už patirtą žalą.

4.5.3 Komitetas pritaria principui, kad kompensacija turi būti skiriama už visą patirtą žalą, kaip tai apibrėžta 2 straipsnyje ir pakartota 14 straipsnyje.

4.6 Žalos dydžio nustatymas

4.6.1 EESRK remia prezumpcijos, susijusios su sudaryto kartelio padaryta žala, principą, kadangi tokia prezumpcija panaikinamos kliūtys gauti kompensaciją už žalą ir kartu išsaugomos pažeidimą padariusios įmonės teisės.

4.6.2 Komitetas mano, kad įrodinėjimo priemonių supaprastinimo turėtų pakakti siekiant, kad nebūtų užkirstas kelias ieškiniams dėl žalos atlyginimo, atsižvelgiant į tai, kad konkurencijos srityje visada sunku pateikti įrodymus.

4.6.3 EESRK teigiamai vertina parengtą ir komunikato priede pateiktą praktinį vadovą, kuriuo šalims užtikrinamas tam tikras saugumas apskaičiuojant žalos dydį.

4.7 Ginčų sprendimas tarpusavio susitarimu

4.7.1 EESRK susipažino su Komisijos analize dėl galimos neteisminių ginčų sprendimų naudos, kadangi jie sudaro galimybę mažiausiomis sąnaudomis priimti teisingą sprendimą, ir remia pasiūlytas nuostatas dėl senaties termino sustabdymo ir tarpusavio susitarimų poveikį ieškiniams, o tai paskatins taikyti šį būdą.

4.7.2 Vis dėlto Komitetas primena, kad remiant šiuos mechanizmus turėtų būti reikalaujama, kad jie būtų gerai parengti, nepriklausomi ir išliktų neprivalomi siekiant joku būdu neapriboti kreipimosi į teismą galimybių.

4.7.3 Be to, Komitetas – kaip jau yra pabrėžęs savo nuomoneje dėl baltosios knygos – mano, kad alternatyvaus ginčų sprendimo mechanizmai gali būti patikimas būdas nukentėjusiems spręsti ginčus tik tuo atveju, jei yra veiksmingų teisių gynimo priemonių, visų pirma kolektyviniai ieškiniai.

4.8 Vertinimas: Komitetas pritaria Komisijos vertinimo politikai siekiant nustatyti patirtį ir, prireikus, imtis būtinų priemonių.

5. Pastabos dėl komunikato

5.1 Nukentėjusysis, reikalaujantis kompensacijos už žalą, patirtą dėl ES konkurencijos taisyklių pažeidimo, susiduria su daugeliu kliūčių, kylančių dėl žalos dydžio nustatymą reglamentuojančių nacionalinių taisyklių ir procedūrų skirtumų.

5.2 Neproporcingos kliūtys ir sunkumai, su kuriais susiduriama konkurencijos bylose nustatant žalos dydį, neturi trukdyti užtikrinti teisę į veiksmingą teisinę gynybą, nors iš tiesų neįmanoma tiksliai nustatyti, kokia būtų buvusi rinkos sąlygų ir dalyvių elgesio raida, jei pažeidimas nebūtų padarytas. Apie tai galima tik daryti prielaidą.

5.3 Be to, EESRK mano, kad praktinis vadovas gali būti naudinga priemonė nacionaliniams teismams, kurių nepriklausomumas išsaugotas, kadangi vadovas yra visiškai informacinio pobūdžio ir nėra teisiškai privalomas.

5.4 Bet kuriuo atveju būtent taikytina teise bus nustatytas žalos dydžio nustatymo metodas atsižvelgiant į konkrečiai bylai būdingas aplinkybes.

5.5 Bylą nagrinėjantis teismas turės atsižvelgti į turimus duomenis ir išteklius – lėšas ir laiką – ir įvertinti jų proporcingumą atsižvelgdamas į nukentėjusiojo prašyme gauti kompensaciją nurodytą vertę.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų
komiteto pirmininkas

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriama programa „Copernicus“ ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 911/2010

(COM(2013) 312 final – 2013/0164 (COD))

(2014/C 67/17)

Pranešėjas **Edgardo Maria IOZIA**

Europos Parlamentas, 2013 m. liepos 1 d., ir Taryba, 2013 m. rugsėjo 6 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl reglamento, kuriuo nustatoma programa „Copernicus“ ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 911/2010

COM(2013) 312 final – 2013/0164 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 2 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 144 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 3 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriama programa „Copernicus“ ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 911/2010, nors jis ir pateiktas metais vėliau, nei buvo numatyta 2011 m. sudarytame optimaliame programos tvarkaraštyje.

1.2 Komitetas ypač džiaugiasi, kad valstybės narės ir Europos Parlamentas parėmė jo tvirtą poziciją, kad į daugiametę finansinę programą būtų įtrauktas GMES programos, kuriai suteiktas naujas pavadinimas „Copernicus“, finansavimas ir sudarytos galimybės veiksmingai ją įgyvendinti nepaisant 2 mlrd. EUR sumažintos pradinės sąmatos. Dėl šio sumažinimo gali kilti grėsmė visai programai. Toks radikalus pozicijos pakeitimas rodo Komisijos lankstumą.

1.3 „Galileo“ ir „Copernicus“ – tai pavyzdinės į projektą „Horizontas 2020“ įtrauktos programos, kurios turi lemiamos reikšmės Europos inovacijų kūrimo ir technologijų vystymosi pajėgumams ir leidžia jai išsaugoti pranašumą kosmoso pramonėje tarptautinių konkurentų atžvilgiu, taip pat padeda sudaryti palankias sąlygas kurti kokybiškas darbo vietas, susijusias su mokslu ir mokslinių tyrimais.

1.4 Likus keletui mėnesių iki palydovų sistemos „Sentinel“ pirmojo palydovo paleidimo, Komitetas rekomenduoja Komisijai aiškiai apibrėžti programos „Copernicus“ valdymą, kuris vis dar nelabai aiškus. EESRK nuomone, du svarbiausi Europos kosmoso politikos subjektai, t. y. Europos kosmoso agentūra

(EKA) ir Europos meteorologinių palydovų eksploatavimo organizacija (EUMETSAT), būtinai turi dalyvauti kosmoso ir meteorologijos programų ir apskritai visos programos valdyme. Komisijos svarstymuose nėra aiškios nuostatos šiuo klausimu. Pasiūlymo dėl reglamento 12 straipsnio 4 ir 5 punktuose vartojama lanksti formuliuotė (gali [...] pavesti) turėtų būti pakeista griežtesne formuliuote (paves).

1.5 Kaip Komitetas jau ne kartą yra pareiškęs, jam susirūpinimą kelia sprendimas taikyti deleguotuosius teisės aktus, kuriais nukrypstama nuo SESV nuostatų dėl delegavimo įgaliojimų vykdymo nustatytą laikotarpį ir dėl neesminių nuostatų. Šie deleguotieji aktai turi būti pagrįsti ir suprantami visiems suinteresuotiems subjektams.

1.6 EESRK rekomenduoja nustatyti išsamias viešųjų pirkimų taisykles, kuriose būtų apibrėžtos įmonių dalyvavimo programoje „Copernicus“ numatytoje veikloje sąlygos. Šiose taisyklėse turėtų būti atsižvelgta į MVĮ poreikius remiantis Smulkiojo verslo akte (SBA) nustatytais išipareigojimais ir Bendrosios rinkos akte (BRA) apibrėžtomis vidaus rinkos raidos prognozėmis. Todėl bus labai svarbu sukurti aiškią ir tvirtą privačiojo sektoriaus investicijų reglamentavimo sistemą.

1.7 EESRK pritaria programos „Copernicus“ ekonominio potencialo vertinimui ir mano, kad jis atitinka strategijos „Europa 2020“ tikslus, taip pat tikisi, kad šis reglamentas bus skubiai priimtas ir nuo 2014 m. sausio mėn. bus galima pradėti

vykdyti daugiametėje finansinėje programoje numatytus veiksmus. Tikisi, kad bus labai sustiprinta parama tolesniems programos „Copernicus“ etapams. Šiuo metu tokia parama aiškiai apibrėžta tiksluose, tačiau nėra jokių nurodymų dėl į reglamentą įtrauktinų priemonių ir dėl konkrečios Komisijos atsakomybės.

1.8 EESRK mano, kad, siekiant įtraukti kuo daugiau įmonių, būtina sukurti platformą, kuri veiksmingai skatintų investicijas, užimtumą ir vystymąsi. Todėl Komitetas laikosi nuomonės, kad būtina suteikti laisvą ir nemokamą prieigą prie turimų duomenų visiems Europos veiklos vykdytojams, ir tvirtai pritaria būtinybei pradėti derybas su trečiosiomis šalimis dėl visiško abipusiškumo su duomenis turinčių šalių įmonėmis sistemos. EESRK mano, kad, jei nebus sudaryti tokie susitarimai, reikėtų numatyti šių šalių įmonėms taikyti prieigą prie programos „Copernicus“ duomenų ribojančių licencijų sistemą. Visom besivystančioms ir ekstremalios padėties šalims turi būti suteikta laisva prieiga prie programos duomenų.

1.9 EESRK pritaria, kad, atsižvelgiant į didelius finansinius įsipareigojimus ir duomenų svarbą, Europos Sąjunga taptų sistemos savininke. Pabrėžia, kad pasiūlyme dėl reglamento nenurodomas tokios nuosavybės valdymo metodas, sąnaudos ir susijusi atsakomybė bei jos perdavimo tvarka. Tikisi, kad šie klausimai bus paaiškinti išsamiau.

1.10 EESRK primygtinai rekomenduoja visoms Europos institucijoms, visų pirma Europos Parlamentui, kuris dar sušauks keletą sesijų iki Parlamento paleidimo dėl būsimų rinkimų, skubiai patvirtinti reglamentą pritariant pasiūlytiems patobulinimams ir leisti tęsti programą „Copernicus“. Laiku nepriėmus reglamento, kyla reali ir konkreti grėsmė, kad programai nebus skirtas finansavimas.

2. Išanga

2.1 Šioje nuomonėje aptariamam pasiūlymu dėl reglamento sukuriama tinkama Europos Žemės stebėsenos programos GMES (Pasaulinė aplinkos ir saugumo stebėsenos sistema) valdymo ir finansavimo sistema naujam 2014 m. prasidėsiančiam praktinės veiklos etapui. Todėl šiuo reglamentu panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 911/2010, kuriuo buvo sukurta GMES programa ir kuris galioja iki 2013 m. pabaigos.

2.2 Be to, šiuo reglamentu GMES programai oficialiai suteiktas naujas pavadinimas „Copernicus“.

2.3 Atsižvelgiant į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 189 straipsnį, naujame Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlyme dėl reglamento nagrinėjami šie klausimai:

1) pavadinimo pakeitimas į „Copernicus“;

2) GMES valdymas praktinės veiklos etapu siekiant suteikti Komisijai galimybę perduoti veiklą keliems veiklos vykdytojams;

3) finansavimas 2014–2020 m.

2.4 Komunikate apibendrinama, kad pagal „Copernicus“ teikiamos šešios paslaugos: jūrų, atmosferos, žemės paviršiaus ir klimato kaitos stebėseną bei pagalbą ekstremalių situacijų atveju ir saugumo klausimais. Naudodama palydovų ir *in situ* jutiklių (pvz., plūdurių, balionų ar oro jutiklių) duomenis „Copernicus“ laiku teikia pridėtinės vertės turinčią tikslią informaciją ir prognozes, kurios yra naudingos, pvz., vykdant žemės ūkio ir žuvininkystės, žemėtvarkos ir miestų planavimo, jūrų transporto srities veiklą, kovą su miško gaisrais, reaguojant į nelaimes ar stebint oro taršą. „Copernicus“ taip pat prisideda prie ekonomikos stabilumo ir augimo, nes esant galimybei visapusiškai ir laisvai naudotis „Copernicus“ stebėsenos duomenimis ir informacijos produktais skatinamas komercinių taikmenų (naudotojų grandies paslaugų) naudojimas daugelyje įvairių sektorių. „Copernicus“ yra viena iš programų, kuri turi būti įgyvendinta pagal pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją „Europa 2020“; ji buvo įtraukta į strategijos „Europa 2020“ pramonės politikos iniciatyvą, nes yra naudinga įvairių sričių Sąjungos politikai“.

2.5 Iki šiol kosmoso komponentui iš viso skirta 3,2 mlrd. EUR, kurių didžiąją dalį (daugiau nei 60 proc.) skyrė EKA, o likusi dalis (beveik 30 proc.) buvo finansuojama ES lėšomis pagal 7-ąją bendrąją programą (toliau – 7BP).

2.6 Dėl didelių sąnaudų atskiros valstybės narės negali prisiimti atsakomybės už kosmoso infrastruktūros praktinės veiklos etapą, kuris apima duomenų naudojimą ir kosmoso infrastruktūros, finansavimą. Šiuo reglamentu ES prisiima atsakomybę už „Copernicus“ (GMES) praktinės veiklos etapą ir jo finansavimą: finansinį paketą sudaro 3 786 mln. EUR (2011 m. kainomis).

2.7 Komunikate „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“ (COM(2011) 500 final, 2011 06 29) Komisija pasiūlė GMES veiklą 2014–2020 m. finansuoti ne pagal daugiametę finansinę programą (DFP).

2.8 EESRK tvirtai pabrėžia, kad nepritaria Komisijos pasiūlymui dėl išorės finansavimo, t. y. sukurti specialų fondą, iš kurio būtų skiriamas programai GMES plėtoti ir užbaigti reikalingas finansavimas⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Žr. OL C 299, 2012 10 14, p. 72.

2.9 Parlamentas savo 2012 m. vasario 16 d. rezoliucijoje P7_TA(2012)0062 pasiūlymą dėl išorės finansavimo atmetė. 2013 m. vasario 7–8 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose dėl DFP numatyta programą finansuoti pagal finansinės programos 1a išlaidų pakategorę, o DFP reglamente nustatyti maksimalų įsipareigojimų lygį – 3 786 mln. EUR (2011 m. kainomis).

2.10 Nacionalinės kosmoso agentūros taip pat turi savo Žemės stebėjimo sistemas. Komisija komunikate teigia, kad joms vis dėlto nepavyko susitarti, kaip bendradarbiauti finansuojant ilgalaikes aplinkos stebėsenos srities veiklos programas. Tokią aplinkos stebėseną tęsti būtina atsižvelgiant į tai, kad valdžios institucijoms, turinčioms priimti su aplinka, saugumu ir klimato kaita susijusius sprendimus, pagrįstus patikima informacija, daromas vis didesnis politinis spaudimas ir į tai, kad reikia laikytis tarptautinių susitarimų.

3. Bendrosios pastabos

3.1 „Copernicus“ (GMES) kosmoso komponentą EKA plėtoja nuo 2005 m. Beveik 2 mlrd. EUR jam skirta iš nepriklausomų šaltinių. ES skyrė papildomą milijardą eurų iš 7-ojoje bendrojoje programoje (toliau – 7BP) kosmoso temai numatytų lėšų ir iš pradinei praktinei veiklai skirtų lėšų, taigi iš viso išleista 3,2 mlrd. EUR, kurie buvo suplanuoti iki 2013 m. pabaigos.

3.2 17 konstatuojamoje dalyje teigiama, kad atsižvelgiant į programos mastą, programos įgyvendinimo užduotis reikėtų perduoti subjektams, turintiems tinkamų techninių ir profesinių pajėgumų; šie subjektai nurodyti kitoje (18) konstatuojamoje dalyje. Taigi sėkmingam praktinės veiklos etapui užtikrinti būtina pagal šį reglamentą sudarant valdymo sutartis atsižvelgti į realius Europos palydovų ir jų duomenų naudojimo sektoriaus pajėgumus. 18 konstatuojamoje dalyje nepaminti du pagrindiniai subjektai, turintys projektavimo, veiklos vykdymo ir valdymo pajėgumų europiniame palydovų sektoriuje – EKA ir EUMETSAT.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Kai kurios valstybės narės priklauso dviem didelėms organizacijoms kosmoso sektoriaus organizacijoms EKA ir EUMETSAT. 4 mlrd. EUR biudžetą ir 2 250 darbuotojų turinti EKA (2011 m. duomenimis) sukūrė ir pradėjo eksploatuoti nemažą skaičių aplinkos stebėsenos palydovų (pvz., ERS, ENVISAT, CRYOSAT, SMOS, GOCE, SWARM), taip sukūrė Europos meteorologinius palydovus *Meteosat*, *Meteosat Second Generation* ir *Met-OP*. Be to, EKA archyvuoja ir sklaidžia duomenis, gautus trečiosioms šalims vykdant misijas (angl. *third party Missions*). EUMETSAT, Europos meteorologinių palydovų eksploatavimo organizacija, turinti apie 300 mln. EUR biudžetą ir 280 darbuotojų (2011 m. duomenimis), vykdo konkrečią meteorologinių duomenų apdorojimo ir sklaidos veiklą.

4.2 Be šių dviejų didelių organizacijų, yra kitos Europos Sąjungos agentūros, dalyvaujančios Europos kosmoso politikoje. Jos nurodytos toliau pateikiamoje lentelėje (2).

Agentūra	Pagrindinės veiklos sritys	Biudžetas ir darbuotojai
Europos GNSS agentūra (GSA)	Valdo Europos palydovinės navigacijos programas (pvz., „Galileo“)	5,4 mln. (2009 m. duomenimis) – 50 darbuotojų
Europos Sąjungos palydovų centras (EUSC)	Teikia pagalbą ES palydovinių vaizdų analizėms	16 mln. (2011 m. duomenimis) – 100 darbuotojų
Europos aplinkos agentūra (EEA)	Integruoja aplinkos klausimus į ekonomikos politikos sritis	41 mln. (2012 m. duomenimis) – 220 darbuotojų
Europos jūrų saugumo agentūra (EMSA)	Teikia techninę ir mokslinę pagalbą rengiant ES teisės aktus, susijusius su jūrų saugumu, saugia laivyba ir jūrų užterštumu	54 mln. (2010 m. duomenimis) – 200 darbuotojų
FRONTEX	Koordinuoja valstybių narių su sienų saugumu susijusią veiklą	22 mln. (+13 mln. rezervas) – 170 darbuotojų
Europos gynybos agentūra (EDA)	Bendradarbiavimas gynybos pajėgumų ir ginkluotės srityje	31 mln. (2010 m. duomenimis) – 100 darbuotojų
Europos mokslinių tyrimų taryba (ERC)	7BP, remia Europos mokslinius tyrimus ir kompetenciją	32 mln. (2009 m. duomenimis) – 220 darbuotojų
Mokslinių tyrimų vykdomoji įstaiga (REA)	Mokslinių tyrimų vykdomoji įstaiga (REA)	31 mln. (2009 m. duomenimis) – 349 darbuotojai

4.3 Pirmiau nurodyti skaičiai leidžia įvertinti bendrus Europos Sąjungos agentūrų, EKA ir EUMETSAT veiklos pajėgumus palydovų sektoriuje. Vertindama programos reikalavimus, Komisija privalo atsižvelgti į visus turimus išteklius ir profesinius pajėgumus.

4.4 18 konstatuojamoje dalyje EKA ir EUMETSAT nėra aiškiai nurodytos tarp subjektų, atsakingų už programos „Copernicus“ įgyvendinimą. Atsižvelgiant į 12 straipsnį šiuos subjektus reikėtų įrašyti į minėtą konstatuojamąją dalį.

4.5 Pasiūlymo dėl reglamento 12 straipsnio 4 ir 5 punktuose vartojama lanksti formuluočių (gali [...] pavesti) turėtų būti pakeista griežtesne formuluočių (paves).

(2) Šaltinis: PACT-European Affair.

4.6 Komisija 2 straipsnio 1 dalies b punkte ir 4 dalies b punkte vienais iš pagrindinių programos „Copernicus“ tikslų nurodo ekonomikos augimą ir užimtumą.

4.7 EESRK pritaria šiai pozicijai, tačiau prašo numatyti konkrečias ir tinkamas iniciatyvas šiems tikslams įgyvendinti. Visų pirma, numatyti praktines priemones, kurios lems tolesnės gamybinės veiklos pridėtinę vertę. Sklaidos priemonės, kuriomis skatinama įvairiai taikyti sistemos teikiamus duomenis ir informuoti apie programos „Copernicus“ potencialą yra labai svarbios ir turi būti įtrauktos į reglamentą aiškiai nurodant veiksmus, kurių turi būti imtasi šiems tikslams pasiekti.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos vaistų agentūrai mokėtinų farmakologinio budrumo veiklos, susijusios su žmonėms skirtais vaistais, rinkliavų

(COM(2013) 472 final – 2013/0222 (COD))

(2014/C 67/18)

Pranešėja **Renate HEINISCH**

Taryba, 2013 m. liepos 12 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. liepos 1 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 168 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos vaistų agentūrai mokėtinų farmakologinio budrumo veiklos, susijusios su žmonėms skirtais vaistais, rinkliavų

COM(2013) 472 final – 2013/0222 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 2 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 144 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 7 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina Komisijos pasiūlymą, kuris yra svarbus indėlis toliau gerinant vaistų saugumą ir vertinimo procedūrų skaidrumą. Komitetas ypač palankiai vertina patobulinimus, kurie, palyginti su pirmuoju projektu, buvo atlikti, ir tarp jų numatytas specialias taisykles MVĮ.

1.2 Komitetas remia principą, pagal kurį rinkodaros leidimo turėtojui nereikės du kartus mokėti rinkliavos už tą pačią farmakologinio budrumo veiklą. Jis ragina Komisiją užtikrinti, kad tuo pat metu, kai bus įvedamos naujos rinkliavos, būtų panaikintos nacionalinės už tą pačią veiklą mokėtinos rinkliavos.

1.3 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymus, susijusius su periodiškai atnaujinamų saugumo protokolų ir poregistracinių saugumo tyrimų vertinimais. Vis dėlto Komitetas ragina Komisiją dar labiau sumažinti rinkliavas už vaistus, kurių saugumo charakteristikos yra gerai žinomos.

1.4 EESRK mano, kad ES masto vertinimo procedūrų taikymas remiantis farmakologinio budrumo duomenimis (angl. *referrals*) yra valdžios užduotis, kuri turėtų būti finansuojama ne tik iš rinkodaros leidimų turėtojų mokamų rinkliavų. Tokių vertinimo procedūrų vykdymas yra svarbi ne tik kompetentingų nacionalinio, bet ir Sąjungos lygmens institucijų užduotis, todėl, Komiteto nuomone, ši veikla turėtų būti finansuojama Europos Sąjungos lėšomis, taip užtikrinant nepriklausomą vertinimą.

1.5 EESRK palankiai vertina pasiūlymą, kad Europos vaistų agentūra kartą per metus iš rinkodaros leidimo turėtojų turėtų gauti nustatyto dydžio rinkliavą už farmakologinio budrumo veiklą. Vis dėlto Komitetas pažymi, kad šiuo metu farmakologinio budrumo veikla dar nevykdoma arba vykdoma ribotai. Todėl Komitetas siūlo, kol nebus teikiamos tokios paslaugos, nustatyto dydžio rinkliavų netaikyti.

1.6 Komitetas palankiai vertina Komisijos pasiūlymą, mokėtinas rinkliavas kuo teisingiau paskirstyti visiems susijusiems rinkodaros leidimo turėtojams. EESRK siūlo, dar kartą apsvaistyti siūlomą „vienetų, kuriems taikoma rinkliava“ metodą.

2. Įžanga

2.1 Geros sveikatos išsaugojimas arba atstatymas daugumai piliečių yra didelė vertybė, o daugeliui gal net ir didžiausia.

2.2 Vaistai, kaip ir sveikatos priežiūros specialistų konsultacijos bei gydymas, yra labai svarbūs norint išsaugoti arba atstatyti sveikatą. Būdami Europos Sąjungos piliečiais pacientai pagrįstai tikisi optimalaus gydymo veiksmingais ir saugiais vaistais visose valstybėse narėse. Kokios bebūtų vaistams taikomos taisyklės, pacientų interesai turi būti svarbiausi.

2.3 Vartojamų vaistų keliama rizika turi būti kiek įmanoma pašalinta arba sumažinta – saugumas turi užimti svarbiausią vietą. Tam reikalingas pakankamas priešregistracinis patikrinimas, taip pat nuolatinė stebėseną poregistraciniu laikotarpiu. Už šią farmakologiniu budrumu vadinamą veiklą atsakingi visi dalyviai, tiek rinkodaros leidimo turėtojai, tiek sveikatos priežiūros specialistai, tiek pacientai, tiek ir kompetentingos valstybių narių institucijos bei apskritai Europos Sąjunga.

2.4 Pacientai iš vaistų, kuriais leidžiama prekiauti daugelyje valstybių narių, tikisi, kad visoje Europoje buvo priimti vienodi su jais susiję sprendimai ir buvo remtasi patikimu moksliniu pagrindu, ir apie juos informuojama vienodai ir suprantamai. Koordinuojant mokslinį vertinimą ir vienodą komunikaciją pagrindinis vaidmuo tenka Europos vaistų agentūrai (EMA) ir jos specializuotiems organams.

2.5 Kad EMA galėtų atlikti šias svarbias užduotis, ją reikia tinkamai finansuoti. Šiuo metu EMA negali gauti rinkliavos už daugelį veiklos sričių, kurios yra susijusios su farmakologiniu budrumu. Šiuo Komisijos pasiūlymu tokia galimybė jai suteikiama.

2.6 Nustatant aplinkybes, dėl kurių atsiranda prievolė mokėti rinkliavą, reikia pasirūpinti, kad vaistų gamintojai atitinkamai finansaiškai prisidėtų prie jiems reikalingų paslaugų.

2.7 Vaistų gamintojų mokėtina suma turi būti nustatyta taip, kad ir ateityje pacientai visoje Europos Sąjungoje galėtų gauti visus vaistus, t. y. nustatyta rinkliava negali kelti pavojaus produktų rinkodarai dėl ekonominių priežasčių ir dėl to sumažinti galimybes, kad pacientai bus tinkamai gydomi.

2.8 Pacientai tikisi, kad ES masto farmakologinio budrumo duomenų vertinimo procedūros yra atliekamos tik remiantis mokslinėmis išvadomis ir nepriklausomai nuo vaistų gamintojų mokamų rinkliavų.

3. Bendrosios aplinkybės

3.1 Komitetas ne kartą savo ankstesnėse nuomonėse pabrėžė konkurencingos ir novatoriškos Europos vaistų pramonės svarbą. Paskutiniuosius 50 metų ji buvo viena iš šiuolaikinių pramonės šakų, kuriai būdingas aukščiausio technologinio išsivystymo ir inovacijų diegimo lygis. Visoje Europoje šioje srityje dirba šimtai tūkstančių, daugiausia aukštos kvalifikacijos darbuotojų ir sukuriama didelė vertė.

3.2 Tačiau vaistų poveikis gali būti ne tik teigiamas – jie taip pat gali sukelti šalutinį nepageidaujamą poveikį, susijusį su vaistų vartojimu bei gydymo vaistais klaidomis, įskaitant netinkamą vaisto vartojimą ir (arba) piktnaudžiavimą juo.

3.3 Todėl vaistų vartojimas yra susijęs su didele atsakomybe ir reikalauja didelio dėmesio, nes svarbu užtikrinti piliečių sveikatą, visų pirma atsižvelgiant į tai, kad naujų vaistų šalutinį poveikį dažnai galima nustatyti tik po registracijos, taigi ir po to, kai jie pateikiami rinkai.

3.4 Remiantis 2010 m. gruodžio 15 d. paskelbta iš dalies pakeistais Direktyva 2001/83/EB ir Reglamentu (EB) Nr. 726/2004, Europos vaistų agentūrai buvo perduotos naujos su farmakologiniu budrumu susijusios užduotys, tarp jų ES masto farmakologinio budrumo procedūros, specializuotoje literatūroje pateiktų atvejų vertinimas, IT priemonių tobulinimas bei išsamesnis visuomenės informavimas. Be to, farmakologinio budrumo teisės aktuose numatyta, kad šiai agentūrai reikėtų suteikti galimybę šią veiklą finansuoti iš rinkodaros leidimo turėtojų mokėtinų rinkliavų. Todėl turi būti nustatytos naujų kategorijų rinkliavos konkrečioms naujoms agentūros užduotims finansuoti.

3.5 Minėtuose atnaujintuose farmakologinio budrumo teisės aktuose nustatyta, kad ši veikla bus finansuojama rinkodaros leidimo turėtojų mokamomis rinkliavomis. Šios rinkliavos turės būti susijusios su ES lygmens farmakologinio budrumo veikla, visų pirma ES masto vertinimo procedūromis. Šioms procedūroms priskiriamos ir valstybių narių kompetentingų institucijų pranešėjų atliekami moksliniai vertinimai. Minėtos rinkliavos nėra skirtos valstybių narių kompetentingų institucijų nacionalinio lygmens farmakologinio budrumo veiklos išlaidoms padengti. Valstybės narės gali toliau rinkti nacionalinio lygmens veiklos rinkliavas, tačiau jos neturėtų dubliuotis su šiuo teisės akto pasiūlymu nustatomomis rinkliavomis.

4. Apibrėžtys

4.1 Remiantis Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) apibrėžtimi, **farmakologinis budrumas** yra vaistų keliamos rizikos analizė ir prevencija, veikla, skirta išaiškinti, įvertinti ir suprasti šalutinį poveikį ir kitas su vaistais susijusias problemas, ir jų išvengti, rizikos valdymas, gydymo klaidų prevencija, informacijos apie vaistus teikimas ir racionalaus gydymo naudojant vaistus skatinimas.

4.2 Sąvoka **šalutinis poveikis** reiškia gydymo metu naudojant tam tikrą vaistą daromą nepageidaujamą neigiamą poveikį.

4.3 Periodiškai atnaujinamas saugumo protokolai (angl. *Periodic Safety Update Report* (PSUR)) – tai išsamių duomenų apie vaisto ar keletą vaistų rūšių keliamą riziką ir teikiamą naudą santrauka, apimanti ilgesnį, paprastai trijų metų, laikotarpį, kurią rinkodaros leidimo turėtojas turi pateikti šalių, kurių leidimus jis turi, kompetentingoms institucijoms.

4.4 ES masto farmakologinio budrumo duomenų įvertinimo procedūra (angl. **Referral**) yra Europos lygmens reguliavimo procedūra skirtingoms mokslinėms pozicijoms suderinti arba abejonoms dėl vaistų rinkodaros leidimų pašalinti.

4.5 Poregistracinis saugumo vertinimas (angl. **Post-Authorisation Safety Study – PASS**) yra mokslinis tyrimas vaistų saugumui užtikrinti. Jis gali būti atliekamas savarankiškai inicijuojant rinkodaros leidimo turėtoji arba kompetentingos institucijos reikalavimu po to, kai buvo suteiktas rinkodaros leidimas. Svarbiausi tokių tyrimų tikslai – nustatyti jau žinomo šalutinio poveikio dažnumą įprastomis sąlygomis, identifikuoti retai pasitaikantį, iki šiol nežinomą šalutinį poveikį, kuris dėl nedidelio atvejų skaičiaus atliekant klinikinius tyrimus nebuvo nustatytas, ir ištirti galimą riziką, kylančią tam tikroms pacientų grupėms (pavyzdžiui, labai seniems žmonėms, nėščiosioms, pacientams su sutrikusia kepenų veikla ir kt.) vaistą vartojant kiekvieną dieną.

4.6 **EudraVigilance** (Europos Sąjungos vaistų reguliavimo institucijos **Pharmacovigilance**) yra informacinis tinklas ir valdymo sistema, kuri yra pagrindinė Europos vaistų agentūros teikiama paslauga siekiant užtikrinti saugesnį vaistų naudojimą Europos ekonominėje erdvėje. EudraVigilance ypač remia pranešimų apie šalutinį poveikį teikimą elektroninėmis priemonėmis prieš suteikiant vaisto rinkodaros leidimą ir po to (taip pat įtartinus atvejus), sisteminių jų rinkimą, taip pat ankstyvą vaisto keliamos rizikos atpažinimą ir atitinkamas priemones rizikai sumažinti.

4.7 *Extended EudraVigilance Medicinal Product Dictionary (xEVMPD)* yra išplėstas 2011 m. liepos mėn. nutraukto EVMPD vaistų sąrašo variantas. Atitinkami rinkodaros leidimo turėtojai į jį teikia informaciją, susijusią su produktu, be kita ko, su produkto pavadinimu, rinkodaros leidimo turėtoju ir jo farmakologinio budrumo sistema, rinkodaros leidimo pobūdžiu ir statusu, farmacine forma ir stiprumu, vartojimu būdu ir taikymo sritimi, taip pat veikliosiomis ir pagalbinėmis medžiagomis, apie visus Europos ekonominėje erdvėje prekiauti leidžiamus vaistus. ES vaistų sąrašas turėjo būti visiškai užbaigtas iki 2012 m. liepos 2 d., tačiau šiuo metu naudojimasis juo yra ribotas.

4.8 **Vienetas, kuriam taikoma rinkliava**, reiškia kiekvieną atskirą įrašą Reglamento (EB) Nr. 726/2004 57 straipsnio 1 dalies l) punkte nurodytoje duomenų bazėje (xEVMPD), remiantis minėto reglamento 57 straipsnio 2 dalyje nurodyto visų Sąjungoje leidžiamų žmonėms skirtų vaistų sąrašo informacija.

5. Teisinis pagrindas

5.1 Pasiūlymas grindžiamas SESV 114 straipsniu ir 168 straipsnio 4 dalies c punktu. Jis remiasi SESV 114 straipsniu, nes vaistus reglamentuojančių nacionalinių teisės, reglamentavimo ir administracinių nuostatų skirtumai trukdo Sąjungos vidaus prekybai ir todėl turi tiesioginės įtakos vidaus rinkos veikimui.

5.2 Be to, siūlomas reglamentas grindžiamas SESV 168 straipsnio 4 dalies c punktu, nes juo siekiama nustatyti aukštus vaistų kokybės ir saugumo standartus.

6. Subsidiarumo ir proporcingumo principai

6.1 EMA yra decentralizuota, Reglamentu (ES) Nr. 726/2004 įsteigta Europos agentūra, tad dėl jos finansavimo ir rinkliavų mokėjimo sprendžiama ES lygmeniu. Naujais farmakologinio budrumo teisės aktais nustatomas teisinis pagrindas agentūrai rinkti farmakologinio budrumo rinkliavas. Taigi tik Sąjunga gali agentūrai suteikti teisę rinkti šias rinkliavas. Pateiktas pasiūlymas dėl reglamento taikomas tik ES lygmeniu vykdomai farmakologinio budrumo veiklai, kurioje dalyvauja agentūra. Nacionalinio lygmens farmakologinio budrumo veikla nepriklauso ES kompetencijai ir valstybės narės gali toliau rinkti atitinkamas nacionalines rinkliavas.

6.2 Komisijos nuomone pasiūlymas atitinka proporcingumo principą, nes juo nenustatomos priemonės, viršijančios bendram tikslui pasiekti reikalingas priemones; bendras tikslas – rinkti rinkliavas, kad būtų galima tinkamai įgyvendinti nuo 2012 m. liepos mėn. galiojančius farmakologinio budrumo reikalavimus.

7. Bendrosios pastabos

7.1 EESRK pripažįsta svarbų ir teigiamą vaistų vaidmenį užtikrinant piliečių gyvenimo kokybę ir visuomet rėmė iniciatyvas, kuriomis siekiama gerinti vaistų saugumą, nes tai yra svarbus sveikatos apsaugos veiksnys.

7.2 EESRK vertina Komisijos pastangas nauja redakcija išdėstyti Direktyvą 2001/83/EB ir Reglamentą (ES) Nr. 726/2004 ir tokiu būdu pagerinti teisės aktuose numatytas farmakologinio budrumo sąlygas ir pacientų bei vaistų gamintojų labui jas supaprastinti. Tai yra svarus Komisijos indėlis toliau įgyvendinant ir plėtojant bendrąją rinką tokioje sudėtingoje ir svarbioje srityje kaip vaistų sektorius.

7.3 Komitetas taip pat pripažįsta svarbų EMA indėlį koordinuojant mokslu grindžiamas ir vienodos informacijos apie vaistų keliamą riziką teikimą Europos Sąjungos pacientams.

7.4 EESRK remia Komisijos pasiūlymo siekį EMA suteikti galimybę už farmakologinio budrumo srityje teikiamas paslaugas rinkti atitinkamas rinkliavas.

8. Konkretios pastabos

8.1 EESRK iš principo palankiai vertina 4 ir 5 straipsniuose išdėstytas aplinkybes, dėl kurių atsiranda prievolė mokėti rinkliavą. Tiek 4 straipsnyje minimiems periodiškai atnaujinamiems saugumo protokolams, tiek ir 5 straipsnyje nurodytiems poregistraciniams tyrimams, kurie yra itin svarbūs norint anksti atpažinti riziką, žvelgiant iš pacientų perspektyvos, besąlygiškai pritariama.

8.2 Komitetas tikisi, kad vaistams, kurių saugumo charakteristikos gerai žinomos, rengiant periodiškai atnaujinamus protokolus ar atliekant poregistracinius tyrimus turės būti pateikti ne tokie išsamūs dokumentai kaip naujų novatoriškų vaistų atveju. Galiausiai tikimasi, kad EMA ir susijusių pranešėjų darbo sąnaudos apdorojant ir tikrinant informaciją bus mažesnės nei naujų novatoriškų vaistų atveju. Komitetas ragina Komisiją vaistams, kurių saugumo charakteristikos gerai žinomos, numatyti dar labiau sumažinti rinkliavas, susijusias su 4 ir 5 straipsniuose nurodytais dokumentais.

8.3 Vis dėlto Komitetas mano, kad Komisijos pasiūlymo 6 straipsnyje nurodytos rinkliavos už farmakologinio budrumo duomenų įvertinimo procedūras yra netikslingos. EESRK nuomone, tokios vertinimo procedūros veikiau turėtų būti atliekamos nepriklausomai nuo vaistų pramonės mokamų rinkliavų ir tik vadovaujantis pacientų interesais. Išlaidos turėtų būti dengiamos iš Sąjungos biudžeto.

8.4 EESRK iš principo remia ir 7 straipsnyje siūlomą nustatyto dydžio metinę rinkliavą. Tačiau Komitetas tikisi, kad ši rinkliava bus pradėta taikyti tik tada, kai įmonės, kurios privalo mokėti rinkliavą, galės visa apimtimi naudotis iš rinkliavų finansuojamos EMA farmakologinio budrumo paslaugomis. Komiteto nuomone, rinkliavos susiejimas su vienetu, už kurį reikia mokėti rinkliavą, yra netikslingas.

8.5 Be to, EESRK palankiai vertina mažoms ir labai mažoms įmonėms numatytą mažesnę rinkliavą arba šios rinkliavos netaikymą.

8.6 Už siūlomą nustatyto dydžio metinę rinkliavą EMA šiuo metu dar negali teikti ją visiškai atitinkančią paslaugą, todėl šiuo metu tokia rinkliava dar nėra visiškai pagrįsta. Todėl Komitetas siūlo, kol nebus teikiamos tokios paslaugos, nustatyto dydžio rinkliavos netaikyti. Datą, nuo kurios galima gauti paslaugas, remiantis Reglamento (ES) Nr. 1235/2010 24 straipsnio 2 dalies 3 pastraipa, gali patvirtinti agentūros valdančioji taryba. Minėtame straipsnyje nurodyta, kad „Agentūros Valdančioji taryba, vadovaudamasi nepriklausomo audito ataskaita, kurioje atsižvelgiama į Farmakologinio budrumo rizikos vertinimo komiteto rekomendaciją, patvirtina ir paskelbia, nuo kada Eudravigilance duomenų bazė pilnai atlieka savo funkciją <...>“.

8.7 „Vieneto, kuriam taikoma rinkliava“ atveju gali, pavyzdžiui, atsitikti taip, kad dėl skirtingų nacionalinių aplinkybių, toks pat rinkodaros leidimas vienoje šalyje į rinką pateikiamas skirtingomis kalbomis ir apie šį rinkodaros leidimą duomenų bazėje bus padaryta keletas įrašų. Farmakologinio budrumo veikla daugiausia vykdoma remiantis veikliąja medžiaga, o ne „vienetu, kuriam taikoma rinkliava“, tad ir turėtų būti atitinkamai atlyginama. Todėl Komitetas rekomenduoja, kad vienetas, kuriam taikoma rinkliava, būtų grindžiamas Europos procedūriniu numeriu. Nacionaliniai rinkodaros leidimai neturėtų būti skaičiuojami keletą kartų.

, Briuselis 2013 m. spalio 16 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visiškai elektroniniai viešieji pirkimai viešajam administravimui modernizuoti“

(COM(2013) 453 final)

(2014/C 67/19)

Pranešėjas **Paulo BARROS VALE**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 314 straipsniu, 2013 m. birželio 26 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visiškai elektroniniai viešieji pirkimai viešajam administravimui modernizuoti“

COM(2013) 453 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 2 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 147 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 2 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) jau anksčiau yra pareiškęs, kad pritaria sparčiam visiškai elektroninių⁽¹⁾ viešųjų pirkimų įdiegimui⁽²⁾, ir šioje nuomonėje dar kartą pasisako už visuotinę šios optimaliai išteklius leidžiančios panaudoti praktikos taikymą.

1.2 Visiškai elektroniniai viešieji pirkimai turėtų būti laikomi viešojo administravimo modernizavimo priemone, nes šios praktikos griežtumas ir skaidrumas padidina viešojo administravimo efektyvumą.

1.3 Be to, įmonėms, visų pirma mažosioms ir vidutinėms (MVI), bus lengviau pasinaudoti naujomis, atviresnės ir skaidresnės rinkos teikiamomis galimybėmis.

1.4 Vis dėlto Komitetui susirūpinimą kelia iki šiol pasiekti menki rezultatai, kurie gali sutrukdyti įgyvendinti pradinį tikslą – iki 2016 m. visiškai pereiti prie elektroninių viešųjų pirkimų.

1.5 Nerimą kelia šioje srityje pastebima valstybių narių iniciatyvumo stoka ir jų nuolatinis nenoras imtis naujos praktikos, nors jos nauda viešojo administravimo institucijoms ir ekonominės veiklos vykdytojams yra gerai žinoma. Šiuo klausimu Komisija turės ir toliau stengtis įtikinti, kad atitinkami subjektai pereitų prie elektroninių viešųjų pirkimų visuose etapuose, tiek diegdami visiškai elektroninių viešųjų pirkimų sistemą į savo darbo tvarką, tiek ir priimdami atitinkamus teisės aktus bei skleidami gerąją praktiką. Todėl Komitetas palankiai vertina Komisijos parengtus ir pateiktus elektroninių viešųjų pirkimų sprendimus, kad suinteresuotos valstybės narės galėtų jais pasinaudoti.

1.6 Viešųjų pirkimų sistema labai suskaidyta: joje vienu metu taikoma daugybė sprendimų ir platformų, kurių didžioji dalis buvo sukurti nenumatant tarpusavio sąveikos galimybių. Kadangi nėra strateginių gairių ir netgi valstybių narių noro įdiegti bendrus visuotinės prieigos sprendimus, nacionaliniams ir tarptautiniams ekonominės veiklos vykdytojams sunku dalyvauti viešuosiuose pirkimuose ir atitinkamai daroma žala laisvai konkurencijai. Komisijai teks atlikti savo standartizavimo funkciją: suderinti reikiamus techninius reikalavimus remiantis jau atliktais, paramos ir visuotinio pritarimo, visų pirma pagal projektą „Europos e. viešieji pirkimai internetu“ (PEPPOL), sulaukusiais darbais. Suderinimas yra svarbus teigiamas pokytis siekiant demokratinti rinką, kurioje norima skaidrumo ir prieinamumo, kad viešosios lėšos būtų tikslingai panaudojamos.

1.7 EESRK taip pat mano, kad siūlomi sprendimai turi būti prieinami visiems, nekiltų kalbinių kliūčių ir būtų užtikrinta galimybė su jais susipažinti neįgaliesiems. Be to, svarbu, kad naujų platformų kūrimo arba jau esamų platformų pritaikymo bei jų techninės priežiūros sąnaudos išliktų nedidelės. Todėl šioje srityje ypatingai svarbi standartizacija.

⁽¹⁾ OL C 11, 2013 1 15, p. 44.

⁽²⁾ Visiškai elektroniniai viešieji pirkimai vykdomi, kai pirkdamos prekes ir paslaugas viešojo sektoriaus organizacijos naudojasi elektroninėmis ryšių ir sandorių tvarkymo priemonėmis visuose viešojo pirkimo etapuose iki sutarties sudarymo (elektroninis pranešimo skelbimas, prieiga prie pirkimo dokumentų, pasiūlymų teikimas, pasiūlymų vertinimas ir sutarties pasirašymas) ir po sutarties sudarymo (užsakyimas, sąskaitų faktūrų išrašymas ir mokėjimas).

1.8 Viešuosiuose pirkimuose vis dar sunku dalyvauti MVĮ, neturinčioms pakankamo veiklos masto ir žmogiškųjų bei finansinių išteklių. EESRK pakartoja savo poziciją, kad viešųjų pirkimų srityje ES teisės aktuose reikėtų remti MVĮ ir sudaryti joms galimybes įvykdyti būtinus kapitalo ir patirties reikalavimus, visų pirma jungtis į konsorciumus arba kurti laikinas bendras įmones⁽³⁾.

1.9 Šiuo metu svarstomas pasiūlymas dėl direktyvos dėl e. sąskaitų faktūrų naudojimo vykdant viešuosius pirkimus yra svarbus papildomas žingsnis siekiant užbaigti visiškai elektroninių viešųjų pirkimų ciklą. Sąskaitos faktūros turinio standartizavimas, sudarysiantis sąlygas tarpusavio sąveikai, turės didelių privalumų. Vis dėlto EESRK mano, kad, nepaisant teikiamos naudos, numatyti e. sąskaitų faktūrų įvedimo ir visiško perėjimo prie jų terminai yra pernelyg ilgi. Nuolatinės technologinės raidos laikais standartizavimo veiksmy reikia imtis nedelsiant ir juos reikia palankiai vertinti, kitaip bus įdiegti pasenę sprendimai.

1.10 Nors Komisijos finansavimas elektroninių viešųjų pirkimų infrastruktūros vystymui visoje Europoje remiantis Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP) programa, savaime suprantama, yra teigiamas dalykas, tačiau Tarybos drastiškai sumažintos šiai iniciatyvai skirtų lėšų sumos verčia abejoti jos perspektyvumu. EESRK apgailestauja dėl šių lėšų sumažinimo, kuris stipriai pakeis Komisijos skatinamus bendros svarbos projektus, visų pirma įgyvendinamus paramos elektroninių viešųjų pirkimų vystymui ir įdiegimui srityje.

1.11 EESRK pabrėžia, kad šioje, kaip ir visose kitose srityse, kuriose būna pokyčių, ypatingai svarbu mokyti žmones. Be to, teigiamai vertina galimybę finansuoti mokymo programas iš 2014–2020 m. laikotarpio struktūrinių fondų. Tačiau negalima pamiršti ir viešojo sektoriaus darbuotojų mokymo: labai svarbu jiems sudaryti sąlygas įgyti naujų techninių gebėjimų ir supažindinti su nauja skaitmenine darbo aplinka.

1.12 EESRK, pasinaudodamas proga, primygtinai prašo Tarybos paraginti valstybes nares praktiškai įgyvendinti Komisijos ir patariamųjų institucijų parengtuose šios srityje dokumentuose išdėstytas mintis, kad būtų sustiprintas atlikto darbo poveikis.

2. Svarbiausios dokumento nuostatos

2.1 Nagrinėjamame komunikate apžvelgiama visiškai elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimo padėtis ir pasiekta pažanga taikant komunikate „Elektroninių viešųjų pirkimų strategija“⁽⁴⁾ nurodytas priemones.

2.2 Viešųjų pirkimų reforma, viešojo administravimo skaitmeninimas, administracinės naštos mažinimas ir didesnis skaidrumas yra augimo skatinimo veiksniai, o viešojo administravimo modernizavimas įvardytas kaip vienas iš penkių 2012 ir 2013 m. Komisijos metinių augimo apžvalgų prioritetų. Viešosios išlaidos prekėms, darbams ir paslaugoms sudaro 19 proc. ES BVP (2011 m. duomenimis). Atsižvelgiant į tai svarbu vykdyti viešųjų pirkimų tvarkos reformą siekiant sumažinti viešąsias išlaidas ir atlaisvinti didelius išteklius, kuriuos būtų galima investuoti į ekonomikos augimo skatinimą.

2.3 Viešųjų pirkimų tvarkos reforma ir visiškai elektroninių viešųjų pirkimų modelio įvedimas taip pat suteikia galimybę diegti inovacijas viešojo administravimo organizacinėje struktūroje, taigi padidinti skaidrumą ir darbo drausmę ir taip prisidėti prie strategijoje „Europa 2020“ išdėstytų tvaraus augimo tikslų įgyvendinimo.

2.4 Šiuo metu beveik visos MVĮ naudoja internetu: 2012 m. tik 4,6 proc. MVĮ neturėjo prieigos prie interneto⁽⁵⁾. Taigi, dauguma MVĮ yra techniškai pasirengusios visiškai elektroniniams viešiesiems pirkimams. Be to, šalių, kuriose e. viešieji pirkimai – įprasta praktika, patirtis yra teigiama. Vis dėlto reikia ypatingą dėmesį skirti elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo skatinimui ir nebrangiai kainuojančių bei lengvų naudoti elektroninių viešųjų pirkimų procedūrų įvedimui.

2.5 Nepaisant visuotinio naudojimosi internetu, e. viešieji pirkimai tebėra pradinėje rengimo stadijoje: Komisija pasiūlė nustatyti, kad jie taptų privalomi iki 2016 m. vidurio. Kol kas elektroninių pasiūlymų teikimo naudojimo lygis išlieka labai žemas (maždaug 10 proc.) ir daugelyje valstybių narių elektroninis pasiūlymų teikimas yra savanoriškas, išskyrus Portugaliją, kur jis paskelbtas privalomu virš tam tikros ribos. Kai kuriais atvejais elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimas virš tam tikrų ribų jau yra vykdomas, tačiau apskaičiuota, kad tik 12 proc. įmonių naudoja elektroninėmis priemonėmis siūsdamos sąskaitas faktūras valdžios institucijoms arba gaudamos sąskaitas faktūras iš jų.

2.6 Tolesnės veiklos kryptis – standartizuoti elektroninius viešuosius pirkimus, siekti, kad elektroninių sąskaitų naudojimas vykdant viešuosius pirkimus taptų taisykle, o ne išimtimi, skatinti valstybes nares parengti nacionalines strategijas dėl elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo ir elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo ir dalytis geriausiaja praktika.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas primena savo poziciją, kad viešųjų pirkimų srityje svarbu persvarstyti teisinę sistemą, kuri leistų suskaitmeninti procedūras ir laipsniškai pereiti prie privalomų

⁽³⁾ OL C 11, 2013 1 15, p. 44.

⁽⁴⁾ COM(2012) 179 final.

⁽⁵⁾ 2013 m. Eurostato duomenimis.

elektroninių viešųjų pirkimų. Tenka konstatuoti, kad pasiekta pažanga turėjo nepageidaujamo poveikio, kaip rodo elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo rezultatai.

3.2 Padidėjo elektroninių viešųjų pirkimų rinkos susiskaidymas, nes valstybės narės nusprendė veikti pavieniui, todėl buvo įdiegti skirtingi sprendimai ir platformos, kurie dėl strateginės vizijos trūkumo, buvo sukurti nenumatant jų tarpusavio sąveikos galimybių, o tai yra esminė visuotinės prieigos sąlyga. Jeigu vietos lygmeniu buvo užregistruotas didesnis viešųjų pirkimų konkursų dalyvių skaičius, o tai yra geresnių galimybių dalyvauti viešuosiuose pirkimuose sudarymo ženklas, to negalima pasakyti apie dalyvavimą tarpvalstybiniuose viešųjų pirkimų konkursuose, į kuriuos MVĮ sunku patekti ne tik dėl techninių, bet ir dėl ekonominių priežasčių: dalyvauti tarpvalstybiniuose viešųjų pirkimų konkursuose MVĮ gali tik susijungusios į konsorciumus, todėl tokią išeitį galima ir reikia skelbti ir skatinti nacionaliniu lygmeniu.

3.3 EESRK tarpusavio sąveikos klausimą laiko ypatingai svarbiu ir ragina šioje srityje imtis ryžtingesnių veiksmų. Jis remia jau pradėtus standartizavimo darbus ir mano, kad reikia pasinaudoti patirtimi, sukaupta šalyse, kur ši sistema yra labiau išvystyta.

3.4 Visiškai elektroniniai viešieji pirkimai yra svarbi priemonė siekiant užtikrinti didesnę drausmę ir skaidrumą šiame su visais piliečiais susijusiam sektoriuje, kuris turi tapti pavyzdiniu ir nustatyti sąžiningumo ir principingumo standartus.

3.5 Galima būtų tikėtis šių privalumų:

- kova su mokestiniu sukčiavimu ir mokesčių slėpimu,
- veiksmingiau veikianti rinka, nes tiek perkančiajai organizacijai, tiek ir sutarties vykdytojui skirtingais sutarties etapais labai sumažėtų veiklos ir galimybių sąnaudos,
- teigiamas poveikis aplinkai, nes dokumentai bus suskaitmeninti, todėl sumažės suvartojamo popieriaus kiekis ir neatsiejamas dokumentų siuntimo ekologinis pėdsakas,
- trumpesni sutarties sudarymo ir mokėjimų terminai,
- lengviau kontroliuojamas procesas,
- vidaus rinkos integracija ir vystymas,
- galimybė viešuosiuose pirkimuose dalyvauti nacionalinėms ir tarptautinėms MVĮ, nes sumažinami sunkumai, susiję su

atstumu iki konkurso vykdymo vietos, ir taip sudaromos geresnės sąlygos dalyvauti nacionaliniuose ir tarpvalstybiniuose konkursuose,

- mažesnės neteisingo formų užpildymo galimybės ir mažesnė rizika būti pašalintam iš konkurso dėl dokumentų neatitikties, nes pasiūlymai siunčiami naudojant elektronines ir iš anksto tvirtinamas formas,
- platformos, galinčios suinteresuotiems tiekėjams siųsti pranešimus apie paskelbtus konkursus,
- galimybė modernizuoti viešąjį administravimą, o tai grandine reakcija paskatins kitų procedūrų skaitmeninimą ir sumažins administracinę naštą,
- mažesnės sąnaudos, siejamos su ketinimo sudaryti sutartį deklaracijomis,
- galimybės technologines ir ryšių paslaugas teikiančioms įmonėms,
- naujų funkcijų kūrimas viešojo administravimo institucijų tarnautojams ir įmonių darbuotojams.

3.6 Galimi trūkumai:

- didelės elektroninių konkursų organizavimo platformų kūrimo ir techninės priežiūros sąnaudos, o tai reikalauja tikrai reikia didelių investicijų, tačiau jos atneša daug didesnės naudos,
- potencialiai didelės programinės įrangos ar netgi techninės įrangos pritaikymo sąnaudos tų šalių, kurios jau yra investavusios į atitinkamas platformas, viešojo administravimo institucijoms ir ekonominės veiklos vykdytojams,
- elektroninėse platformose esančių duomenų apsauga,
- priklausomybė nuo trečiųjų šalių, pavyzdžiui, telekomunikacijų tinklo operatorių ir konkursų organizavimo platformų administratorių, teikiamų paslaugų,
- tikimybė, kad padaugėjus taisyklių dėl būtinų veiksmų konkurso metu (pasiūlymų pateikimas, dokumentų pateikimas, užpildytinos formos) gali padaugėti procedūrinių pažeidimų, kurie bus pagrindas konkurso laimėjimą arba sutarties sudarymą paskelbti negaliojančiu.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Šiuo metu svarstomas pasiūlymas dėl direktyvos dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo vykdant viešuosius pirkimus, kurioje bus įteisintas elektroninių sąskaitų faktūrų europinis standartas, yra teigiamas žingsnis siekiant įdiegti visiškai elektroninius viešuosius pirkimus, nors elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo ir teikimo praktika dar yra tik ankstyvojoje stadijoje. Sąskaitoje faktūroje pateikiamos informacijos standartizavimas sudarys palankias sąlygas siekiamai tarpvalstybinei tarpusavio sąveikai. Vis dėlto Komitetas mano, kad numatyti terminai yra pernelyg ilgi, neatitinka tikslo užtikrinti greitą visuotinių elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimą vykdant viešuosius pirkimus ir ši praktika sukels „domino efektą“ kitoms rinkoms.

4.2 Be to, pasiūlymui trūksta ryžtingumo, nes jame tik apsiribojama draudimu viešosioms institucijoms atsisakyti priimti pagal europinį standartą parengtus dokumentus.

4.3 Atsižvelgiant į dideles valstybių narių investicijas į infrastruktūrą, pageidautina skubiai baigti standartizavimą siekiant užtikrinti jau atliktų investicijų rentabilumą ir vengti naujų investicijų, kurios po kiek laiko neatitiks naujų standartų.

4.4 Komisija igalios Europos standartizacijos komitetą (CEN) atlikti standartizavimo darbus. EESRK laikosi nuomonės, kad ši veikla turi būti grindžiama CEN atlikto darbo rezultatais praktiniame seminare „Verslo sąveikos sąsajos viešuosiuose pirkimuose Europoje“ (angl. *Business Interoperability Interfaces*), kuriame buvo parengti „sąveikių standartų profiliai“, ir patirtimi įgyvendinant projektą „Europos e. viešieji pirkimai internetu“ (PEPPOL), kuriame buvo apibrėžti tarpusavio sąveikos sprendimai, būtini prisijungimui prie valstybėse narėse jau veikiančių platformų.

4.5 Dabartinėmis ribotų finansinių išteklių sąlygomis Komitetas palankiai vertina Komisijos planą, t. y. visiškai elektroninius viešuosius pirkimus leidžiančios vykdyti infrastruktūros kūrimą finansuoti ir remti pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP) programą⁽⁶⁾. Tačiau, atsižvelgiant į aplinkybes ir skiriamų lėšų sumažinimą nuo 9,2 mlrd. EUR iki vos 1 mlrd. EUR, Komitetas rekomenduoja skirstant šiuos menkus išteklius nepamiršti investicijų į elektroninių viešųjų pirkimų priemonių kūrimą.

4.6 Kadangi visiškai elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimo sėkmė nėra vien tik Komisijos atsakomybė, reikia priminti valstybėms narėms jų vaidmenį užtikrinant, kad ši praktika taptų realybe. Komisija turėtų ne tik rodyti pavyzdį pradedama

pati vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus, bet ir įgyvendinti savo standartizavimo funkciją bei padėti valstybėms narėms skleisti gerąją praktiką ir skatinti parengti nacionalines strategijas, skirtas visiems prieinamų viešųjų pirkimų sistemų, kurioms būdinga tarpusavio sąveika ir visuotinė prieiga, nustatymui. Kitas svarbus Komisijos vaidmens aspektas – leisti laisvai naudotis turimais atvirosios programinės įrangos sprendimais.

4.7 Komisija paskelbė apie pradedamą tyrimą, kurio tikslas – nustatyti veiksmingiausias Europoje elektroninių viešųjų pirkimų ir elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo strategijas siekiant padėti valstybėms narėms pačioms išivertinti savo politiką. Gerosios praktikos sklaida yra svarbi ir reikalinga. Jau atlikta keletas tyrimų ir paskelbti jų rezultatai, pavyzdžiui, ekspertų grupės dėl elektroninių viešųjų pirkimų rekomendacijos, ataskaita „Geroji e. viešųjų pirkimų patirtis“ (nors šie tyrimai nepriklausomi, juose prieita prie panašių išvadų) ir projekto PEPPOL galutinė ataskaita. Kiekviena šalis turi savo specifiką ir joms visoms reikia pagalbos rengiant strategijas, tačiau šiuo tikslu nereikia rengti dar vieno tyrimo (jį jau yra begalė), – tenka pripažinti, kad tokie veiksmai gali duoti priešingų rezultatų ar netgi pasirodyti visiškai nenaudingi.

4.8 Komitetas teigiamai vertina Komisijos pastangas skatinti kurti ir naudoti elektroninius sertifikatus taikant bendrovės virtualių dokumentų sistemą, sukurtą įgyvendinant projektą PEPPOL; tokiu būdu ekonominės veiklos vykdytojai galėtų pateikti reikiamus dokumentus bet kuriai Europos perkančiajai organizacijai, taip pat juos aiškinti ir priimti.

4.9 Teigiamai vertinamas ir siekis nacionaliniu lygmeniu kontroliuoti su viešaisiais pirkimais susijusias išlaidas ir susijusius veiklos rodiklius. Šioje srityje kaip pavyzdį norėtume paminėti Portugalijos portalą „Base“⁽⁷⁾, kuriame jau galima kontroliuoti su viešaisiais pirkimais susijusias išlaidas ir gauti įvairių statistinių duomenų.

4.10 Komitetas palankiai vertina galimybę 2014–2020 m. laikotarpio struktūrinių fondų lėšas panaudoti įmonėms skirtų mokymo programų kūrimui finansuoti ir primygtinai teigia, kad pagalba ypač reikalinga MVĮ. Tačiau nevertėtų pamiršti ir viešojo sektoriaus įstaigų tarnautojų mokymo ir to, kad reikia rengti mokymo programas, kuriomis būtų skatinamas skaitmeninių ir mažiau kainuojančių naujų metodų veiksmingas taikymas. Nemažiau svarbi ir galimybė finansuoti infrastruktūrą, kuri būtų orientuota ne vien tik į viešojo administravimo institucijas, bet ir į ekonominės veiklos vykdytojus.

⁽⁶⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 116–119.

⁽⁷⁾ www.base.gov.pt

4.11 Kaip jau minėta, Komitetas mano, kad tarpusavio sąveikos ir visuotinės prieigos klausimas yra ypatingai svarbus, ir teigiamai vertina Komisijos paskelbtus elektroninių viešųjų pirkimų sistemos reglamentavimo pagrindinius principus. Komitetas ne tik išreiškia susirūpinimą dėl lengvos prieigos sudarymo tarpvalstybiniais tiekėjams ir MVI, bet ir primygtinai ragina atsižvelgti į kalbines kliūtis ir neįgaliems asmenims kylančius prieigos sunkumus ir šiuo klausimu primena nediskriminavimo dėl negalios taisykles, išdėstytas Europos Sąjungos pagrindinių teisių deklaracijos 21 straipsnyje ir Europos Sąjungos ratifikuotoje Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje.

Briuselis, 2013 m. spalio 16 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su slėginės įrangos tiekimu rinkai, suderinimo (nauja redakcija)

(COM(2013) 471 final – 2013/0221 (COD))

(2014/C 67/20)

Vienintelis pranešėjas **Antonello PEZZINI**

Europos Parlamentas, 2013 m. liepos 4 d., ir Taryba, 2013 m. liepos 16 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su slėginės įrangos tiekimu rinkai, suderinimo

COM(2013) 471 final – 2013/0221 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 2 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 142 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 2 susilaukčius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) teigiamai vertina Komisijos atliktą darbą, susijusį su Europos teisės aktų dėl slėginės įrangos priderinimu prie tarptautiniu lygmeniu vykstančių pokyčių ir prie naujosios vidaus teisės aktų sistemos siekiant padidinti rinkos efektyvumą ir veiksmingumą ir supaprastinti procedūras nustatant esminius saugos reikalavimus, kuriuos slėginė įranga turi atitikti, kad galėtų būti teikiama vidaus rinkai.

1.2 Komitetas pritaria sprendimui šį suderinimą atlikti pasirenkant teisėkūros išdėstymo nauja redakcija metodą, t. y. „naujo teisės akto priėmimą, kai tame pačiame tekste inkorporuojami ir ankstesnio teisės akto esminiai pakeitimai“, taip priderinti Slėginių įrenginių direktyvą (97/23/EB) prie naujosios teisės aktų sistemos.

1.3 EESRK dar kartą primena, kad svarbu visapusiškai laikytis laisvo saugių ir reikalavimus atitinkančių prekių judėjimo principo, kad vienoje valstybėje narėje teisėtai parduodamus gaminius būtų galima be kliūčių parduoti visoje ES teritorijoje ir užtikrinti visišką gaminių atsekamumą ir suderintą, veiksmingą ir efektyvią rinkos stebėseną.

1.4 Komiteto nuomone, visos naujoje slėginių įrenginių direktyvoje numatytos prievolės ir procedūros turi būti taikomos laikantis proporcingumo principo sertifikavimo procedūrų ir sąnaudų požiūriu, visų pirma turint omenyje mažąsias įmones, neserijinius ar mažais kiekiais gaminamus produktus.

1.5 EESRK taip pat mano, kad svarbu vykdyti veiksmingesnę ir bendrą rinkos stebėseną, labiau suvienodinti paskelbtųjų atitikties vertinimo įstaigų, kurios turi atitikti privalomus ir aukštus kriterijus bei gauti paramą mokymams, kompetencijos lygi.

1.6 Būtina stebėti, kaip taikoma naujoji slėginių įrenginių direktyva, taip pat nepriklausomi ekspertai turėtų kas dvejus metus parengti ataskaitą ir ją pateikti Tarybai ir Europos Parlamentui.

1.7 Komiteto nuomone, reikėtų didesnę dėmesį skirti RAPEX sistemos surinktiems rodikliams, kurie padeda stebėti į rinką patenkančių reikalavimų neatitinkančių produktų mažėjimą ir pagerinti paskelbtųjų įstaigų atliekamų atitikties vertinimo paslaugų kokybę.

1.8 Komisijai suteikti naujosios direktyvos įgyvendinimo įgaliojimų taikymo sritis turi būti aiški ir skaidri, visų pirma turi būti laikomasi reikalavimo informuoti ir, kai reikia, konsultuotis su Parlamentu, Taryba ir valstybėmis narėmis.

2. Svarbiausi slėginės įrangos pardavimo aspektai

2.1 Teisės aktų suderinimas ir slėginė įranga

2.1.1 Prekyba vartotojų gaminiiais Sąjungos rinkoje 2008–2010 m. sudarė apie vieną mlrd. EUR, o suderintų ES sektorių – tiek vartotojų gaminių, tiek profesionaliam naudojimui skirtų gaminių – vertė siekė daugiau nei 2 100 mlrd. EUR.

2.1.2 Laisvas saugių ir reikalavimus atitinkančių prekių judėjimas yra vienas pagrindinių ES principų, o rinkos stebėseną yra viena svarbiausių vartotojų ir naudotojų apsaugos priemonių, kuria užtikrinama, kad į rinką nepatektų pavojingi ir reikalavimų neatitinkantys gaminiai.

2.1.3 Direktyva 97/23/EB dėl slėginių įrenginių (toliau – **Slėginių įrenginių direktyva**) labai svarbi siekiant:

— užtikrinti veiksmingą ir efektyvų sektoriaus vidaus rinkos veikimą,

— panaikinti kliūtis prekybai,

— užtikrinti aukštą gaminių saugos lygį.

2.1.4 Komitetas teigiamai įvertino teisės aktų sistemos priderinimą prie naujų prekių pardavimo vidaus rinkoje ⁽¹⁾ taisyklių priimančias prekes reglamentuojančių dokumentų rinkinį, kurį sudaro Reglamentas (EB) Nr. 765/2008 ⁽²⁾ dėl akreditavimo ir rinkos priežiūros (toliau – **NTAS reglamentas**) ir Sprendimas 768/2008/EB, kuriuo nustatoma bendroji gaminių pardavimo sistema (toliau – **NTAS sprendimas**). Komitetas yra pateikęs nuomonę, kurioje teigiamai vertinamas šis dokumentų rinkinys ⁽³⁾.

2.1.5 Komisija taip pat ketina priderinti Direktyvą 97/23/EB prie 2008 m. gruodžio 16 d. Reglamento (EB) Nr. 1272/2008 (toliau – **KŽP reglamentas**) dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklinimo ir pakavimo ⁽⁴⁾ pagal jame numatytą naują klasifikavimą siekiant atsižvelgti į slėgio keliamą pavojų, susijusį su pavojingomis takiosiomis medžiagomis.

2.2 Priderinimas prie naujosios teisės aktų sistemos ir teisinis nuoseklumas

2.2.1 Apskritai visi sektoriaus ekonominės veiklos vykdytojai neatitikimo Slėginių įrenginių direktyvos reikalavimams problemą vertina kaip veiksnį, darantį neigiamą įtaką taisyklių besilaikančių įmonių konkurencingumui.

2.2.2 Turima omenyje nesąžininga konkurencija, kurią didžiąja dalimi lemia rinkos priežiūros mechanizmų trūkumai

ir neveiksmingumas: neveiksmingas trečiųjų šalių gaminių atsekamumas, paskelbtųjų įstaigų kompetencijos trūkumas ⁽⁵⁾, išskaitant tiesioginį NTAS sprendimo netaikymą.

2.2.3 Be to, poveikio vertinimai parodė, kad ekonominės veiklos vykdytojams kyla sunkumų dėl vis sudėtingesnės reglamentavimo aplinkos.

2.2.4 Vis dažniau tam pačiam gaminiui tuo pat metu taikomi keli teisės aktai, pavyzdžiui, KŽP reglamento dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklinimo ir pakavimo atveju: juo nustatytos naujos pavojingumo klasės ir kategorijos, kurios tik iš dalies atitinka naudojamas pagal dabartines nuostatas, kurios bus taikomos sektoriuje nuo 2015 m. birželio 1 d.

2.2.5 EESRK savo nuomonėje ⁽⁶⁾ dėl NTAS reglamento ir sprendimo jau yra pabrėžęs, kad „saugių ir kokybiškų gaminių pardavimo reikalavimų sugriežtinimas ir atnaujinimas yra labai svarbūs vartotojams, įmonėms ir Europos piliečiams“.

2.2.6 Į tai atsižvelgdamas EESRK teigiamai vertina Slėginių įrenginių direktyvos pritaikymą prie NTAS sprendimo siekiant užtikrinti didžiausią teisinį aiškumą pasirenkant teisėkūros išdėstymo naują redakcija metodą, t. y. „naujo teisės akto priėmimą, kai tame pačiame tekste inkorporuojami ir ankstesnio teisės akto esminiai pakeitimai. Naujasis teisės aktas pakeičia ir panaikina ankstesnįjį aktą ⁽⁷⁾“.

2.2.7 Komitetas taip pat palankiai vertina Direktyvos 97/23/EB priderinimą prie KŽP reglamento siekiant užtikrinti teisinį nuoseklumą, visų pirma, susijusį su slėginės įrangos klasifikavimu remiantis joje esančia taktąja medžiaga, nes nuo 2015 m. birželio 1 d. bus panaikinta Direktyva 67/548/EEB. Dėl šio priderinimo visoje ES bus įgyvendinama Jungtinėse Tautose (JT) tarptautiniu lygiu patvirtinta pasaulinė suderintoji cheminių medžiagų klasifikavimo ir ženklinimo sistema.

2.3 Ekonominės veiklos vykdytojų prievolės ir atsekamumo reikalavimai

2.3.1 Komitetas mano, kad ypač svarbūs gaminių atsekamumo reikalavimai ir ekonominės veiklos vykdytojų prievolės, visų pirma:

— importuotojai, įgaliotieji atstovai ir platintojai privalo tikrinti, ar gaminiai pažymėti „CE“ ženklu, ar pateikiami reikiami dokumentai ir atsekamumo informacija,

⁽¹⁾ OL C 120, 2008 5 16, p. 1.

⁽²⁾ OL L 218, 2008 8 13, p. 30; OL C 120, 2008 5 16, p. 1.

⁽³⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 105.

⁽⁴⁾ OL L 353, 2008 12 31, p. 1.

⁽⁵⁾ Paskelbtosios įstaigos – įstaigos, kurias valstybės narės yra paskelbusios Komisijai, atsakingos už atitikties vertinimą, atliekančios bandymus su gaminiiais, juos tikrina ir tvirtina atitiktį.

⁽⁶⁾ OL C 120, 2008 5 16, p. 1.

⁽⁷⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 105.

- gamintojai privalo teikti instrukcijas ir saugos informaciją vartotojams ir kitiems naudotojams lengvai suprantama kalba,
- užtikrinti atsekamumą visoje platinimo – gamintojai, igalio-tieji atstovai ir importuotojai – grandinėje,
- kiekvienas ekonominės veiklos vykdytojas privalo valdžios institucijoms nurodyti ekonominės veiklos vykdytojus, kurie jiems arba kuriems jie patiekė gaminį.

2.3.2 Turi būti visiškai užtikrintas visos į rinka patenkančios slėginės įrangos atsekamumas laikantis proporcingumo principo sertifikavimo procedūrų ir sąnaudų požiūriu, visų pirma turint omenyje mažąsias įmones, nesorijinius ar mažais kiekiais gami-namus produktus.

2.3.3 Taip pat svarbu vykdyti veiksmingesnę rinkos stebė-seną ir labiau suvienodinti paskelbtųjų atitikties vertinimo įstaigų kompetencijos lygį jas įpareigojant laikytis atitinkamų privalomų reikalavimų siekiant visiško jų veiklos nešališkumo ir veiksmingumo visoje Sąjungoje ir vienodų konkurencijos sąlygų visiems gamintojams.

2.3.4 Rodikliai, kuriais remiantis galima sumažinti į rinką patenkančių, tačiau reikalavimų neatitinkančių gaminių skaičių ir pagerinti vertinimo paslaugų kokybę, turi būti grindžiami RAPEX sistemos teikiama informacija ir apsaugos sąlygos paskelbimo procedūromis, nustatytomis vadovaujantis direktyva ir NANDO duomenų baze ⁽⁸⁾.

2.3.5 Komitetas mano, kad, naująją direktyvos redakcija suteikiant Komisijai įgyvendinimo įgaliojimus atsižvelgiant į 2011 m. vasario 16 d. Reglamentą (ES) Nr. 182/2011, turi

būti visiškai laikomasi reikalavimo informuoti Tarybą ir Europos Parlamentą ir, kai reikia, valstybes nares.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas teigiamai vertina 1997 m. slėginių įrenginių direktyvos naują redakciją ir Komisijos atliktą darbą, susijusį su Europos teisės aktų dėl slėginės įrangos priderinimu prie tarp-tautiniu lygmeniu vykstančių pokyčių ir prie naujosios teisės aktų sistemos.

3.2 EESRK dar kartą primena, kad svarbu visapusiškai laikytis laisvo saugių ir reikalavimus atitinkančių prekių judėjimo prin-cipo, kad vienoje valstybėje narėje teisėtai parduodamus gami-nius būtų galima be kliūčių parduoti visoje ES teritorijoje užtik-rinant visišką gaminių atsekamumą ir suderintą, veiksmingą ir efektyvią rinkos stebėseną.

3.3 Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas proporcingumo sertifikavimo procedūrų ir sąnaudų proporcingumui, visų pirma turint omenyje mažąsias įmones, nesorijinius ar mažais kiekiais gami-namus produktus. EESRK mano, kad peržiūrint teisės aktą, kaip ir šio pasiūlymo atveju, turėtų būti ne tik pateikti poveikio vertinimai ir surengtos konsultacijos, bet ir parengtas išsamus poveikio MVĮ vertinimo dokumentas.

3.4 Tikslu vykdyti veiksmingesnę bendrą rinkos stebėseną ir užtikrinti vienodesnę paskelbtųjų atitikties vertinimo įstaigų kompetencijos lygį turėtų būti siekiama ne tik taikant nuobaudų skyrimo mechanizmus, bet, ir visų pirma, remiant tikslinio mokymo iniciatyvas Europos lygmeniu.

3.5 Būtina reguliariai tikrinti, kaip taikomas naujos redakcijos teisės aktas ir Sąjungos institucijoms, ir teikti periodines ataskai-tas, kurios turi būti rengiamos remiantis RAPEX duomenimis apie rinkoje prekiaujamos slėginės įrangos atitikimo pažeidimus ir saugumo reikalavimo nesilaikymą.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

⁽⁸⁾ Žr. <http://ec.europa.eu/enterprise/newapproach/nando/>.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo prie Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio pritaikoma keletas teisės aktų, kuriuose numatytas reguliavimo procedūros su tikrinimu naudojimas

(COM(2013) 451 final – 2013/0218 (COD))

ir pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo prie Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio pritaikoma keletas teisingumo srities teisės aktų, kuriuose numatytas reguliavimo procedūros su tikrinimu naudojimas

(COM(2013) 452 final – 2013/0220 (COD))

(2014/C 67/21)

Pagrindinis pranešėjas **Jorge PEGADO LIZ**

Europos Sąjungos Taryba, 2013 m. rugsėjo 16 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. liepos 4 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 33 straipsniu, 43 straipsnio 2 dalimi, 53 straipsnio 1 dalimi, 62 straipsniu, 64 straipsnio 2 dalimi, 91 straipsniu, 100 straipsnio 2 dalimi, 114 straipsniu, 153 straipsnio 2 dalies b punktu, 168 straipsnio 4 dalies b punktu, 172 straipsniu, 192 straipsnio 1 dalimi, 207 straipsniu ir 338 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo prie Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio pritaikoma keletas teisės aktų, kuriuose numatytas reguliavimo procedūros su tikrinimu naudojimas

COM(2013) 451 final – 2013/0218 (COD).

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 81 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. liepos 4 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo prie Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio pritaikoma keletas teisingumo srities teisės aktų, kuriuose numatytas reguliavimo procedūros su tikrinimu naudojimas

COM(2013) 452 final – 2013/0220 (COD).

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16-17 d., pagrindiniu pranešėju paskyrė Jorge Pegado Liz ir priėmė šią nuomonę 110 narių balsavus už ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Dviejų 2013 m. birželio 27 d. pasiūlymų dėl reglamentų (COM(2013) 451 final ir COM(2013) 452 final), dėl kurių Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) prašoma pateikti nuomonę, tikslas – prie naujosios deleguotųjų aktų sistemos vienu metu priderinti 165 teisės aktus, kuriems anksčiau buvo taikoma reguliavimo procedūra su tikrinimu.

1.2 Tai atliekama Europos Parlamento prašymu ir remiant Tarybai siekiant ankstesnę komiteto procedūros praktiką suderinti su SESV 290 straipsnyje numatyta delegavimo procedūra.

1.3 EESRK remia Komisijos iniciatyvą, kadangi ji būtina Sąjungos teisės šaltinių saugumui užtikrinti ir atitinka supaprastinimo ir veiksmingumo tikslą.

1.4 EESRK primena neseniai priimtą savo išsamią ataskaitą dėl delegavimo procedūros ir rekomenduoja ją atsižvelgti siekiant geriau suprasti šią nuomonę.

1.5 Dėl šio vienu metu vykdomo 165 dvylikos skirtingų sričių teisės aktų (reglamentų, direktyvų, sprendimų) suderinimo kyla teisinio ir praktinio pobūdžio klausimų.

1.6 Vis dar neaiškūs tam tikri delegavimo procedūros aspektai. Pavyzdžiui, reikia apibrėžti sąvoką „neesminės nuostatos“. Be to, reikėtų atlikti išsamų mechanizmo veikimo vertinimą.

1.7 Kelete pasiūlymų dėl reglamento yra nuostatų, kuriose klaidingai aiškinamos pagrindiniai teisės aktais apibrėžtos sistemos ir netgi numatyta įgaliojimus vykdyti neterminuotą laikotarpį arba nustatyti labai trumpi terminai Parlamento ir Tarybos vykdomai kontrolei.

1.8 Atsižvelgdamas į šias bendrąsias ir konkrečias nuostatas EESRK rekomenduoja Komisijai vienu metu derinant dokumentus labiau atsižvelgti į tam tikrų pagrindinių teisės aktų ypatumus.

1.9 EESRK taip pat rekomenduoja Tarybai ir Parlamentui būti ypač budriems ir atidžiai įvertinti visus su šiuo suderinimo procesu susijusius aktus.

2. Įžanga

2.1 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojusioje Lisabonos sutartyje atskiriama Komisijai suteikta teisė priimti bendro pobūdžio įstatymo galios neturinčius teisės aktus, papildančius ar iš dalies keičiančius neesmines įstatymo galią turinčio teisės akto nuostatas, numatyta SESV 290 straipsnyje (delegavimo procedūra), ir teisė priimti įgyvendinimo aktus, numatyta SESV 291 straipsnyje (įgyvendinimo procedūra).

2.2 Šie du įgaliojimai grindžiami skirtingomis teisinėmis sistemomis.

2.2.1 Įgaliojimų delegavimo įgyvendinimas numatytas teisiškai neprivalomuose dokumentuose:

— Komisijos komunikate Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio įgyvendinimo ⁽¹⁾;

— Komisijos, Europos Parlamento ir Tarybos bendrame susitarime dėl deleguotųjų aktų (angl. *common understanding on delegated acts*);

— 2012 m. gegužės 10 d. sprendimu iš dalies pakeistų Europos Parlamento darbo tvarkos taisyklių 87a ir 88 straipsniuose ⁽²⁾.

2.2.1.1 Komitetas neseniai priėmė išsamų informacinį pranešimą dėl delegavimo procedūros, su kuriuo labai rekomenduojama susipažinti siekiant geriau suprasti šią nuomonę ⁽³⁾.

⁽¹⁾ COM (2009) 673 final, 2009 12 9.

⁽²⁾ Dok. A7-0072/2012.

⁽³⁾ CESE 248/2013, Informacinis pranešimas „Geresnis reglamentavimas. Įgyvendinimo ir deleguotieji aktai“ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.int-opinions&itemCode=24245>

2.2.2 Tuo tarpu SESV 291 straipsnyje numatyti įgyvendinimo įgaliojimai reglamentuojami teisiškai privalomais teisės aktais:

— Reglamentu 182/2011 ⁽⁴⁾ (toliau – „Reglamentas dėl komiteto procedūros“), kuriame numatyta patarimoji procedūra ir nagrinėjimo procedūra;

— Sprendimu 1999/468/EB ⁽⁵⁾ (toliau – „Sprendimas dėl komiteto procedūros“), kuris iš dalies pakeistas 2006 m. siekiant sustiprinti Europos Parlamento ir Tarybos kontrolę, pagal kurią numatyta reguliavimo procedūra su tikrinimu.

2.2.3 Reguliavimo procedūra su tikrinimu taikoma priimant įgyvendinimo priemones, kuriomis iš dalies keičiami neesminiai teisės akto elementai. Tokia Sprendimo dėl komiteto procedūros 5a straipsnyje numatyta nuostata ⁽⁶⁾ beveik nesiskiria nuo deleguotųjų aktų apibrėžties. Taigi, deleguotasis aktas, kaip jis apibrėžtas SESV 290 straipsnyje – tai beveik įstatymo galią turintis Komisijos priimtas teisės aktas, papildantis ar iš dalies keičiantis „neesmines teisėkūros procedūra priimto teisės akto nuostatas.“

2.2.4 Dėl šio panašumo 2009–2014 m. ir toliau laikinai galioja Sprendimo dėl komiteto procedūros 5a straipsnis ir reguliavimo procedūra su tikrinimu, kadangi Komisija siekia pasinaudoti šiuo konkrečiu laikotarpiu ir pritaikyti galiojančias reguliavimo procedūros su tikrinimu nuostatas prie deleguotųjų aktų sistemos.

2.2.5 Taigi Europos Parlamento prašymu ⁽⁷⁾ Komisija, remiama Tarybos, pradėjo keletą reglamentų, direktyvų ir sprendimų suderinimo procesą ⁽⁸⁾.

Pasiūlymų dėl *omnibus* reglamentų, dėl kurių Komitetas gavo prašymą pateikti nuomonę, tikslas – vienu metu suderinti dokumentus.

3. Komisijos pasiūlymai

3.1 Komisija paskelbė du pasiūlymus dėl reglamento:

— dėl „keleto teisės aktų“ COM(2013) 451 final;

— dėl keleto „teisingumo srities teisės aktų“ COM(2013) 452 final.

⁽⁴⁾ OL L 55, 2011 2 28, p. 13.

⁽⁵⁾ OL L 184, 1999 7 17, p. 23.

⁽⁶⁾ Numatyta 2006 m. liepos 17 d., Tarybos sprendime (OL L 200, 2006 7 22, p. 11).

⁽⁷⁾ 2010 m. gegužės 5 d. EP rezoliucijos 18 punktą (P7-TA (2010) 0127).

⁽⁸⁾ Komisijos pareiškimai OL L 55, 2011 2 28, p. 19.

Trečiasis pasiūlymų rinkinys vis dar svarstomas ir netrukus turėtų būti pateiktas.

3.2 Pasiūlymu dėl „keleto teisės aktų“ siekiama reguliavimo procedūrą su tikrinimu vienu metu pakeisti delegavimo procedūra 160 teisės aktų (reglamentų, direktyvų ir sprendimų), susijusių su šiomis vienuolika skirtingų sferų:

— ryšių tinklai, turinys ir technologijos,

— užimtumas, socialiniai reikalai ir įtrauktis,

— klimato politika,

— energetika,

— įmonės ir pramonė,

— aplinka,

— statistika,

— vidaus rinka ir paslaugos,

— judumas ir transportas,

— sveikata ir vartotojai,

— mokesčiai ir muitų sąjunga.

3.2.1 Pasiūlymą sudaro aiškinamasis memorandumas, pasiūlymas dėl reglamento ir paprastas priedas, kuriame nurodyti teisės aktai, kuriuose reguliavimo procedūra su tikrinimu bus keičiama delegavimo procedūra.

3.3 Pasiūlymas dėl keleto „teisingumo srities teisės aktų“ pateiktas atskirame dokumente, nes tie aktai buvo priimti pagal teisinį pagrindą remiantis SESV V antraštine dalimi ir nėra privalomi visoms valstybėms narėms. Remiantis SESV Protokolo Nr. 22 dėl Danijos pozicijos 1 ir 2 straipsniais šiai valstybei nėra siūlomas reglamentas nebus taikomas.

3.3.1 Pasiūlymas dėl reglamento, kuriuo prie Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio pritaikoma keletas teisingumo srities teisės aktų, susijęs su penkiais reglamentais dėl:

— bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose,

— neginčytinų reikalavimų Europos vykdomojo rašto,

— Europos mokėjimo įsakymo procedūros,

— Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros,

— teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komisija siūlo priimti *omnibus* reglamentas, kuriais vienu metu būtų suderinama keletas reglamentų, direktyvų ir sprendimų, užuot atskirai priėmus pasiūlymą dėl reglamento dėl kiekvienos susijusios priemonės.

4.1.1 Komisija jau taikė tokį metodą 2006 m. reguliavimo procedūrai su tikrinimu įvesti. Ji paskelbė komunikatą siekdama skubiai priderinti 25 reglamentas ir direktyvas, tarp kurių 2005 m. kovo 9 d. Direktyva 2005/1/EB, kurios tikslas – „sukurti naują finansinių paslaugų komitetų organizacinę struktūrą“⁽⁹⁾. Taip pat paminėsime 2007 m. Komisijos komunikatą dėl keturiuose prieduose nurodytų teisės aktų suderinimo su reguliavimo procedūra su tikrinimu⁽¹⁰⁾. Dėl šio dokumento EESRK buvo pateikęs pastabų ir rekomendacijų⁽¹¹⁾.

4.1.2 Komisija dar niekada nevykdė tokio masto suderinimo.

4.1.3 Komitetas pažymi, kad pasiūlymai dėl reglamento rodo Komisijos įgaliojimų mastą, kadangi šiuose pasiūlymuose numatyta taikymo sritis, apimtis ir laikotarpis, per kurį Taryba ir Europos Parlamentas gali pareikšti prieštaravimą.

4.1.4 Toks sprendimas suprantamas supaprastinimo ir procedūros spartumo požiūriu, tačiau dėl jo kyla nemažai klausimų.

a) *Neribota trukmė*

4.2 Abiejų pasiūlymų dėl reglamento 2 straipsnyje numatyta, kad atliekant šį uždavinį įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus „suteikiami neribotam laikotarpiui“.

4.2.1 Komitetas primena, kad pagal SESV 290 straipsnį įgaliojimų delegavimo trukmė turi būti aiškiai apibrėžta pagrindiniuose teisėkūros procedūrai priimtuose aktuose ir kad iki šiol, išskyrus keletą retų išimčių, delegavimo įgaliojimai buvo nustatomi apibrėžtam laikotarpiui, kuris, prirėkus, gali būti atnaujintas pateikus delegavimo įgaliojimų įgyvendinimo atskaitą.

⁽⁹⁾ COM(2006) 900–926 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2007) 740 final, COM(2007) 741 final, COM(2007) 824 final, COM(2007) 822 final ir COM(2008) 71 final.

⁽¹¹⁾ OL C 161, 2007 7 13, p. 45 ir OL C 224, 2008 8 30, p. 35.

4.2.2 Pabrėžia, kad Parlamentas nepritaria ⁽¹²⁾ Komisijos pasirinkimui nustatyti neribotą ⁽¹³⁾ įgaliojimų delegavimo trukmę. Be to, pasiūlymu dėl bendrojo (*omnibus*) reglamento panaikinamas reikalavimas reguliariai teikti ataskaitas dėl pagrindiniuose teisės aktuose numatytų priemonių įgyvendinimo ⁽¹⁴⁾.

4.2.3 Todėl EESRK abejoja, ar Komisijos pasiūlytuose suderinimo reglamentuose visais atvejais nepriklausomai nuo srities gali būti numatytas delegavimas neribotam laikotarpiui.

b) Europos Parlamento ir Tarybos kontrolė

4.3 Kaip Komitetas nurodė savo informaciniame pranešime dėl deleguotųjų aktų, įgaliojimų perdavimą kontroliuoja Taryba ir Europos Parlamentas. Jie gali atšaukti delegavimą arba pareikšti prieštaravimą dėl Komisijos priimto deleguotojo akto bet kuriuo metu per du mėnesius nuo pranešimo apie šį deleguotąjį aktą Tarybai ir Parlamentui arba per tą patį dviejų mėnesių laikotarpį pranešti Komisijai, kad prieštaravimo reikšti neketina. Parlamento ir Tarybos prašymu šis dviejų mėnesių laikotarpis gali būti pratęstas.

4.3.1 Sprendimo dėl komiteto procedūros 5a straipsnio 3–6 dalyse numatyta sudėtinga sistema, pagal kurią galimi įvairūs 2–4 mėnesių terminai atsižvelgiant į tai, ar Komisijos numatytos priemonės atitinka Reguliavimo procedūros su tikrinimu komiteto nuomonę ar neatitinka, ir į tikrinimą vykdančią instituciją (Taryba ar Europos Parlamentas).

Taikant išimtį šiai įprastai tvarkai, 5a straipsnio 5 dalies b punkto nuostatose nurodyta, kad „tinkamai pagrįstais išimtiniais atvejais“ šis laikotarpis „veiksmingumo sumetimais“ gali būti sutrumpintas nenustatant tikslaus termino.

Be to, 6 dalyje numatyta speciali tvarka, pagal kurią nustatytas vieno mėnesio laikotarpis, kuris privalo būti iš anksto numatytas pagrindiniame dokumente labai konkrečiais atvejais, kai „dėl neišvengiamų skubos priežasčių“ negali būti laikomasi įprastos tvarkos.

4.3.2 Pasiūlymo dėl reglamento, kuriuo prie Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio pritaikoma keletas teisės aktų, 2 straipsnio 6 dalyje nurodoma ši leidžianti nukrypti nuostata, tačiau tinkamai pagrįstais išimtiniais atvejais įprastas laikotarpis, per kurį Taryba ir Parlamentas gali pareikšti prieštaravimą dėl deleguotojo akto, gali būti sutrumpintas iki vieno mėnesio ⁽¹⁵⁾.

⁽¹²⁾ COM (2009) 673 final, 2009 12 9, 3.2 punktas.

⁽¹³⁾ Bendrasis susitarimas (angl. *Common Understanding*), IV punktas.

⁽¹⁴⁾ Pavyzdžiui, 2006 m. kovo 15 d. Direktyvoje 2006/21/EB dėl kasybos pramonės atliekų tvarkymo – kas treji metai.

⁽¹⁵⁾ Tačiau Pasiūlyme dėl reglamento, kuriuo prie Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio pritaikoma keletas teisingumo srities teisės aktų tokia galimybė nenumatyta.

4.3.3 Pasiūlyta nauja tvarka tarsi varžoma Tarybos ir Parlamento veiksmų laisvę vykdyti kontrolę.

4.3.4 Komitetas visų pirma abejoja, ar per tokį trumpą laikotarpį Taryba ir Parlamentas gali veiksmingai atlikti 165 deleguotųjų aktų kontrolę ⁽¹⁶⁾.

c) Neesminės nuostatos

4.4 Komitetas primena, kaip jau yra pabrėžęs savo informaciniame pranešime, kad pagal delegavimo procedūrą priimami deleguotieji aktai dėl Tarybos ir Parlamento bendrai teisėkūros procedūra priimtuose aktuose numatytų „neesminių nuostatų“.

4.4.1 Komisijos pasiūlymai dėl reglamento susiję su dvylika skirtingų sričių.

4.4.2 Kadangi tikslus teisinis deleguotųjų aktų pobūdis yra gana neaiškus ir su šiais pasiūlymais dėl reglamento susijusios sritys yra ir plačios, ir opios, galima abejoti, ar tikrai nuostatos dėl kai kurių priemonių yra „neesminės“. Šį klausimą nagrinėsime toliau.

4.4.3 Be to, sąvoką „neesminė nuostata“ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas atskirose srityse aiškina skirtingai. 2012 m. rugsėjo 5 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo didžioji kolegija pripažino, kad pagrindinių žmogaus teisių sritis yra teisės aktų leidėjo prerogatyva, taigi šis klausimas niekada negali būti deleguojamas Komisijai.

4.4.4 Be to, ES Teisingumo Teismas kol kas neturėjo progos pareikšti nuomonę dėl Komisijai deleguojamų įgaliojimų įgyvendinimo. Į jį pirmą kartą kreiptasi tik taip vadinamoje „biocidų“ byloje dėl Komisijos pateikto ieškinio dėl 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 528/2012 80 straipsnio 1 dalies panaikinimo ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ Byla C-355/10, Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą dėl išorės jūros sienų stebėjimo ir sienos apsaugos pareigūnų įgaliojimų išlaipinti imigrantus trečiojoje šalyje, iš kurios sulaikytas laivas yra išplaukęs.

⁽¹⁷⁾ Byla C-427/12, Europos Komisija prieš Europos Parlamentą ir Europos Sąjungos Tarybą. Byla dėl biocidinių produktų tiekimo rinkai ir jų naudojimo numatant įgyvendinimo aktą, kuriuo nustatomi Europos cheminių medžiagų agentūrai (ECHA) mokėtini mokesčiai, priimti pagal SESV 291 straipsnį, o ne deleguotoju aktu pagal SESV 290 straipsnį. Komisijos nuomone, teisės aktas, kurį reikia priimti pagal Reglamento (ES) Nr. 528/2012 80 straipsnio 1 dalį, faktiškai laikytinas deleguotoju aktu, kaip jis suprantamas pagal SESV 290 straipsnį, nes juo siekiama papildyti tam tikras neesmines įstatymo galią turinčio teisės akto nuostatas.

Kadangi ieškiny pateiktas 2012 m. rugsėjo 19 d., Teismas turi priimti sprendimą geriausiai atveju 2013 m. pabaigoje arba 2014 m. pradžioje, prieš tai susipažinęs su Generalinio advokato išvadomis.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Daugelyje šioje nuomonėje nagrinėjamų pasiūlymų Komisija tinkamai ir pagrįstai pritaiko reguliavimo procedūrą su tikrinimu prie SESV 290 straipsnyje numatytos deleguotųjų aktų sistemos. Vis dėlto dėl keleto klausimų kyla abejonių ir ypatingų sunkumų.

a) Sistemos netikslumai

5.2 Daugelyje teisinių priemonių yra aiški nuoroda į 2006 m. liepos 17 d. Tarybos sprendimo dėl komiteto procedūros⁽¹⁸⁾ 5a straipsnį, kuriuo įvesta reguliavimo procedūra su tikrinimu ir kuriame numatyta būtinybė taikyti šią procedūrą priimant „bendro pobūdžio priemones, skirtas iš dalies pakeisti neesmines [...] dokumento nuostatas“. Tačiau šis 1999 m. birželio mėn. 28 d. nustatytas tvarkos pakeitimas įsigaliojo tik 2006 m. liepos 24 d.

5.2.1 Nė vienoje su derinimu susijusioje teisinėje priemonėje iki tol nenurodyta, kokioms priemonėms taikytina reguliavimo procedūra su tikrinimu. Iš tiesų, 1999 m. birželio mėnesį priimto sprendimo 2 straipsnis papildytas 2 dalimi tik 2006 m. liepos mėnesio sprendimu. Šioje dalyje pirmą kartą numatyta galimybė „patvirtinti bendro pobūdžio priemones, skirtas iš dalies pakeisti neesmines to dokumento nuostatas“.

5.2.2 Taigi visuose šiuose teisės aktuose pateikiamos tik tokios formuluotės⁽¹⁹⁾ kaip „Šiai direktyvai įgyvendinti būtinos priemonės turėtų būti patvirtintos laikantis 1999 m. birželio 28 d. Tarybos sprendimo (1999/468/EB)“, „Komisijai padeda komitetas“ arba „Jei yra nuoroda į šią dalį, taikomi Sprendimo 1999/468/EB 5 ir 7 straipsniai, atsižvelgiant į jo 8 straipsnį“.

5.2.3 Komitetas primena, kad perėjus nuo reguliavimo procedūros su tikrinimu prie delegavimo sistemos bus panaikinta pagal reguliavimo procedūrą su tikrinimu reikalaujama taikyti komitetų nuomonių teikimo tvarka. Tačiau ši tvarka toliau bus taikoma SESV 291 straipsnyje numatytiems įgyvendinimo priemonėms.

5.2.4 Taigi bus panaikintas „tam tikrų“ pagrindinių teisės aktų „neesminių nuostatų“ kontrolės etapas.

5.2.5 Iki Sprendimo dėl komiteto procedūros priėmimo priimtų teisės aktų sąrašas pateiktas Komisijos pasiūlymo dėl reglamento priede. Šie teisės aktai paskelbti prieš susisteminant

komiteto procedūrą, todėl nuorodos į susijusias priemones yra labai neaiškios, pavyzdžiui, „derinimas su technikos pažanga“ (1975 m. gegužės 20 d. direktyva dėl aerozolių balionėlių)⁽²⁰⁾.

b) Taikymo srities nustatymas

5.3 Tam tikrų pagrindinių teisės aktų „neesminėms nuostatom“ 5a straipsnio taikymo srities nustatymas yra nevisiškai tinkamas. Pavyzdžiui, Reglamente (EB) Nr. 661/2009 dėl variklinių transporto priemonių saugos nurodytos bendro pobūdžio ir nepatikslingos formuluotės „priemonės, skirtos iš dalies pakeisti neesmines šio reglamento nuostatas“ nepakanka.

5.3.1 Kartais 5a straipsnis taikomas nuostatom, dėl kurių „neesminio“ pobūdžio kyla abejonių. Pavyzdžiui,

— Reglamentas (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų (23 straipsnis),

— Reglamentas EB Nr. 714/2009 dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų,

— 2006 m. gruodžio 12 d. Direktyvos 2006/123 dėl paslaugų vidaus rinkoje 23 straipsnio 1 ir 4 dalys ir 40 straipsnio 3 dalis, kuriose apibrėžiama, kas, atsižvelgiant į rizikos pobūdį ir dydį, yra tinkama profesinės atsakomybės draudimui,

— 2007 m. spalio 23 d. Reglamento (EB) Nr. 1371/2007 dėl geležinkelių keleivių teisių ir pareigų 12, 34 straipsnio 1 dalis ir 35 straipsnio 2 dalis.

c) Su pagrindinėmis teisėmis susijusios sritys

5.4 Vis dėlto gali kilti abejonių dėl „neesminių“ priemonių – pavyzdžiui, direktyvų priedų pritaikymo – pasekmių tam tikrų pagrindinių teisių apsaugai.

5.4.1 Galima pateikti šiuos pavyzdžius:

— 2008 m. gruodžio 16 d. Reglamento (EB) Nr. 1338/2008 dėl Bendrijos statistikos apie visuomenės sveikatą ir sveikatą bei saugą darbe priedai (9 straipsnis ir 10 straipsnio 2 dalis),

⁽¹⁸⁾ OL L 200, 2006 7 22, p. 11.

⁽¹⁹⁾ Žr., pavyzdžiui, Direktyvas 2006/25/EB, 89/391/EEB arba 2003/10/EB.

⁽²⁰⁾ Tinkamai pateiktą nuorodą į „technikos ir mokslo pažangą“ galima rasti 2008 m. gruodžio 16 d. Reglamente (EB) Nr. 1272/2008 dėl ženklinimo ir pakavimo arba 2008 m. birželio 17 d. Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje 2008/56/EB.

- temos, susijusios su gyventojų ir būstų surašymu (2008 m. liepos 9 d. Reglamentas (EB) Nr. 763/2008,
 - 2006 m. gruodžio 20 d. Direktyvos 2006/126/EB dėl vairuotojo pažymėjimų priedai,
 - leidžiančios nukrypti nuostatos nuo 2005 m. sausio 12 d. Reglamento (EB) Nr. 183/2005, nustatančio pašarų higienos reikalavimus, priedų (28 straipsnis ir 31 straipsnio 2 dalis),
 - 2004 m. balandžio 29 d. Reglamento (EB) Nr. 852/2004 dėl maisto produktų higienos priedai (13 straipsnio 2 dalis ir 14 straipsnis),
 - priedų, kuriuose pateiktos kai kurių teisių užtikrinimo formuluotės, pakeitimai, pavyzdžiui, 2004 m. balandžio 21 d. Reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neiginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, 2006 m. gruodžio 12 d. Reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, 2007 m. liepos 11 d. Reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, ir 2007 m. lapkričio 13 d. Reglamentas 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimo.
- 5.4.2 Reikia paminėti ir sudėtingesnius atvejus, kai pagrindinė reglamentavimo dalis tam tikru klausimu bus numatyta deleguotuose aktuose, pavyzdžiui,
- 2004 m. balandžio 21 d. Reglamente (EB) Nr. 868/2004 dėl apsaugos nuo subsidijavimo ir nesąžiningos kainų nustatymo veiklos, darančių žalą Bendrijos oro vežėjams, teikiančioms oro susisiekimo paslaugas iš šalių, kurios nėra Europos bendrijos narės, nustatyta skundų pateikimo procedūra,
 - arba bendros kredito kainos metinės normos nustatymas pasirašant vartojimo kredito sutartis (2008 m. balandžio 23 d. Direktyvos 2008/48/EB 19 straipsnio 5 dalis ir 25 straipsnio 2 dalis).

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos dėl romų veiksmingų integravimo priemonių valstybėse narėse

(COM(2013) 460 final – 2013/0229 (NLE))

(2014/C 67/22)

Pranešėjas **Ákos TOPOLÁNSZKY**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 19 straipsnio 1 dalimi ir 22 straipsniu, 2013 m. birželio 26 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos dėl romų veiksmingų integravimo priemonių valstybėse narėse

COM(2013) 460 final – 2013/0229 (NLE).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. spalio 3 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, 4 – prieš ir 6 susilaukusių.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą dėl rekomendacijos ir apgailestaudamas pažymi, kad būtina taikyti joje numatytas priemones, kurios gali būti suprantamos ir kaip tam tikra minimali įgyvendinimo programa.

1.2 Komitetas taip pat apgailestauja, kad, kaip nurodyta rekomendacijos aiškinamajame memorandume, Europos lygmeniu įgyvendinant pagrindų strategijos tikslus nuolat susiduriama su dideliais įgyvendinimo ir politinių išipareigojimų sunkumais nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis.

1.3 Komitetas atkreipia dėmesį į pilietinės visuomenės organizacijų atliktose pagrindų strategijos ir nacionalinių strateginių programų analizėse atskleistas spragas. Labai svarbu rimtai atsižvelgti į suinteresuotųjų subjektų pateiktą informaciją ir stengtis taisyti padėtį per apibrėžtą laikotarpį pasiūlant veiksmingų esminių sprendimų viešosios politikos lygmeniu ir juos įgyvendinant.

1.4 EESRK laikosi nuomonės, kad pasiūlymo dalis dėl horizontaliosios politikos priemonių yra parengta skubotai ir ragina Tarybą ją išplėtoti ir konkrečiau apibrėžti keturioms nurodytoms sritims keliamus reikalavimus, padedant juos įgyvendinti pateikus tikėtinos geriausios praktikos pavyzdžius.

1.5 Komitetas svarsto, ar nereikėtų, atsižvelgiant į pasiūlymo dėl rekomendacijos aiškinamajame memorandume pateiktas išvadas⁽¹⁾, ir į dėl krizės blogėjančią socialinę ir ekonominę

padėtį, Tarybai pasinaudoti savo galiomis ir priimti privalomų teisės aktų, kad visų pirma būtų sprendžiamos piliečiams pavojingos jų padėties ir didelio skurdo problemos bei kovojama su kraštutiniausiomis diskriminacijos, rasizmo ir priešiško elgesio romų atžvilgiu pasekmėmis.

1.6 EESRK rekomenduoja aiškiai apibrėžti, visų pirma labai nepalankių gyvenimo aplinkybių atvejams skirtą žmogaus teisių taikymo sistemą ir nustatyti lyginamuosius indeksus bei rodiklius (kuriuos jau seniai reikėjo nustatyti), kurie leistų įvertinti tokio pobūdžio aplinkybes.

1.7 Komitetas taip pat rekomenduoja, kad strategijų įgyvendinimo įvertinimą atliktų nepriklausomų ekspertų grupės, turinčios teisių priemonių, galinčios užtikrinti būtiną tyrimų etiką, ir kad būtų joms skirtas finansavimas ir užtikrintas lėšų naudojimo skaidrumas.

1.8 Suteikiant teises ir kitas būtinas garantijas reikėtų stengtis sustiprinti už vienodą požiūrį atsakingų valdžios institucijų funkcionavimą, kadangi jos yra pagrindinės kovos su diskriminacija politikos dalyvės, taip pat stiprinti nacionalinius ryšių centrus, kurie atlieka gyvybiškai svarbų vaidmenį įgyvendinant strategijas, ir šių įvairių institucijų bendradarbiavimą su susijusiomis visuomenės grupėmis.

1.9 Kad strategijos būtų įgyvendinamos veiksmingiau ir būtų sugrąžintas prarandamas romų bendruomenių pasitikėjimas, svarbiausia siekti, kad romai aktyviai ir veiksmingai dalyvautų visų sričių veikloje. Komitetas siūlo išplėsti bendradarbiavimo koncepciją ir tikisi tokios sutarimo kultūros, kuri būtų daugiau negu paprastos konsultacijos, todėl pateikia atitinkamų pasiūlymų.

⁽¹⁾ „...nors valstybės narės turėjo teisinę galimybę veikti ir spręsti romų integracijos problemą, ligšiolinės priemonės nebuvo itin veiksmingos. Kadangi valstybės narės nesilaiko vienodo požiūrio į romų integracijos klausimą, skirtumai tarp valstybių narių vis didėja“.

1.10 EESRK pabrėžia, kad sprendimus priimančiosios asmenys turi aiškiai atsiriboti nuo nerimą keliančių pareiškimų su rasistine, smurto ar diskriminacine potekste romų atžvilgiu, ir kad svarbu nuosekliai stebėti ir viešai pasmerkti rasistinio smurto proveržius bei neapykantą kurstančias kalbas ir parengti teisinių, administracinių, reguliavimo ir komunikacijos priemonių, kurios padėtų veiksmingai kovoti su tokiais apraiškais.

2. Istorinės aplinkybės

2.1 2011 m. balandžio 5 d. Komisija priėmė ES romų integracijos nacionalinių strategijų planą iki 2020 m.⁽²⁾, kuris pagaliau suteikė galimybę imtis suderintų veiksmų siekiant sumažinti ypač didelį skurdą ir segregaciją, nuo kurių kenčia ir romai. 2011 m. birželio mėn. Taryba dokumentą patvirtino⁽³⁾ ir paragino valstybes nares iki 2011 m. pabaigos patvirtinti romų integracijos nacionalines strategijas.

2.2 Vadovaudamasi plano nuostatomis Europos Komisija kasmet parengia strategijų įgyvendinimo pažangos ataskaitą. 2012 m. Komisija pirmą kartą įvertino⁽⁴⁾ valstybių narių pateiktas nacionalines strategijas ir priėmė bendrąsias išvadas. Papildomame dokumente Komisija išanalizavo kiekvienos valstybės narės strategijos pranašumus ir trūkumus⁽⁵⁾.

2.3 Romams atstovaujančios asociacijos labai atidžiai stebėjo šių strategijų rengimo procesus, dėl daugelio dokumentų pateiktą savo pozicijas ar pastabas ir įvertino strategijas⁽⁶⁾.

2.4 Visos šios analizės parodė, kad valstybių narių strategijose esama didelių trūkumų. Pilietinės visuomenės organizacijų nuomone, rimta problema yra horizontaliosios politikos priemonės ir su jomis susijusios spragos. Galima paminėti šiuos trūkumus:

- a) nepakanka kovos su diskriminacija priemonių,
- b) trūksta priemonių visapusei romų prieigai skatinti,
- c) trūksta priemonių romų ir jų bendruomenės žmogiškajam orumui pripažinti ir stiprinti,
- d) trūksta priemonių romų visuomenėje pastebimiems skirtumams mažinti ir itin nepalankioms sąlygoms švelninti

⁽²⁾ COM(2011) 173 final.

⁽³⁾ Tarybos išvados dėl ES romų integracijos nacionalinių strategijų bendrųjų principų iki 2020 m.

⁽⁴⁾ COM(2012) 226 final.

⁽⁵⁾ SWD (2012) 133 final.

⁽⁶⁾ „Romų integracijos nacionalinių strategijų analizė“ (*Analysis of National Roma Integration Strategies*), ES romų politikos koalicija (ERPC), 2012 m. kovo mėn.

(pavyzdžiui, nėra priemonių konkrečioms romų moterų ir vaikų problemoms spręsti),

- e) trūksta priemonių romams, jų bendruomenėms ir pilietinės visuomenės organizacijoms sutelkti ir paskatinti dalyvauti įgyvendinant strategijas.

2.5 Pirmiau minėtose Europos Komisijos analizėse neužsiminama apie valstybių narių strategijose įvardytas pagrindines spragas. Analizėse pasigendama įvairių rimčiausių socialinių ir visuomeninių kliūčių apraiškų, kuriomis kartais pažeidžiamos žmogaus teisės, pasmerkimo ir raginimo jas švelninti ar sustabdyti. Nepakankamai dėmesio skiriama šioms pagrindiniams žmogaus teisių pažeidimams:

- a) prekyba žmonėmis, plintanti kartu su prostitucija ir darbo į vergovę panašiomis sąlygomis problema,
- b) pagrindinė romų moterų teisė disponuoti savo kūnu ir turėti galimybę pačiai spręsti šeimos planavimo klausimus; priverstinė sterilizacija, kartais atliekama be pačių moterų sutikimo,
- c) žmogaus teises pažeidžiančios kraštutinės skurdo ir vargo formos, sunkumai patenkinti gyvybiškai svarbius poreikius (pavyzdžiui, neturėjimas galimybių gauti geriamo vandens, naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir higienos infrastruktūra tiems, kurie gyvena priemiesčiuose ar stovyklavietėse ir t.t.),
- d) galiausiai neadekvatūs tikslai ir kovos su rasizmu priemonės, skirtos užtikrinti romų gyvybės, turto ir teisių saugumą bei stiprinti apsaugą nuo rasistinių išpuolių.

2.6 EESRK parengė dvi nuomones dėl pagrindų strategijos ir romų integracijos nacionalinių strategijų. Ankstesnėje nuomonėje⁽⁷⁾ dėl Romų socialinės padėties gerinimo ir integracijos, kurioje pritariama pagrindų strategijai, pabrėžiama būtinybė rengiant ir įgyvendinant šią strategiją taikyti trejopą požiūrį (rasinės ir etninės priklausomybės požiūriu neutrali politika, politika, suteikianti didesnių galių tiems, kurie save laiko romų bendruomenės nariais, ir įvertinanti įgytą socialinę aprėptį, bendrosios politikos kryptys ir vieša kova su rasizmu) ir pateikiama kitokių pasiūlymų.

2.7 Papildomojoje nuomonėje⁽⁸⁾, pateikdamas nuorodą į 2012 m. atliktą tyrimą, EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pastebimas romų bendruomenės nuomonės formuotojų pasitikėjimo sumažėjimas ir pateikiama pasiūlymų, visų pirma dėl romų integracijos ir jų dalyvavimo skatinimo.

⁽⁷⁾ OL C 248, 2011 8 25, p. 16–21.

⁽⁸⁾ OL C 11, 2013 1 15, p. 21–26.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas apgailestaudamas pripažįsta, kad Tarybos rekomendacija yra būtina dėl romų padėties, krizės padarinių ir labai skirtingų valstybių narių išpareigojimų; pritaria jos tikslams, tačiau mano, kad joje numatytos priemonės gali būti vertinamos kaip minimali programa, parengta paskubomis ir nepakankamai efektyvi, kad būtų galima įgyvendinti dokumente užsibrėžtus tikslus.

3.2 Komisijos pasiūlymo aiškinamajame memorandume teigiama, kad rekomendacijos tikslas – „paspartinti pažangą, valstybių narių dėmesį sutelkiant į tam tikras konkrečias priemones, kurių būtina imtis, norint veiksmingiau įgyvendinti jų parengtas strategijas“. Komitetas apgailestaudamas pabrėžia, kad deja šis tikslas rodo, jog Europos lygmeniu įgyvendinant pagrindų strategijos tikslus nuolat susiduriama su dideliais įgyvendinimo ir politinių išpareigojimų sunkumais nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis.

3.3 Komitetas pažymi, kad norint dar kartą nepraleisti romų integracijai palankios politinės progos (tai būtų rimta grėsmė tiek Sąjungos tikslams, tiek susijusių asmenų gyvenimo sąlygų gerėjimui), reikėtų, kartu su romų bendruomenėmis ir susijusiomis pagrindinėmis pilietinės visuomenės organizacijomis surengus plataus masto konsultacijas, parengti plataus užmojo ir stebėsenai pritaikytą rekomendacijų sąrašą. Jis turėtų būti grindžiamas faktų analize, jį turėtų sudaryti pakankamas kiekis konkrečios ir aktualios informacijos, šį rekomendacijų sąrašą turėtų būti galima įvertinti.

3.4 Komiteto nuomone, pasiūlyme pateiktos politinės rekomendacijos yra naudingos, joms reikėtų pritarti ir jos turėtų būti vertinamos kaip trumpasis besąlygiškai būtinų įgyvendinti priemonių sąrašas. Vis dėlto Komitetas pažymi, kad rekomendacijomis apibrėžiama pernelyg ribota veiksmų programa ir jos nėra pakankamai plataus užmojo; todėl siūlo išplėsti rekomendacijų sąrašą ir jį papildyti stebėsenos ir kontrolės priemonėmis.

3.5 Komitetas laikosi nuomonės, kad pasiūlymo dalis apie horizontaliosios politikos priemones yra parengta skubotai ir ragina Tarybą labiau išplėtoti keturias joje išskirtas sritis (kova su diskriminacija, romų vaikų ir moterų apsauga, skurdo mažinimas ir socialinė įtrauktis bei galių suteikimas) bei apibrėžti konkretesnius reikalavimus, kartu pateikiant geriausios praktikos pavyzdžių.

3.6 Komitetas nepritaria dokumente pateiktam paaiškinimui, kad „teisiškai neįpareigojanti priemonė pasirinkta siekiant pateikti valstybėms narėms praktines gaires, padėsiančias spręsti

romų socialinės įtraukties problemas, nenustatant griežtų privalomų taisyklių“, kadangi „Komisijos duomenimis, kol kas neįgyvendintos veiksmingos ir proporcingos priemonės, leidžiančios įveikti socialines ir ekonomines daugelio ES romų problemas“. Jeigu šiuo krizės laikotarpiu padėtis nebus valdoma tinkamai ir kryptingai, romų grupės, ypač kenčiančios ir nuo segregacijos, diskriminacijos ir itin didelio skurdo, dar labiau nukentės nuo krizės padarinių, kurie jau dabar jiems yra nepakeliama ir netoleruotina našta. Todėl EESRK mano, kad sprendimus priimančias asmenys turi spręsti šias problemas ir nedelsiant imtis efektyvių veiksmų, taip pat ir teisių vykdymo užtikrinimo požiūriu.

3.7 Komitetas svarsto, ar nereikėtų, atsižvelgiant į pasiūlymo dėl rekomendacijos aiškinamajame memorandume pateiktas išvadas⁽⁹⁾, ir į dėl krizės blogėjančią socialinę ir ekonominę padėtį, Tarybai pasinaudoti savo galiomis ir priimti privalomų teisės aktų, kad visų pirma būtų sprendžiamos piliečiams pavojingos jų padėties ir didelio skurdo problemos bei kovojama su kraštutiniausiomis diskriminacijos, rasizmo ir priešiško elgesio romų atžvilgiu pasekmėmis. Būtinybę imtis šių priemonių visų pirma lemia akivaizdžios valstybių narių teisėkūros ir teismų praktikos spragos⁽¹⁰⁾.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Komitetas siūlo kompetentingoms Europos Sąjungos tarnyboms dar kartą atlikti su pagrindinių romų ir mažumų teisių įgyvendinimu tiesiogiai susijusių savo užduočių, kurioms netaikomas atviras koordinavimo metodas, vertinimą, visų pirma dėl pirmiau išvardytų klausimų. Šiuo požiūriu Komitetas mano, kad:

- a) Sąjunga turi aiškiai ir tiksliai apibrėžti kriterijus, kuriais remdamasi pagal savo įgaliojimus ji nustato JT numatytus antrosios ir trečiosios kartos žmogaus teisių pažeidimo atvejus, ir kartu išaiškinti, kuriais atvejais, įtarusi, kad pažeidžiamos teisės, ji imasi teisinių veiksmų pagal savo kompetencijos sritį;
- b) Sąjunga turi šias pagrindines ir mažumų teises aiškinti ir pritaikyti jas atsižvelgdama į aplinkybes ir socialines problemas, galinčias neproporcingai pakenkti romams;

⁽⁹⁾ „...nors valstybės narės turėjo teisinę galimybę veikti ir spręsti romų integracijos problemą, ligšiolinės priemonės nebuvo itin veiksmingos. Kadangi valstybės narės nesilaiko vienodo požiūrio į romų integracijos klausimą, skirtumai tarp valstybių narių vis didėja“.

⁽¹⁰⁾ „Valstybės narės pačios negali tinkamai pasiekti rekomenduojamos veiklos tikslų, todėl juos derėtų įgyvendinti imantis koordinuotų ES lygmens veiksmų, o ne vykdant nacionalines itin skirtingo masto, užmojų ir veiksmingumo iniciatyvas“. 2013/0229 (NLE), aiškinamasis memorandumas.

c) Sąjunga, kartu su Eurostatu ir įvertinusi ES statistinius duomenis apie pajamas ir gyvenimo sąlygas (ES-SPGS sistema – Bendrijos statistikos apie pajamas ir gyvenimo sąlygas sistema), turi apibrėžti pajamų ir nepritekliaus rodiklius, parodančius ne tik ypač didelį skurdą ir vargą, bet ir tai, kad kai kurie asmenys gyvena žmogaus teises ir orumą pažeidžiančiomis sąlygomis;

d) šioje srityje būtina plačiau taikyti iki šiol tik išimties tvarka taikytas technines priemones, pavyzdžiui, analizuoti ne tik „neturtingų“ gyventojų, kurių pajamos yra 50–60 proc. mažesnės už vidutines pajamas, padėtį bet ir tų gyventojų, kurių pajamų lygis yra 30 proc. (25 proc.) mažesnis už vidutines arba greta šiuo metu naudojamų „patvirtintų“ diskriminacijos rodiklių taikyti „marginalinės diskriminacijos“ indikatorius, skirtus nustatyti kraštutinius atskirties atvejus, kai neturima būtinausių dalykų, naudojant labai tikslius rodiklius (pavyzdžiui, komfortas ar perpildytas būstas).

4.2 Komitetas siūlo persvarsčius strategijas pirmenybę teikti kalbinių ir kultūrinių tradicijų išsaugojimui, kadangi tai romų tapatybės pagrindas, taip pat romams skirti socialinę ir finansinę paramą.

4.3 Komiteto nuomone, norint įgyvendinti romų integracijos nacionalines strategijas, valstybės narės turi ypatingą dėmesį skirti susijusių politikos sričių teisėkūros ir teismų praktikos kontrolei, taisyti padėtį, jeigu šioje srityje pastebėtas atskyrimą skatinantis veiksnys, ir šiuo tikslu taikyti veiksmingus mechanizmus.

4.4 Siekiant skatinti romų integraciją ir jų materialinę nepriklausomybę, EESRK iš valstybių narių labiausiai tikisi poreikius atitinkančių sprendimų ir programų užimtumui, verslumui ir profesiniam mokymui skatinti. Jis primygtinai ragina valstybes nares stiprinti teises priemones, galinčias veiksmingai paskatinti žmones įdarbinti romus. Atskirtoms romų bendruomenėms, kurių narių užimtumas jau kurį laiką nepaprastai mažas ir kurie patiria labai didelę diskriminaciją darbo rinkoje, būtina sukurti novatoriškas užimtumo politikos formas, taip pat ir pakankamą skaičių tinkamų valstybės finansuojamų darbo vietų.

Stebėseną ir vertinimą

4.5 Komitetas apgailestauja, kad Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra ir valstybės narės dar nesugebėjo nustatyti rodiklių ir gairių, kurie yra būtina išankstinė sąlyga atlikti strategijų ir intervencijos programų vertinimą, nei apibrėžti atitinkamų metodų ir reikalavimų, kuriais remiantis tinkamai renkami duomenys ir atliekamas nepriklausomas padėties vertinimas⁽¹¹⁾. Dabartinė stebėsenos ir vertinimo praktika valstybėse narėse

dažnai apsiriboja ataskaitomis, parengiamomis be tikro vertinimo metodo, grindžiamomis duomenimis, tad neretai jos duoda visiškai realybės neatitinkančių rezultatų.

4.6 Komitetas siūlo vertinimo užduotis pavesti atlikti atviro konkurso būdu atrenkamoms ekspertų grupėms ir institutams, t. y. specialistams, kurių nesaisto politiniai išpareigojimai ir kurių nepriklausomumą reikia stiprinti įvairiomis teisinėmis priemonėmis (pavyzdžiui, įvesti reikalavimą deklaruoti privačius interesus siekiant išvengti interesų konflikto, taikyti finansinio skaidrumo ir lėšų naudojimo taisykles, užtikrinti mokslininkų bendruomenės kontrolę, tyrimų metodų priežiūrą ir kt.)⁽¹²⁾.

Politinės rekomendacijos

4.7 Nepakanka už vienodą požiūrį atsakingoms valdžios institucijoms skirti programuojamą, skaidrų ir pakankamą finansavimą, reikia stiprinti ir pačias šias institucijas, kad politinė valdžia darytų kuo mažesnę poveikį jų veiklai, bet užtikrintų reikiamas sąlygas. Už vienodą požiūrį atsakingos valdžios institucijos taip pat turi nuolat palaikyti glaudžius ryšius su pagrindinėmis romams atstovaujančiomis asociacijomis, o ne tik su jų ryšių centrais.

4.8 Nacionaliniai ryšių su romais centrai turi skaidriai vykdyti jiems pavedamas tiek teorines, tiek ir praktines užduotis. Jų darbas įgyvendinant pagrindų strategiją yra nepaprastai svarbus. Reikėtų įstatymiškai užtikrinti šių ryšių centrų ir už romų socialinės politikos planavimą bei įgyvendinimą atsakingų valdžios institucijų teises, kad jie galėtų kaip šios politikos sergėtojai pateikti savo nuomones dėl teisėkūros procedūrų, susijusių su valstybės politika, aktualia ir romams, ir jai daryti poveikį, kad rezultatai būtų abipusiai naudingi. Ryšių centrai privalo teikti informaciją romams atstovaujantioms pilietinės visuomenės asociacijoms, pavyzdžiui, skelbti kasmetines nepriklausomų vertintojų ataskaitas, kurių turiniui negali būti daromas joks politinis poveikis, arba organizuoti specializuotas konferencijas.

4.9 Komiteto nuomone, sunkiai įgyvendinamas pasiūlymo dėl rekomendacijos 5.1 dalyje užsibrėžtas tikslas, kad „valstybės narės turėtų imtis reikiamų priemonių, kad ši rekomendacija būtų pradėta taikyti ne vėliau kaip praėjus 24 mėnesiams nuo jos paskelbimo, ir turėtų pranešti Komisijai, kokių priemonių imtasi šiai rekomendacijai įgyvendinti iki pirmiau nurodytos datos“; šiuo tikslu reikėtų užtikrinti, kad valstybės narės negalės būti atleistos nuo pareigos įgyvendinti ES pagrindų strategiją ir savo išpareigojimus. Iš tiesų pateiktas pasiūlymas turinio

⁽¹¹⁾ 4.4 pasiūlymo dėl rekomendacijos punktas.

⁽¹²⁾ Vertintojas turi deklaruoti privačius interesus ir nurodyti, kad nedirba vyriausybei ir nesinaudoja valstybės lėšomis, kadangi tai gali pakenkti vertinimo rezultatų objektyvumui.

požiūriu atskleidžia tik dalį platesnės reikalavimų sistemos, apibrėžtos platesniame pagrindų strategijoje kontekste, kurią Komisija turi kasmet vertinti.

Romų integravimas ir dalyvavimas

4.10 Daugelio ekspertų ir romų pilietinės visuomenės organizacijų (iš dalies pritariančių Europos Komisijos vertinimui šioje srityje) nuomone, dabartinė valstybių narių politika ir pagalbos mechanizmai tam tikrais atvejais neleidžia pakankamai veiksmingai spręsti romų integracijos klausimo ir ne visuomet atskaitos tašku ar gairėmis yra laikomas žmogaus teisėmis grindžiamas požiūris⁽¹³⁾. Deja, konstatuota, kad daugelyje šalių romų atskirtis sustiprėjo. Pagrindinė šios padėties priežastis – nuolatinė romų diskriminacija, giliai įsišaknijęs priešiškus romams, tačiau teisėsaugos institucijos šiems aspektams neskiria deramo dėmesio. Kaip teigiama pasiūlymo dėl rekomendacijos aiškinamajame memorandume, „problemos esmė – glaudus romų patiriamos diskriminacijos ir socialinės atskirties tarpusavio ryšys“⁽¹⁴⁾.

4.11 Komiteto nuomone, abipusio neigiamo šių mechanizmų poveikio panaikinimas turi tapti pagrindiniu kiekvienos įtrauktos politikos priemonės tikslu. Todėl pagrindinės šios politikos priemonės yra romų integravimas ir jų dalyvavimo skatinimas, galių suteikimas romų organizacijoms ir jų gebėjimų gerinimas. Tai įmanoma pasiekti tik per atvirą priėmimo kultūrą, kai politika romų atžvilgiu realiai vykdoma tose srityse, kurios jiems iš tiesų yra svarbios, kai romai laikomi ne tik paramos gavėjais, bet ir lygiaverčiais veikėjais, kurių dalyvavimas yra būtinas. Reikia keisti pasenusį globėjšką požiūrį, pagal kurį procesus visuomenėje nustato daugumos nuomonės formuotojai ir pagrindiniai sprendimų priimančiosios asmenys, tad reikia priimti romus ir juos pripažinti atsakingais visuomenės nariais, galinčiais ir norinčiais aktyviai kurti savo ateitį.

4.12 Komitetas primena savo ankstesnę nuomonę⁽¹⁵⁾, kurioje, remdamasis tyrimo rezultatais, pabrėžė, kad daugelis romų bendruomenės atstovų, pilietinių organizacijų ir jų atstovų jaučia didelį nepasitenkinimą, įtampą ir nepasitikėjimą. Kaip minėtoje nuomonėje teigia EESRK, nepaisant deklaruotų ketinimų „romų interesams atstovaujančios organizacijos nebuvo pakankamai įtrauktos į strategijos planavimą ir nebuvo sukurta pagrindinių dalyvavimo mechanizmų, o dabartiniai procesai

nepadėjo užtikrinti tvirto atitinkamų asmenų atstovų pasitikėjimo dėl daugeliu atveju per šimtmečius sukauptos diskriminacijos ir atskirties patirties“. Tuo pačiu metu ERPC atliktame tyrime prieita panašių išvadų⁽¹⁶⁾.

4.13 Komitetas pažymi, kad pakeisti visuomenės požiūrį ir sprendimų priėmimo tvarką įmanoma be romų ir su jais dirbančių pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo rengiant, įgyvendinant ir vertinant politines priemones visais lygmenimis. Komitetas laikosi nuomonės, kad būtina apibrėžti, kokie rodikliai padėtų teisingai įvertinti romų integracijos ir dalyvavimo lygį (pavyzdžiui, vietos ar centrinės administracijos įstaigos, duomenys apie mokyklų lankymą, dalyvavimas įgyvendinant programas ir kt.).

4.14 Komitetas siūlo išplėsti bendradarbiavimo koncepciją ir tikisi tokios sutarimo kultūros, kuri būtų daugiau negu paprastos konsultacijos, taip pat tikisi nuolatinio dialogo platformų įdiegimo (ir vietos lygmeniu), dalyvavimui būtinų adekvatorių organizacinių mechanizmų sukūrimo, didesnio valdžios institucijų sprendimų priėmimo skaidrumo (vietos lygmeniu) ir priimamų sprendimų pagrindimo (nurodant ir nuomonių skirtumus bei balsavimų rezultatus).

4.15 Komitetas siūlo, kaip nurodyta pirmiau, įsteigti pagalbos fondą (pavyzdžiui, kaip programos „Europa piliečiams“ elementas) romų integravimo ir galių suteikimo, jų pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimų gerinimui. ESF veiksmų programa, konkrečiai, paramos garantija programoms, numatančioms teikti techninę paramą, taip pat būtų svarbios romų organizacijų instituciniams gebėjimams vystyti.

4.16 Sprendimus priimančiosios asmenys turi aiškiai atsiriboti nuo nerimą keliančių pareiškimų su rasistine, smurto ar diskriminacine potekste romų atžvilgiu, ir reikėtų nuosekliai stebėti ir viešai pasmerkti rasistinio smurto reiškinius bei neapykantą kurstančias kalbas ir parengti teisinių, administracinių, reguliavimo ir komunikacijos priemonių, kurios padėtų veiksmingai kovoti su šiais reiškiniais. Šioje srityje ypatinga atsakomybė visų pirma tenka nuomonės formuotojams ir svarbiausiems politikos bei žiniasklaidos atstovams. Komitetas siūlo taikant vienodą metodiką reguliariai atlikti tyrimus apie žalą ir sukurti mechanizmus, kurie, nustačius neigiamą tendenciją, paskatintų taikyti viešosios atitinkamas politikos priemones, jas įgyvendinti arba dar labiau sutelkti pastangas.

⁽¹³⁾ COM(2012) 226 final, SWD(2012)133 final, „Romų integracijos nacionalinių strategijų analizė“ (*Analysis of National Roma Integration Strategies*), ES romų politikos koalicija (ERPC), 2012 m. kovo mėn.

⁽¹⁴⁾ ES romų politikos koalicija (ERPC) rekomenduoja romų integracijos nacionalines strategijas grįsti pagrindiniu tikslu – panaikinti priešškumą romams. Nors svarbu šalinti skirtumus pajamų, sveikatos ir švietimo srityse, jokios pažangos nebus galima pasiekti, jeigu priešškumo romams panaikinimas netaps romų integracijos nacionalinių strategijų prioritetu. ERPC galutinė rekomendacija.

⁽¹⁵⁾ OL C 011, 2013 1 15, p. 21–26.

⁽¹⁶⁾ „Didžioji respondentų dalis iš ES valstybių narių nurodė, kad romų integracijos nacionalinių strategijų rengimo procesui trūksta skaidrumo. Kad suinteresuotieji subjektai, visų pirma romai, aktyviau dalyvautų, reikia daugiau aiškumo kalbant apie integracijos nacionalinių strategijų įgyvendinimą“. „Romų integracijos nacionalinių strategijų analizė“ (*Analysis of National Roma Integration Strategies*), ES romų politikos koalicija (ERPC), 2012 m. kovo mėn.

4.17 Komitetas atkreipia valstybių narių dėmesį į tai, kad norint išspręsti iš kartos į kartą perduodamas segregacijos ir diskriminacijos problemas, darančias neigiamą poveikį visose romų gyvenimo srityse, nepakanka įgyvendinti programas projektų forma, didžiausią dėmesį skiriant vienai kuriai nors itin probleminei sričiai. Siekiant strategijos tikslų šiuo metu būtina laikytis sisteminio požiūrio.

2013 m. spalio 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl valstybinių užimtumo tarnybų (VUT) bendradarbiavimo stiprinimo

(COM(2013) 430 final – 2013/0202 (COD))

(2014/C 67/23)

Pranešėja **Vladimíra DRBALOVÁ**

Europos Parlamentas, 2013 m. liepos 1 d., ir Taryba, 2013 m. liepos 8 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 149 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl valstybinių užimtumo tarnybų (VUT) bendradarbiavimo stiprinimo

COM(2013) 430 final – 2013/0202 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. spalio 3 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (2013 m. spalio 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 174 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui sukurti *Europos valstybinių užimtumo tarnybų (VUT) tinklą*, leisiantį palyginti šių tarnybų veiklą Europos lygmeniu, nustatyti gerąją praktiką ir skatinti tarpusavio mokymąsi siekiant didinti šių tarnybų pajėgumą ir veiksmingumą. Šis tinklas visų pirma turėtų atlikti patariamąją ir koordinavimo funkciją.

1.2 Komitetas pripažįsta, kad sklandžiai dirbančios struktūros, įskaitant darbo rinkos observatorijų tinklus, jau veikia regionų lygmeniu ir veiksmingai padeda siekti strategijoje „Europa 2020“ numatytų bendrų ES užimtumo tikslų. Jis rekomenduoja Komisijai ir valstybės narėms, tinkamai atsižvelgus į subsidiarumą ir įvairovę visoje ES, užmegzti darnesnius santykius su VUT ir regioninėmis observatorijomis.

1.3 Atsižvelgdamas į Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkėje numatytas priemones, EESRK pripažįsta svarbų VUT vaidmenį įgyvendinant prioritetus, kuriais siekiama sustiprinti visus keturis lankstumo ir užimtumo garantijų elementus.

1.4 EESRK ragina Komisiją dokumento tekste konkrečiai nurodyti naujai sukurtą Europos VUT tinklo sąsajas su Užimtumo komitetu (EMCO) ir aiškiai suformuluoti VUT modernizavimo veiksmų, kurie neturėtų būti privalomi, pobūdį ir tikslą.

1.5 EESRK mano, kad kiekybiniais ir kokybiniais rodikliais paremta valstybinių užimtumo tarnybų lyginamoji analizė

siekiant įvertinti VUT rezultatus yra naudinga bendradarbiavimo forma. EESRK ypač pritaria tam, kad užimtumo tarnybų ir aktyvios užimtumo politikos rezultatai bei veiksmingumas būtų vertinami remiantis statistiniais rodikliais. Vis dėlto EESRK pabrėžia, kad tai turėtų pagerinti darbuotojų gebėjimą prisitaikyti ir pasirengimą ilgalaikiam grįžimui į darbo rinką, taip pat užtikrinti sklandžius perėjimus joje.

1.6 Dėl bendros sistemos sukūrimo ir deleguotųjų aktų priėmimo EESRK ragina Komisiją dokumente aiškiai apibrėžti būsimą šių aktų turinį. EESRK siūlo patikslinti pasiūlymo turinį nurodant pagrindinius bendros sistemos rodiklius. Vadovaujantis SESV 290 straipsniu, priimant deleguotuosius aktus vėliau turėtų būti papildyti mažiau svarbūs šių pagrindinių rodiklių aspektai.

1.7 EESRK prašo Komisijos aiškiai apibrėžti pagal 4 straipsnį dėl bendradarbiavimo kiekvienam iš partnerių tenkanti vaidmenį. Nagrinėjamame pasiūlyme neturėtų būti susiaurintas socialinių partnerių vaidmuo pavadinant juos „asocijuotais partneriais“; priešingai, turėtų būti padidinta jų įtaka VUT modernizavimo procese. Vadovaujantis partnerystės principu, pasiūlyme dėmesio reikia skirti ir pilietinės visuomenės vaidmeniui.

1.8 Be to, EESRK rekomenduoja, kad visi suinteresuotieji dalyviai prisidėtų prie Europos VUT tinklo išvadų ir rekomendacijų rengimo.

1.9 EESRK siūlo Komisijai paskatinti valstybes nares, jei jos nori VUT organizacinius modelius, strateginius tikslus ir procedūras sėkmingai pritaikyti prie sparčiai kintančios aplinkos, sukurti techninį, žmogiškąjį ir finansinį pagrindą, kuris leistų padidinti jų pajėgumą ir sudaryti sąlygas atlikti naują daugiafunkcinį vaidmenį.

1.10 EESRK yra įsitikinęs, kad naujus VUT įgaliojimus, visų pirma aktyvios užimtumo politikos srityje, turi atspindėti tinkami pajėgumai ir finansinė parama. Ir toliau turėtų būti skiriamos lėšos pagal Užimtumo ir socialinių inovacijų programą (EaSI) ⁽¹⁾ ir teikiamas ilgalaikis finansavimas.

1.11 EESRK palankiai vertina 2013 m. liepos 3 d. Berlyne įvykusios konferencijos jaunimo užimtumo klausimais išvadas ir visų jos dalyvių priimtus išpareigojimus.

2. Įžanga

2.1 Strategijoje „Europa 2020“ ⁽²⁾ visoms valstybėms narėms nustatytas bendras plataus užmojo tikslas iki 2020 m. pasiekti 20–64 metų amžiaus vyrų ir moterų 75 proc. užimtumo lygį. Siekiant šio tikslo pagrindinis vaidmuo tenka valstybinėms užimtumo tarnyboms (VUT).

2.2 2020 m. užimtumo politikos gairėse ⁽³⁾ VUT pripažįstamos pagrindiniais dalyviais, atliekančiais lemiamą vaidmenį įgyvendinant rekomendacijas Nr. 7 „Dalyvavimo darbo rinkoje didinimas“ ir Nr. 8 „Kvalifikuotos darbo jėgos formavimas“. 2011 m. birželio 24 d. Budapešte įvykusiame VUT vadovų susitikime priimtose išvadose *Making the employment guidelines work* („Užimtumo gairių taikymas“) patvirtintas VUT indėlis į strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimą.

2.3 Užimtumo ir darbo rinkos politika ir toliau priklauso valstybių narių kompetencijai; jos atsakingos ir už savo VUT organizavimą, personalo įdarbinimą ir veikimą. Tačiau dabartinės valstybių narių savanoriško bendradarbiavimo nuostatos, parengtos 1997 m., kai buvo įsteigta neformali VUT patariamoji grupė ⁽⁴⁾, išnaudojo savo galimybes ir nebeatitinka dabartinių poreikių nei iššūkių. Reikalinga priemonė, kuri padėtų greitai nustatyti menkus rezultatus ir galimas susijusias struktūrines problemas; trūksta nuolatinės informacijos apie dabartinių lyginamosios analizės ir tarpusavio mokymosi metodų rezultatus.

⁽¹⁾ Užimtumo ir socialinių inovacijų programa (EaSI), kuri apima tris esamas programas, t. y. PROGRESS, EURES ir Europos mikrofinansų priemonę „Progress“, ir išplečia jų sritį.

⁽²⁾ COM(2010) 2020 final.

⁽³⁾ 2010 m. spalio 21 d. Tarybos sprendimas 2010/707/ES dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių.

⁽⁴⁾ Europos Komisijos „HoPES“ tinklo neformali patariamoji grupė (*Heads of Public Employment Services – „Valstybinių užimtumo tarnybų vadovai“*).

2.4 Be to, 2013 m. vasario 7–8 d. Dubline posėdžiavusių Užimtumo ir socialinių reikalų tarybos (EPSCO) ministrų neformaliose diskusijose ⁽⁵⁾ padaryta išvada, kad glaudesnis ir tikslingesnis VUT bendradarbiavimas padėtų pagerinti keitimąsi geriausia praktika, ir Komisijos paprašyta parengti išsamų pasiūlymą dėl „lyginamosios analizės mokymosi“ iniciatyvos.

2.5 2013 m. birželio 17 d. Europos Komisija paskelbė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo tęsiama pavyzdinė iniciatyva „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“ ⁽⁶⁾ ir 2012 m. „Užimtumo priemonių rinkinys“ ⁽⁷⁾ ir siūloma oficialiai įteisinti valstybinių užimtumo tarnybų bendradarbiavimą ir sukurti Europos VUT tinklą.

2.6 Šis tinklas turėtų veikti 2014–2020 m. laikotarpiu ir yra susietas su strategija „Europa 2020“. Tinklo veikimas bus vertinamas ir persvarstomas po ketverių metų. Jis bus finansuojamas pagal Užimtumo ir socialinių inovacijų programą (EaSI), o jo sekretoriata Europos Komisija sukurs iš jos turimų žmogiškųjų išteklių.

2.7 Plėtojant šio tinklo veiklą vykdomi skatinamieji veiksmai turėtų padėti:

— įgyvendinti strategiją „Europa 2020“ ir jos pagrindinius tikslus užimtumo srityje,

— gerinti ES darbo rinkos veikimą,

— didinti darbo rinkų integraciją,

— didinti geografinį ir profesinį judumą,

— kovoti su socialine atskirtimi ir integruoti asmenis, atskirtus nuo darbo rinkos.

2.8 Pirmuoju 2013 m. liepos mėn. Tarybos diskusijų etapu dauguma valstybių narių palankiai įvertino Komisijos pasiūlymą ir pritarė nustatytiems tikslams. Abejonių buvo išreikšta pirmiausia dėl sąsajų su Užimtumo komiteto (EMCO) veikla ir galimo dubliavimo, per didelių Europos Komisijos įgaliojimų, deleguotųjų aktų turinio ir neaiškių finansavimo aspektų.

⁽⁵⁾ Neformalus EPSCO susitikimas 2013 m. vasario 7–8 d. Dubline.

⁽⁶⁾ COM(2010) 682 final.

⁽⁷⁾ COM(2012) 173 final.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Apskritai EESRK palankiai vertina visas Europos Komisijos iniciatyvas, kuriomis siekiama įgyvendinti strategijos „Europa 2020“ tikslus užimtumo ir darbo rinkos srityje, užtikrinti glaudesnę valstybių narių bendradarbiavimą, ugdyti gebėjimus ir juos pritaikyti prie įmonių ir darbuotojų poreikių, remti geografinį ir profesinį judumą.

3.2 Atsižvelgdamas į skubių sprendimų reikalaujančią padėtį, ypač kai kuriose valstybėse narėse, augantį nedarbo lygį, visų pirma ilgalaikį ir jaunimo nedarbą, EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui sukurti Europos valstybinių užimtumo tarnybų (VUT) tinklą, leisiantį palyginti šių tarnybų veiklą Europos lygmeniu, nustatyti gerąją praktiką ir skatinti mokytis tarpusavyje siekiant didinti tarnybų pajėgumą teikti paslaugas ir jų paslaugų veiksmingumą.

3.3 Daugelis valstybių narių, siekdamos įveikti ilgalaikius iššūkius, susijusius su pasauliniais ir technologiniais pokyčiais bei darbo jėgos senėjimu, taip pat ieškodamos skubių trumpalaikių priemonių, kuriomis leistų sušvelninti sulėtėjusio ekonomikos augimo pasekmes, jau daugiau ar mažiau sėkmingai modernizuoja savo VUT, jas restruktūrizuoja vykdydamos centralizaciją arba priešingai – decentralizaciją, plečia jų veiklos sritį ir stengiasi visapusiškai išnaudoti jų galimybes.

3.4 EESRK mano, kad VUT būtina prisitaikyti prie naujų darbo rinkos poreikių, susijusių su: darbo jėgos senėjimu, sidabrinės ir ekologiškos ekonomikos kilimu, naujais įgūdžiais ir jaunosios kartos poreikiais, IRT ir technologinių inovacijų plėtra ar vis didėjančiu įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikimu.

3.5 VUT vienu metu turi spręsti trumpalaikes ir ilgalaikes problemas. Jos turi greitai, lanksčiai ir kūrybiškai reaguoti į bendrus aplinkos pokyčius, trumpalaikius veiksmus derinti su tvariais sprendimais ir numatyti socialinę riziką.

3.6 EESRK yra įsitikinęs, kad naujus VUT įgaliojimus, visų pirma aktyvios užimtumo politikos srityje, turi atspindėti tinkami pajėgumai ir finansinė parama. Tačiau daugelyje valstybių narių, atrodo, viskas vystosi kita kryptimi, ypač biudžeto mažinimo ir taupymo priemonių taikymo laikotarpiu. Tuo tarpu šiuo metu turėtų būti didinami VUT veikimui, visų pirma personalui, numatyti ištekliai, kad būtų užtikrinta veiksminga stebėseną, atverianti užimtumo galimybes. Sklandžiai veikiančios VUT ateityje galėtų tapti kompetencijos centrais.

3.7 2010 m. Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas (EUROFOUND) EESRK prašymu parengė informacinį pranešimą „Aktyvių darbo rinkos programų finansavimas ir vykdymas krizės laikotarpiu“⁽⁸⁾, kuriame remiantis dešimties pasirinktų valstybių pavyzdžiu aprašomos sąveikos tarp aktyvios ir pasyvios užimtumo politikos galimybės, blogėjančios aktyvumo skatinimo priemonėms skiriamų išlaidų lyginant su BVP tendencijos, visų pirma tose valstybėse, kuriose sparčiai kyla nedarbo lygis.

3.8 Komisijos pasiūlymo tikslas – *skatinamosiomis priemonėmis* (pagal SESV 149 straipsnį) užtikrinti valstybių narių bendradarbiavimą, geresnę ES darbo rinkos integraciją ir veikimą, padėti pagerinti geografinį ir profesinį judumą ir kovoti su socialine atskirtimi.

3.9 Naujai sukurtas tinklas daugiausia dėmesio skirs šioms iniciatyvoms: Europos masto valstybinių užimtumo tarnybų lyginamosios analizės sistemų kūrimas ir taikymas, savitarpio pagalba, VUT modernizavimo ir stiprinimo priemonių patvirtinimas ir įgyvendinimas svarbiausiose srityse, užimtumo srities ataskaitų rengimas.

3.10 Komisijos pasiūlymu pratęsiama ankstesnė veikla ir tyrimai, susiję su VUT verslo modeliais, VUT veiklos rezultatų matavimo sistemomis, VUT vaidmeniu užtikrinant užimtumo ir lankstumo garantijas, prognozuojant įgūdžių paklausą ir parengiant piliečius naujam darbui.

3.11 EESRK įsitikinęs, kad ateityje VUT veikla bus labai įvairi⁽⁹⁾. VUT turi laipsniškai persitvarkyti ir tapti daugiavertėmis agentūromis, padedančiomis ES darbo rinkoje įveikti įvairius pereinamuosius etapus: įsidarbinti pirmą kartą pasibaigus studijoms, nuo vienos profesinės veiklos pereiti prie kitos. VUT turi siekti darbo rinkos dalyvių sąveikos ir juos skatinti bendradarbiauti ir diegti naujoves; šios tarnybos taip pat turi bendradarbiauti su viešojo ir privačiojo sektorių partneriais⁽¹⁰⁾ ir užtikrinti, kad darbo rinkos dalyviai laikytųsi šioje srityje vykdomos politikos.

3.12 EESRK mano, kad VUT toliau turi vykdyti savo išmokų mokėtojo funkcijas, tačiau savo veiklą turėtų labiau orientuoti į darbo pasiūlos klausimus, nes darbdaviams vis sunkiau rasti ir

⁽⁸⁾ Žr. John Hurly, *Financer et appliquer des programmes actifs en faveur du marché du travail durant la crise*, EUROFOUND, 2010.

⁽⁹⁾ Žr. „Valstybinių užimtumo tarnybų indėlis siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų, VUT strateginių rezultatų dokumentas, 2012 m.

⁽¹⁰⁾ Europos Komisija pradėjo iniciatyvą PARES, ES valstybinių ir privačių užimtumo tarnybų partnerystės programą, kuri 2011 m. paskelbtame Komisijos komunikate „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“ nurodyta kaip prioritetas veiksmas.

įdarbinti jiems reikalingus darbuotojus. Visų pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms dažnai prireikia VUT pagalbos, todėl reikėtų stiprinti šių tarnybų ir minėtų įmonių bendradarbiavimą.

3.13 Netgi esant aukštam nedarbo lygiui įgūdžių pasiūla neatitinka darbo rinkos poreikių. Naudodamasi HoPES tinklu⁽¹¹⁾ VUT dalyvauja debatuose ir konsultacijose dėl įgūdžių svarbos ekonomikai ir visuomenei. Reikėtų susieti profesinės veiklos ir švietimo sritis ir susitarti dėl bendro įgūdžių ir kvalifikacijų supratimo. Taigi VUT turėtų užmegzti partnerystės ryšius su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais ir užtikrinti kvalifikacijų paklausos ir pasiūlos pusiausvyrą padidėjus vietos darbo rinkų sudėtingumui⁽¹²⁾.

3.14 EESRK pripažįsta išskirtinį valstybinių užimtumo tarnybų vaidmenį įgyvendinant visus užimtumo ir lankstumo garantijų elementus. Tyrime *VUT vaidmuo dėl užimtumo ir lankstumo garantijų Europos darbo rinkoje*⁽¹³⁾ remiantis tinkamais praktiniais pavyzdžiais buvo nurodyta, kad VUT supranta naujo požiūrio į jų teikiamas paslaugas būtinybę ir priėmė daug įvairių strategijų ir priemonių užimtumo ir lankstumo garantijoms paremti. VUT turėtų toliau dėti pastangas ir stiprinti savo gebėjimus, būtinus tarpininkų ir užimtumo bei lankstumo garantijų vertintojų vaidmeniui atlikti.

3.15 EESRK mano, kad VUT visų pirma turėtų spręsti asmenų ar darbuotojų kategorijų, turinčių didžiausių problemų patekti į rinką ir specifinių poreikių, klausimus. Tai ilgalaikiai bedarbiai, vyresnio amžiaus darbuotojai, moterys, jaunimas, neįgalieji ir migrantai. Šiuo tikslu reikėtų taikyti visas kovos su diskriminavimu priemones ir užtikrinti jų stebėseną.

3.16 Visoje Europoje bandoma spręsti didelio jaunimo nedarbo klausimą, todėl EESRK taip pat pabrėžia svarbų VUT vaidmenį įgyvendinant Jaunimo garantijų iniciatyvą ir teigiamai vertina 2013 m. liepos 3 d. Berlyne vykusioje konferencijoje jaunimo užimtumo klausimais VUT vadovų prisiimtą įsipareigojimą atlikti svarbų vaidmenį didinant jaunimo užimtumą Europoje, stiprinti savo tarnybų veiksmingumą ir glaudžiau bendradarbiauti su suinteresuotaisiais subjektais⁽¹⁴⁾.

⁽¹¹⁾ Žr. *The Case for Skills: A Response to the Recommendations regarding the Future Role of Public Employment Services under the New Skills for New Jobs Agenda* (Įgūdžių klausimas: atsakymas į rekomendacijas dėl būsimo valstybinių užimtumo tarnybų vaidmens įgyvendinant Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkę), Europos valstybinių užimtumo tarnybų vadovų tinklas 2011 m. rugsėjo mėn.

⁽¹²⁾ Žr. R. A. Wilson *Anticipating skills needs of the labour force and equipping people for new jobs: which role for public employment services in early identification of skill needs and labour up-skilling?* (Prognozuoti darbuotojų kvalifikacijų poreikius ir parengti darbuotojus naujam darbui), ataskaita Europos Komisijos prašymu. Danish Technological Institute/ÖSB Consulting/Warwick Institute for Employment Research, 2010 m.

⁽¹³⁾ *The role of the Public Employment Services related to 'Flexicurity' in the European Labour Markets (VUT vaidmuo Europos darbo rinkos užimtumo ir lankstumo garantijų srityje), galutinė ataskaita „Politikos ir verslo analizė“*, Danish Technological Institute/ ÖSB Consulting/Tilburg University/Leeds Metropolitan University, 2009 m. kovo mėn.

⁽¹⁴⁾ Konferencija jaunimo užimtumo klausimais, 2013 m. liepos 3 d., Berlynas, HoPES tinklo indėlis.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Svarstomame pasiūlyme dėl sprendimo teigiama, kad Europos valstybinių užimtumo tarnybų tinklas turėtų glaudžiai bendradarbiauti su Užimtumo komitetu (EMCO) ir prisidėti prie jo veiklos, t. y. teikti informaciją ir ataskaitas apie užimtumo politikos įgyvendinimą. EESRK mano, kad sprendime reikėtų aiškiai nurodyti patariamąsias šio tinklo funkcijas ir jo santykius su Užimtumo komitetu. Tinklo paskirtis – konsultuoti ir koordinuoti, taigi jo sukūrimas neturėtų būti vertinamas kaip bandymas suderinti VUT struktūras ar socialines sistemas.

4.2 EESRK negalėtų ignoruoti fakto, kad sklandžiai dirbančios struktūros, įskaitant darbo rinkos observatorijų tinklus, jau veikia regionų lygmeniu ir veiksmingai padeda siekti strategijoje „Europa 2020“ numatytų bendrų ES užimtumo tikslų.

Siekdamas užtikrinti darnesnius VUT ir observatorijų santykius, EESRK atkreipia dėmesį į poreikį:

- a) priemonių, kurios padėtų regionų tiesiogiai valdomoms valstybinėms regioninėms užimtumo observatorijoms dalyvauti europiniame tinkle;
- b) geresnio ryšio tarp Europos regioninių užimtumo observatorijų tinklo ir europinio VUT tinklo;
- c) priemonių, susijusių su privataus sektoriaus regioninių užimtumo observatorijų ir valstybinių regioninių užimtumo observatorijų, regionų tiesiogiai nevaldomų, tačiau veikiančių pagal jų nurodymus ir siekiančių jų tikslų, narystę Europos tinkle ir galimybę į jį patekti;
- d) bet kokių kitų veiksmų, skirtų pagerinti visų veikiančių struktūrų veiklą ir sąsają, kad būtų panaudotos visos turimos priemonės įtraukti visas valdžios pakopas ir imtis veiksmų visais lygmenimis – nacionaliniu, regionų ir vietos.

4.3 Valstybinių užimtumo tarnybų bendradarbiavimo stiprinimas 2014–2020 m. bus finansuojamas pagal Užimtumo ir socialinių inovacijų programos (EaSI) PROGRESS skyrių. Svarstomas teisėkūros pasiūlymas neturi poveikio biudžetui ir nesusijęs su papildomais personalo ištekliais. Projektus, sukurtus tinklo arba skirtus tarpusavio mokymosi veiklai ir vėliau įgyvendinamus pavienėse VUT, valstybės narės gali finansuoti Europos socialinio fondo (ESF), Europos regionų plėtros fondo (ERDF) ir programos „Horizontas 2020“ lėšomis. EESRK nuomone, svarbiausia, kad toliau būtų skiriamos struktūrinių fondų lėšos ir

kad finansavimas būtų ilgalaikis. EESRK yra įsitikinęs, kad naujus VUT įgaliojimus, visų pirma aktyvios užimtumo politikos srityje, turi atspindėti tinkami pajėgumai ir finansinė parama.

4.4 Pasiūlymo dėl direktyvos 3 straipsnyje nustatomos *tinklo iniciatyvos*.

- 3 straipsnio 1 dalies b punkte numatyta, kad tinklas kuria ir įgyvendina valstybinėse užimtumo tarnybose Europos masto faktiniais duomenimis pagrįstas lyginamosios analizės sistemas, paremtas kiekybiniais ir kokybiniais VUT veiklos rezultatų įvertinimo rodikliais, ir renka duomenis, reikalingus tinkamai tarpusavio mokymosi priemonei sukurti.
- EESRK pritaria šiam principui. Komitetas mano, kad kiekybiniais ir kokybiniais rodikliais paremta valstybinių užimtumo tarnybų lyginamoji analizė siekiant įvertinti VUT rezultatus yra naudinga bendradarbiavimo forma. EESRK ypač pritaria tam, kad vertinant užimtumo tarnybų ir aktyvios užimtumo politikos rezultatus bei veiksmingumą būtų remiamasi statistiniais rodikliais. Išteklių rodikliai (pavyzdžiui, biudžetas) turėtų būti naudojami veikiau kaip konteksto rodikliai. EESRK nuomone, svarbūs ir kiti rodikliai, pavyzdžiui, registruotų asmenų skaičius (kiekvienoje valstybėje), bendras tarpininkų skaičius ir vienam kandidatui tenkantis jų skaičius, sugrįžusiųjų į darbo rinką ir ilgalaikių sugrįžimų procentinė dalis, užimtumas praėjus trims ir šešioms mėnesiams, vidutinė nedarbo trukmė, darbo vietų paklausos ir pasiūlos suderinimo rezultatai, darbo trukmė ir darbo, gauto vykdant aktyvaus užimtumo politikos programą, pobūdis, mokymuose dalyvaujančių darbuotojų procentinė dalis, patirtos sąnaudos, taip pat ES ar trečiųjų šalių darbuotojų skaičius.
- Pirmenybė turėtų būti teikiama labiausiai nuo darbo rinkos atitolusiems subjektams; reikėtų išanalizuoti ir palyginti regionų, kuriuose nedarbo lygis ir ekonomikos raida yra panašūs, užimtumo tarnybų rezultatus.
- 3 straipsnio 1 dalies c punkte numatyta, kad tinklas patvirtina ir įgyvendina VUT pagrindinių veiklos sričių modernizavimo ir stiprinimo koncepciją.

EESRK siūlo patikslinti formuluotę aiškiai nurodant, kad VUT tinklas atliks tik patariamąją funkciją. Komiteto nuomone, šios dalies nuostatose būtina tiksliai apibrėžti VUT modernizavimo veiksmų pobūdį ir tikslą. Tačiau EESRK mano, kad bet kuriuo atveju pastarosios nuostatos neturėtų būti privalomos.

4.5 4 straipsnyje dėl *bendradarbiavimo* numatytas bendradarbiavimas ir keitimasis informacija su suinteresuotaisiais darbo

rinkos dalyviais, įskaitant kitas užimtumo paslaugų teikimo tarnybas. EESRK mano, kad reikėtų aiškiau apibrėžti kiekvieno dalyvio vaidmenį.

4.5.1 Komitetas atkreipia dėmesį, kad socialiniai partneriai yra svarbiausi darbo rinkos dalyviai ir atlieka lemiamą vaidmenį VUT modernizavimo procese, todėl jiems turėtų būti skirta atitinkama vieta naujojoje struktūroje. Savo darbo dokumente dėl socialinių partnerių vaidmens VUT valdyme, visų pirma krizės laikotarpiu, Tarptautinė darbo organizacija, remdamasi keturių ES valstybių narių atvejais, aiškiai nurodė, kad keičiantis VUT struktūrai automatiškai keičiasi ir socialinių partnerių vaidmuo, dalyvavimas ir įtaka. Pavyzdžiui, Austrijoje išplečiami socialinių partnerių veikimo būdai, visų pirma regionuose, tuo tarpu Vokietijoje ir Danijoje jų įtaka mažėja, jie atlieka veikiau patariamąjį vaidmenį, o ne dalyvauja bendro sprendimo procedūrose. Dėl istorinių priežasčių Jungtinėje Karalystėje socialiniai partneriai nedalyvauja instituciniu lygmeniu⁽¹⁵⁾. Todėl EESRK teigiamai vertina socialinių partnerių iniciatyvas, įgyvendinamas pagal jų bendras darbo programas⁽¹⁶⁾.

4.5.2 Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, EESRK nepalankiai vertina naująjį Europos Komisijos sprendimą 2012/733/ES dėl EURES. Šių metų balandžio mėn. Laisvo darbuotojų judėjimo patariamojo komiteto posėdyje⁽¹⁷⁾ socialinių partnerių atstovai išreiškė didelį susirūpinimą dėl to, kad socialinių partnerių vaidmuo susiaurintas ir jie laikomi tik asocijuotais partneriais.

4.5.3 Daugelyje savo nuomonių EESRK pritarė Komisijos raginimui plėtoti visų suinteresuotųjų šalių partnerystę siekiant remti darbo vietų kūrimą, didinti užimtumą, ugdyti įgūdžius ir kovoti su socialine atskirtimi. EESRK atkreipė dėmesį, kad sprendžiant aukšto jaunimo nedarbo lygio problemą svarbus vaidmuo tenka švietimo įstaigoms, konsultacinėms agentūroms, pilietinės visuomenės organizacijoms (jaunimo, moterų, paramos neįgaliesiems ir pan.), šeimoms ir apskritai žmonėms, kadangi jų dalyvavimas yra vienintelis būdas bendrai ir visiškai pakeisti padėtį Europos darbo rinkoje.

4.5.4 Be to, EESRK teigiamai vertina užimtumo tarnybų partnerystės programą (PARES)⁽¹⁸⁾, kuria skatinamas dialogas ES lygmeniu siekiant palengvinti pereinamąjį etapą darbo rinkoje. Darbo rinka tampa vis sudėtingesnė, todėl visi užimtumo paslaugas teikiantys subjektai turi bendradarbiauti. EESRK taip pat teigiamai vertina Europos Komisijos programą *Valstybinių užimtumo tarnybų dialogas*, kurios tikslas – paremti tarpusavio mokymosi veiklą.

⁽¹⁵⁾ J. Timo Weishaupt, *Labour Administration and Inspection Programme: Social Partners and the Governance of Public Employment Services: Trends and Experiences from Western Europe* (Darbo administravimo ir darbo inspekcijos programa: socialiniai partneriai ir VUT valdymas. Tendencijos ir patirtis Vakarų Europoje), 2011 m.

⁽¹⁶⁾ Atskiras susitarimas dėl įtraukimų darbo rinkų (2010 m.), sudarytas remiantis bendra svarbiausių darbo rinkos veiksmų analize (2009 m.).

⁽¹⁷⁾ Žr. Laisvo darbuotojų judėjimo patariamojo komiteto posėdžio, įvykusio 2013 m. balandžio 12 d. Briuselyje, protokolą.

⁽¹⁸⁾ PARES – tai papildoma su Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarka susijusi Komisijos priemonė, skirta paremti užimtumo ir lankstumo garantijų strategiją.

4.6 7 straipsnyje dėl *bendrosios sistemos patvirtinimo* Komisijai pagal pasiūlymo dėl direktyvos 8 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus dėl lyginamosios analizės ir tarpusavio mokymosi iniciatyvų įgyvendinimo bendrosios sistemos, kaip apibrėžta 3 straipsnio 1 dalyje. Apskritai EESRK linkęs pritarti deleguotųjų aktų priėmimui, jei jais siekiama pakeisti kai kurias nuostatas dėl lyginamosios analizės ir tarpusavio mokymosi iniciatyvų įgyvendinimo bendrosios sistemos. Vis dėlto reikia papildomos informacijos, kad būtų galima nustatyti, kuriuos klausimus būtų galima konkrečiai pakeisti šiais deleguotaisiais aktais. EESRK siūlo patikslinti pasiūlymo turinį nurodant pagrindinius bendros sistemos rodiklius. Vadovaujantis SESV 290 straipsniu, priimant deleguotuosius aktus vėliau turėtų būti papildyti mažiau svarbūs šių pagrindinių rodiklių aspektai.

4.7 Pasiūlyme dėl direktyvos nurodoma, kad naujos Komisijos iniciatyvos papildys VUT bendradarbiavimą EURES sistemoje remiantis Sutarties 45 ir 46 straipsniais. EESRK mano, kad pasiūlyme turėtų būti aiškiau apibrėžta naujo VUT tinklo ir EURES sinergija ⁽¹⁹⁾. Naujas VUT tinklas turėtų padėti EURES vykdyti išplėstus įgaliojimus ir atlikti jo svarbiausią vaidmenį – suderinti igūdžius su Europos darbo rinkos poreikiais ir padidinti judumą ES. VUT tinklas taip pat galėtų bendradarbiauti su kitomis organizacijomis, pavyzdžiui, profesinio orientavimo agentūromis.

2013 m. spalio 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

⁽¹⁹⁾ Žr. OL L 328, 2012 11 28, p. 21–26.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai dėl ekonominės ir pinigų sąjungos socialinio matmens stiprinimo

(COM(2013) 690 final)

(2014/C 67/24)

Pagrindinis pranešėjas **Georgios DASSIS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. spalio 4 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai dėl ekonominės ir pinigų sąjungos socialinio matmens stiprinimo

COM(2013) 690 fin.

2013 m. rugsėjo 17 d. Komiteto biuras pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 17 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Georgios Dassis ir priėmė šią nuomonę 157 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 19 susilaikius.

1. Bendrosios pastabos

1.1 Beprecedentė ekonomikos ir finansų krizė, itin smarkiai smogusi euro zonos valstybėms narėms, atskleidė struktūrinius trūkumus visoje Europoje. Ji parodė, kad yra aiškus ryšys tarp aukšto nedarbo lygio, spaudimo nacionaliniams biudžetams, socialinio nuosmukio ir socialinių neramumų. Nors pripažįsta, kad nacionaliniai biudžetai turi būti subalansuoti, išlaidų mažinimai padarė neigiamą poveikį švietimui, aktyviai darbo rinkos politikai ir socialinei gerovei. Padidėjęs nedarbo lygis ir skurdas daro neigiamą poveikį darbo jėgos įgūdžiams ir įsidarbinimo galimybėms. Tokia padėtis trukdo bendrovių gebėjimui augti ir kurti darbo vietas, o tai savo ruožtu stabdo ekonomikos atsigavimą.

1.2 Sąjunga kai kuriose itin stipriai nuo krizės nukentėjusiose šalyse pastebi, kad ekonomikos ir socialinė krizė virto politine krize ir jose suaktyvėjo ekstremistiniai ir nedemokratiniai politiniai judėjimai. Yra itin svarbu suvaldyti šią tendenciją, imantis konkrečių veiksmų Europos, nacionaliniu ir vietos lygmenimis.

1.3 Vidaus rinka turėtų tapti ekonominiu ir socialiniu projektu. Ji padėjo kurti naujas darbo vietas ir gerovę visose ES valstybėse narėse. Įgyvendinant strategiją „Europa 2020“, labai svarbu baigti kurti vidaus rinką ir padidinti veiksmingumą bei socialinę sanglaudą, kad Europa sparčiau išbristų iš krizės.

1.4 Todėl Komitetas itin atidžiai išanalizavo Komisijos komunikatą kaip pirmą indėlį į artėjančias Europos Vadovų Tarybos diskusijas ir sprendimus sustiprinti Europos ekonominės ir pinigų sąjungos socialinį matmenį.

1.5 Jis ragina Komisiją savo politiką papildyti ir sustiprinti atsižvelgiant į šias diskusijas, kad būtų galima siekti tolesnės pažangos, pirmiausia proaktyviai taikant užimtumo ir socialinės įtraukties rodiklius.

1.6 Komitetas nuosekliai remia priemones, skirtas padidinti socialines investicijas, geriau nukreipiant Europos lėšas į patikimą užimtumo ir socialinę politiką, specialią jaunimo užimtumo iniciatyvą ir jaunimo garantijos iniciatyvą bei geresnę tarpvalstybinį mobilumą. Todėl jis palankiai vertina didesnę šioms politikos sritims skirtą dėmesį. Be to, Komitetas pritaria numatytam tvirtesniai socialiniam dialogui, integruotam į Europos semestro procesą.

1.7 Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad tvirtesnis socialinis matmuo padėtų valstybėms narėms pasinaudoti užimtumo lygio augimo, glaudesnės socialinės sanglaudos galimybėmis ir užkirstų kelią didesnių skirtumų atsiradimui. Jis itin pritaria minčiai dar atidžiau stebėti užimtumo ir socialinį disbalansą EPS, sistemingiau stebint nedarbo lygį, jaunimą, kuris neturi darbo, nesimoko arba neturi profesijos, namų ūkių pajamas, skurdą ir nelygybę.

1.8 Todėl siūloma užimtumo ir socialinio disbalanso rezultatų suvestinė, pagrįsta pagrindiniais rodikliais ir ribinėmis vertėmis, turėtų sudaryti galimybę iš anksto nustatyti asimetriškus pokyčius ir poveikį bendriems ekonominės veiklos rezultatams. Ši stebėsenos sistema prireikus turėtų leisti laiku ir veiksmingai taikyti koregavimo mechanizmą ir politikos priemones, kaip ir

panašiais ekonomikos ir finansų disbalanso atvejais. Todėl Komitetas pritaria 2013 m. birželio 27–28 d. Europos Vadovų Tarybos nuomonei, kad numatyta socialinių ir užimtumo rodiklių sistema yra „pirmas žingsnis“ link platesnio ekonominės ir pinigų sąjungos socialinio matmens ⁽¹⁾.

1.9 Komitetas atliko savo konsultacinį darbą parengdamas 2013 m. gegužės 22 d. nuomonę ⁽²⁾ (prieš prasidedant diskusijoms Europos Vadovų Taryboje) ir pakartoja savo raginimą toliau stiprinti ekonominės ir pinigų sąjungos socialinį matmenį.

2. Konkrečios pastabos

2.1 Savo komunikate Europos Komisija siūlo keletą iniciatyvų ekonominės ir pinigų sąjungos matmeniui stiprinti, išskirdama tris pagrindines sritis:

- sustiprinta užimtumo, socialinių iššūkių ir politikos koordinavimo priežiūra,
- tvirtesnis solidarumas ir veiksmai užimtumo ir darbo jėgos mobilumo srityse,
- sustiprintas socialinis dialogas.

2.2 Komitetas pritaria, jog būtina stiprinti ekonominės ir pinigų sąjungos socialinį matmenį, ir norėtų pabrėžti šiuos dalykus:

Sustiprinta užimtumo, socialinių iššūkių ir politikos koordinavimo priežiūra

2.3 ES fiskalinis konsolidavimas ir ekonomikos valdymas negali būti tvarūs be lygiaverčių socialinio konsolidavimo ir socialinio valdymo formų. Dabartinis socialinio atotrūkio didėjimas Europoje kenkia ekonomikos atsigavimui, augimui ir sanglaudai. EESRK tvirtina, kad Europos semestras privalo į ekonomikos politikos koordinavimui ir struktūrinėms reformoms taikomą priežiūros sistemą įtraukti ir užimtumo bei socialinės įtraukties lyginamuosius standartus. Skaičiais išreikšti užimtumo ir socialiniai tikslai turi derėti su skolos ir deficito tikslais ir jiems turi būti taikomi panašūs koregavimo ir solidarumo mechanizmai, kad būtų atkurta socialinė pusiausvyra ir skatinamos socialinės investicijos.

2.4 EESRK pripažįsta, jog norint atgaivinti ekonomiką ir skatinti socialines investicijas, ES ir valstybėms narėms reikia ne tik formalių valdymo struktūrų ir įteisintų mechanizmų.

Būtent todėl organizuota pilietinė visuomenė ir pavieniai Europos piliečiai yra gyvybiškai suinteresuoti ir turi teisę atlikti savo vaidmenį. Dalyvavimas Europos projekte ir atsakomybė yra esminės svarbos.

2.5 Tačiau Komitetas taip pat pabrėžia, jog teigiami socialiniai pokyčiai bus tvarūs, jeigu struktūrinės problemos valstybėse narėse bus sprendžiamos vietoje. Konkurencingumas pasaulio mastu, ekonomikos augimas ir tvirtas socialinis matmuo – svarbūs veiksniai, galintys padėti Europai išbristi iš krizės. Pastaruoju metu pasiūlyti socialinės politikos rodikliai privalo būti taikomi trumpalaikėms ir ilgalaikėms reformoms sustiprinti.

Tvirtesnis solidarumas ir veiksmai užimtumo ir darbo jėgos mobilumo srityse

2.6 Kaip savo komunikate tvirtina Komisija, tarpvalstybinis darbo jėgos mobilumas yra svarbus veiksnys, išsaugantis užimtumą ir konkurencingumą bei kuriantis naujas darbo vietas vietoj prarastųjų dėl ekonomikos restruktūrizavimo.

2.7 Siekiant toliau mažinti egzistuojančias darbo jėgos mobilumo kliūtis, reikėtų imtis papildomų priemonių, kad migruojantiems darbuotojams skirta informacija apie darbo ir socialinę teisę būtų teikiama jų gimtąja kalba, taigi lengvai suprantama. Be to, darbuotojams reikėtų suteikti konkrečią teisę kreiptis dėl konsultacijos. Atitinkamos konsultacinės įstaigos turėtų glaudžiai bendradarbiauti su socialiniais partneriais bei EURES ir užtikrinti, kad migruojantys darbuotojai dar kilmės šalyje gautų informacijos apie priimančiosios šalies socialines ir teises sąlygas.

2.8 Socialinės investicijos padeda žmonėms. Jos gerina piliečių gebėjimus ir kvalifikaciją ir skatina juos dalyvauti visuomenės gyvenime ir darbo rinkoje, o tai sukuria didesnę gerovę, skatina ekonomiką ir padeda ES įveikus krizę tapti tvirtesne, ryžtingesne ir konkurencingesne.

2.9 Tikslinės socialinės investicijos ne tik skatina socialinę ir visuomeninę pažangą ir didina konkurencingumą. Visų pirma tokiais neregėtai aukšto nedarbo lygio ir augančio skurdo laikais investicijoms į gerovės valstybę tenka pagrindinis vaidmuo stiprinant socialinę sanglaudą, integraciją ir kovojant su socialine atskirtimi ir skurdu. Tokios investicinės išlaidos privalo garantuoti efektyvumą.

2.10 EESRK aiškiai pabrėžia, kad ekonominės ir pinigų sąjungos socialiniam matmeniui būtini aiškūs instrumentai, rodikliai ir kiekybiniai bei kokybiniai tikslai, kurie būtų tokie pat veiksmingi kaip ir ekonominės ir pinigų sąjungos ekonominiai ir finansiniai išpareigojimai. Be to, Komitetas perspėja Europos Vadovų Tarybą, kad nepasiekus pakankamo sutarimo arba pritrūkus politinės valios tokiam atgaivintam ES socialiniam matmeniui, EESRK siūlytų sustiprinti bendradarbiavimą ekonominės ir pinigų sąjungoje; ši sąjunga turėtų savo finansinius išteklius, papildomą Socialinį fondą, Socialinės pažangos paktą ir socialinius standartus, tikslus ir stabilizavimo mechanizmus, suderintus su mokesčių, biudžeto ir pinigų stabilizavimo mechanizmais.

⁽¹⁾ Europos Vadovų Tarybos išvados, 2013 m. birželio 27–28 d., EUCO 104/13, 14 (c) punktas.

⁽²⁾ OL C 271, 2013.9.19, p. 1–7.

Sustiprintas socialinis dialogas

2.11 Komitetas palankiai vertina Komisijos pasiūlymus gerinti socialinių partnerių dalyvavimą koordinuojant ekonominę ir užimtumo politiką Europos lygiu. Socialinis dialogas vaidina svarbų vaidmenį visais lygmenimis. Jis padeda priimti sprendimus, kurie atspindi tiek darbdavių, tiek darbuotojų požiūrį, stiprina tarpusavio supratimą ir pasitikėjimą, nes be to būtų sunku pertvarkyti Europos darbo rinkas ir sustiprinti socialinį aspektą.

2.12 Be to, Komitetas atsižvelgia į tai, kad Europos socialiniai partneriai jau svarsto socialinio dialogo ateities, įskaitant trišalio dialogo, klausimą.

2013 m. spalio 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Konkurencingumo ir veiksmingumo gynybos ir saugumo sektoriaus kūrimas“

(COM(2013) 542 final)

(2014/C 67/25)

Pranešėjas **Joost VAN IERSEL**

Bendrapranešėję **Monika HRUŠECKÁ**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. liepos 3 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Konkurencingumo ir veiksmingumo gynybos ir saugumo sektoriaus kūrimas“

COM(2013) 542 final.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 26 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 172 nariams balsavus už, 23 – prieš ir 24 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK labai palankiai vertina tai, kad gruodžio mėn. rengiamas Europos Vadovų Tarybos susitikimas gynybos klausimais, kuriame bus remiamasi EK komunikatu ⁽¹⁾ ir vyriausiosios įgaliotinės / Gynybos agentūros vadovo pranešimu ⁽²⁾. Šios iniciatyvos – labai skubus ir savalaikis atsakas į vidaus ir išorės iššūkius, reikalingas norint didinti ilgalaikį Europos gynybos patikimumą ir nuspėjamumą.

1.2 Komunikate ir (preliminarioje) vyriausiosios įgaliotinės pozicijoje nesilaikoma tradicinių tabu ir dabartinė padėtis bei veiksmai, kurių reikia imtis, pateikiami per tinkamą prizmę.

1.3 Pirmiausia vyriausiosios įgaliotinės pranešime išdėstomi įtikinami argumentai, kad norint tenkinti Europos gynybos ir saugumo reikalavimus absoliučiai būtina visapusiška bendros saugumo ir gynybos politikos (BSGP) strategija. EESRK pritaria, kad BSGP suteiks tinkamiausią pagrindą veiksmingam bendradarbiavimui karinių pajėgumų srityje, tačiau pabrėžia, jog svarbu ir tai, kad bendradarbiavimas bus sąlyga patikimai BSGP.

1.4 Kad ši iniciatyva būtų sėkminga, reikia sudaryti palankias politines sąlygas. Kadangi kelias į esminius Europos (pramoninės) gynybos struktūrų pokyčius ilgas ir sunkus, reikalaujantis

tarpusavyje susijusios įvairių sričių politikos, EESRK mano, kad svarbiausia sąlyga taip reikalingam proveržiui pasiekti – nenutrūkstamas ES vyriausybių vadovų išsipareigojimas.

1.5 EESRK primygtinai ragina Tarybą patvirtinti konkrečias priemones ir veiksmus, kuriais siekiama sustiprinti Europos gynybos sektoriaus konkurencingumą ir bendradarbiavimą ir kurie būtų aiškus signalas ateičiai.

1.6 EESRK pritaria siekiui išlaikyti nepriklausomą Europos gynybą, atitinkančią Europos ekonominį svorį ir kitus interesus pasaulyje. Ilgalaikis tikslas turėtų būti savarankiška Europos piliečių apsauga užtikrinant, kad kariuomenė būtų nuolat aprūpinama šiuolaikiška įranga, ir garantuojant Europos vertybes (žmogaus teises, demokratiją) ⁽³⁾.

1.7 Naujasis pereinamasis etapas taip pat turi įtakos gynybai ir saugumui Europoje. Daug kur Europoje rimtos ekonominės stagnacijos ir nemažėjančios nedarbo problemos fone pradeda vykti geopolitiniai pokyčiai. Tuo pat metu pasaulio arenoje atsiranda naujų veikėjų. Pasaulinė raida vyksta sparčiau negu Europos. Šis atotrūkis tik gilėja. Europa turi sparčiau prisitaikyti, kad neatsiliktų nuo kitų pasaulio dalių.

⁽¹⁾ „Konkurencingumo ir veiksmingumo gynybos ir saugumo sektoriaus kūrimas“, COM, t.t.

⁽²⁾ Šis dokumentas dar nepaskelbtas, tačiau preliminari vyriausiosios įgaliotinės pozicija žinoma.

⁽³⁾ OL C 299, 2012 10 4, p. 17.

1.8 Be to, pramonei reikia būti konkurencingai, o tam, mažėjant finansiniams ištekliams, būtina siekti sąnaudų efektyvumo. Europos strategija, vietoj produktyvumą mažinančio dubliavimo, nekoordinuojamos politikos ir skirtumų, turi skatinti siekti geresnių rezultatų tokiomis pačiomis sąnaudomis, kad mažiau lėšų būtų išleidžiama veltui ir kad būtų pasiektas didesnis našumas, siekiant naudos mokesčių mokėtojams.

1.9 EESRK džiaugiasi, kad EK komunikate pateikiama kritiška ir įžvalgi Europos santykinės pozicijos analizė. Praėjusiais metais EESRK, remdamasis palyginamąja analize, ragino radikaliai keisti Europos požiūrį į bendrus gynybos klausimus⁽⁴⁾.

1.10 Visų pirma EESRK pritaria EK komunikato 9 skyriaus nuostatams dėl svarbiausių Tarybos darbotvarkės punktų, būtent: Europos strateginės koncepcijos, bendros saugumo ir gynybos politikos⁽⁵⁾ ir Europos gynybos pramonės strategijos.

1.11 Europai skubiai reikia „bendros kalbos“ gynybos klausimais. O tam reikia pereiti nuo nacionalinio prie bendro europinio požiūrio į strateginius poreikius, skatinant suvokimą, kad nacionalinius interesus patenkinti galima įgyvendinant bendrus Europos strateginius tikslus.

1.12 Reikia ir politinės bei pilietinės valios, norint užtikrinti tinkamą visuomenės nuomonės apie Europos strateginių pasaulinių ir pramonės interesų svarbą formavimą, nes tai galėtų sustiprinti aktyvią piliečių ir mokesčių mokėtojų paramą. Komitetas pritaria Komisijai, kad stipri Europos gynybos pramonė būtų labai naudinga ir visai Europos gamybos pramonei⁽⁶⁾.

1.13 Šio toli siekiančio tikslo turi siekti kuo daugiau valstybių narių. Jei ne visos šalys norėtų dalyvauti, procesas turėtų būti pradėtas su tomis, kurios to nori.

1.14 EESRK pabrėžia Komisijos ir Europos gynybos agentūros (EGA) vaidmenį; abi šios institucijos turėtų glaudžiai bendradarbiaudamos įgyvendinti šį komunikatą. Komitetas iš principo pritaria Komisijos numatomiems veiksams. Šios nuomonės 6 dalyje Komitetas pateikia keletą papildomų pastebėjimų ir rekomendacijų dėl Komisijos pasiūlymų.

1.15 Europos Komisijos komunikate nekalbama apie proaktyvią pramonės politiką. EESRK, priešingai, atkreipia dėmesį į išskirtinę visame pasaulyje 100 proc. institucinėse rinkose veikiančio gynybos sektoriaus padėtį. Proaktyvi pramonės politika, kurią valstybės narės ir (arba) Komisija vykdo tam tikrose srityse, yra būtina norint šiuolaikiškos gamybos ir

sąnaudų efektyvumo. Pasidalijamoji ES ir nacionalinė kompetencija bei veiksminga civilinių ir karinių projektų bei technologijų sąveika ir sinergija duos daug naudos ir padidins sąnaudų efektyvumą.

1.16 Pasitelkiant EGA, naujus daugiašalius europinius projektus reikia identifikuoti kuo anksčiau – dar idėjos etape. Kol tokie projektai pradės veikti visu pajėgumu, gali praeiti dešimtmečiai. Todėl kuo greičiau jie bus pradėti, tuo geriau.

1.17 Svarbiausia – viešojo ir privačiojo sektoriaus MTTP. Gynybos lėšų investicijos į šią sritį yra mažiausios nuo 2006 m.⁽⁷⁾ Kuriant bendrą koncepciją reikia numatyti sąlygų investicijoms gerinimo ir panaudojimo konkrečiuose projektuose būdus.

1.18 Didžiausias vaidmuo tenka pagrindinėms gamybos šalims, nes būtent jos yra viso proceso variklis. Reikia užtikrinti darnius jų ir kitų valstybių narių santykius. Visose šalyse MVĮ ir mokslinių tyrimų įmonės turi būti plačiai susietos, kad prie Europos strategijos prisijungtų kuo daugiau valstybių narių.

1.19 Atsižvelgiant į šio sektoriaus darbuotojų nepasitenkinimą, kurį lėmė nederinama reorganizacijos, prognozuojama politika darosi vis svarbesnė. Koordinavimas prognozuojant pokyčius taip pat reikalingas, norint, užtikrinti deramo darbo sutartis ir perspektyvas.

1.20 Šioje nuomonėje visų pirma akcentuojami politikos principai, galintys paskatinti skubų proveržį strateginėje srityje, kurioje negalima delsti. Pirmieji žingsniai gruodžio mėn. turėtų nutiesti kelią į tolesnę sėkmę. Europos Vadovų Taryba, vyriausybės, Komisija, EGA, parlamentai ir pramonė (įskaitant darbuotojus) – visi turėtų būti įtraukti į strateginių krypčių ir konkrečių projektų rengimą.

2. Europai kyla sunkumų

2.1 Komisija teisingai pažymi, kad „galios pusiausvyra pasaulyje kinta iškilus naujiems galios centrams, o JAV keičia savo strateginius prioritetus daugiau orientuodamosi į Aziją“. Savo karines išlaidas didina BRICS šalys. Labiausiai paminėtinos Kinija ir Rusija, kurios labai didina savo biudžetus laikotarpiui iki 2015 m.

2.2 Nepaliaujamai didėja Amerikos spaudimas Europai visu pajėgumu prisidėti prie Vakarų pasaulio bendro karinių išlaidų finansavimo. Dėl biudžeto suvaržymų JAV racionalizuoja savo gynybą, o tai turi įtakos ir susitarimams su europiečiais.

⁽⁴⁾ OL C 299, 2012 10 4, p. 17.

⁽⁵⁾ Žr. ES sutarties 42 straipsnį.

⁽⁶⁾ Ši teiginį gerai pagrindžiantis pavyzdys iš civilinės pramonės yra sėkminga ir dinamiška „Airbus“ plėtra.

⁽⁷⁾ Žr. EGA 2001 m. gynybos duomenys.

2.3 Atotrūkis tarp JAV ir Europos – didžiulis. 2010 m. visas Europos gynybos biudžetas (išskyrus Danijos dalį) sudarė 196 mlrd. EUR, o JAV biudžetas siekė net 520 mlrd. EUR. ⁽⁸⁾ Dar svarbiau tai, kad visas Europos MTTP biudžetas sudaro tik vieną septintadalį Amerikos MTTP biudžeto, ir tai turi įtakos aprūpinimui įranga ir karinio personalo dislokavimui.

2.4 Tuo tarpu grėsmių yra ne viena. Politinės ir karinės įtampa ne tik nemažėja, bet ir atsiranda naujų jos šaltinių, kai kada ir visai šalia Europos. Norint lygiuotis į šalis, kurios tradiciškai galingos šioje srityje, nauji ambicingi pasaulio veikėjai nori užtikrinti, kad jų nacionalinė gynyba atitiktų jų ekonominius ir kitus interesus.

3. Europos strategija

A. Politinė

3.1 Europiečiai susiduria su dviejų tarpusavyje susijusių kategorijų problemomis:

- didelis gynybos išlaidų mažinimas, lemiantis atotrūkį ir kenkiantis nacionaliniams gynybos pajėgumams bei veiksmingumui, ypač dėl nuolatinio MTTP išlaidų mažinimo;
- geopolitiniai poslinkiai, kurie turėtų lemti daug glaudesnę europinį bendradarbiavimą ir didesnę nepriklausomybę gynybos ir saugumo srityje.

Tačiau europinės diskusijos dėl šių dviejų tarpusavyje susijusių sričių vis dar tebėra užuomazgos stadijoje.

3.2 Pagal visus vyriausybės duomenis ⁽⁹⁾ matyti, kad išlaidos gynybai stipriai mažinamos ⁽¹⁰⁾. Visų pirma jos koreguojamos nacionaliniu lygmeniu ieškant sprendimo, kaip išlaikyti kuo didesnę sąnaudų efektyvumą ir kartu pasiekti pakankamus rezultatus su esamais pajėgumais. Valstybės narės vis dar labai toli nuo suvokimo, kad nacionalinius gynybos pajėgumus reikia vertinti per europinę prizmę.

3.3 Praėjusiais metais EESRK padarė išvadą, kad „gynybos politika formuojama atsižvelgiant į šalių strateginius interesus [...], kurie Europoje dažniausiai apibrėžiami nacionaliniu lygmeniu. Dėl pasenusių metodų akivaizdžiai vis didėja susiskaldymas, spragos, perteklinis pajėgumas ir Europos gynybos pajėgumų sąveikumo stoka“ ⁽¹¹⁾.

3.4 Per šešiasdešimt Europos integracijos ir bendrosios rinkos metų susikūrė atsparios ekonominės ir įmonių struktūros, generuojančios aiškų daugiausia vidaus rinkoje vykdomos

ekonominės veiklos modelį. Tačiau karinėje ir gynybos srityje Europos mąstysena, jau nekalbant apie organizavimą, dar formuojasi.

3.5 Gynyba kaip viena iš užsienio politikos sričių tebėra visų pirma nacionalinio suvereniteto išraiška, tad yra planuojama, formuojama ir vykdoma pagal nacionalinius interesus. Bet koks daugiašalis bendradarbiavimas – su partneriais iš Europos ar kitų pasaulio šalių – yra vertinamas iš šios perspektyvos.

3.6 Kol kas beveik visos iniciatyvos, kurių buvo imamasi šioms iššaknijusioms kliūtims įveikti, žlugo. Tikėtasi, kad 1998 m. Sen Malo mieste sudarytas Jungtinės Karalystės ir Prancūzijos karinis paktas arba susitarimas dėl bendradarbiavimo gynybos srityje bus didelis žingsnis link karinio bendradarbiavimo. Praėjus penkiolikai metų, nepaisant tolesnių derybų, rezultatų beveik nematyti.

3.7 1998 m. pradėjus šešių tautų iniciatyvą, 2000 m. šešios svarbiausios gamybos šalys – Prancūzija, Vokietija, Jungtinė Karalystė, Italija, Ispanija ir Švedija (vadinamosios LoI (liet. ketinimų protokolo) šalys) – pasirašė ketinimų protokolą, po kurio buvo pasirašyta sutartis dėl gynybos pramonės pertvarkos ir veikimo. Ilgą laiką ši sutartis dėl planavimo ir bendradarbiavimo su pramone bei dėl pajėgumų ir mokslinių tyrimų nedavė apčiuopiamų rezultatų.

3.8 Tarp valstybių narių vyksta ir kitų formų bendradarbiavimas, pavyzdžiui, Nyderlandų ir Belgijos karinių jūrų laivynų bendradarbiavimas, Šiaurės šalių (Danijos, Suomijos, Islandijos, Norvegijos ir Švedijos) bendradarbiavimas gynybos srityje, Vokietijos ir Nyderlandų sausumos pajėgų bendradarbiavimas. Tačiau šio bendradarbiavimo nereikėtų painioti su bendradarbiavimu pramonės srityje, kurio iš esmės dar nėra.

3.9 2004 m. buvo įkurta Europos gynybos agentūra, numatant struktūrinį bendradarbiavimą gynybos srityje; jos veikla remiama ir Komisijos iniciatyvomis. Nors šiek tiek pažangos pasiekta, struktūrinis bendradarbiavimas kol kas nėra išsibėgęs – daugiausia dėl per mažo valstybių narių suinteresuotumo.

3.10 EESRK daro išvadą, kad nepaisant to, jog vis geriau suvokiama, kad reikia glaudžiau bendradarbiauti, ir nors ir Europa turi viziją gynybos srityje, bet kokią didesnę pažangą pasiekti trukdo politinės valios stoka, tradicinė mąstysena ir individualūs interesai.

B. Pramonė

3.11 Europos gynybos pramonė įvairiai reagavo į tarptautinius įvykius.

— Ji veiklą vykdo pasaulinėje rinkoje. Ji neišvengiamai susijusi su nacionaline valdžia, tačiau labai aktyviai veikia ir tarptautinėse rinkose, kuriose vis dažniau pasiekiami teigiami rezultatai.

— Be to, pagrindinės pramonės įmonės dirba ir kariniame, ir civiliniame sektoriuose. Civilinėje srityje ji yra dinamiškesnė ir auga, nes kariniai pardavimai ir pajamos mažėja, ypač Europoje.

⁽⁸⁾ Šaltinis: EGA, 2012 m. sausio mėn.

⁽⁹⁾ „Strategic Defence and Security Review“ (Strateginė gynybos ir saugumo apžvalga), Jungtinė Karalystė, 2010 m. spalio mėn. „Livre Blanc sur la Défense et la sécurité nationale“ (Baltoji knyga dėl nacionalinės gynybos ir saugumo), Prancūzija, 2013 m. gegužės mėn.

⁽¹⁰⁾ Labai atvirai apie šio išlaidų gynybai mažėjimo poveikį kalbėjo Prancūzijos gynybos ministras Jean-Yves Le Drian, skaitydamas pranešimą šių metų balandžio 29 d. Paryžiaus karo mokykloje.

⁽¹¹⁾ Ten pat, 1.2 punktas.

3.12 Jau ilgą laiką pramonė nerimauja dėl savo konkurencinės padėties. Pramonės institucinė padėtis įvairiose šalyse yra skirtinga – nuo visiškai valstybės valdomų įmonių iki privataus verslo ir įvairių tarpinių derinių. Tačiau vienas bruožas bendras – visur didžiausias vaidmuo tenka vyriausybėms. Nepaisant (dalinės) privatizacijos, pramonės ir vyriausybių tarpusavio ryšys tebėra labai stiprus, nes priklauso nuo (monopolistinių) vyriausybės poreikių ir reguliavimo bei eksporto licencijų.

3.13 Pramonė norėtų konsolidacijos Europos mastu, tačiau rinka yra per maža. JAV labai aktyviai veikia „BAE-Systems“, „Finmeccanica“, ir šiek tiek mažiau „Thales“ ir EADS. Tačiau jos negali laisvai veikti Europoje, nes dėl ypatingų santykių visus strateginius sprendimus šioje pramonės šakoje ir toliau priima tik nacionalinės vyriausybės.

3.14 Dėl rinkos dinamikos stiprėja konkurencija pasaulyje. Amerikos pramonė didina eksportą, kad kompensuotų veiklos sumažėjimą kai kuriose vidaus rinkose. Nauji pasaulio veikėjai vis labiau patys tenkins savo poreikius. Bet jie sieks ir eksportuoti, tad bus Europos pramonės konkurentai trečiųjų šalių rinkose.

3.15 Galiausiai, pramonė laikosi pozicijos, kurią EESRK labai tvirtai pabrėžė praėjusiais metais, o būtent, kad be tvirtos bazės vidaus rinkoje, gynybos pramonė, kad ir kokia brandi ji būtų, niekada neįsivirtins tarptautinėje rinkoje. Atsižvelgiant į tai, kad tam tikrą karinės įrangos dalį sudaro aukštosios technologijos, jokia viena nacionalinė rinka ar nacionalinis gynybos biudžetas nebėra pakankamo dydžio. Taip yra jau dvidešimt metų, o pasekmės jaučiamos vis labiau.

3.16 EESRK pabrėžia, kad kelyje į nepriklausomą Europos gynybą didelis prioritetą turi būti teikiamas valstybių pajėgumams ir didelės pridėtinės vertės investicijoms, kurios yra labai svarbios norint, kad Europai tektų svarbus vaidmuo pasaulyje, ir kurios padėtų keisti europiečių mąstyseną.

3.17 Neseniai pramonė dar kartą išsakė visus ne kartą girdėtus argumentus už stabilias ir nuspėjamas ilgalaikes europines technologijų ir gamybos programas bet kurioje svarbioje srityje.

3.18 Pramonė skambina pavojaus varpais. Norint išlikti ir išlaikyti gebėjimą uždirbti bei išsaugoti darbo vietas, viena iš alternatyvų – didinti civilinę gamybą. Tačiau tokiu atveju Europai dar labiau trūktų nuosavos gynybos pramonės, o tai turėtų poveikio jos užsienio politikai.

3.19 Panašų nerimą jaučia ir profesinės sąjungos, kurioms atstovauja „IndustriAll“. 2011 m. Europos kosmoso ir gynybos

sektoriuje tiesiogiai dirbo 7330 00 kvalifikuotų darbuotojų⁽¹²⁾, dar du milijonai dirbo ne šiame sektoriuje, bet nuo jo priklausė. Per paskutinį dešimtmetį darbo jėga labai sumažėjo, o dėl tolesnių biudžeto mažinimų darbo vietų likti dar mažiau. Jaunimo gynybos sektorius nežavi dėl savo neaiškios ateities.

3.20 EESRK pažymi, kad darbuotojai iš esmės moka už tai, kad vyriausybės nepertvarko savo gynybos organizacijų. Atidėliodamos karinės bazės racionalizavimą, vyriausybės nepasinaudoja galimybe investuoti į veiksmingą pajėgumų atnaujinimą, o tai turi neigiamo poveikio darbo jėgai.

3.21 Tokia padėtis išprovokuos vis didesnį pasipriešinimą, jei pertvarkymai ir toliau vyks neplanuotai ir nestruktūruotai. Diegiant proaktyvius politikos pokyčius, norint išvengti staigių korekcijų bus būtinas darbo jėgos atstovų dalyvavimas įmonės ir teritoriniu lygmeniu.

3.22 Užimtumui galbūt mažiau, bet vis tiek reikės daug didesnio technologijų ir gamybos koordinavimo Europos lygmeniu. Vykdamas šį procesą, naujais įgūdžiais ir kompetencijomis reikia užkirsti kelią mažų garantijų darbui, siekiant užtikrinti kuo daugiau deramo darbo sutarčių ir perspektyvų. Įvairiais lygmenimis turi būti vykdomas veiksmingas socialinis dialogas.

3.23 Biudžeto mažinimo nulemtą Europos gamybos mažėjimą reikia suvaldyti struktūruotai, vykdamas deramą socialinį dialogą, kurio tikslas – išsaugoti darbo vietas ir padėti į kitas darbo vietas perkelti darbuotojus, kurių tiek daug nebereikia. Ir pramonei, ir darbuotojams būtų daug naudingiau veiklą vykdyti prognozuojamoje, rinkos reguliuojamoje europinėje aplinkoje, nei trumpalaikių ir prastai suplanuotų pertvarkų, kurios vyktų tik nacionaliniu lygmeniu ir neturint aiškių tikslų, sąlygomis⁽¹³⁾.

4. Politinės sąlygos ir galimos perspektyvos

4.1 Europos gynybos pramonės perspektyvos ilgainiui taps tiek neaiškios, kad prireiks principinių diskusijų dėl ateities, kuriose turėtų dalyvauti jei ne visi europiečiai, tai bent tie, kurie to pageidauja.

4.2 Reikia keisti mąstyseną ir ieškoti „bendros kalbos“, kad valstybės narės susikalbėtų tarpusavyje ir ES lygmeniu, ir pradėti reikia nuo trijų pagrindinių prielaidų:

— integruotai Europos ekonomikai reikia bendros gynybos ir saugumo strategijos, norint apsaugoti ir ginti Europos interesus, jos piliečius ir jos pažiūras pasaulyje;

⁽¹²⁾ Europos kosmoso ir gynybos pramonės asociacijos (ASD) 2012 m. metinė ataskaita.

⁽¹³⁾ Taip pat žr. „Twelve demands for a sustainable industrial policy“ (Dvylika reikalavimų tvariai pramonės politikai), „IndustriAll Europe“ vykdomasis komitetas, 2013 m. birželio 12–13 d.

— reikia bendros esamų ir tikėtinų (ilgalaikių) pasaulinių įvykių analizės, kuri būtų atskaitos tašku idėjoms ir konkretiems sprendimams, kaip išlaikyti Europos pozicijas pasaulyje;

— reikia susieti užsienio politiką, grėsmes, gynybą ir saugumą, ilgalaikes perspektyvas ir tvarią gynybos pramonę, įskaitant užimtumą.

4.3 EESRK puikiai suvokia didžiulį šių tarpusavyje susijusių prielaidų, kurios niekada pakankamai išsamiai neaptariamoms, poveikį. Daugybė iniciatyvų, kurių gerais ketinimais buvo imtasi per pastaruosius penkiolika metų, žlugo, nes niekada nebuvo suabejota nacionaliniu suverenumu, t. y. nacionaliniu grėsmių ir pozicijų suvokimu, išreiškiamu per nacionalinę užsienio politiką. Todėl Europoje šiuo metu laikomasi labai įvairių pozicijų, kurios ne visada tarpusavyje dera. EESRK mano, kad tikro proveržio neįmanoma pasiekti nepripažinus bendro suverenumo ES lygmeniu.

Debatų dėl naujų, perspektyvesnių procesų turėtų prasidėti iš visiškai naujo atskaitos taško.

4.4 Kadangi ši tema aktuali daugeliui politikos sričių, EESRK labai palankiai vertina šių metų gruodžio mėn. numatomą Europos Vadovų Tarybos susitikimą gynybos klausimais. Iki šiol didžiausia atsakomybė už gynybą ir saugumą teko gynybos ministrams, kurie laikydavosi užsienio reikalų ministrų nubrėžtų bendrų gairių ir kurių veiklą griežtai prižiūrėdavo finansų ministrai.

4.5 Tačiau dabar, dėl drastiškų biudžeto suvaržymų ir iškilus poreikiui racionalizuoti šią sritį bei atsiradus naujoms paradigmoms, tad ir naujoms grėsmėms, aplinkybės iš esmės keičiasi. Kadangi, be kitų dalykų, civilinės ir karinės technologijos ir inovacijos tarpusavyje susijusios, kaip susijusi ir gynyba su viešuoju saugumu, ne mažiau reikšmės tenka ir kitoms vyriausybės politikos sritims. Visi šie veiksniai lemia būtinybę pasirinkti kompleksinę ir visuotinę strategiją.

4.6 Daugelis žmonių, visų pirma pramonininkai ir darbuotojai, tikisi, kad nuo gruodžio mėn. bus pereita prie struktūrinės mąstysenos ir veiksmų. Jei ES nepasinaudos šia proga, teigiamų procesų gali tekti laukti dar daugelį metų.

4.7 Gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikimas bus pirmasis tokio lygio susitikimas, kuriame bus iš esmės sprendžiamas gynybos klausimas. Atsižvelgdamas į tai, kad naujas kryptis nubrėžti visada nepaprastai sudėtinga, EESRK mano, kad ateityje reikės daugiau tokių Europos Vadovų Tarybos susitikimų, per kuriuos būtų numatytas konkretus kelias ir užtikrintas patikimumas ir nuspėjamumas.

5. Pramonės politika

5.1 EESRK labai teigiamai įvertino EK komunikatą dėl pramonės politikos ⁽¹⁴⁾, kuriuo siekiama kurti palankias sąlygas, politiką ir programas, kad būtų galima pradėti, plėsti ir stiprinti pramonės veiklą Europoje. Europa privalo užtikrinti savo pramonės ateitį atviroje aplinkoje.

5.2 Gynybos sektorius yra dominuojantis ir išskirtinis. Dėl savo pobūdžio visame pasaulyje jis veikia 100 proc. institucinėje rinkoje. Ir pats sektorius, ir mokslinių tyrimų infrastruktūra kuriami ir organizuojami daugiausia pagal nacionalinius interesus. Mažesnės šalys, kurios neturi savos pramoninės gamybos, perka gatavus produktus, o tai reiškia, kad dažniausiai perkama iš JAV.

5.3 Vykdamas pramonės konsolidaciją – keliose šalyse veikiančių įmonių susijungimais ir perėmimais – ir internacionalizaciją – daugiausia su JAV pramonės struktūromis – visame žemyne susiejamos didelės įmonės ir MVĮ. Eksportas tebevydomas teigiama linkme. Didžiausia kliūtis – sudėtingi santykiai su Europos vyriausybėmis, nes nėra bendro požiūrio.

5.4 Neskaitant EGA veiksmų, ES priėmė dvi direktyvas, kuriose numatomas Europos vidaus rinkų atvėrimas ⁽¹⁵⁾. Į nacionalinės teisės aktus jos turėjo būti perkeltos iki 2011 m. vasaros ⁽¹⁶⁾, tačiau faktiškai įgyvendinimas vyksta lėtai.

5.5 EESRK labai teigiamai vertina EK komunikatą ⁽¹⁷⁾, kuriame matyti didžiulė pažanga analizės ir pasiūlymų prasme. Komisija teisingai pabrėžia gynybos produktų vidaus rinkos, MTTP, MVĮ vaidmens, galimo teigiamo regioninės politikos poveikio ir atitinkamų įgūdžių ugdymo svarbą gynybos sektoriui skiriant pramonės politikai.

5.6 Tačiau EESRK kritiškai vertina tai, kad Komisija nepakankamai išryškina išskirtinę gynybos sektoriaus padėtį ir būtinybę vykdyti proaktyvią pramonės politiką. Svarbu ne tik atverti rinkas ir tinkamai tai apibrėžti atsižvelgiant į gynybos sektoriaus specifiką, taip pat į SESV 346 straipsnį.

5.7 Svarbu Europoje padėti politinį pagrindą, kad vyriausybės galėtų kartu kurti savo bendrą ateitį ilguoju laikotarpiu. Tik tuomet bus sudarytos sąlygos pradėti rimtas bendras programas – nuo koncepcijos kūrimo iki tikslinių mokslinių tyrimų, inovacijų ir gamybos Europos vidaus rinkoje ilgalaikėje perspektyvoje.

⁽¹⁴⁾ EK komunikatas dėl pramonės politikos (COM(2012) 582 final) ir EESRK nuomonė dėl šio komunikato.

⁽¹⁵⁾ Gynybos dokumentų rinkinys, 2007 m.

⁽¹⁶⁾ Direktyva 2009/43/EB (OL L 146, 2009 6 10) dėl su gynyba susijusių produktų siuntimo ir Direktyva 2009/81/EB (OL L 216, 2009 8 20) dėl pirkimų gynybos ir saugumo srityse. Gynybos dokumentų rinkiniui taip pat priklauso komunikatas „Stipresnės ir konkurencingesnės Europos gynybos pramonės strategija“, COM (2007) 764, 2007 12 5.

⁽¹⁷⁾ Žr. 1 išnašą.

5.8 MTTP tenka svarbiausias vaidmuo pradėdant vertės grandinę, kuri turėtų būti iškelta į europinį lygmenį⁽¹⁸⁾. Būtent dėl šios priežasties kuriant EGA, jos pirmtakus (WEAG ir IEPG) ir pačioje NATO buvo pabrėžiama bendradarbiavimo tarp MTT (mokslinių tyrimų ir technologijų) ir MTTP sričių svarba. Tačiau, vėlgi, įgyvendinimo nėra.

5.9 30 metų laikotarpį nesėkmingas bendradarbiavimas buvo greičiau norma, nei išimtis. Buvo imtasi kai kurių projektų, pavyzdžiui, NH-90 ir A400M, tačiau pavyzdžiai įrodo, kad sisteminiai reikalavimai per dažnai buvo tiesiog nacionalinių reikalavimų visuma, kad kūrimo etapai buvo per ilgi ir kad galutiniai produktai buvo per brangūs.

5.10 Nepaisant kai kuriais atvejais pasiektos santykinės sėkmės, kitos bendradarbiavimo iniciatyvos, pavyzdžiui, NF-90, žlugo ir lygiagrečiai buvo įgyvendinamos įvairios tarpusavyje konkuruojančios karinių orlaivių programos („Typhoon“, „Rafale“, „Gripen“), o daugelis šalių prisijungė prie JAV F-35 programos ir įvairių raketinių programų.

5.11 Šiuo metu nevykdoma jokia svarbi, didelio masto programa, nors esamos sistemos sensta ir netrukus bus nebetinkamos naudoti. Iš jų Komitetas galėtų paminėti šarvuotų transporto priemonių, povandeninių laivų, transportinių sraigtasparnių ir nešiojamų priešlėktuvinę ginklų sistemas. Šiais atvejais naujos, nepilotuojamos sistemos galėtų suteikti idealią galimybę imtis bendrų iniciatyvų, tačiau praktiškai tokių tikslų dar niekas neiškelė. Kita galimybė būtų ne tokia ambicinga, pavyzdžiui, būtų galima standartizuoti degalų atsargų papildymo ore pajėgumus.

5.12 EESRK ragina, pasinaudojant sinergija su Komisija ir saugiu palydoviniu ryšiu, pradėti vykdyti europines programas, visų pirma naujos kartos nuotoliniu būdu pilotuojamų orlaivių sistemoms kurti. Galima ieškoti ir kitų bendradarbiavimo sričių (su amerikiečiais), pavyzdžiui, degalų atsargų papildymo ore pajėgumų srityje, nes būtent šioje srityje labai atsiliekame ir būtent dėl jos EGA ieško europinių sprendimų.

5.13 EK komunikate minimos galimybės, kurioms reikia visiško politinio pritarimo. Šiuo požiūriu Europos didelės raiškos kosminių žvalgybinių pajėgumų kūrimas, pakeičiant „Helios“, „RadarSat“ ir kitas sistemas, būtų labai svarbi iniciatyva. Tam labai svarbu suvienyti valstybių narių, Europos kosmoso agentūros ir jungtinių tyrimų centrų kompetencijas ir skirti finansinių išteklių. Nė viena Europos šalis nėra pajėgi visa tai įgyvendinti viena pati.

5.14 Kai tik įmanoma, gynybos projektus reikia susieti su ES MTTP programomis. Septintąją bendrąją programą jau naudojamasi įgyvendinant dvejopo naudojimo projektus. Pridėtinė vertė ta, kad sudaromos palankios sąlygos tarpvalstybiniam projektams. EESRK ragina sistemingiau svarstyti dvejopo naudojimo technologijų kūrimą pagal programą „Horizontas 2020“.

5.15 Labai svarbu, kad pramonės politika gynybos srityje spręstų ir pagrindinių gamybos šalių bei kitų šalių atotrūkio problemą. Reikia aktyviai skatinti visų šalių pramonę dalyvauti, kad kuo daugiau šalių prisidėtų politiniu ir ekonominiu lygmeniu. Taip ilgainiui galėtų išspręsti kompensacinių susitarimų klausimas, kuris paprastai sukelia daug diskusijų ir sulaukia kritikos. Šie elementai turėtų tapti neatsiejama bendros Europos gynybos strategijos dalimi.

5.16 EESRK atkreipia dėmesį į keblų gatavų produktų pirkimo iš ES nepriklausančių šalių klausimą. Šią politiką reikėtų persvarstyti kuriant Europos gynybos strategiją. Šis esminis ir labai sudėtingas klausimas turi būti sprendžiamas aukščiausiu lygiu.

5.17 Jei Europos gynybos sektorius būtų gerai sutvarkytas, atsirastų daug daugiau galimybių subalansuotam tarptautiniam bendradarbiavimui, visų pirma su JAV. Atsižvelgdamas į tai, kaip Amerika gina savo strateginius interesus, EESRK ragina derybose dėl būsimo laisvosios prekybos susitarimo atidžiai atsižvelgti į tai, kad gynybos sektorius laikomas išskirtiniu abiejose Atlanto pusėse.

5.18 Per šias derybas reikia tinkamai užtikrinti ir Amerikoje gaminamų labai svarbių ir strateginių produktų tiekimo Europos vertės grandinei tęstinumą. Jei Europa laikytųsi bendros pozicijos, būtų paprasčiau vesti derybas ir su trečiosiomis šalimis dėl būtinų žaliavų tiekimo.

5.19 Be to, eksportuojant į trečiąsias šalis turi būti tinkamai užtikrintos Europos intelektinės nuosavybės teisės.

5.20 Kad bendradarbiavimas su įvairių šalių pramone būtų sėkmingas, valstybės narės neturėtų priiminti vienašališkų sprendimų dėl eksporto kontrolės, nes tokiu atveju eksporto kontrolei būtų taikomi įvairiausi kriterijai, kurie skirtųsi nuo Bendros pozicijos⁽¹⁹⁾ ir nuo kitų valstybių narių taikomų nacionalinių kriterijų.

6. Komisijos veiksmai

6.1 EESRK iš principo pritaria Komisijos siūlomoms veiksams. Komitetas vertina juos kaip didelį žingsnį teisinga linkme. Tačiau kai kuriais klausimais Komitetas norėtų pateikti pastabų.

6.2 Bendradarbiauti su EGA būtina. EESRK mano, kad įvairių komunikate siūlomų Komisijos ir EGA veiksmų koordinavimas ir derinimas tarpusavyje yra būtina sąlyga pažangai ir sėkmei. EESRK taip pat atkreipia dėmesį į būtinybę stiprinti dvejopo naudojimo pajėgumus, pavyzdžiui, transportavimo oru pajėgumus.

⁽¹⁸⁾ Pagal daugelį dokumentų. Taip pat žr. OL C 299, 2012 10 4, p. 17.

⁽¹⁹⁾ 2008/944/BUSP.

6.3 EESRK pabrėžia, kad EGA reikia stipresnės finansinės bazės ir visapusiško valstybių narių įsipareigojimo, kad ji galėtų išnaudoti visą savo potencialą. Jai reikėtų suteikti didesnę vaidmenį gynybos planavimo srityje, paremiant valstybes nares.

6.4 EESRK itin palankiai vertina Komisijos siūlymus dėl standartų ir sertifikavimo, nes jie sustiprins tarpvalstybinį bendradarbiavimą pramonės srityje ir regioninę specializaciją bei kompetencijos tinklus. Komitetas ragina siekti EGA ir Europos aviacijos saugos agentūros (EASA) veiksmų sinergijos, visų pirma sertifikavimo klausimu.

6.5 MVĮ, susijusios ir su didelėmis įmonėmis, yra labai svarbios Europos inovacijoms ir gamybai gynybos srityje. Pritardamas siūlomiems veiksams, Komitetas pabrėžia atvirų tinklų svarbą. Vykdamas mažiau, bet labiau į tikslą sutelktų (europinių) projektų, atsirastų naujų galimybių.

6.6 Įtraukus į projektus kuo įvairesnių MVĮ iš visos Europos, būtų galima paskatinti juose dalyvauti kuo daugiau šalių. Pastarųjų dalyvavimas būtų ne mažiau svarbi galimybė kompensuoti šalims perėjimą nuo gatavų produktų pirkimo prie orientavimosi į Europos rinką.

6.7 EESRK tvirtai pritaria numatomiems Komisijos veiksams dėl įgūdžių, kurie yra labai svarbūs. Komitetas labai palankiai vertina teigiamą Europos socialinio fondo ir struktūrinių fondų indėlį ir geria EGA už valstybių narių informavimą ir pagalbą kuriant konkrečius projektus šiose srityse.

6.8 EESRK pakartoja, kad tvirtai pritaria Komisijos siekiui aktyviai taikyti dvejopo naudojimo technologijas.

6.9 Komitetas pabrėžia, kad kosmoso ir gynybos politikos ryšys gali būti naudingas esamiems ir naujai kuriamiems projektams ⁽²⁰⁾.

6.10 EESRK pritaria siūlomiems veiksams energetikos srityje. Jie taip pat padės pritraukti daugiau MVĮ.

6.11 Ypatingai svarbus tarptautinis matmuo, kaip ir numatomas komunikatas dėl ES strateginės eksporto kontrolės ilgalaikės vizijos. EESRK pažymi, kad išoriniai pramonės santykiai bus sėkmingi tik tuomet, jei turėsime tikrą vidaus rinką.

6.12 Galiausiai, Komitetas visiškai pritaria visiems komunikato 9 skyriaus 2 dalyje išdėstytiems strateginiams motyvams.

2013 m. spalio 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

⁽²⁰⁾ Žr. 2013 m. rugsėjo mėn. EESRK nuomonę dėl kosmoso.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl energetikos technologijų ir inovacijų

(COM (2013) 253 final)

(2014/C 67/26)

Pranešėjas **Gerd WOLF**

Bendrapranešėjis **Pierre-Jean COULON**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. gegužės 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl energetikos technologijų ir inovacijų

COM(2013) 253 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. rugsėjo 30 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 117 narių balsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) remia Komisijos planuojamas priemones.

1.2 EESRK dar kartą pabrėžia savo įsipareigojimą siekti Europos energetikos bendrijos ir Europos dialogo energetikos klausimais.

1.3 Komitetas remia siekį, kad energetikos politikos subjektų veikla būtų bendra, suderinta, nuosekli ir grindžiama bendradarbiavimu.

1.4 EESRK rekomenduoja įgyvendinant priemones stengtis vengti biurokratinio nelankstumo, baimės rizikuoti ir rinkos iškraipymų, taigi bet kokių kliūčių inovacijoms. Reikia remti tai, kas skatina naujas idėjas ir koncepcijas.

1.5 Svarbiausias uždavinys – techninis ir mokslinis energetikos srities technologijų ir inovacijų plėtojimas. Tai visų pirma pasakytina apie Europos strateginio energetikos technologijų plano (SET planą) tęsimą 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu.

1.6 Tinkamomis priemonėmis reikia užtikrinti pusiausvyrą tarp suplanuoto projektų įgyvendinimo ir atvirumo įvairioms naujoms idėjoms bei jų konkuravimui.

1.7 Kad ilguoju laikotarpiu pavyktų atlikti šią didžiulę užduotį, būtina patirtis ir įvairių pasirinkimo galimybių bei koncepcijų sąveika, taip pat būtinas atitinkamai platus energijos rūšių derinys.

1.8 Atsižvelgiant į tai, jog tikėtina, kad programai „Horizontas 2020“ nebus skirta pakankamai Komisijos mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros biudžeto lėšų, taip pat valstybių narių mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros biudžeto lėšų, tampa dar svarbiau pasinaudoti lėšomis iš ES struktūrinių fondų, Europos investicinio fondo ir pajamomis iš ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos ir visų pirma į šį didžiulį iššūkį orientuoti rinkos ekonomikos investicinį potencialą.

1.9 Viešąsias moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai skirtas lėšas reikia naudoti ten, kur jos būtinos mokslinių tyrimų tikslams pasiekti, tačiau atitinkamų investicijų negalima tikėtis iš pramonės (žr. 3.20 punktą).

2. Svarbiausios Komisijos komunikato nuostatos

2.1 Atsižvelgdama į iššūkius iki 2020 m. ir vėliau, Komisija pristato savo strategiją, kaip neatsiejamą energetikos politikos dalį, kuria siekiama skatinti naujas technologijas ir inovacijas.

2.2 Šiuo tikslu Komisija ketina:

— pagal SET planą iki 2013 m. pabaigos parengti integruotą veiklos planą,

- kartu su valstybėmis narėmis parengti investavimo veiksmų planą,
- kartu su valstybėmis narėmis išplėsti ataskaitų teikimo sistemą,
- paraginti Europos technologijų platformas savo įgaliojimus, struktūrą ir sudėtį pritaikyti prie integruoto veiksmų plano, ir
- per SET plano iniciatyvinę grupę sukurti koordinavimo struktūrą.

2.3 Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą:

- patvirtinti savo paramą SET planui,
- patvirtinti siūlomus pagrindinius principus ir pokyčius,
- remti atitinkamą ES lėšų, taip pat nacionalinių, regioninių ir privačių išteklių naudojimą.

2.4 Šiuo tikslu Komisija ragina valstybes nares ir regionus:

- geriau koordinuoti savo energijos mokslinių tyrimų ir inovacijų programas, galimai naudojant ES struktūrinių fondų ir investicijų fondo lėšas ir iš ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos gautas pajamas, taip pat labiau susieti pavienes nacionalines ir regionines programas per Europos energijos gamybos mokslinių tyrimų sąjungą,
- labiau bendradarbiauti per bendruosius veiksmus ir inovacijų grupes,
- užtikrinti paramą spartesniam tvarių energetikos technologijų diegimui rinkoje.

3. Bendrosios Komiteto pastabos

3.1 Keleto savo nuomonių Komitetas atkreipė dėmesį į didžiulį uždavinį užtikrinti Europai tvarų, saugų, klimatui nekenkiantį ir ekonomišką energijos tiekimą, visame pasaulyje didėjant energijos poreikiui, pasiekus kritinę išteklių ribą ir esant tokioms klimato problemoms.

3.2 Komitetas mano, jog šis komunikatas yra svarbus žingsnis ilgame kelyje siekiant šio tikslo. Todėl Komitetas tvirtai remia Komisijos planuojamas priemones.

3.3 Tik bendrais, suderintais ir bendradarbiavimu grindžiamais visų susijusių subjektų veiksmais, visų pirma

- Europos Vadovų Tarybos,

- Europos Parlamento,
- Europos Komisijos ir jos įvairių padalinių,
- valstybių narių ir jų institucijų,
- regionų ir vietos valdžios institucijų,
- pramonės, įskaitant MVĮ,
- mokslinių tyrimų organizacijų ir universitetų,
- politinių partijų, pilietinės visuomenės atstovų, socialinių partnerių ir piliečių veiksmais

ir priimtinomis sąnaudomis bus apskritai įmanoma pasiekti šį tikslą.

3.4 Komiteto manymu, Komisijos paskelbtos priemonės yra į tai orientuotos, todėl jis visapusiškai jas remia. Tačiau kartu Komitetas rekomenduoja imantis veiksmų nuolat atsižvelgti į tarptautinę padėtį ir bendradarbiauti su susijusiomis ne ES šalių programomis.

3.5 Komitetas pakartoja savo įsipareigojimą remti Europos energetikos bendriją⁽¹⁾, kaip būtiną pagrindą, norint kuo veiksmingiau pasiekti šiuos tikslus. Taip pat Komitetas pakartoja savo įsipareigojimą remti Europos dialogą energetikos klausimais⁽²⁾, kad piliečiai, kaip susiję subjektai ir pilietinės visuomenės veikėjai, būtų įtraukti į politikos formavimą ir veiklos sritis.

3.6 Tačiau tam reikia kuo geresnio informavimo ir skaidrumo dėl kiekvienos pasirinkimo galimybės, jos kūrimo raidos, galimybių, rizikos ir kainos bei poveikio⁽³⁾.

3.7 Nors Komisijos pasiūlytos ir Komiteto remiamos priemonės ir išankstinės sąlygos yra būtinos, tačiau jų įgyvendinime slypi keletas galimų problemų ir konfliktų, kurių būtina išvengti.

3.8 Tai visų pirma pasakytina apie polinkį taikyti centralizuotą, lėtą ir į planinę ekonomiką orientuotą veiklos metodą, kuriam būdingi perteklinis reguliavimas ir administravimas.

3.9 Komitetas taip pat išpėja dėl administracinių procedūrų lėtumo, neveiksmingumo ir išplitimo pavojaus ir nurodo savo nuomonę dėl Mokslinių tyrimų programų vykdymo supaprastinimo⁽⁴⁾. Komitetas palankiai vertina šioje srityje Komisijos įdėtas pastangas ir todėl ragina laikytis šio požiūrio nagrinėjant ir šią temą.

⁽¹⁾ OL C 68, 2012 3 6, p. 15.

⁽²⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 1.

⁽³⁾ OL C 198, 2013 7 10, p. 1.

⁽⁴⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 129.

3.10 Tačiau gali atsirasti dar vienas nepageidaujamas požymis, kadangi remiančios ir remiamos institucijos ir jų subjektai yra linkę vengti rizikos. Dėl to pirmiausia gali tekti rinktis jau žinomas technologijas. Be to, sprendimus priimančiose institucijose dažnai trūksta patyrusių ir pripažintų ekspertų konkrečiose susijusiose dalykinėse srityse.

3.11 *A priori* suplanuoti veiksmai geriausiu atveju tinka tik tada, kai yra pakankama žinių ir techninė bazė, be to, tolesnės priemonės gali būti aiškiai apibrėžtos ir tolesnis kelias – visiškai aiškus, todėl kiti pakeitimai arba inovacijos būtų ne tik nereikalingi, bet ir nepageidautini.

3.12 Tačiau, pasak Komisijos, kurios teiginius šiuo požiūriu Komitetas visapusiškai remia, taip nėra energetikos technologijų srityje: „ES turi turėti tvirtą ir dinamišką technologijų ir inovacijų strategiją“. Pagal šią strategiją turėtų būti ryžtingai remiamos ir su didele kūrimo rizika susijusios technologijos, jei jų teikiamos galimybės yra perspektyvios.

3.13 Taip pat siekiama, kad 3.3 punkte išdėstyti bendradarbiavimu grindžiami metodai ir politika taptų veiksmingi visoje ES, kad jie paskatintų bendras jėgas ir jas sutelktų, tačiau kartu siekiama didelės metodų bei sistemų koncepcijų įvairovės ir atvirumo novatoriškų koncepcijų ir regioninių ypatumų atžvilgiu, taigi, skatinti idėjas pagal principą „bandyk ir klysk“, leisti vyksti konkurencijai ir jos neriboti.

3.14 Ši būtinybė turi papildyti suderinimo ir koordinavimo priemones. Šiuo tikslu reikia tinkamomis priemonėmis užtikrinti pusiausvyrą tarp suplanuoto projektų įgyvendinimo ir atvirumo įvairioms naujoms idėjoms. Komitetas visiškai sutinka su Komisija, kad tam reikia sukurti tinkamas pamatines sąlygas, kurios skatintų lankstumą, inovacijas, pasirengimą rizikuoti ir novatoriškas mokslinių tyrimų temas. Tam reikia specialių priemonių ir valdymo struktūrų.

3.15 Tai visų pirma pasakytina apie novatoriškų projektų skatinimą pramonėje. Esama daug pavyzdžių, kad ypač reikšmingos inovacijos buvo sukurtos ne rinkoje dominuojančiose pramonės šakose, o jas sukūrė „outsideriai“, pavyzdžiui iš MVĮ. Valstybinei inovacijų politikai, kuri visų pirma sutelkia dėmesį į „nacionalinių čempionų“ skatinimą, gali iškilti pavojus, kad techninė raida bus klaidingai įvertinta, o jos svarba – nepakankamai įvertinta. Lėktuvų išrado ne geležinkelių arba laivų

pramonė. Kaip jau suformulavo kiti autoriai, „elektros šviesa atsirado ne iš nuolat tobulinamos žvakės“. Taigi, skatinant negalima pirmenybės teikti „žvakių pramonei“, bet reikia ieškoti iš esmės naujų idėjų ir koncepcijų kūrėjų ir juos ypač skatinti.

3.16 Tačiau Komisijos pasiūlymuose išryškėja dar vienas galimas konfliktas – tarp inovacijų ir patekimo į rinką. Viena vertus, inovacija yra sėkminga tik tada, kai ji įsitvirtina rinkoje ir įveikia dažnai pradžioje kylančius sunkumus. Nors pagalba patekti į rinką (žr. taip pat 3.26 punktą) ar net priverstiniai tarifai (pvz., energijos tiekimo įstatymai) gali būti labai veiksmingi, tačiau ilgalaikiu laikotarpiu jie iškraipo rinką ir neskatina geresnių sprendimų. Būtent su energijos tiekimo taisyklėmis susijusi patirtis rodo, kaip sunku laiku ištaisyti kartą padarytas klaidas. Tai tampa kliūtimi geresniems sprendimams arba svarbesnėms priemonėms. Todėl pagalba naujoms technologijoms patekti į rinką iš principo turėtų būti teikiama ilgiausiai tol, kol jos išsikovoja atitinkamą rinkos dalį.

3.17 Tuo remdamasis Komitetas rekomenduoja atidžiai išanalizuoti šias problemas. Galimos patekimo į rinką rėmimo priemonės turėtų būtinais būdais nuspėjama ir patikima pagrindą investicijoms, tačiau kartu užtikrinti, kad bus vengiama apibūdintų rinkai kenkiančių ir inovacijų neskatinančių trūkumų, pavyzdžiui, nuo pat pradžių numatant pakankamo mažėjančio proporcingumo pagalbą (žr. taip pat 3.25 ir 3.26 punktus).

3.18 Tačiau svarbiausias uždavinys energetikos srityje, Komisijos ir Komiteto manymu, yra techninis ir mokslinis energetikos srities technologijų ir inovacijų plėtojimas. Kitaip tariant, tai fundamentaliųjų mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos bei inovacijų sąveika ir trintis siekiant sėkmingo tų technologijų, būdų ir organizavimo formų patekimo į rinką. Šių procesų reikia norint pakeisti mūsų dabartinę energijos tiekimą remiantis Energetikos veiksmų planu iki 2050 m. ir vėliau, tačiau jų dažniausiai dar negalima nuspėti.

3.19 Tai visų pirma pasakytina apie iki šiol labai sėkmingo SET plano (?) tęsimą ir tobulinimą 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu.

3.20 Kalbant apie viešųjų lėšų, t. y. lėšų iš piliečių ir įmonių mokesčių (arba privalomų rinkliavų), naudojimą, iškyla esminis klausimas: kokiems rėmimo tikslams reikia arba galima jas naudoti, o kokias lėšas turėtų skirti privatus sektorius? Komitetas neketina gilintis į teisinius šio klausimo aspektus, jį šiuo atveju domina su turiniu ir tema susiję dalykai. Komitetas mano, kad bet kokia Komisijos teikiama parama (žinoma, viešosiomis

(⁵) OL C 21, 2011 1 21, p. 49–55.

lėšomis), turėtų visų pirma būti skiriama toms užduotims, kurios tikriausiai nebus remiamos privačiomis lėšomis. Tipiškos priežastys galėtų būti šios:

- esama didelės rizikos plėtojant koncepciją, tačiau sėkmės atveju nauda taip pat yra didelė,
- tenkančios sąnaudos yra labai didelės ir jas galima padengti tik iš daugelio įvairių viešųjų šaltinių,
- laiko tarpas, kol bus galima gauti naudą iš panaudojimo, yra pernelyg ilgas,
- tai yra keletą sričių apimančios arba bazinės didelio poveikio technologijos (pavyzdžiui, novatoriškos medžiagos),
- rezultatą ne iškart galima pateikti į rinką, tai yra bendro pobūdžio socialinė arba su aplinka susijusi būtinybė.

3.21 Atkreipdamas dėmesį į savo pirmiau pateiktas pastabas, Komitetas atitinkamai remia Komisijos pasiūlymą, „kad tuo tikslu SET plane reikia daugiau dėmesio skirti energetikos sistemos integravimui, veiksnių visoje inovacijų grandinėje integravimui ir didesniai Europos pramonės iniciatyvų ir Europos energijos gamybos mokslinių tyrimų sąjungos koordinavimui“⁽⁶⁾.

3.22 Komitetas mano, kad tinkamai toliau plėtojant Europos energijos gamybos mokslinių tyrimų sąjungą ji bus svarbi organizacijos forma norint visose su energetika susijusiose srityse pasiekti bendrą ir veiksmingą Europos viziją, kuri, pavyzdžiui, buvo labai sėkminga Europos branduolių sintezės mokslinių tyrimų srityje pagal EURATOM programą. Todėl svarbu Europos energijos gamybos mokslinių tyrimų sąjungai suteikti moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai tinkamą valdymo struktūrą, kuri leistų kartu nagrinėti kiekvieną su moksliniais tyrimais ir technologine plėtra susijusį klausimų rinkinį ir sutelkti Europos dalykinę kompetenciją. Šiuo požiūriu Komitetas dar kartą ragina numatyti kvalifikuotą, dalykišką ir esminį Komisijos dalyvavimą priimant sprendimus ir skirstant atitinkamas paramos lėšas.

3.23 Kalbant apie realias sąnaudas ir Komisijos turimą biudžetą šiam tikslui, Komitetas pakartoja, jog apgailestauja, kad 2014–2020 m. daugiametėje finansinėje programoje numatyta lėšų suma programai „Horizontas 2020“ jokiū būdu neatitinka užduočių masto ir problemų svarbos.

3.23.1 Todėl, viena vertus, dar svarbiau kuo geriau panaudoti ribotas pagal programą „Horizontas 2020“ moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai skirtas lėšas (viešųjų pirkimų direktyvos!), kad jos būtų kaip svirtas ir paskata valstybėms

narėms ir privačiam sektoriui imtis daug didesnių investicijų į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą.

3.24 Kita vertus, ypač svarbu, kaip siūlo Komisija, surasti naujus finansavimo šaltinius, taip pat pasinaudoti ES struktūrinių fondų, Europos investicijų fondo lėšomis ir pajamomis iš ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (kurios šiuo metu yra labai nedidelės) ir visų pirma į šį didžiulį iššūkį nukreipti rinkos ekonomikos ir jos pramonės investicinį potencialą.

3.25 Kaip Komitetas jau ne kartą perspėjo, šiuo tikslu reikia pagaliau baigti konkurencijai kenkiančio nacionalinio kišimosi į rinką keliamą chaosą ir sukurti visoje Europoje galiojančias ir patikimas taisykles⁽⁷⁾, kad investuotojams būtų užtikrintas planavimo saugumas ir reikiamos paskatos.

3.26 Ypač ryškus tokių inovacijoms kliudančių taisyklių pavyzdys – kai kuriose valstybėse narėse taikomų vadinamųjų energijos tiekimo įstatymų, kurie pernelyg skatina nepastovius energijos šaltinius, poveikis. Nors šie įstatymai iš pradžių buvo labai veiksminga postūmį teikianti ir padedanti patekti į rinką priemonė, po pradžioje sulauktos sėkmės ji tapo netinkamu, pertekliniu rėmimu, dėl kurio kurį laiką labai krito kaina elektros energijos rinkoje ir įmonėms neapsimokėjo nei užtikrinti rezervinių pajėgumų, nei jų tobulinti technologiniu požiūriu, nei skubiai kurti būtinas kaupimo technologijas ir į jas investuoti.

3.26.1 Dėl to susidaro paradoksali ir keista padėtis: galutiniai elektros energijos vartotojai turi padengti didžiulį sąnaudų skirtumą tarp žemų (ar net neigiamų) rinkos kainų ir už vidutinį rinkos lygį daug didesnių fiksuoto supirkimo tarifų.

3.26.2 Dėl šios priežasties pernelyg išaugusios energijos vartojimo kainos yra ne tik bendro pobūdžio problema Europos ekonomikai, bet ir viena iš Komiteto nuomonėje (TEN/516) nagrinėto energijos nepritekliaus priežasčių.

3.27 Šis pavyzdys dar kartą rodo, kokios sudėtingos yra inovacijų ir rinkos sąlygų sąsajos. Taigi Komitetas dar kartą rekomenduoja kuo greičiau išspręsti šį klausimą, kad privačiam sektoriui būtų suteikta pakankamai paskatų skubiai investuoti į novatoriškas technologijas ir procesus ir padėta užtikrinti ekonominę investicijų sėkmę. Jei šis klausimas liks neišspręstas, investicijų nebus, nes net novatoriškiausia įmonė, konkuruodama su technologijomis, kurioms valstybė teikia pirmenybę ir skiria dideles subsidijas, patirs nuostolių ir neišvengiamai bankrutuos bei pasitrauks iš rinkos.

⁽⁶⁾ COM(2013) 253 final, 2.8 punktas.

⁽⁷⁾ OL C 198, 2013 7 10, p. 1.

4. Konkrečios Komiteto pastabos

4.1 Atsižvelgdamas į savo ankstesnes pastabas Komitetas pritaria pagrindiniams Komisijos principams, ypač:

- ES lygmens pridėtinės vertės kūrimui,
- atsižvelgimui į visą energetikos sistemą (gamyba, infrastruktūra, paslaugos ir pan.) nustatant prioritetus,
- išteklių sutelkimui ir įvairių finansinių priemonių naudojimui,
- galimybių išsaugojimui, daugiausia dėmesio skiriant technologijoms, kurioms po 2020 m. numatomos geriausios perspektyvos.

Kad ilguoju laikotarpiu pavyktų atlikti šią didžiulę mums tenkančią užduotį, būtina patirtis naudojant įvairiausias pasirinkimo galimybes, koncepcijas ir jų sąveiką, taip pat būtinas atitinkamai platus energijos rūšių derinys. Tam prireiks pragmatiško požiūrio, racionalumo ir daug kantrybės.

4.2 Remdamasis savo ankstesnėmis pastabomis Komitetas pritaria ir komunikate išdėstytiems raidos tikslams:

- atskleisti visą energijos vartojimo efektyvumo potencialą,
- kurti konkurencingus sprendimus,
- inovacijas skatinti realiomis, rinkos diktuojamomis sąlygomis.

4.3 Visų pirma atsižvelgdamas į savo naujoje tiriamojoje nuomonėje⁽⁸⁾ šia tema išdėstytus nepastovių atsinaujinančiųjų energijos šaltinių trūkumus Komitetas pritaria Komisijos ketinimui daugiau dėmesio skirti aplinką tausojančių pagrindinės apkrovos sistemų plėtojimui ir į klientų poreikius orientuotai energijos pasiūlai, kurią kartu su atsinaujinančiąja energija, pavyzdžiui, geotermija, sudaro branduolių sintezės energija, tarptautinis termobranduolinis eksperimentinis reaktorius (ITER) ir papildoma mokslinių tyrimų programa.

4.4 Komitetas taip pat visapusiškai remia su branduolių dalijimosi energija susijusį mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros

darbą, tačiau jo šioje nuomonėje išsamiau nekomentuoja, nes Komitetas jau aktyviai dalyvavo šiai temai skirtoje konferencijoje (simpoziumas „Branduolių dalijimosi mokslinių tyrimų nauda ir suvaržymai kuriant mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomiką“, Briuselis, 2013 m. vasario mėn.).

4.5 Žinoma, taip pat paminėtina, kad būtina plėtoti tinkamas anglies dioksido surinkimo ir saugojimo technologijas – net jei dėl to dar greičiau bus sunaudoti riboti iškastiniai išteklių, – kad būtų galima kuo greičiau sumažinti į aplinką išskiriamo anglies dioksido kiekį.

4.6 Be to, Komitetas pakartoja savo rekomendaciją plėtojant atsinaujinančiuosius energijos šaltinius daugiau dėmesio skirti šiems klausimams ir teikti pirmenybę tokiems pokyčiams, kurie yra skirti sukurti trūkstamas bendros sistemos sudėtinės dalis, galinčias užtikrinti labiau į klientą orientuotą ir tinkamą energijos tiekimą.

4.7 Tai visų pirma pasakytina apie kuo veiksmingesnius ir kuo pigesnius pakankamos talpos energijos rezervuarus. Komiteto manymu, reikia visų pirma įveikti atsilikimą tinkamai tobulinant ir plačiu mastu taikant elektrochemiją ir elektrolizės technologiją bei susijusias medžiagas. Be to, būtų galima sukurti atsinaujinančiosios energijos ir iškastiniu kuru (taip pat dujomis, skysčiais arba kuro elementais) varomų transporto priemonių sektoriaus sistemines sąsajas, kaip elektrinių transporto priemonių su baterijomis atveju.

4.8 Šiuo požiūriu Komitetas nurodo pirmininkavusios Airijos prašymu parengtą nuomonę⁽⁹⁾, kurioje išdėstytas susirūpinimas dėl kylančių energijos kainų ir jų poveikio piliečiams ir konkurencingumui. Kad būtų įmanoma didesnė rinkos dėsniais pagrįsta konkurencija, Komitetas minėtoje nuomonėje siūlė kaip vienintelę priemonę atsinaujinančiai energijai rinkoje remti nustatyti atitinkamą anglies kainą (tinkamą prekybą apyvartiniais taršos leidimais, mokestį ar pan.). Žinoma, dėl to pabrangs iškastinių šaltinių energija, taigi, ir elektros energija iš anglimi, nafta arba dujomis kūrenamų elektrinių, tačiau bus galima atsisakyti įvairių kitų kainą didinančių ir rinką iškreipiančių atsinaujinančiai energijai skirtų subsidijų arba privers-tinių priemonių. Pajamos iš apyvartinių taršos leidimų jokiu būdu neturėtų patekti į bendrą valstybių narių finansinių išteklių katilą kaip papildomos bendros pajamos, jos turėtų būti išskirtinai naudojamos tik būsimų veiksmingų energetikos sistemų kūrimui ir taikymui. Taigi, šis Komisijos pasiūlymas yra tinkamos krypties ir Komitetas jį visapusiškai remia.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽⁸⁾ Ten pat.

⁽⁹⁾ OL C 198, 2013 07 10, p. 1.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transeuropinių telekomunikacijų tinklų gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1336/97/EB

(COM(2013) 329 final – 2011/0299 (COD))

(2014/C 67/27)

Pranešėjas **Jacques LEMERCIER**

Europos Parlamentas, 2013 m. birželio 10 d., ir Taryba, 2013 m. birželio 14 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 172 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transeuropinių telekomunikacijų tinklų gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1336/97/EB

COM(2013) 329 final – 2011/0299 (COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 30 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 121 nariui balsavus už ir 2 susilaikius.

Šia nuomone tęsiamas darbas, kuris buvo atliktas rengiant ankstesnes 6 EESRK nuomones dėl **Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP)** ir susijusias 2011 m. spalio mėn. paskelbtas Europos Komisijos gaires: **TEN/468**⁽¹⁾ dėl **EITP** (pranešėjas Raymond Hencks), **TEN/469**⁽²⁾ dėl transeuropinių **telekomunikacijų tinklų gairių** (pranešėjas Antonio Longo), **TEN/470**⁽³⁾ dėl transeuropinės **energetikos infrastruktūros gairių** (pranešėjas Egbert Biermann), **TEN/471**⁽⁴⁾ dėl transeuropinio **transporto tinklo plėtros gairių** (pranešėjas Stefan Back) ir **TEN/472**⁽⁵⁾ **projektų obligacijų** iniciatyvos infrastruktūros projektams (pranešėjas Armin Duttine).

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Kaip jau yra nurodęs ankstesnėse savo nuomonėse, EESRK yra įsitikinęs, kad galimybė visiems naudotis plačiajuosčiu ryšiu yra viena svarbiausių Europos ekonomikos vystymosi sąlygų, o šiuo metu ir vienas pagrindinių naujų darbo vietų kūrimo veiksmų.

1.2 Komitetas taip pat mano, kad siekiant vieno pagrindinių ES tikslų – sukurti bendrąją skaitmeninę rinką, būtinas nacionalinių tinklų sujungimas ir jų sąveikumas. Be to, tai svarbi priemonė ekonominiu ir kultūriniu požiūriu silpniau išsivysčiusių teritorijų atskirčiai mažinti.

1.3 Tačiau 2013 m. vasario 8 d. Taryba, tvirtindama daugiametę finansinę programą, Europos infrastruktūros tinklų

priemonės (EITP) skaitmeninio aspekto biudžetą sumažino iki 1 mlrd. EUR. Pakeistame pasiūlyme atsižvelgiama į naujausias Tarybos ir atitinkamo Europos Parlamento komiteto pozicijas.

1.4 EESRK apgailestauja, kad pakeistame Komisijos pasiūlyme numatoma pradinį biudžetą (9,2 mlrd. EUR) drastiškai sumažinti iki 1 mlrd. EUR ir kad Komisija priversta iš esmės pakeisti bendros svarbos plačiajuosčio ryšio tinklų ir skaitmeninių paslaugų infrastruktūros plėtojimo projektus. Komiteto nuomone, dėl tokio sprendimo neišvengiamas daugelio projektų įšaldymas gali lemti tai, kad ES praras daugelyje strateginių sektorių išsikovotas technologinio pranašumo pozicijas.

1.5 EESRK atkreipia dėmesį tai, kad dėl drastiškai sumažinto pradinio biudžeto Komisijai nepaprastai sudėtinga veiksmingai ir teisingai paskirstyti numatytas lėšas.

1.6 Vis dėlto Komitetas džiaugiasi, kad įtvirtintas technologijų neutralumo principas, kuris ypač svarbus siekiant sukurti tikrai atvirą internetą. EESRK primena, kad išteklių turi būti naudojami atviriems, plačiai visuomenei ir įmonėms nediskriminacinėmis sąlygomis ir už priimtina kainą prieinamiems tinklams kurti.

1.7 Komitetas pakartoja savo prašymą sudaryti Europos, nacionalinius ir regionų žemėlapius, kuriais remiantis būtų galima nustatyti sritis, kuriose nėra plačiajuosčio ryšio infrastruktūros („baltosios“ sritys) ir sudaryti sąlygas naujoms privačiojo ir viešojo sektorių iniciatyvoms. Komisija pripažįsta, kad nėra valstybių narių ir investuotojų, pasirengusių finansuoti tarpvalstybines paslaugas.

⁽¹⁾ OL C 143, 2012 5 22 p. 116-119.

⁽²⁾ OL C 143, 2012 5 22 p. 120-124.

⁽³⁾ OL C 143, 2012 5 22 p. 125-129.

⁽⁴⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 130-133.

⁽⁵⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 134-138.

1.8 Be to, svarbu pradėti bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis siekiant stiprinti atitinkamų telekomunikacijų tinklų sąveikumą.

1.9 EESRK mano, kad nors dėl išaugusio alternatyvias paslaugas teikiančių operatorių skaičiaus padaugėjo inovacijų ir sumažėjo kainos vartotojams, toks pokytis labai sumažino rinkoje įsitvirtinusių viešojo ir privataus sektorių operatorių pelno maržą, o tai sumažino jų investicinius pajėgumus arba jie apskritai prarado galimybę investuoti. Komiteto nuomone, naujoji ES ryšių tinklų reguliavimo politika – teisingos konkurencijos politika – yra būtina ir turi paskatinti aktyvų ir suderintą didžiųjų Europos operatorių dalyvavimą, kuris pasibaigus krizei leistų įveikti atsilikimą spartaus ir itin spartaus plėtojimo ryšio plėtojimo srityje ir panaikinti aprėpties spragas.

1.10 EESRK apgailestauja, kad Taryba, Europos Parlamentas ir Komisija nepriima bendros pozicijos šiuo svarbiu klausimu. Komitetas mano, kad atsižvelgiant į numatomo biudžeto dydį visuotinė prieiga prie interneto, plėtojimas ir visos Europos paslaugų platformų kūrimas turi išlikti prioritetiškais sprendimais.

1.11 EESRK yra didžiai nustebejęs, kad Komisija Tarybos prašymu (kaip teigia Komisijos atstovas) iš persvarstyto dokumento 8 straipsnio išbraukė nuorodą į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą ir Regionų komitetą. Komitetas primygtinai reikalauja, kad šiame straipsnyje minima ataskaita būtų jam pasiunčiama.

1.12 Galiausiai, EESRK norėtų pabrėžti, kad nuo šiol prieiga prie interneto būtina laikyti universaliaja paslauga.

2. Svarbiausios Komisijos pakeisto pasiūlymo nuostatos

2.1 Siekiant sudaryti geresnes įmonių ir piliečių mobilumo sąlygas, ES skaitmenine darbotvarka siekiama diegti tarpvalstybines internetines viešąsias paslaugas. Bendrosios rinkos sukūrimui būtinas teikiamų skaitmeninių paslaugų sąveikumas.

2.2 Europos Sąjunga išsikėlė aukštus plėtojimo ryšio paslaugų plėtros ir diegimo iki 2020 m. tikslus. 2011 m. birželio 29 d. komunikate „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“ dėl būsimos daugiametės finansinės programos (2014–2020 m.) pasiūlyta sukurti Europos infrastruktūros tinklų priemonę (EITP) ir skaitmeniniams tinklams ir paslaugoms skirti 9,2 mlrd. EUR.

2.3 Tačiau 2013 m. vasario 8 d. Taryba, tvirtindama daugiametę finansinę programą, EITP biudžetą sumažino iki 1 mlrd. EUR. Remiantis šiais naujais duomenimis, pakeistame pasiūlyme kiek tai įmanoma atsižvelgiama į naujausias Tarybos ir atitinkamo Europos Parlamento komiteto pozicijas. Pasiūlymu

siekiama, kad remiantis privalomais prioritetų nustatymo kriterijais EITP būtų taikoma mažesniai skaitmeninių paslaugų infrastruktūros objektų skaičiui, o pasinaudojant finansinėmis priemonėmis ir siekiant pritraukti privačias investicijas, taip pat investicijas iš kitų nei EITP viešųjų šaltinių, ribota parama būtų skiriama plėtojimo ryšiu.

2.4 Nepaisant ribotos finansinės paramos plėtojimo ryšiu, pasiūlymu nustatoma sistema, pagal kurią įmonėms ir institucijoms subjektams, pavyzdžiui, Europos investicijų bankui, suteikiamos didesnės galimybės skirti įnašą.

2.5 Svarbiausias reglamento tikslas – sklandesnis skaitmeninis duomenų perdavimas ir kliūčių panaikinimas. Gairėse nustatomi bendros svarbos skaitmeninių paslaugų infrastruktūros ir plėtojimo ryšio tinklų diegimo projektai. Šiais projektais bus prisidėta prie Europos ekonomikos konkurencingumo (įskaitant mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) konkurencingumą) didinimo, skatinama sujungti nacionalinius, regionų ir vietos tinklus, užtikrinti jų sąveikumą ir prieigą prie jų, taip pat bus skatinama bendrosios skaitmeninės rinkos plėtra.

2.6 Padėtis rinkoje sudėtinga, todėl investicijos į plėtojimo ryšio tinklus ir svarbiausių visuotinės svarbos paslaugų teikimą ekonominiu požiūriu yra nepatrauklios, nepaisant didelių bendrosios skaitmeninės rinkos augimo galimybių.

2.7 Skaitmeninių paslaugų infrastruktūroje paslaugų diegimo sąveikiosiose sistemose problemas numatyta spręsti skiriant tiesiogines subsidijas. Daugeliu atvejų šias platformas visiškai finansuoja ES, nes nėra tikrųjų Europos sąveikiosios paslaugų infrastruktūros savininkų.

2.8 Tenka pripažinti, kad nėra valstybių narių ir investuotojų, pasirengusių finansuoti tarpvalstybines paslaugas. Todėl ES pridėtinė vertė yra didelė.

2.9 Vis dėlto, kiekvienais metais, atsižvelgiant į turimas lėšas ir nustatytus prioritetus, bus diegiama skaitmeninių paslaugų infrastruktūra. Dėl Europos biudžeto padėties, viešojo parama bus taip pat teikiama iš kitų nei EITP šaltinių, visų pirma iš nacionalinių šaltinių ir Europos struktūrinių ir investicinių fondų (ESIF). Taigi, EITP lėšomis bus galima finansuoti tik ribotą skaičių plėtojimo ryšio projektų, tačiau pagal šią priemonę bus sudarytos sąlygos veiksmingai paskirstyti veiklos programoms skirtus Europos struktūrinius ir investicinius fondus. Tačiau šios lėšos bus konkrečiai skirtos naudoti atitinkamoje valstybėje narėje. Šiame pasiūlyme, plėtojimo ryšio srityje, apsiribojama lėšų skyrimo iš struktūrinių fondų mechanizmais.

2.10 Taikomas technologijų neutralumo principas.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Iš persvarstyto reglamento išbrauktos dvi paslaugos: Transeuropinės didelės spartos pagrindinio tinklo jungtys viešojo administravimo institucijoms ir „Informaciniai ir ryšių technologijų sprendimai, skirti pažangiesiems elektros energijos tinklams ir pažangiųjų energetikos paslaugų teikimui“.

3.2 Atsisakyta plėtoti naują skaitmeninių paslaugų, skirtų palengvinti persikėlimą iš vienos Europos šalies į kitą, infrastruktūrą, taip pat kurti Europos užimtumo ir socialinės apsaugos paslaugų sujungimo platformas ir administracinio bendradarbiavimo internetu platformas.

3.3 Tačiau Europos Parlamento pramonės, mokslinių tyrimų ir energetikos komitetas pasiūlė įtraukti papildomą skaitmeninių paslaugų infrastruktūrą, skirtą „Viešojo transporto infrastruktūroms, leidžiančioms naudotis saugiomis ir sąveikiomis mobiliomis vietoje prieinamomis paslaugomis, diegti“, „Elektroninio ginčų sprendimo platformai“ ir „Europos prieigos prie švietimo išteklių platformai“ diegti, taip pat „Sąveikioms tarpvalstybinio elektroninio sąskaitų faktūrų išrašymo paslaugoms“ teikti.

3.4 Europos Parlamentas numatė labai aukštus duomenų perdavimo spartos tikslus (kur įmanoma, 1 Gbps ir daugiau).

3.5 Europos skaitmeninės darbotvarkės tikslas – sukurti visuotinę spartaus plačiajuosčio ryšio skaitmeninę infrastruktūrą diegiant fiksuoto ir belaidžio ryšio technologijas, įgyvendinti priemones, kurios padėtų pašalinti „skaitmenines kliūtis“. Kadangi pirminis biudžetas (9,2 mlrd. EUR) drastiškai sumažintas iki 1 mlrd. EUR, Komisija buvo priversta iš esmės pakeisti bendros svarbos plačiajuosčio ryšio tinklų ir skaitmeninių paslaugų infrastruktūros plėtojimo projektus.

3.6 Kaip jau yra nurodęs ankstesnėse savo nuomonėse, EESRK yra įsitikinęs, kad galimybė visiems naudotis plačiajuosčiu ryšiu yra ne tik svarbiausia šiuolaikinės ekonomikos vystymosi sąlyga, bet ir pagrindinis naujų darbo vietų kūrimo, didesnės sanglaudos, taip pat nepalankioje padėtyje esančių gyventojų ir ištisų teritorijų kultūrinės ir ekonominės gerovės ir skaitmeninės įtraukties veiksnys.

3.7 Šiais tikslais sukurtų bendros svarbos projektų tikslų ir prioritetų nustatymas atitinka svarbiausią reikalavimą – kuo geriau panaudoti finansinius išteklius ir pasiekti konkrečius tikslus išvengiant per plataus išteklių paskirstymo.

3.8 Komitetas džiaugiasi, kad įtvirtintas technologijų neutralumo principas, kuris ypač svarbus siekiant sukurti tikrai atvirą internetą.

3.9 EESRK primena, kad ištekliai turi būti naudojami sprendimams kurti atvirus, piliečiams ir įmonėms nediskriminacinėmis sąlygomis ir už priimtina kainą prieinamus tinklus.

Tačiau Komitetas pabrėžia, kad dėl drastiškai sumažinto biudžeto Komisijai nepaprastai sudėtinga teisingai paskirstyti reglamente numatytas lėšas.

3.10 Tenka pripažinti, kad nėra valstybių narių ir investuotojų, pasirengusių finansuoti tarpvalstybines paslaugas. Todėl ES pridėtinė vertė yra didelė. Komitetas pakartoja savo prašymą sudaryti Europos, nacionalinius ir regionų žemėlapius, kuriais remiantis būtų galima nustatyti sritis, kuriose nėra plačiajuosčio ryšio infrastruktūros („baltosios“ sritys) ir sudaryti sąlygas naujoms privačiojo ir viešojo sektorių iniciatyvoms. Be to, svarbu pradėti bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis ir tarpautinėmis organizacijomis siekiant stiprinti atitinkamų telekomunikacijų tinklų sąveikumą.

3.11 EESRK mano, kad nors dėl išaugusio alternatyvias paslaugas teikiančių operatorių skaičius pagyvėjo konkurencija ir sumažėjo kainos vartotojams, toks pokytis labai sumažino rinkoje įsitvirtinusių viešojo ir privataus sektorių operatorių pelno maržą, todėl sumažėjo jų investiciniai pajėgumai. Todėl svarbu pradėti svarstymus dėl naujos ES ryšių tinklų reguliavimo politikos, kuri paskatintų aktyvų ir darnų šio sektoriaus didžiųjų Europos operatorių dalyvavimą, kad pasibaigus krizei būtų galima įveikti atsilikimą spartaus ir itin spartaus plačiajuosčio ryšio plėtojimo srityje.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK apgailestauja, kad Taryba, Europos Parlamentas ir Komisija neranda sutarimo tokiu svarbiu klausimu.

4.2 Buvo užsibrėžta daug tikslų, kai telekomunikacijų biudžete buvo numatyta skirti 9 mlrd. EUR plačiajuosčio ryšio ir paslaugų platformų plėtojimui. Taigi, atsižvelgiant į dabartinį biudžetą atrodo visai pagrįstas sprendimas finansavimą visų pirma skirti projektams, kuriais bus kuriamas pagrindas kitiems, šiuo metu dėl biudžetinių priežasčių atidėtiems projektams.

4.3 Bendrajai skaitmeninei rinkai sukurti būtinas nacionalinių tinklų sujungimas ir jų sąveikumas. Naujomis sumažinto biudžeto sąlygomis Komisija privalo nustatyti griežtesnius tinkamų finansuoti projektų atrankos kriterijus, šiuos projektus nuolat stebėti ir vertinti.

4.4 EESRK primena, kad šie projektai gali padėti MVĮ tapti skaitmeninės ekonomikos dalyvėmis ir ilgainiui sukurti naujas stabilias darbo vietas. Komitetas prašo periodiškai skelbti šio finansavimo panaudojimo ataskaitas.

4.5 Galiausiai, EESRK norėtų pabrėžti, kad nuo šiol būtina prieigą prie interneto laikyti universaliąja paslauga.

4.6 Kalbant apie tarpinstitucinius ryšius, Komitetas didžiai nustebęs, kad Komisija persvarstyto dokumento 8 straipsnyje išbraukė nuorodą į EESRK ir RK. EESRK vykusiųose svarstymuose Komisijos atstovas paaiškino, kad šis pakeitimas atliktas Tarybos prašymu.

Gali būti, kad kilo klausimas dėl termino „persiunčiama“. Vis dėlto, Komitetas primygtinai prašo, kad minima ataskaita jam būtų siunčiama.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Mėlynoji juosta“ – bendra laivų transporto erdvė“

(COM(2013) 510 final)

(2014/C 67/28)

Pranešėjas **Jan SIMONS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. liepos 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato „Mėlynoji juosta“ – bendra laivų transporto erdvė“

COM(2013) 510 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 30 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 124 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina komunikate išdėstytus Komisijos pasiūlymus, kuriais siekiama, kad jūrų transporto rinka geriau veiktų, sumažinti jūrų transporto sektoriui tenkančią administracinę naštą ir taip pagerinti jo konkurencinę padėtį. Tiesą sakant, Komitetas netgi tikėjosi šių pasiūlymų sulaukti anksčiau.

1.2 Komiteto nuomone, minėtų Komisijos pasiūlymų įgyvendinimo galimybės iš esmės priklausys nuo muitinės institucijų požiūrio, kadangi jos yra vienos pagrindinių šios srities subjektų. Jis ragina Komisiją kuo skubiau šiuos pasiūlymus teikti svarstyti Muitinės komitetui.

1.3 Norint užtikrinti sėkmingą abiejų Komisijos pasiūlymų – dėl reguliarių laivybos linijų ir dėl elektroninės krovinio deklaracijos (angl. *eManifest*) – įgyvendinimą, viena pagrindinių sąlygų yra užtikrinti visišką elektroninėms krovinio deklaracijoms skirtų valstybių narių IT sistemų sąveikumą. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad patirtis rodo, jog tai jokia būdu nėra lengva užduotis, nors mechanizmas ir kuriamas remiantis jau veikiančiomis sistemomis.

1.4 Elektroninėje deklaracijoje reikėtų aiškiai nurodyti, kad ji taikoma visoms laivybos linijoms.

1.5 Komisijos numatytas terminas elektroninei krovinio deklaracijai įvesti (2015 m. birželio mėn.) yra gana optimistinis, bet labai gerai parinktas, kadangi būtent iki tų metų ir to mėnesio valstybės narės yra įsipareigojusios įdiegti nacionalines vieno langelio paslaugų sistemas, datą pasirinkusios savo nuožiūra. Šios paslaugos yra būtinos siekiant užtikrinti tinkamą

elektroninės krovinio deklaracijos funkcionavimą; techninių šios deklaracijos parengimo darbų nebuvo galima atidėti dar metams.

1.6 Komitetas taip pat pažymi, kad būtina tinkamai informuoti visus susijusius dalyvius, o svarbiausia – muitinės institucijas. Buvo atvejų, kad jos nežinojo apie veiklos vykdytojų naudojamą popierinę deklaraciją, kuri yra numatyta įstatymuose, ir atsisakydavo ją tvirtinti arba priimti.

1.7 Komisija ir valstybės narės turėtų skirti dėmesio ne vien tik „sudėtingiesiems“ šio klausimo IT aspektams, bet ir „lengvesniam“ elementui, pavyzdžiui, pradiniam muitinių personalo mokymui ir tobulinimuisi. Gaila, kad Komisijos pasiūlymuose apie tai nekalbama.

1.8 EESRK džiaugiasi, kad Komisija teisingai supranta sklandžiai veikiančių informavimo ir stebėsenos mechanizmų svarbą; jos iš tikrųjų būtinos norint priimti kokybiškus sprendimus. Komitetas norėtų pabrėžti, kad šioje srityje svarbų vaidmenį ir toliau gali atlikti Europos jūrų saugumo agentūra (EMSA).

1.9 Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad persvarstant direktyvą dėl laivų eismo stebėsenos reikėtų atsižvelgti į reikalavimus, susijusius su elektronine krovinio deklaracija.

1.10 Galiausiai Komitetas didelės reikšmės teikia tam, kad priėmus sprendimus dėl Komisijos pasiūlymų būtų reguliariai derinami veiksmai su muitinės institucijomis, jūrų transporto sektoriaus atstovais, ekspeditoriais ir darbuotojais, kad būtų su jais konsultuojamasi ir jie būtų informuojami apie minėtų pasiūlymų įgyvendinimui išskylančias kliūtis.

2. Ižanga

2.1 Jūrų transporto sektoriuje vidaus rinka dar nėra akivaizdi realybė, nors Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 28 straipsnyje aiškiai kalbama apie laisvą valstybių narių kilmės prekių judėjimą Europos Sąjungoje.

2.2 Šio vidaus rinkos neveikimo pasekmės juo skaudesnės ES, kadangi Europa yra labai priklausoma nuo jūrų transporto tiek prekiaudama savo rinkoje, tiek su likusiu pasauliu: 74 proc. importuojamų arba eksportuojamų ir 37 proc. viduje perkamų ir parduodamų prekių plukdoma per jūrų uostus.

2.3 Palyginti su kitomis transporto rūšimis, pagal vežamų krovinių kiekį jūrų transportas, kaip, beje, apskritai vidaus vandenų transportas, yra pranašesnis dėl mažesnių veiklos sąnaudų ir švelnesnio poveikio aplinkai. Tačiau šią transporto šaką nėra mažiau varžo nereikalingi administraciniai apribojimai, neleidžiantys jai optimaliai funkcionuoti.

2.4 Kaip pavyzdį galima pateikti labai dažną atvejį, kai laivai, išplaukdam iš vieno kurios nors ES valstybės narės uosto į kitą ES valstybės narės uostą, palieka 12 jūrmylių teritorinių vandenų zoną, todėl privalo du kartus atlikti muitinių formalumus, nebent jie priklauso jūrų transporto reguliarių laivybos linijų sistemai. Visos laive esančios prekės yra laikomos ne ES prekėmis ir turi būti muitinių tikrinamos.

2.5 Nors šios procedūros taikomos saugos ir saugumo bei finansinės tvarkos sumetimais, dėl jų susidaro papildomos išlaidos ir vėluojama pristatyti prekes.

2.6 Pirmas žingsnis sprendžiant šią problemą galėtų būti laive esančių prekių skirstymas pagal tai, ar jos pagamintos ES ir jas galima be jokių kitų formalumų tiekti į vidaus rinką, ar jos pagamintos ne ES, ir joms reikalingi įprasti muitinių formalumai.

2.7 Todėl 2010 m. Komisija, pritarus Tarybai, pasiūlė sukurti „mėlynąją juostą“, kurios tikslas – padidinti jūrų transporto sektoriaus konkurencingumą suteikiant laivams galimybę laisvai veikti ES vidaus rinkoje ir iki minimumo sumažinant biurokratinis formalumus, visų pirma supaprastinant ir suvienodinant jūrų transportui iš trečiųjų šalių uostų taikomas priemones.

2.8 „Mėlynosios juostos“ koncepcija konkretnę pavidalą įgavo 2011 m., kai Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su Europos jūrų saugumo agentūra (EMSA), inicijavo bandomąjį projektą, kurį įgyvendinant taikoma EMSA administruojama stebėsenos ir informacijos sistema SafeSeaNet.

2.9 Nors šis bandomasis projektas suteikė labai daug naudingos informacijos, muitinės institucijos nurodė, kad ją dar reikėtų papildyti duomenimis apie vežamas prekes, ypač apie jų statusą (Sąjungos ar ne Sąjungos kilmės prekės).

2.10 Atskyrus prekes pagal jų kilmę, bus galima sušvelninti Europos Sąjungos kilmės prekėms taikomas procedūras.

3. Komunikato turinys

3.1 2013 m. liepos 8 d. Komisija paskelbė komunikatą „Mėlynoji juosta“ – bendra laivų transporto erdvė“.

3.2 „Mėlynosios juostos“ pasiūlymai daugiausia grindžiami 2011 m. EMSA įgyvendinto bandomojo projekto rezultatais ir jais siekiama šių tikslų:

— padidinti jūrų transporto konkurencingumą mažinant jam tenkančią administracinę našta,

— skatinti užimtumą šiame sektoriuje,

— mažinti jūrų transporto poveikį aplinkai.

3.3 Nagrinėjamu komunikatu norima sudaryti veiksmų planą, kuriuo vadovaujantis būtų siekiama įgyvendinti pirmiau minėtus tikslus, pateikiant du Komisijos pasiūlymus dėl būtinų teisinių priemonių, kuriomis iš dalies keičiamos Muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatos. Vienas pasiūlymas kompetentingam komitetui jau pateiktas 2013 m. birželio mėn., kitą pasiūlymą Komisija pateiks iki šių metų pabaigos.

3.4 Pirmojo pasiūlymo esmė – dar labiau supaprastinti ES vidaus reguliarių laivybos linijų sistemos naudojimą reguliuojančią procedūrą. Tai pasiūlymas dėl muitinės reglamento, kuris būtų taikomas laivams, reguliariai atvykstantiems į tuos pačius ES uostus ir plukdantiems beveik vien Sąjungos kilmės prekes.

3.5 Supaprastinus procedūrą, valstybių narių konsultacijų trukmė sutrumpės nuo 45 iki 15 dienų. Įmonės taip pat galės iš anksto pateikti paraišką leidimui gauti tose valstybėse narėse, kuriose jos aktyviai vykdo veiklą, kad būtų laimėta laiko pasiūlymams pateikti prekes į šias šalis.

3.6 Žymiai didesnis bus antrosios priemonės poveikis: ja siekiama supaprastinti muitinės formalumus laivams, įplaukiantiems į trečiųjų šalių uostus. Komisija norėtų sukurti mechanizmą, kuris iš esmės pagerintų muitinių procedūras ir pagal kurį laive esančios prekės būtų skirstomos į Sąjungos ir ne Sąjungos kilmės prekes ir pastarosioms būtų taikomi įprasti muitinės formalumai.

3.7 Komisija siūlo parengti vienodą elektroninę krovinių deklaraciją (angl. *eManifest*), kurią turėdamos jūrų transporto įmonės galės pateikti visą informaciją apie prekių (tiek iš ES, tiek iš trečiųjų šalių) statusą muitinės institucijoms. Komisija tikisi, kad elektronine krovinių deklaracija bus galima visapusiškai naudotis nuo 2015 m. birželio mėn.

3.8 Komunikate pateikti Komisijos pasiūlymai yra tiesiogiai susiję su 2013 m. gegužės 23 d. priimta ir paskelbta uostų politikos peržiūra, dėl kurios Komitetas tą pačių metų liepos 11 d. pateikė palankią nuomonę.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas ryžtingai pritaria, kad reikia šalinti sklandžiam vidaus rinkos veikimui trukdančias kliūtis, ypač kai jos susijusios su jūrų transportu, kuris, kaip komunikate teigia pati Komisija, Europos Sąjungai turi didžiulės reikšmės. Kaip jau minėta ⁽¹⁾, šių pasiūlymų Komitetas tikėjosi sulaukti netgi anksčiau.

4.2 Susirūpinusi, kad vidaus rinka kiek galima greičiau pradėtų veikti jūrų transporto srityje, Komisija teigia, kad vidaus rinka jau veikia kituose transporto sektoriuose. Kad ir kaip būtų liūdna, Komitetas konstatuoja, kad Komisija nusiteikusi pernelyg optimistiškai: vidaus rinka vis dar nėra iki galo sukurta nei krovinio kelių transporto sektoriuje (kabotažui taikomi apribojimai), nei geležinkelių transporto srityje (nacionalinis keelinis transportas).

4.3 Komiteto nuomone, akivaizdu, kad, jeigu norima, kad jūrų transportas, ypač trumpųjų nuotolių, taptų patrauklia alternatyva kitoms transporto rūšims, būtina imtis veiksmų munitinės formalumams ir administracinei naštai mažinti, tačiau tai daryti reikia jokia būdu ne saugos ir saugumo sąskaita.

4.4 Komiteto nuomone, padidinti jūrų transporto sektoriaus veiksmingumą ir sumažinti veiklos sąnaudas, ypač veiklą vykdant trumpaisiais nuotoliais, yra svarbus tikslas; todėl Komitetas pritaria Komisijos pateiktiems pasiūlymams mažinti munitinės formalumus ir administracinę naštą.

4.4.1 EESRK pažymi, kad nepaprastai svarbu, kad valstybių narių munitinės institucijos, atliekančios pagrindinį vaidmenį šioje srityje, taip pat dalyvautų sprendžiant šiuos klausimus. Be to, reiktų, kad konkrečios kategorijos vežėjai, t. y. įgaliojoto ekonominių operacijų vykdytojo statusą turinčios įmonės, eksperimentine tvarka pirmieji pabandytų taikyti šį mechanizmą.

4.5 Reguliarių laivybos linijų ES viduje taikomos procedūros klausimu Komitetas teigiamai vertina numatyto 45 dienų termino sutrumpinimą iki 15 dienų ir įvestą galimybę iš anksto prašyti išduoti leidimus.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl *Jūros greitkelių logistikos grandinėje* http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?year=2008&serie=C&textfield2=151&Submit=Rechercher&_submit=Rechercher&ihmlang=lt, OL C 151, 2008 6 16, p. 20.
EESRK nuomonė dėl *Integruotos jūrų politikos Europos Sąjungai* http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?year=2008&serie=C&textfield2=211&Submit=Rechercher&_submit=Rechercher&ihmlang=lt, OL C 211, 2008 8 19, p. 31.
EESRK nuomonė dėl *Jūrų transporto erdvės ir dėl laivams taikomų pranešimo formalumų* http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?year=2010&serie=C&textfield2=128&Submit=Rechercher&_submit=Rechercher&ihmlang=lt, OL C 128, 2010 5 18, p. 131.
EESRK nuomonė dėl *Bendros Europos transporto erdvės kūrimo plano (baltoji knyga)*, OL C 24, 2012 1 28, p. 146.
EESRK nuomonė dėl *Mėlynojo augimo* http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?year=2013&serie=C&textfield2=161&Submit=Rechercher&_submit=Rechercher&ihmlang=lt, OL C 161, 2013 6 6, p. 87.
EESRK nuomonė dėl *Būsimos ES uostų politikos gairių*, dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje.

4.6 Kadangi Europos Komisija nenori pabloginti sąlygų vien ES vidaus jūrų transportui, palyginti su laivyba į trečiųjų šalių uostus, elektroninė krovinio deklaracija bus taikoma visų rūšių jūrų transportui.

4.6.1 Elektroninė krovinio deklaracija bus taikoma ne tik laivams, plaukiojantiems tarp trečiųjų šalių ir ES uostų, bet ir pagal galiojančius teisės aktus to pageidaujantiems reguliarios bei nereguliarios laivybos linijoms tik ES teritorijai priklausančiuose uostuose.

4.6.2 Vis dėlto, Komiteto nuomone, būtų protinga būsimuose pasiūlymuose šiuo klausimu pateikti aiškių nuorodų į elektroninės krovinio deklaracijos taikymo sritis.

4.6.3 Atsižvelgdamas į tai, koks bus Komisijos siūlomų nuostatų poveikis, Komitetas mano, kad visų pirma būtina kuo greičiau, pasikonsultavus su munitinės klausimais kompetentingu komitetu, įdiegti *eManifest* – suderintą elektroninę krovinio deklaraciją, kurioje pateikiama informacija apie laive gabenamų prekių statusą.

4.6.4 Todėl Komitetas primygtinai prašo, kad priėmus sprendimą dėl rekomenduojamų priemonių įvedimo, Komisija prioritetine tvarka imtųsi derinimo ES viduje: būtina užtikrinti visišką valstybių narių IT sistemų sąveikumą, kad jos galėtų naudoti elektronines krovinio deklaracijas.

4.6.5 Todėl Komitetas mano, kad Komisijos nustatytas 2015 m. birželio mėn. terminas elektronei krovinio deklaracijai įvesti yra optimistinis, tačiau taip pat yra įsitkinęs, kad jo reikia laikytis.

4.6.6 Pagal Direktyvą 2010/65/EB valstybės narės privalo iki 2015 m. birželio 1 d. įdiegti nacionalines vieno langelio paslaugų sistemas, kurios yra svarbus žingsnis elektroninės krovinio deklaracijos link. Todėl Komitetas visas ES valstybes nares, visų pirma tas, kurios savo teritorijoje turi jūrų uostus, ragina laikytis šio termino, dėl kurio jos pačios susitarė, kadangi priešingu atveju jau dabar galima manyti, kad mechanizmas neveiks.

4.6.7 Techninius parengiamuosius darbus, būtinus elektronei krovinio deklaracijai įvesti, reiktų pradėti ne vėliau kaip per ateinantį pusmetį.

4.6.8 Komitetas norėtų pabrėžti, kad elektronei krovinio deklaracijoje numatyta forma pateikiama informacija turės būti prieinama visiems suinteresuotiesiems subjektams, taigi ir valdžios institucijoms, laivų savininkams bei ekspeditoriams.

4.7 Komitetas norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad, nors laikantis Tarptautinės jūrų organizacijos (TJO) rekomendacijos, naudojama popierinė deklaracijos forma (nors ir nesuvienodinta ir ne visos valstybės narės ją turi), patirtis parodė, kad kai kurios munitinės institucijos apie ją nieko nežino arba nerodo geros valios ir atsisako ją tvirtinti arba priimti. Komitetas taip pat pabrėžia, kad būtina informaciją perduoti visoms munitinių tarnyboms.

4.8 Komitetas norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad įgyvendinant supaprastintas plaukimo į trečiųjų šalių uostus procedūras, reikės pasirūpinti, kad būtų užtikrinti greiti ir patikimi stebėsenos ir ataskaitų teikimo mechanizmai.

4.8.1 Šiuo požiūriu galima pasidžiaugti, kad jūrų transporto sektorius gali remtis EMSA, kuri jau įrodė savo naudą rengiant elektroninės krovinio deklaracijos dalį, susijusią su laivybos maršrutais; dabar su prekių statusu susijusius deklaracijos klausimus skubiai turi spręsti ES ir valstybių narių muitinės tarnybos.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Europos bendrijos laivų savininkų asociacijos (ECSA) pateiktais duomenimis, administracinės naštos sumažinimas padėtų sutaupyti 25 eurus už konteinerį neskaiciuojant sutau-pomo laiko, taigi nauda būtų dar didesnė.

5.2 Kad ir kaip būtų, Komitetas laikosi nuomonės, kad tai parodo, jog būtina skubiai pateikti subalansuotą pasiūlymą, kad jiems pritartų ir pagrindiniai suinteresuotieji subjektai, t. y. Europos ir nacionalinės muitinės institucijos, laivų savininkai ir ekspeditoriai.

5.3 Komitetas norėtų aiškiai pabrėžti vieną dalyką: jokia būdu negalima leisti, kad padėtis pablogėtų. Taip atsitiktų, pavyzdžiui, jeigu PVM grąžinimas už eksportuojamas prekes būtų suspenduojamas iki tol, kol bus patvirtinta, kad prekės tikrai išgabentos iš Sąjungos teritorijos.

5.3.1 Kadangi šiuo metu eksportui taikomas 0 proc. PVM, įvedus šią sąlygą gali būti nustatytas didesnis PVM mokestis, o jo susigrąžinimas brangiai kainuotų ir ilgai užtruktų. Laimė, Komisija patikino, kad pirmiau minėtu atveju PVM nebus pakeistas, t. y. išliks 0 proc.

5.4 Komisija pabrėžia, kad, užuot kūrus visiškai naują sistemą, kuriai, suprantama, prireiktų daug lėšų, siekiama tobulinti esamus ar jau kuriamus mechanizmus, pavyzdžiui, nacionalinius vieno langelio tinklus. Šiuo požiūriu Komisijos veiks-mams Komitetas pritaria.

5.5 Be to, EESRK norėtų pažymėti, kaip pabrėžė ir ankstesnėje savo nuomonėje ⁽²⁾, kad labai svarbu muitinių darbuotojams užtikrinti gerą pradinį ir tolesnį mokymą ir turėti gali-mybių šiam tikslui pasiekti.

5.6 Komitetas pritaria Komisijai, kad persvarstant direktyvą dėl jūrų transporto stebėsenos reikia atsižvelgti į elektroninės krovinio deklaracijos reikalavimus.

5.7 Jeigu sprendimų priėmimo proceso metu bus pritarta komunikate pateiktiems Komisijos pasiūlymams, Komitetas norėtų pabrėžti, kad labai svarbu reguliariai konsultuotis su pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais: muitinės institucijomis, jūrų transporto sektoriumi, ekspeditoriais ir darbuotojais. Juos taip pat būtina informuoti apie pažangą, pasiektą įgyven-dinant šias priemones ir išskylančias kliūtis.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl *Integruotos jūrų politikos Europos Sąjungai*, OL C 271, 2013 9 19, p. 66.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2015 m. tarptautinis klimato kaitos susitarimas. Kokia bus tarptautinė klimato politika po 2020 m.“

(COM(2013) 167 final)

(2014/C 67/29)

Pranešėjas **Josef ZBOŘIL**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. gegužės 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2015 m. tarptautinis klimato kaitos susitarimas. Kokia bus tarptautinė klimato politika po 2020 m.“

COM(2013) 167 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. spalio 1 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 120 narių balsavus už, 3 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pasisako už tai, kad Europa užsibrėžtų **iniciatyvius, ambicingus ir realistiškus** tikslus, kaip nurodyta EESRK nuomonėje dėl Mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. plano⁽¹⁾, ir **gebėtų prisitaikyti** prie pokyčių pasaulyje. Kad bet kuris būsimas klimato susitarimas būtų sėkmingas, jame turi atsispindėti visi trys tvarumo ramsčiai, taip pat skaidrumas ir atskaitomybė. Jei ES bus pajėgi atremti išorinius iššūkius, ji galės suteikti naują stimulą ir savo piliečiams.

1.2 Komisijos dokumentas yra išsamus pagrindas diskusijai apie artėjančias klimato kaitos derybas ir pasirengimui šioms deryboms, po kurių, tikimasi, bus sudarytas patikimas pasaulinis 2015 m. susitarimas.

1.3 Komitetas palankiai vertina tai, kad galvojama apie svarbius laukiama pasaulinio susitarimo principus, kurie būtų visuotiniai, plataus užmojo, veiksmingi, sąžiningi ir subalansuoti, skaidrūs ir teisiškai privalomi, ir pritaria Komisijai, kuri tęsia parengiamąjį darbą, būtiną šio susitarimo pagrindui sukurti. Tarptautinės klimato kaitos derybos turėtų būti valstybių forumu, kuriame jos galėtų viena kitą skatinti siekti tolesnės pažangos, o ne viena kitą stabdyti.

1.4 Tolesnis darbas turi būti sutelktas į visuotinį 2015 m. pasaulinio susitarimo pripažinimą atsižvelgiant į tai, kad per trumpą laiką labai pasikeitė pasaulio geopolitinis ir ekonominis žemėlapis. Į šiuos didžiulius pokyčius būtina atsižvelgti, taip pat reikia atidžiai įvertinti ES klimato ir energetikos politikos vaidmenį ekonomikos nuosmukio metu ir ateityje. EESRK primena

savo poziciją, išdėstytą nuomonėje dėl 7-osios ES aplinkosaugos veiksmų programos⁽²⁾, kad tiek finansų ir ekonomikos, tiek ekologinės krizės, kuri pasireiškia, be kita ko, poveikiu klimatui, priežastis yra finansinių ir gamtinių išteklių poreikio įvykdymas, o norint įveikti šias krizes reikia visiškai kitokio mąstymo, kaip, be kita ko, įtvirtinta ES tvaraus vystymosi strategijoje. Ateities ekonomika iš esmės turės būti grindžiama ne iškastiniais energijos šaltiniais. Nors ES politika išlieka ambicinga, tikslai turėtų būti nustatomi palapsniui, atsižvelgiant į pasaulinę aplinką, ir bet kokios sąlygos turi būti aiškiai apibrėžtos

1.5 Tarptautinė ekonominė padėtis ir visuotinai pripažintas valdymo procesas galiausiai lems tolesnes diskusijas dėl būsimo pasaulinio klimato susitarimo. Šiam procesui vadovaus ekonomikos srityje galingiausios šalys. ES turi būti gerai pasirengusi atlikti savo vaidmenį pasaulyje – rodyti kryptį savo pavyzdžiu. Tačiau ES turi taip pat stengtis neprarasti savo iki šiol neabejotino lyderio vaidmens klimato apsaugos ir technologijų plėtojimo srityje. Reikia atlikti dar vieną (nešališką) pasaulinį Kioto protokolo, įskaitant visus jo plusus ir minusus, vertinimą ir nekartoti klaidų rengiant 2015 m. susitarimą. Dirvą paruoš ir numatoma (2014 m.) Tarpvyriausybinės klimato kaitos komisijos (angl. IPCC) penktoji vertinimo ataskaita.

1.6 Šiuo metu mokslininkai ir toliau visuotinai sutaria, kad būtų visiškai nepateisinama, jei pasaulinei temperatūrai leistume pakilti daugiau nei 2 laipsniais, palyginti su 1990–2000 m. temperatūros lygiu, ir kad reikia stabilizuoti į atmosferą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Kad pasiektume šį tikslą, reikia gerokai sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų

⁽¹⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 110–116.

⁽²⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 77–81.

kiekį. Tačiau kol kas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kasmet išmetama vis daugiau, nors ir galima pasidžiaugti, kad pastangų mažinti išmetamus kiekius vis daugėja, bet jos nėra tokios vaisingos, kad pavyktų sustabdyti taršos didėjimą. Todėl bendras naujojo derybų raundo tikslas turi būti viso proceso spartinimas ir daug didesnio visų šalių ir visų visuomenės sluoksnių įsipareigojimo užsitikrinimas.

1.7 Parengiamajame etape reikia tiksliai išanalizuoti derybų šalių interesus ir ieškoti sinergijos, kad vėliau būtų išvengta galimų interesų konfliktų ir būtų remiamasi sinergija. Ambicingas ir realistiškas priemonės ir tikslus reikėtų nustatyti bendru sutarimu ir bendraujant su tais, kuriems teks numatyti veiksmus įgyvendinti. Rekomenduojant priemones ir tikslus, teigiamos paskatos galėtų padėti užsitikrinti visuotinį pritarimą ir užtikrinti visišką įgyvendinimą.

1.8 Tai galima pasiekti tik atlikus skaidrų ir nuodugnų klimato politikos veiksmingumo, sąnaudų ir teigiamo poveikio ekonomikai ir plačiajai visuomenei vertinimą. Komitetas pritaria Komisijai, teigiančiai, kad 2015 m. susitarime turi būti numatyti įsipareigojimai, vienodai taikomi tiek išsivysčiusioms, tiek besivystančioms šalims, kad jis apimtų daugiau šalių.

1.9 „Žemiausiu lygmeniu“ (bendruomenių, sektorių) vykdoma veikla ir veiksmai, kurių imamasi net ir nesant naujo pasaulinio susitarimo, yra puikus plačiosios pilietinės visuomenės iniciatyvumo pavyzdys. Tiesą sakant, pilietinei visuomenei turi tekti svarbiausias vaidmuo ne tik įgyvendinant 2015 m. susitarime numatysimą politiką ir tikslus. Ji turi taip pat raginti sustiprinti politines pastangas ir prižiūrėti, ar iš tiesų laikomasi politinių įsipareigojimų labiau saugoti klimatą (pavyzdžiui, įsipareigojimas nutraukti iškastinių energijos išteklių subsidijavimą). Būtent todėl priimta politika turi atitikti skaidrumo ir atskaitomybės reikalavimus, kurių tikisi pilietinė visuomenė, norinti, kad nebūtų socialinės ir ekonominės nelygybės. 2015 m. susitarimas būtų pirmas žingsnis kelyje į kitokią energetikos sistemą pasaulyje.

1.10 Norėdama imtis lyderio vaidmens ir turėti didesnę įtaką tarptautinėse derybose, ES turi tvirtai įsipareigoti priimti ambicingesnius tikslus 2020 ir 2030 metams ir parodyti, kad šių tikslų įgyvendinimas yra neatskirama jos ekonomikos atgaivinimo ir perėjimo prie tvaresnės ateities planų dalis. Todėl Komitetas ir toliau ragina, kad būtų visiškai įgyvendinti visi dabartiniai 2020 metams numatyti su anglies dioksidu susiję tikslai, ir apsvarstyti galimybę iki 2020 m. šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį sumažinti 25 proc. ir taip laipsniškai įgyvendinti susitarimą išmetamų dujų kiekį iki 2050 m. sumažinti 80–95 proc. Komitetas ragina ES nustatyti ŠESD sumažinimo 40 proc. iki 2030 m. ir 60 proc. iki 2040 m. orientacinius tikslus ir įgyvendinant teisiškai privalomas politikos priemones stebėti, kad būtų pasiekta šių mažinimo tikslų. Minėti ilgalaikiai orientaciniai tikslai būtini kaip gairės, kad investuotojams ir sprendimus priimančioms asmenims Europoje būtų užtikrinta galimybė planuoti ir stabilumas. Be to, tai labai ambicingi orientyrai tarptautinėms deryboms.

1.11 Sunku įsivaizduoti, kaip, taikant dabartinį derybų formatą – „ribojimo ir prekybos“, galima būtų suderinti skirtingus vien tik svarbiausių veikėjų interesus. Daugelis suinteresuotųjų subjektų juo abejoja ir siūlo alternatyvius būsimų derybų formatus. Reikėtų apsvarstyti įvairius naujosios koncepcijos, dėl kurios ieškoma susitarimo, atsarginius variantus, pasekant tokių projektų, kaip „anglies dioksido biudžetas“ arba pasaulinis „anglies dioksido mokestis“, arba Indijos diskusijai pateikto pasiūlymo dėl kiekvieno pasaulio piliečio teršimo teisės, arba tokių metodų derinio, pavyzdžiui.

1.12 EESRK visiškai pritaria Komunikate išdėstyta pozicijai, kad negalime laukti iki 2020 m., kai 2015 m. susitarimas įsigalios: veiksmai, kurių imsime nuo šiandien iki 2020 m., turės lemiamos svarbos tam, ar pasirinkime teisingą politiką. Šie veiksmai turi būti gerai apgalvoti ir paremti realiais ir apčiuopiamais pasiekimais mokslo, technologijų ir plėtros srityse, kaip išdėstyta EESRK nuomonėje „Mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. planas“⁽³⁾.

2. Komisijos dokumentas

2.1 2011 m. tarptautinė bendruomenė pradėjo derybas dėl naujo tarptautinio susitarimo bendrai kovai už Žemės klimato apsaugą. Šiuo metu dėl susitarimo, kuris turi būti galutinai sudarytas 2015 m. ir taikomas nuo 2020 m., vyksta derybos, vadinamos Durbano efektyvesnių veiksmų platforma.

2.2 2015 m. susitarime turės būti iki 2020 m. į vieną sistemą sutelktos visos dabartinės pagal JT Bendrąją klimato kaitos konvenciją (toliau – Konvencija) vykdomos privalomos ir savanoriškos priemonės.

2.3 Kadangi Kopenhagos ir Kankūno procese įsipareigojimai priimti vienašališkai (pagal principą „iš apačios į viršų“), sulaukta platesnio tarptautinio dalyvavimo.

2.4 Rengdami 2015 m. susitarimą turime pasimokyti iš Konvencijoje, Kioto protokole ir Kopenhagos ir Kankūno procese padarytų klaidų ir pasiekimų. Šiaurės ir Pietų paradigma, būdinga pasauliui praeito amžiaus dešimtajame dešimtmetyje, nebetiks. Naujas santykių modelis turės būti pagrįstas tarpusavio priklausomybe ir bendra atsakomybe.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK jau savo Nuomonėje dėl 7-osios ES aplinkosaugos veiksmų programos⁽⁴⁾ pabrėžė, kad yra finansų krizės ir ekologinės krizės analogijų, jos abi kilo dėl netvaresnės ekonominių ir gamtinių išteklių naudojimo. Tuomet Komitetas reikalavo „panašaus atsako į aplinkos krizę, kaip fiskaliniu susitarimu nustatytos priemonės, skirtos įveikti finansų krizę: aiškūs tikslai,

⁽³⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 110–116.

⁽⁴⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 77–81.

aiškūs rodikliai, kontrolės priemonės ir sankcijos“. Tas pat pasakytina apie būsimas klimato kaitos derybas, kurios turi duoti aiškų ženklą kurti išteklius tausojančią ir „mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomiką visame pasaulyje.

3.2 Pasaulyje įvyko svarbių geopolitinių pokyčių – į juos būtina atsižvelgti rengiant derybų strategiją. Per trumpą laiką pasikeitė pasaulio geopolitinis ir ekonominis žemėlapis. Šiuos didžiulius pokyčius iš dalies lėmė finansų krizė, prie kurios prisidėjo ir ekonomikos krizė ES, verslo investicijų rodikliui sumažėjus nuo 23 balų (2008 m.) iki 18,3 balo (2013 m. pirmąjį pusmetį) (Eurostatas). Kuriant artėjančių derybų strategiją būtina atidžiai įvertinti ES klimato ir energetikos politikos vaidmenį ekonomikos nuosmukio metu.

3.3 Tačiau šių pastangų dar nepakanka. Tarptautinė ekonominė padėtis galiausiai lems tolesnes diskusijas dėl būsimos pasaulinės klimato sutarties, kurioms didžiausią įtaką darys svarbiausios ekonominės jėgos: Kinija ir JAV bei Indija ir kitos BRICS šalys (2012 m. duomenimis šiose šalyse išmetama 61,8 proc. visų pasaulyje išmetamų teršalų). Iš tikrųjų, iki 2020 m. bus pastatyta naujų akmens anglimi kūrenamų elektrinių, kurių bendras galingumas sieks 400–600 GW. ES ištikęs ekonomikos nuosmukis kainavo 3,8 mln. darbo vietų ir sumažino pramoninę gamybą maždaug 20 proc., o atsinaujinančiosios energijos sektoriuje ir energijos taupymo priemonių srityje darbuotojų skaičius didėjo.

3.4 Tačiau klimato apsaugos srityje matyti labai teigiamų ženklų:

— ES atsinaujinančiosios energijos gamybos pajėgumai sudarė 71,3 proc. visų naujų 2011 m. įrengtų pajėgumų (iš viso 32 GW iš 44,9 GW naujų pajėgumų), atsinaujinančiosios energijos gamybos pajėgumai sudarė 69 proc. visų naujų 2012 m. įrengtų pajėgumų (iš viso 31 GW iš 44,6 GW naujų pajėgumų). 2011 m. pradėjo veikti 2,1 GW galingumo naujų akmens anglimi kūrenamų elektrinių, bet uždaryta 840 MW galingumo anglimi kūrenamų elektrinių. 2012 m. buvo uždaryta (5,4 GW) beveik du kartu daugiau anglimi kūrenamų elektrinių negu įrengta naujų (3 GW).

— Dideli Kinijoje išmetami ŠESD kiekiai (26,7 proc. viso pasaulyje išmetamo kiekio) turi būti vertinami atsižvelgiant į jai tenkančią viso pasaulio gyventojų dalį (19 proc.). Palyginti su ES (7 proc. gyventojų, 11,5 proc. išmetamų ŠESD) arba JAV (4,4 proc. gyventojų, 16,8 proc. išmetamų ŠESD), vienam gyventojui tenkantis išmetamas ŠESD kiekis Kinijoje yra santykinai mažas. Reikia pripažinti, kad Kinija išpareigojo didinti energijos gamybą iš vėjo ir kitų atsinaujinančiųjų išteklių, didindama neišskastinio kuro dalį energijos išteklių vartojimo struktūroje, nes ketina iki 2020 m. anglies dioksido išmetimo intensyvumą, tenkantį BVP vienetai, sumažinti 40–50 proc.

— JAV sparčiai didina atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą: 2012 m. pirmą kartą JAV istorijoje vėjo energija tapo didžiausiu naujų elektros gamybos pajėgumų šaltiniu – sudarė 43 proc. naujų pajėgumų, o iš jos pagaminta daugiau kaip 13 GW elektros energijos.

3.5 Pasaulis nėra pasirengęs įgyvendinti vyriausybės sutartą tikslą – apriboti vidutinės pasaulio temperatūros kilimą ilguoju laikotarpiu iki 2 °C. Pasaulio mastu išmetamų šiltnamio efekta sukeliančių dujų kiekis sparčiai didėja ir 2013 m. gegužės mėn. anglies dioksido (CO₂) kiekis atmosferoje viršijo 400 dalelių milijone oro dalelių.

3.6 Dėl jau įgyvendintos ar įgyvendinamos politikos tikėtina, jog ilguoju laikotarpiu vidutinė temperatūra pakils 3,6–5,3 °C (palyginti su ikipramoninio laikotarpio temperatūra), daugiausia ji kils šiame amžiuje (remiantis klimato modeliavimu).

3.7 Norint turėti realią galimybę įgyvendinti 2 °C tikslą, būtina imtis realių veiksmų iki 2020 m., kai, kaip tikimasi, įsigalios tarptautinis klimato susitarimas. Didžiausią iššūkį kelia energija: energetikos sektoriui tenka apie du trečdalius išmetamų šiltnamio efekta sukeliančių dujų, kadangi daugiau kaip 80 proc. suvartojamos energijos pagaminama naudojant išskastinį kurą.

3.8 Nepaisant teigiamų pokyčių kai kuriose šalyse, visame pasaulyje energetikos sektoriaus išmetamas CO₂ kiekis 2012 m. padidėjo 1,4 proc. ir pasiekė rekordinį lygį – 31,6 gigatonos (Gt). 2000 m. EBPO nepriklausančioms šalims teko 45 proc. visų išmetamų teršalų, o dabartiniu metu šis kiekis sudaro 60 proc. 2012 m. Kinija daugiausia prisidėjo prie išmetamo CO₂ kiekio padidėjimo, tačiau šis padidėjimas buvo vienas mažiausių per dešimtmetį, didele dalimi dėl atsinaujinančiosios energijos naudojimo ir žymiai efektyvesnio Kinijos ekonomikos energijos vartojimo.

3.9 JAV perėjimas nuo akmens anglies prie dujų naudojimo energijos gamybai padėjo sumažinti išmetamų teršalų kiekį 200 mln. tonų ir grįžti prie dešimtojo dešimtmečio vidurio taršos lygio. Nepaisant padidėjusio akmens anglies naudojimo, Europoje tarša sumažėjo 50 mln. tonų dėl ekonomikos susitraukimo, atsinaujinančiųjų išteklių augimo ir pramonės bei energetikos sektorių keliamos taršos apribojimo. Japonijoje išmetamas teršalų kiekis padidėjo 70 mln. tonų, kadangi pastangos pagerinti energijos vartojimo efektyvumą ne visiškai atsveria išskastinio kuro, kuriuo kompensuojamas sumažėjęs branduolinės energijos naudojimas, keliamą taršą. Netgi toliau laikantis dabartinės politikos, prognozuojama, kad 2020 m. pasaulio mastu bus išmetama beveik 4 CO₂ ekvivalento gigatonomis daugiau negu būtina norint pasiekti 2 °C tikslą, ir tai rodo vien šiam dešimtmečiui tenkančio iššūkio mastą.

3.10 Tarptautinėse derybose klimato klausimais pavyko pasiekti pasizadėjamą sudaryti naują pasaulinį susitarimą iki 2015 m., kuris turėtų įsigaliooti iki 2020 m. Tačiau ekonomikos krizė padarė neigiamą poveikį švarios energijos naudojimo tempui ir anglies dioksido rinkoms. Pastaruoju metu anglies dioksido kaina yra taikoma 8 proc. viso pasaulio mastu išmetamo CO₂ kiekio, o 15 proc. teršalų taikoma 110 JAV dolerių už toną paskata iškastinio kuro subsidijų forma (ne ES šalyse). EESRK ragina valstybių bendruomenę 2015 m. klimato kaitos susitarimu privalomai įgyvendinti jau 2012 m. Jungtinių Tautų Rio+20 konferencijos galutiniame dokumente prisiimtą įsipareigojimą nutraukti neigiamą poveikį aplinkai turinčias subsidijas iškastiniams energijos ištekliams, kurios, pasak Pasaulio banko, sudaro 780 mlrd. dolerių per metus.

3.11 Kai kuriuose regionuose dujų ir akmens anglies kainų tarpusavio dinamika padeda mažinti išmetamų teršalų kiekį, tačiau kituose regionuose lėtina mažinimo tempą, dėl branduolinės energijos išskyla sunkumų, o anglies dioksido surinkimas ir saugojimas dideliu mastu yra tolimesnė perspektyva. Nepaisant vis didesnių pastangų gerinti energijos vartojimo efektyvumą, vis dar neišnaudojamas didžiulis ekonominis potencialas. Atsinaujinančiųjų ne hidroenergijos išteklių įrengtųjų pajėgumų, remiamų tikslinės vyriausybės politikos, augimas siekia dviženklį skaičių. Investavimui į atsinaujinančiuosius energijos išteklius reikėtų stabilų ekonominių sąlygų tiek anglies dioksido kainų, tiek anglies dioksido mokesčio tose šalyse, kur jis taikomas, atžvilgiu.

4. Konkrečios pastabos

4.1 *Koks turėtų būti 2015 m. susitarimas, kad užtikrintų šalims tvarios ekonominės plėtros galimybę ir kartu skatintų jas prisiimti tolygią ir sąžiningą dalį pasaulio išmetamųjų ŠESD kiekio mažinimo naštos, kurios reikia norint, kad pasaulis judėtų reikiama kryptimi siekiant visuotinio tikslo dėl 2 °C? Pirmiausia sunku įsivaizduoti, kaip būtų galima suderinti vien svarbiausių šalių skirtingus interesus taikant dabartinį derybų „didžiausio kiekio nustatymo ir prekybos sistemos“ formatą, tačiau visų vienodas ir sąžiningas indėlis yra būtina būsimo susitarimo sąlyga. Todėl turėtų būti parengta, bent jau kaip atsarginis variantas, kitokia susitarimo koncepcija ir išnagrinėti valdymo klausimai. Turi būti rasti būdai, kaip užtikrinti, kad klimato kaitos problemai spręsti skirti veiksmai prisidėtų prie visuomenės vystymosi, ekonomikos augimo ir aplinkos apsaugos. Tai galima pasiekti tik atlikus skaidrų ir nuodugnų klimato politikos veiksmingumo, sąnaudų ir teigiamo poveikio ekonomikai ir visai visuomenei vertinimą. Turėtume pasimokyti iš Kioto protokolo, su visu jo sudėtingumu ir spragomis. Jis turėtų tapti rimto naujos koncepcijos rengimo darbo atskaitos tašku. Kioto II protokolo ir jame nustatytų taršos rodiklių pratęsimas yra rimtas signalas, jog būtina keisti koncepciją.*

4.2 *Kaip 2015 m. susitarimu galima užtikrinti visų didžiųjų valstybių ir sektorių įnašą ir kuo labiau sumažinti anglies dioksido nutekėjimo iš vienos konkuruojančios valstybės į kitą rizikos galimybę? Anglies dioksido nutekėjimas yra susijęs ne tik su galimu energijai imlių pramonės šakų silpnėjimu – jis gali būti neatsiejamas nuo bendrų sąlygų verslui atskirose ekonomikos srityse. Dėl*

nevienodų su anglies dioksidu susijusių reikalavimų taikymo – iš esmės daugiausia tarpusavyje konkuruojantiems regionams – investicijos į ES išseko. Ambicingas ir realistiškas priemonės ir tikslus reikėtų nustatyti bendru sutarimu ir bendraujant su tais, kuriems teks numatytus veiksmus įgyvendinti. Taigi paprastas, teisingas ir sąžiningas 2015 m. susitarimas yra teisingų ir sąžiningų verslo sąlygų visuose pasaulio ekonomikos regionuose prielaida.

4.3 *Kaip 2015 m. susitarimu būtų galima veiksmingiausiai paskatinti klimato kaitos politikos integraciją į kitas politikos sritis? Kaip juo galima paskatinti papildomus procesus ir iniciatyvas, įskaitant tuos, kuriuos vykdo ne valstybiniai subjektai? Akivaizdu, jog paprasčiausias būdas skatinti įtraukti 2015 m. susitarimą į visas atitinkamas politikos sritis yra išlaikyti šio susitarimo paprastumą. Bet kurios perteklinės nuostatos, reglamentuojančios šio proceso organizavimą, apsunkintų šio susitarimo įgyvendinimą. Taip pat svarbu, kad prieš įtraukiant klimato kaitą į kitas politikos sritis būtų atliekamas skaidrus poveikio vertinimas. Įtraukiant klimato kaitą į kitas politikos sritis, svarbu užtikrinti, kad tai būtų padaryta pačiu ekonomiškiausiu ir numatomu būdu, neužkraunant suinteresuotiesiems subjektams bereikalingos administracinės naštos. Pirmenybę reikėtų teikti rinka grindžiamiems būdams.*

4.4 *Kokiais kriterijais ir principais vadovaujantis turėtų būti 2015 m. susitarimo šalims tolygiai paskirstyti ŠESD išmetimo mažinimo įsipareigojimai, kad jie atitiktų jų nacionalines aplinkybes, būtų plačiai laikomi teisingais ir sąžiningais ir kartu paėmus duotų reikiamą rezultatą? Norint išlaikyti „didžiausio kiekio nustatymo ir prekybos sistemą“ bus būtini kriterijai bei principai ir visada bus nuogaštauojama dėl neteisybės ir nevienodų reikalavimų. Tačiau bet kuriuo atveju būtina atsižvelgti į rinkos dinamikos ir esamų bei siūlomų klimato kaitos reglamentų poveikį konkrečiam sektoriui ir į sektoriaus brandumą, t. y. kiek jis pajėgus apriboti išmetamą ŠESD kiekį ir taikyti energijos vartojimo efektyvumą didinančias technologijas. Siekiant sėkmės ir tvarumo, visi dalyviai turi būti suinteresuoti dirbti, kad būtų pasiekti tokie tikslai kaip išmetamų teršalų kiekio apribojimas, energijos vartojimo efektyvumo didinimas, dalijimasis gerąja praktika ir kt. Anglies dioksido mokesčiai gali sumažinti išmetamų teršalų kiekius ir padėti sukaupti lėšų moksliniams tyrimams bei technologinei plėtrai ir prisitaikymui pačiu efektyviausiu ir geriausiai suderintu būdu.*

4.5 *Koks turėtų būti 2015 m. susitarimo vaidmuo prisitaikymo srityje ir kaip pagal susitarimą būtų galima tęsti šiuo metu pagal Konvenciją vykdomą veiklą? Kaip 2015 m. susitarimu būtų galima dar labiau paskatinti prisitaikymo aspektą integruoti į visas susijusias politikos sritis? Iš esmės prisitaikymo gairės yra pakankamai gerai nustatytos ir didele dalimi grindžiamos esamomis rizikos valdymo programomis. Nors prisitaikymas nepadės panaikinti visos poveikio klimato kaitai rizikos, tačiau padės šią riziką daugelyje sričių apriboti. Norint didinti prisitaikymo pajėgumus, reikės visais valdymo lygmenimis atlikti papildomų tyrimų, nustatyti prioritetus, planuoti bei imtis veiksmų ir įtraukti į šį procesą vietos bendruomenes ir verslo atstovus. Teisinga*

manyti, jog prisitaikymas yra vienas iš keturių pagrindinių būsimos 2015 m. susitarimo ramsčių. Verslas, perduodamas technologijas ir dalydamasis geriausia praktika, įneš itin svarų indėlį.

4.6 Koks vaidmuo turėtų tekti Konvencijai, visų pirma 2015 m. susitarimui, finansavimo, rinka grindžiamų priemonių ir technologijų srityje 2020–2030 m. laikotarpiu? Kaip būtų galima pasinaudoti turima patirtimi ir patobulinti esamas sistemas? Konvencija turėtų koordinuoti svarbias klimato srities priemones, stebėti, kaip jas įgyvendina atskiros šalys, prižiūrėti svarbius finansinius srautus ir keitimąsi technologijomis. Už technologijas ir technologijų naudojimą didžia dalimi atsako įmonės. Konvencija, pasitelkusi Technologijų vykdomojo komiteto (TEC) ir Klimato technologijų centro ir tinklo (CTCN) specialistus, gali pateikti technologijų analizę ir suteikti šalims visapusišką prieigą prie informacijos, kad jos galėtų pasirinkti tinkamiausias technologijas.

4.7 Kaip 2015 m. susitarime būtų galima padidinti skaidrumą ir šalių atskaitomybę tarptautiniu mastu? Kiek reikėtų standartizuoti atskaitomybės sistemą pasaulio mastu? Kokia atsakomybė galėtų būti numatyta šalims, nevykdančioms savo įsipareigojimų? Bet kuriuo atveju atskaitomybės sistema būtina standartizuoti visuotiniu mastu, nesvarbu, kaip tai būtų daroma, kadangi teisinga informacija yra esminės svarbos, kai tai susiję su pinigais. Taip pat atskaitomybė svarbi 2015 m. susitarimo atžvilgiu.

4.8 Kaip būtų galima patobulinti JT derybų dėl veiksmų klimato srityje procesą, kad būtų lengviau sudaryti daug šalių įtraukiantį, radikalią, veiksmingą ir sąžiningą 2015 m. susitarimą bei užtikrinti jo įgyvendinimą? Norint sudaryti susitarimą ir jį sėkmingai įgyvendinti, būtinas didelio skaičiaus suinteresuotųjų subjektų

dalyvavimas ir skaidrus procesas. Klimato kaitos derybose verslo atstovai gali pateikti savo pasiūlymų, kaip efektyviausiai mažinti taršą ir rasti tvariam vystymuisi tinkamų sprendimų. Platus pilietinės visuomenės ir verslo bendruomenės dalyvavimas gali sudaryti galimybę palyginti dedamas pastangas ir sudaryti vienodas veiklos sąlygas. Naujasis 2015 m. susitarimas yra tik pirmas žingsnis, o jo įgyvendinimas visiškai priklausys nuo plačiosios pilietinės visuomenės. Todėl procesas ir įgyvendinimo rezultatai turi būti skaidrūs ir įtikinantys, kad įgytų viso pasaulio piliečių pasitikėjimą.

4.9 Kaip ES, siekdama kuo geriau paruošti dirvą radikaliai ir veiksmingam 2015 m. susitarimui, galėtų geriausiai remti ne pagal Konvenciją vykstančius procesus ir iniciatyvas ir į juos investuoti? Komitetas palankiai vertina šiuo Komisijos dokumentu pradėtas diskusijas. Gyvybiškai būtina, kad nepriklausomi ekspertai atliktų visų klimato politikos aspektų analizę, ypač turint omenyje pasikeitusią ir nuolat besikeičiančią pasaulio geopolitinę padėtį. Kai kuri analizė jau atlikta, todėl nebūtina pradėti „nuo nulio“. Vienas svarbus dokumentas – laiškas JAV Prezidentui, kuriame jo mokslinių patarėjų taryba apibendrina klimato kaitos keliamus klausimus. Kioto pamoka ir užsitęsios JT derybos taip pat rodo, jog būtina keisti padėtį, kol dar ne per vėlu. Be to, kompetentingų organizacijų, tokių kaip TEA, išvados ir rekomendacijos turėtų būti įgyvendintos per daug neatidėliojant. TEA ataskaita „Energetikos ir klimato žemėlapių perbraižymas“ yra pragmatiška ir įgyvendinama priemonė. Ataskaitoje išdėstytos keturios pagrindinės ir realios priemonės: gerinti pastatų, pramonės ir transporto energijos vartojimo efektyvumą; sumažinti ypač neefektyvių anglimi kūrenamų elektros stovybų ir naudojimą; iki minimumo sumažinti metano dujų išlakas naftos ir gamtinių dujų gamybos metu ir paspartinti laipsnišką iškastinio kuro vartojimo subsidijavimo panaikinimą.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui „Tvarios ES akvakultūros plėtros strateginės gairės“

(COM(2013) 229 final)

(2014/C 67/30)

Pranešėjas **José María ESPUNY MOYANO**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. balandžio 29 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui „Tvarios ES akvakultūros plėtros strateginės gairės“

COM(2013) 229 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 1 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 122 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) mano, kad akvakultūra Europos Sąjungoje gali ir turi efektyviai skatinti šiuo metu augančios Europos priklausomybės nuo importuojamų žuvininkystės produktų mažėjimą.

1.2 EESRK rekomenduoja Europos Komisijai ir valstybėms narėms imtis ryžtingų veiksmų Europos akvakultūros įmonių konkurencingumui atkurti.

1.3 Komiteto nuomone, šiuo metu akvakultūros įmonėms nepriimtina ilgai užtrunka gauti administracinį leidimą: daugelyje valstybių narių šis procesas gali trukti daugiau kaip dvejus ar trejus metus. EESRK mano, kad siekiant užtikrinti Europos akvakultūros tvarumą labai svarbu supaprastinti administracines procedūras ir sumažinti jų kainą.

1.4 Apskaičiuota, kad ES vidaus rinkoje suvartojamą kiekį padidinus vienu procentu akvakultūros sektoriaus pagamintų produktų būtų sukurta nuo 3000 iki 4000 visos darbo dienos darbo vietų. Komitetas mano, kad tai būtų ypač svarbu, nes, viena vertus, tai būtų kvalifikuotiems darbuotojams skirtos darbo vietos, kita vertus, jos būtų sukurtos ten, kur yra labai mažai užimtumo alternatyvų.

1.5 Nepakankamas žuvininkystės produktų, ypač nepakuotų, ženklavimo, teikiant informaciją vartotojams pardavimo vietose, standartų taikymas kelia susirūpinimą EESRK ne tik dėl

sukčiavimo grėsmės, bet ir dėl nesąžiningos konkurencijos Europos gamintojų atžvilgiu. Todėl Komitetas ragina Komisiją ir valstybes nares į strateginius planus įtraukti efektyvias priemones, kuriomis būtų galima ištaisyti šį nuolatinį trūkumą.

1.6 EESRK nuomone, naudinga organizuoti informacines kampanijas, siekiant supažindinti Europos vartotojus su aukštais ES taikomais akvakultūros gamybos ir kokybės standartais. Reikia numatyti galimybę šias kampanijas finansuoti iš būsimo Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo.

1.7 EESRK dar kartą primygtinai reikalauja sustiprinti žuvininkystės produktų importo į Europos Sąjungą kontrolę, kad būtų visiškai užtikrintas jų atsekamumas ir standartų laikymasis.

1.8 EESRK mano, kad visų pirma reikia didinti mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų projektų akvakultūros srityje finansavimą ir kad tiek valstybės narės, tiek Komisija orientuotų savo investicijų į akvakultūros tyrimus ir inovacijas planus ir programas į tikslus, nustatytus 2012 m. paskelbtame Europos akvakultūros technologijų ir inovacijų platformos (EATiP) strateginiame dokumente.

1.9 Būtina skatinti akvakultūros ekonominį įvairinimą (pavyzdžiui, siūlant turizmo paslaugas) ir sudaryti tam sąlygas, nes tai atveria galimybes tiek vidaus vandenų, tiek pakrančių akvakultūros produktų gamintojams, o ypač – mažosioms ir vidutinėms įmonėms.

1.10 EESRK pabrėžia, kad svarbu pripažinti, jog Akvakultūros patariamoji taryba yra Europos mastu veikianti įstaiga, o ne regioninė, kaip kitos patariamąsios tarybos. Todėl jos veikloje dalyvaujantys organai (kurių santykis su akvakultūra turi būti tiesioginis) turi būti europinio arba bent jau viršvalstybinio lygmens įstaigos. Tai turi atsispindėti šios tarybos struktūroje ir finansavime.

1.11 Kadangi akvakultūra susijusi su daugeliu sričių, Komitetas mano, kad Europos Komisija turi užtikrinti, kad APT išlaidų tiesioginį ir prioritetinį ryšį su įvairiais Komisijos generaliniais direktoratais.

1.12 Kadangi pirmąsias užduotis, kurias Europos Komisija nurodė APT strateginėse gairėse, reikia atlikti pirmaisiais 2014 m. mėnesiais, EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares neveluoti sudarant šią tarybą ir pradėdant jos veiklą.

2. Bendra informacija

2.1 Šiuo metu vykdoma bendros žuvininkystės politikos reforma akvakultūrai numato svarbų vaidmenį, o akvakultūros skatinimas laikomas vienu iš šios politikos prioritetų.

2.2 Pasiūlyme dėl bendros žuvininkystės politikos Europos Komisija rekomenduoja akvakultūrai su valstybėmis narėmis taikyti atvirąjį koordinavimo metodą. Šią sistemą sudarys savanoriškas bendradarbiavimo procesas, grindžiamas strateginėmis gairėmis ir daugiamečiais nacionaliniais strateginiais planais, laikantis subsidiarumo principo.

3. Komisijos pasiūlymo santrauka

3.1 Tvarios ES akvakultūros plėtros strategines gaires Europos Komisija paskelbė 2013 m. balandžio 29 d. (COM(2013) 229 final). Jos nėra privalomos, tačiau jomis bus grindžiami daugiamečiai nacionaliniai strateginiai planai. Šiomis strateginėmis gairėmis siekiama padėti valstybėms narėms, atsižvelgiant į jų startinę poziciją, nacionalines aplinkybes ir institucinę tvarką, nustatyti nacionalinius tikslus.

3.2 Minėtos strateginės gairės susijusios su keturiomis prioritetinėmis sritimis:

- administracinėmis procedūromis,
- koordinuotu teritoriniu planavimu,
- konkurencingumu ir
- vienodomis veiklos sąlygomis.

3.3 Daugiamečiuose nacionaliniuose strateginiuose planuose, kuriuos turi parengti kiekviena valstybė narė, kurioje vykdoma

akvakultūros veikla, būtina nustatyti bendrus tikslus ir rodiklius, kuriais būtų galima įvertinti padarytą pažangą. Šiuos strateginius planus valstybės narės turi pateikti Komisijai iki 2013 m. pabaigos.

3.4 Šie daugiamečiai nacionaliniai strateginiai planai turėtų skatinti akvakultūros sektoriaus konkurencingumą, plėtrą ir inovacijas, ekonominę veiklą, ekonomikos įvairinimą, gerinti pakrantės ir kaimo regionų gyventojų gyvenimo kokybę, taip pat užtikrinti akvakultūros veiklos vykdytojams vienodas prielaidas prie vandens ir žemės plotų sąlygas.

3.5 Pasiūlyme, skirtame reformuoti bendrą žuvininkystės politiką, taip pat pasiūlyta įsteigti Akvakultūros patariamąją tarybą, kurios užduotis – Europos institucijoms teikti rekomendacijas ir pasiūlymus, susijusius su akvakultūros valdymu, taip pat informuoti apie sektoriaus problemas.

4. Bendrosios pastabos

4.1 ES rinkoje kasmet suvartojama apie 13,2 mln. tonų žvejybos ir akvakultūros produktų, iš kurių 65 proc. importuojami, 25 proc. yra ES žvejybos produktai ir tik 10 proc. yra Europos akvakultūros produktai. Komitetas taip pat laikosi nuomonės, kad šis disbalansas nėra tvarus, nes ekonominiu požiūriu jis reiškia prekybos deficitą, o socialiniu – prarastas užimtumo galimybes.

4.2 EESRK palankiai vertina Komisijos informaciją, kad ES vidaus rinkoje suvartojamą kiekį padidinus vienu procentu akvakultūros sektoriaus produktų būtų sukurta nuo 3000 iki 4000 visos darbo dienos darbo vietų.

4.3 Todėl EESRK pritaria Europos Tarybos, Parlamento ir Komisijos nuomonei, kad akvakultūra turi būti vienas iš Europos Sąjungos mėlynojo augimo strategijos ramsčių ir kad akvakultūros vystymas gali padėti siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų. Akvakultūra gali paskatinti augimą ir darbo vietų kūrimą Europos Sąjungos pakrančių ir upių zonose, kuriose nėra daug ekonominės veiklos alternatyvų.

4.4 Žvejybos ir akvakultūros produktų paklausa tarp Europos vartotojų vis auga. Europos akvakultūra vartotojams siūlo aukštos kokybės produkciją, kuri atitinka griežčiausius aplinkos tvarumo, gyvūnų sveikatos ir vartotojų sveikatos apsaugos standartus. EESRK nuomone, saugių, sveikų ir tvarių maisto produktų tiekimas Europos Sąjungoje turi būti vienas pagrindinių uždavinių artimiausiais dešimtmečiais.

4.5 Nepaisant šių akivaizdžių pranašumų, Europos Sąjungos akvakultūra gamyba nuo 2000 m. merdėja. Tuo tarpu kitose pasaulio šalyse tokia veikla pastebimai auga, o dalis jų produkcijos eksportuojama į ES.

4.6 EESRK pripažįsta, kad Europos Sąjungos visuomenės sveikatos, vartotojų apsaugos ir aplinkosaugos standartai yra vienos iš pagrindinių Europos Sąjungos vertybių. Tačiau šiuo standartus nustatantys teisės aktai turi didelį poveikį Europos akvakultūros gamintojų gamybos sąnaudoms, o šias papildomas sąnaudas retai kada galima atgauti padidinus produktų kainas, nes jie turi konkuruoti rinkoje su importuojama šių reikalavimų netaikančių gamintojų produkcija.

4.7 EESRK nuomone, Europos Komisijos pasiūlymas, kaip ES ekonominės veiklos vykdytojams atkurti vienodas sąlygas su trečiųjų šalių ekonominės veiklos vykdytojais, yra visiškai nepakankamas. Akivaizdu, kad norint užtikrinti pusiausvyrą visiškai nepakanka ES akvakultūros produktų saugos ir tvarumo sertifikavimo priemonių ir visuomenės informavimo šiuo klausimu akcijų. Be to, tai nereiškia, kad valdžios institucijos neturi reikalausti, kad importuotojai suteiktų tokias pačias saugos garantijas kaip ir Europos gamintojai, taip pat užtikrinant visišką atsekamumą „nuo sugavimo jūroje iki stalo“.

4.8 EESRK nuomone, Europos Sąjungos rinkoje matomas disbalansas tarp akvakultūros produktų gamybos sąlygų Europoje ir gamybos sąlygų trečiojoje šalyje, kuriose pagaminti produktai vėliau eksportuojami į Europos Sąjungą, yra gerokai sudėtingesnis nei tiesiog informavimo ir vartotojų apsisprendimo klausimas. Taip pat reikia atsižvelgti ir į kitus dalykus, tokius kaip per didelės biurokratinės naštos mažinimas, prieiga prie teritorijos ir atsekamumo sistemų trūkumai.

4.9 Iš esmės yra taip, kad privaloma informacija, kuri visada turi būti teikiama vartotojams galutinio pardavimo vietoje, dažnai būna neišsami ar neaiški. Dėl to, pavyzdžiui, pirkėjams nežinant švieži Europos produktai gali būti pakeisti kitais atšildytais importuotais produktais. Dėl tokios situacijos ribojamos vartotojų galimybės pirkinį pasirinkti atsakingai, be to, ES gamintojai patiria nesąžiningą konkurenciją.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK pritaria Komisijai, kad glaudus akvakultūros gamintojų ir žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimo sektoriaus bendradarbiavimas gali paskatinti darbo vietų kūrimą ir pagerinti abiejų ekonomikos sektorių konkurencingumą.

5.2 EESRK pritaria Komisijai, kad būtina gerinti teikiamą informaciją apie administracines procedūras, t. y. apie licencijų naujiems akvakultūros ūkiams valstybėse narėse išdavimo trukmę ir su jomis susijusias išlaidas.

5.3 EESRK pritaria Europos Komisijai, kad teritorijų planavimas akvakultūros sektoriuje padėtų sumažinti neaiškumus, palengvintų investicijas, paspartintų įmonių plėtrą ir skatintų darbo vietų kūrimą.

5.4 EESRK nuomone, Europos Komisijos komunikate nepakankamas dėmesys skiriamas vidaus vandenų akvakultūrai, ypač teritorijų planavimo požiūriu.

5.4.1 EESRK siūlo Europos Komisijai, siekiant padėti valstybėms narėms šioje srityje, išplėsti 2014 m. vasarą numatomo geriausiai praktikai skirto seminario temą, kad jame būtų nagrinėjamas ir koordinuoto upių (ne tik jūrų) erdvės planavimo įgyvendinimas.

5.5 EESRK pripažįsta, jog norint apsaugoti aplinką nuo nepageidaujamo poveikio, būtinas tinkamas akvakultūros gamybinės veiklos planavimas ir kontrolė. Kita vertus, Komitetas supranta, kad akvakultūros sektorinis valdymas turi remtis ekosisteminio metodu.

5.6 EESRK pripažįsta, jog svarbu, kad akvakultūros plėtra būtų glaudžiai susijusi su moksliniais tyrimais ir mokslu.

5.7 EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad aplinkai naudinga yra ekstensyvioji tvenkinių akvakultūra – tai ekonominės veiklos, kuri suderinama su būtinybe saugoti buveines ar gyvūnų rūšis, pavyzdys.

5.8 EESRK mano, kad Komisijos iniciatyva pasirūpinti gairėmis, kurios leis nacionalinėms ir regionų valdžios institucijoms efektyviau ir nuosekliau taikyti ES teisės aktus (pavyzdžiui, susijusius su aplinkosauga), yra tinkama.

5.9 EESRK palankiai vertina Akvakultūros patariamąsios tarybos vaidmenį ir mano, kad šis organas gali padėti įvykdyti nacionalinių strateginių planų tikslus bei tikrinti, ar šie planai tinkamai vykdomi. Tačiau EESRK norėtų pažymėti, kad šis organas savo pobūdžiu skiriasi nuo kitų patariamųjų tarybų: pirma skirtingai nei žvejybos atveju, kai gyvieji išteklių yra vieši gamtos išteklių, jos veiklos sritis yra susijusi su privačiais išteklių, kurie priklauso akvakultūros įmonėms; antra, jos veiklos sritis yra ne regioninė, o apima visą ES.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Žalioji infrastruktūra. Europos gamtinio kapitalo puoselėjimas“

(COM(2013) 249 final)

(2014/C 67/31)

Pranešėjas **Adalbert KIENLE**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. liepos 3 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Žalioji infrastruktūra. Europos gamtinio kapitalo puoselėjimas“

COM(2013) 249 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 1 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 134 nariams balsavus už ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos komunikatą dėl žaliosios infrastruktūros ir jos kėtinimą, skatinti žaliosios infrastruktūros projektus įgyvendinant priemonių rinkinį.

1.2 Komitetas rekomenduoja patirti, įgytą įgyvendinant ši priemonių rinkinį, panaudoti plėtojant žaliosios infrastruktūros strategiją, kurią Komisija išpareigojo parengti ES biologinės įvairovės strategijoje iki 2020 m.

1.3 EESRK remia tikslą, įgyvendinant žaliosios infrastruktūros projektus susieti ekologinę, ekonominę ir socialinę naudą. Siekiama sukurti gamtinių, pusiau gamtinių, žemės ūkio paskirties arba miesto kraštovaizdžių infrastruktūrą, kuri prisideda prie biologinės įvairovės išsaugojimo ir kitų aplinkos veiksmų ir kartu teikia nebrangias ir tvarias paslaugas visuomenei. Kitaip negu „Natura 2000“, žaliosios infrastruktūros skatinimas nėra teisinė priemonė. Žaliosios infrastruktūros iniciatyva nesiekia sukurti papildomo gamtos apsaugos tinklo, apimančio daugiau nei „Natura 2000“ tinklas.

1.4 EESRK nurodo, kad pagrindinė atsakomybė už žaliosios infrastruktūros projektų įgyvendinimą tenka valstybėms narėms, visų pirma regionų ir vietos planavimo srities sprendimų priėmėjams. Skatinant žaliąją infrastruktūrą ES pirmiausia tenka rėmėjo vaidmuo. Žaliosios infrastruktūros koncepciją pirmiausia būtina nedelsiant veiksmingai integruoti į šias politikos sritis: žemės ir miškų ūkio, gamtos apsaugos, vandens, jūros, žuvininkystės, regionų ir sanglaudos politikos, miestų planavimo, klimato politikos, transporto ir energetikos politikos, nelaimių rizikos valdymo ir žemės naudojimo, taip pat į atitinkamas ES finansavimo priemones.

1.5 ES turi priimti tiesioginę atsakomybę už europinės reikšmės žaliosios infrastruktūros projektų įgyvendinimą. EESRK pritaria pasiūlymui, remiantis transeuropinių transporto, energetikos ir telekomunikacijų tinklų pavyzdžiu, sukurti žaliajai infrastruktūrai finansuoti skirtą transeuropinį žaliosios infrastruktūros tinklą (TEN-G), parengiant žemėlapius iliustruotų europinės reikšmės žaliosios infrastruktūros projektų sąrašą.

1.6 Įgyvendinant vietos ir regionų lygmens žaliosios infrastruktūros projektus pagrindiniai subjektai yra regionų ir vietos planavimo srities sprendimų priėmėjai, miestai ir vietos savivaldybės, projektų vykdytojai, atsakingi už infrastruktūros projektus kelių tiesimo, geležinkelių, vandens kelių statybos, potvynių prevencijos srityse, ūkininkai ir miškininkai, įmonės ir statybų rangovai, pilietinės visuomenės aplinkos apsaugos srities organizacijos ir profesinės sąjungos. Šiuos subjektus reikėtų stiprinti. Nes žaliosios infrastruktūros projektų sėkmė iš esmės priklauso nuo jų iniciatyvos, pritarimo ir vykdymo.

1.7 EESRK mano, kad ankstyvam pilietinės visuomenės dalyvavimui žaliosios infrastruktūros projektuose būtina skirti daug daugiau dėmesio nei nurodoma Komisijos komunikate. Dalyvaujantieji planavimo procesai, kuriuose užtikrinamas ankstyvas piliečių ir pilietinės bendruomenės organizacijų dalyvavimas turi lemiamą reikšmę.

1.8 Šiuo atveju būtina atsižvelgti į tai, kad žaliosios infrastruktūros projektai gali prieštarauti teisėtiems įvairių dalyvių interesams, todėl reikėtų parengti tinkamus konfliktų sprendimo, interesų suderinimo ir projektų tobulinimo mechanizmus. Teisingai kuriama, žaliaji infrastruktūra galėtų sušvelninti arba įveikti tradicinius su apsauga ir naudojimu susijusius konfliktus

gamtos apsaugos srityje. EESRK pabrėžia, kad norint sutelkti reikalingas privačias investicijas būtina sukurti tinkamų paskatų.

2. Įvadas

2.1 Biologinės įvairovės išsaugojimas ir atkūrimas, atsižvelgiant į pačios biologinės įvairovės vertę ir jos – kaip gamtinio kapitalo – teikiamas paslaugas yra labai svarbus žmonių gerovei, ekonomikos klestėjimui ir žmogiškų gyvenimo sąlygų užtikrinimui. Savo parengtoje ES biologinės įvairovės strategijoje iki 2020 m. ⁽¹⁾ Komisija nustatė tikslą iki 2020 m. ES sustabdyti biologinės įvairovės nykimą ir ekosistemų funkcijų blogėjimą bei kiek galima jas atkurti. Visų pirma, įgyvendinant europinės žaliosios infrastruktūros strategiją turėtų būti skatinamas žaliųjų infrastruktūrų kūrimas.

2.2 2013 m. gegužės 6 d. Komisijos priimtas komunikatas „Žalioji infrastruktūra. Europos gamtinio kapitalo puoselėjimas“ apima šiuos pagrindinius veiksnius:

- žaliosios infrastruktūros skatinimą pagrindinėse politikos srityse, t. y. žemės ūkio ir miškininkystės, aplinkos apsaugos, vandenių, jūros, žuvininkystės, regionų ir sanglaudos politikoje, klimato kaitos švelninimo bei prisitaikymo prie jos, transporto ir energetikos politikoje, nelaimių rizikos valdymo politikoje ir žemės naudojimo politikoje, paskelbiant gaires dėl žaliosios infrastruktūros koncepcijos integravimo į šių politikos sričių įgyvendinimo procesą 2014–2020 m. laikotarpiu;
- būtinybę tobulinti su žaliaja infrastruktūra susijusius mokslinius tyrimus, duomenų ir žinių bazę ir skatinti novatoriškas technologijas;
- būtinybę gerinti žaliosios infrastruktūros projektų galimybes gauti finansavimą – iki 2014 m. kartu su Europos investicijų banku sukurti ES finansavimo priemonę, skirtą žaliosios infrastruktūros projektams remti;
- būtinybę skatinti ES lygmens žaliosios infrastruktūros projektus – iki 2015 m. atlikti tyrimą dėl galimybių sukurti ES lygmens žaliosios infrastruktūros projektų tinklą, įgyvendinant Komisijos TEN-G iniciatyvą.

2.3 2011 m. spalio 26 d. nuomonėje dėl biologinės įvairovės strategijos ⁽²⁾ EESRK iš esmės pritarė biologinės įvairovės strategijai, tačiau kritikavo tai, kad neišanalizuota, kodėl nepasiekti biologinės įvairovės tikslai. Veiksmingam jų įgyvendinimui visų pirma trukdo valstybių narių politinės valios stoka.

⁽¹⁾ COM(2011) 244 final.

⁽²⁾ EESRK nuomonė „ES biologinės įvairovės strategija iki 2020 m.“, OL C 24, 2012 1 28, p. 111–116.

3. Bendrosios pastabos

3.1 David Rose savo knygoje „Green Infrastructure. A Landscape Approach“ vartoja aiškią žaliosios infrastruktūros apibrėžtį: „Žalioji infrastruktūra yra objektai, jungiantys gamtinę ir užstatytą aplinką ir didinantys miestų patrauklumą, pavyzdžiui, parkai, pėsčiųjų takai, apželdinti stogai, apželdintos gatvės ir miestuose augantys medžiai. Regionų lygmeniu žalioji infrastruktūra apima tinklą, susidedantį iš natūralių vietovių, žaliųjų plotų, žaliųjų takų, (miškininkystės ir žemės ūkio paskirties) plotų ir kitų objektų, kurie visi kartu kuria įvairialypę naudą žmonių ir ekosistemų sveikatai ir gerovei, [...]“.

3.2 Žaliosios infrastruktūros pavyzdžiai:

- gamtinių salpų sukūrimas arba išsaugojimas: vienintelė užtvankos funkcija yra apsaugoti nuo potvynio, o salpos dar papildomai filtruoja vandenį, išlaiko gruntinio vandens lygio pusiausvyrą, kuria poilsavimo galimybes, kaupia anglies dioksidą, tiekia medieną ir padeda kurti natūralių buveinių tinklus;
- suderintų medžių rūšių, amžiaus ir struktūros miškai sugeria didelį kiekį vandens ir apsaugo dirvožemį, užkerta kelią potvyniams ir nuošliaužoms arba sušvelnina jų pasekmes;
- žalioji infrastruktūra, kaip neatsiejama gyvenamųjų teritorijų kūrimo dalis: tinkamai sukurti parkai, alėjos, pasivaikščiojimo takai, apželdinti stogai ir sienos ekonomiškai efektyviai gerina miesto gyvenamą aplinką ir apskritai didina gyvenimo mieste kokybę. Be to, šie objektai didina biologinę įvairovę ir padeda kovoti su klimato kaita.

3.3 82 proc. ES teritorijos neįeina į „Natura 2000“ tinklą. Akivaizdu, kad biologinės įvairovės išsaugojimas ir atkūrimas skatinant žaliąją infrastruktūrą ir už „Natura 2000“ ribų yra būtinas tiek ekologinio tinklo funkcionavimui, tiek ir apskritai ekosistemų funkcijų užtikrinimui. Kitaip negu „Natura 2000“, žaliosios infrastruktūros skatinimas nėra teisinė priemonė. Todėl ji negali pakeisti „Natura 2000“ įgyvendinimo, o tik papildo ją naujomis sudėtinėmis dalimis. Kita vertus, žaliosios infrastruktūros iniciatyva nesiekia sukurti papildomo gamtos apsaugos tinklo, apimančio daugiau nei „Natura 2000“ tinklas. EESRK ragina panaudoti žaliosios infrastruktūros iniciatyvą visų pirma bendroms gamtos ir (arba) aplinkos apsaugos pastangoms skatinti ir siekti aiškios su tuo susijusios pažangos visose valstybėse narėse.

3.4 EESRK pabrėžia ankstyvo ir aktyvaus pilietinės visuomenės dalyvavimo žaliosios infrastruktūros projektuose svarbą, kuris numatytas ir Orhuso konvencijoje dėl visuomenės teisės dalyvauti aplinkosaugos srityje veikloje. Daug pavyzdžių liudija, kad projektų įgyvendinimo sėkmė labai priklauso nuo pilietinės visuomenės pritarimo arba prieštaravimo. Europos Komisijos strategijoje reikėtų daug daugiau dėmesio skirti principui „iš apačios į viršų“ ir plėtoti partnerystę su savivaldybių suinteresuotaisiais subjektais, infrastruktūros projektų vykdytojais, ekonomikos ir profesinių sąjungų atstovais, žemės ūkio ir miškininkystės, vandentvarkos ir pakrančių apsaugos srityse atstovais bei aplinkosaugos srityje dirbančiomis NVO.

3.5 EESRK apgailestauja, kad Komisijos komunikate dėl žaliosios infrastruktūros nepateikiama Biologinės įvairovės strategijoje iki 2020 m. pažadėta parengti Europos žaliosios infrastruktūros strategija. Nepaisant to, EESRK palankiai vertina komunikate nurodytus veiksmus, laikydamas juos žingsniais tinkama linkme. Patirtį, įgytą įgyvendinant šį priemonių rinkinį, reikėtų panaudoti plėtojant žaliosios infrastruktūros strategiją.

3.6 EESRK nuomone, įgyvendinant žaliąją infrastruktūrą būtina aiškiau numatyti prioritetus, nei numatyta komunikate. Komunikate, kaip ir biologinės įvairovės strategijoje, nepateikiama aiški priežasčių, kodėl žaliąji infrastruktūra neįsitvirtina pakankamu mastu, analizė. Vien numatytomis techninėmis gairėmis ir informacijos bei žinių bazės tobulinimu nepavyks įveikti valstybėse narėse esamo politinės valios trūkumo įgyvendinti šias koncepcijas. EESRK nuomone, veiksmingam žaliosios infrastruktūros strategijos įgyvendinimui būtina griežta stebėseną, kritiška valstybių narių priemonių analizė ir, prireikus, tikslingos tolesnės priemonės didelių trūkumų turinčioms valstybėms narėms arba regionams remti.

4. Konkrečios pastabos

4.1 ES vaidmuo skatinant žaliąją infrastruktūrą

4.1.1 Pagrindinė atsakomybė už žaliosios infrastruktūros projektų įgyvendinimą tenka valstybėms narėms, visų pirma regionų ir vietos planavimo srities sprendimų priėmėjams. ES šiuo atveju pirmiausia tenka paramos teikėjo vaidmuo, informuojant visuomenę apie žaliosios infrastruktūros koncepciją, ir, kaip nurodyta Komisijos komunikate, sukuriant tinkamą ir prieinamą informacijos ir žinių bazę. Be to, ES finansavimo priemonės turi didelį poveikį regionų ir vietos planavimo procesams, todėl žaliosios infrastruktūros integravimui į šias finansavimo priemones turi būti teikiamas svarbus prioritetas.

4.1.2 ES turi priimti tiesioginę atsakomybę už konkrečių europinės reikšmės žaliosios infrastruktūros projektų įgyvendinimą. Tokie projektai dažnai susiję su valstybių sienas peržengiančiais kraštovaizdžiais, pavyzdžiui, kalnynais, upėmis arba miškų teritorijomis. Kaip pavykęs pavyzdys komunikate nurodoma „Europos žaliąji juosta“. Ypatinę dėmesį reikėtų skirti tarpvalstybiniais upių baseinams – kaip europinės reikšmės žaliosios infrastruktūros pagrindui. Visų pirma žaliosios infrastruktūros projektuose, skirtuose tokioms upėms, kaip Dunojus arba Elbė, kuriose šiais metais kilę potvyniai vėl padarė didelės žalos, būtų galima potvynių prevencijos pagerinimą susieti su jautrių ir Europos biologinės įvairovės išsaugojimui svarbių vandens teritorijų išsaugojimu bei ekonomikos ir turizmo plėtra.

4.1.3 EESRK pritaria Europos strategiškai suplanuoto europinės reikšmės žaliosios infrastruktūros projektų tinklo kūrimui parengiant žemėlapius iliustruotą projektų sąrašą, skatinimui. Įgyvendinant TEN-G iniciatyvą šiam tikslui būtina suteikti tokią pat svarbą, kaip ir Europos iniciatyvoms, susijusioms su infrastruktūra transporto, energijos ir telekomunikacijų srityse.

4.2 Informacijos apie žaliosios infrastruktūros iniciatyvą platinimas

EESRK nuomone, viena iš svarbių priežasčių, dėl kurių žaliąją infrastruktūrą nepakankamai žinoma ir skatinama, yra žinių

trūkumas apie žaliosios infrastruktūros koncepciją ir jos praktinę naudą, įskaitant sąnaudų sumažinimo galimybes. Todėl Komisija pagrįstai nustato tikslą geriau informuoti svarbius suinteresuotuosius subjektus apie žaliąją infrastruktūrą, skatinti keitimąsi informacija apie gerą patirtį ir tobulinti žaliajai infrastruktūrai skirtų žinių bazę. Šiuo tikslu tinkama platforma visų pirma yra socialinė žiniasklaida. EESRK nuomone, svarbi sąlyga sėkmingam šios visuomenės informavimo kampanijos įgyvendinimui yra aiškios ir visuomenei suprantamos žaliosios infrastruktūros apibrėžties naudojimas. Komisijos vartojama apibrėžtis šių reikalavimų neatitinka ⁽³⁾.

4.3 Atsižvelgimas į konkrečią kiekvienos valstybės narės padėtį

4.3.1 Pavienės valstybės narės ir regionai turi nevienodą gamtinių, pusiau gamtinių ir miesto plotų skaičių. Kai kuriuose tankiai apgyvendintuose regionuose ir miestuose yra labai daug „pilkosios infrastruktūros“, o kiti regionai turi didelius gamtinius plotus. Nustatant žaliosios infrastruktūros skatinimui skirtas europines priemones būtina skirti regionus, kuriuose žaliąją infrastruktūrą reikia sukurti, ir tokius regionus, kuriuose daugiausia dėmesio reikėtų skirti kraštovaizdžio išsaugojimui ir puoselėjimui.

4.4 Integravimas į pagrindines politikos sritis ir jų finansavimo priemones

4.4.1 Komunikate pagrįstai numatoma didžiausią prioritetą skirti veiksmingam žaliosios infrastruktūros aspektų integravimui į įvairiausias politikos sritis.

4.4.2 EESRK palankiai vertina tai, kad bus parengtos gairės, kuriose nustatomi pagrindiniai principai ir sąlygos žaliosios infrastruktūros aspektų integravimui į regionų ir sanglaudos politikos, klimato ir aplinkos politikos, sveikatos ir vartotojų politikos bei bendrosios žemės ūkio politikos įgyvendinimą, o taip pat su tuo susijusios finansavimo priemonės. Šias gaires reikėtų nedelsiant paskelbti, kad valstybės narės, kurios jau dabar rengia veiklos planus, galėtų jomis pasinaudoti 2014–2020 m. programavimo laikotarpiui.

4.4.3 Žaliosios infrastruktūros įgyvendinimui reikalingos ne tik viešosios, bet ir privačios investicijos. EESRK pabrėžia, kad norint pritraukti žaliajai infrastruktūrai reikalingų privačių lėšų, būtina sukurti tinkamų paskatų. EESRK palankiai vertina ketinimą kartu su Europos investicijų banku sukurti specialią ES finansavimo priemonę.

4.5 Veiksmingas pilietinės visuomenės dalyvavimas regionų ir vietos lygmens planavimo procesuose

4.5.1 Nors komunikate pripažįstama būtinybė skatinti naudoti žaliąją infrastruktūrą regionų ir vietos erdvės planavime, tačiau veiksmų plane EESRK pasigenda konkrečių su tuo susijusių priemonių. Žaliosios infrastruktūros kūrimui ypač didelį

⁽³⁾ COM(2013) 249 final, p. 3.

poveikį turi vietos lygmens teritorijų, kraštovaizdžio ir miestų planavimas, tačiau dėl subsidiarumo principo Europos lygmeniu galima daryti labai nedidelį poveikį.

4.5.2 EESRK ragina pirmiausia užtikrinti ankstyvą regionų ir vietos pilietinės visuomenės subjektų dalyvavimą, be kurio žaliosios infrastruktūros projektų gyvendinti neįmanoma arba dėl pritarimo stokos jie pasmerkti žlugti. Šiuo atveju būtini dalyvaujamieji planavimo procesai, kurie šiems subjektams suteikia aktyvų ir kuriamąjį vaidmenį. Todėl reikia atkreipti dėmesį į tai, kad ir priimant sprendimus dėl žaliosios infrastruktūros ne visada būna abiem pusėms naudingos situacijos – kai kuriems subjektams gali tekti susitaikyti ir su nuostoliais (pavyzdžiui, jei upės ar jūros pakrantėje esančios žaliosios struktūros išsaugojimas susijęs su statybos uždraudimu). Būtina aiškiai įvardinti tikslų konfliktus, kylančius dėl konkuruojančių su naudojimu susijusių teisių (pavyzdžiui, maisto produktų gamyba, gyvenvietės ir infrastruktūra, biotopų tinklas, biologinė įvairovė) ir apsvarstyti sprendimo būdus.

4.6 Žalioji infrastruktūra miesto teritorijose

4.6.1 EESRK nuomone, miesto teritorijose glūdi milžiniškas žaliosios infrastruktūros panaudojimo potencialas. Mieste žalioji infrastruktūra teikia naudą sveikatai, gerina gyvenimo sąlygas mieste, kuria darbo vietas ir didina miestų patrauklumą. Labai svarbu būtent miestuose gerinti supratimą apie žaliąją infrastruktūrą – pradedant mokyklomis – ir skatinti aktyvų visuomenės dalyvavimą su tuo susijusiuose projektuose. EESRK mano, kad pastaruoju metu išaugęs susidomėjimas miesto sodininkyste aiškiai rodo daugelio piliečių pasirengimą patiemis prisidėti prie veikiančių ekosistemų išsaugojimo ir išbandyti naujus gyvenimo bendruomenėje ir laikantis bendruomenės dvasios modelius.

4.7 Integravimas į žemės ūkį ir kaimo plėtrą

4.7.1 Šioje srityje žaliosios infrastruktūros integravimo būdas ir mastas priklauso nuo bendrosios žemės ūkio politikos rezultatų ir 2014–2020 m. ES daugiametės finansinės programos. Dėl šių abiejų sričių pasiekti politiniai susitarimai. EESRK pakartotinai išreiškė pritarimą daugiafunkciniam žemės ūkiui ir su konkrečiais uždaviniais susietoms tiesioginėms išmokoms. Dabartinėje žemės ūkio reformoje siekiant ekologiškesnio

Europos žemės ūkio, be kitų priemonių, tiesioginės išmokos buvo susietos su didesnių aplinkos apsaugos normų atitikimu ir priskyrimu ekologiniu požiūriu prioritetiniams plotams. EESRK išsamiai išanalizuos išvadas dėl Bendrosios žemės ūkio reformos ir palygins jas su savo pozicija.

4.7.2 EESRK tikisi, kad įgyvendinant Europos kaimo plėtros fondo ir, ypač agrarinės aplinkosaugos priemones, galima dar daug nuveikti ekologinių ryšių srityje. EESRK ne kartą yra nurodęs, kad daugelis ūkininkų ir miškininkų yra ypač glaudžiai susiję su gamtos ir biotopų apsauga. Daugelis pavyzdinių projektų akivaizdžiai rodo, kad veikiant drauge galima daug pasiekti. EESRK ragina į žaliosios infrastruktūros projektų įgyvendinimą įtraukti tiek ekstensyviai, tiek ir intensyviai dirbamus dirvožemių plotus, kuriuose išteklių naudojami tausiu būdu. Šiuo atveju pirmenybę reikėtų teikti savanoriškoms ir į produkcijos gamybos procesą integruotoms priemonėms. Be to, reikėtų pasinaudoti su socialiniais ir demografiniais aspektais susijusiomis žaliosios infrastruktūros teikiamomis galimybėmis kaimo plėtrai.

4.8 Žaliosios infrastruktūros susiejimas su kitomis politikos sritimis

4.8.1 **Integuoto vandenų ir pakrančių zonų valdymo srityje** reikėtų kiek įmanoma veiksmingiau išnaudoti žaliosios infrastruktūros potencialą⁽⁴⁾.

4.8.2 ES ekosistemų būklė labai pablogėjo, visų pirma dėl didėjančio žemės naudojimo, žemės plotų išskaidymo ir intensyvėjančio jų eksploatavimo. Žalioji infrastruktūra gali padėti švelninant su tuo susijusias problemas. Šiuo tikslu reikėtų imtis aktyvesnių Europos **Dirvožemio apsaugos politikos** priemonių skirtų mažinti žemės plotų naudojimą, įskaitant teisinius veiksmus⁽⁵⁾.

4.8.3 Gamtinio dirvožemio apsaugos procese žalioji infrastruktūra atlieka anglies dioksido absorbento vaidmenį. Atsižvelgiant į bendrą **klimato politikos** tikslą kurti mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomiką ir bioekonomiką, gerai funkcionuojančių ekosistemų reikšmė tampa vis didesnė. Valstybių narių prisitaikymo prie klimato kaitos strategijose reikėtų ypatingai atsižvelgti į įvairialypę žaliosios infrastruktūros naudą.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė dėl jūrų erdvės planavimo ir pakrančių zonų valdymo (dar nepaskelbtas OL).

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė dėl 7-osios aplinkosaugos veiksmų programos (4.2.2 punktas), OL C 161, 2013 6 6, p. 77–81.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 302/2009 dėl daugiamečio rytinės Atlanto vandenyno dalies ir Viduržemio jūros paprastųjų tunų išteklių atkūrimo plano

(COM(2013) 250 final – 2013/133 (COD))

(2014/C 67/32)

Pranešėjas **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Europos Parlamentas, 2013 m. gegužės 12 d., ir Europos Komisija, 2013 m. gegužės 28 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 302/2009 dėl daugiamečio rytinės Atlanto vandenyno dalies ir Viduržemio jūros paprastųjų tunų išteklių atkūrimo plano

COM(2013) 0250 final – 2013/0133 COD.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. spalio 1 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 137 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 4 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina šį Reglamento (EB) Nr. 302/2009 pakeitimą, kadangi jis rodo, jog pasiekti realūs rezultatai atkuriant rytinės Atlanto vandenyno dalies ir Viduržemio jūros paprastųjų tunų išteklius.

1.2 Komitetas dar kartą ragina Europos Komisiją kuo griežčiau taikyti šį reglamentą visoms valstybėms narėms ir Tarptautinės Atlanto tunų apsaugos komisijos (ICCAT) konvencijos susitariančiosioms šalims.

1.3 EESRK pakartoja, jog labai vertina Europos Komisijos, valstybių narių ir žvejų pastarųjų metų pastangas laikytis griežto daugiamečio atkūrimo plano su visomis su tuo susijusiomis socialinėmis ir ekonominėmis pasekmėmis, į kurias turėtų būti atsižvelgta.

1.4 EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares plėtoti piliečių informavimo ir sąmoningumo didinimo veiklą ikrosios paprastųjų tunų padėties ir atkūrimo plano įgyvendinimo rezultatu klausimais.

1.5 EESRK mano, kad norint užtikrinti paprastųjų tunų išteklių atkūrimą, būtina po 7 straipsnio 6 dalies tiksliai nurodyti, kuriuos žvejybos įrankius Europos Sąjunga leidžia naudoti žvejojant ištisus metus.

2. Įžanga

2.1 Ši nuomonė rengiama remiantis pasiūlymu COM(2013) 250 final, kuriuo dar kartą iš dalies keičiamas Tarybos

reglamentas (EB) Nr. 302/2009 dėl daugiamečio rytinės Atlanto vandenyno dalies ir Viduržemio jūros paprastųjų tunų išteklių atkūrimo plano.

2.2 Paprastieji tunai – viena svarbiausių rūšių, kurias reglamentuoja Tarptautinė Atlanto tunų apsaugos komisija (ICCAT). ES yra ICCAT konvencijos susitariančioji šalis.

2.3 2006 m. ICCAT pradėjo vykdyti paprastųjų tunų išteklių atkūrimo planą, paskatindama parengti Reglamentą (EB) Nr. 1559/2007, kuris buvo pirmas teisės aktas, kuriuo buvo nustatytas daugiamečio rytinės Atlanto vandenyno dalies ir Viduržemio jūros paprastųjų tunų išteklių atkūrimo planas.

2.4 Reglamentas (EB) Nr. 1559/2007 buvo panaikintas Reglamentu (EB) Nr. 302/2009 remiantis ICCAT 2008 m. vykusiame 16-ajame neeiliniame susitikime priimta Rekomendacija 08–05 parengti naują paprastųjų tunų išteklių atkūrimo planą.

2.5 2010 m. vykusiame 17-ajame neeiliniame susitikime ICCAT priėmė Rekomendaciją 10–04, kuria iš dalies keičiamas ankstesnis atkūrimo planas, nustatydamas dar mažesnę bendrą leidžiamą sužvejoti kiekį ir sugriežtindama žvejybos pajėgumų mažinimo bei žvejybos kontrolės didinimo priemones. Reglamentas (EB) Nr. 302/2009 buvo iš dalies pakeistas Reglamentu (ES) Nr. 500/2012 siekiant tas tarptautines išsaugojimo priemones įgyvendinti Sąjungos lygmeniu.

2.6 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas parengė nuomones, pritariančias Europos Komisijos pasiūlymams dėl abiejų reglamentų bei šiam naujausiam pakeitimui, kuriuo pripažįstamos valstybių narių ir žvejų pastangos laikytis griežto ICCAT paprastųjų tunų išteklių atkūrimo plano ir raginama tęsti mokslinius tyrimus.

3. Mokslinė pozicija

3.1 Nuo 2008 m. vykusio 16-ojo neeilinio susitikimo ICCAT stebi rytinėje Atlanto vandenyno dalyje ir Viduržemio jūroje paprastųjų tunų biomasės atsikūrimą.

3.2 Nuolatinis tyrimų ir statistikos komitetas (SCRS), kuris yra mokslinis patariamasis ICCAT komitetas, savo 2012 m. suvestinėje ataskaitoje, be kitų dalykų, teigia, kad ⁽¹⁾:

3.2.1 Leidžiamas sužvejoti žuvų kiekis vienam rytinės Atlanto vandenyno dalies ir Viduržemio jūros valdymo vienetui ribojamas nuo 1998 m.. 2002 m. Komisija nustatė, kad 2003–2006 m. bendras leidžiamas sužvejoti paprastųjų tunų rytinėje Atlanto vandenyno dalyje ir Viduržemio jūroje kiekis yra 32 000 tonų, o 2007 ir 2008 metais – atitinkamai 29 500 ir 28 500 tonų. Vėliau Komisija nustatė bendrą leidžiamą sužvejoti kiekį 2009, 2010 ir 2011 metams – atitinkamai 22 000, 19 950 ir 18 500 tonų. Vis dėlto 2010 m. bendras leidžiamas sužvejoti kiekis buvo pakeistas sumažinant jį iki 13 500 tonų ir buvo surišta bendro leidžiamo sužvejoti kiekio ateiityje (2011 m. ir vėliau) sistema, kurios lygiai būtų pakankami siekiant atkurti išteklius iki didžiausio galimo tausios žvejybos laimikio biomasės nuo 2010 m. iki 2022 m. bent su 60 proc. tikimybe. 2011 ir 2012 m. bendras leidžiamas sužvejoti kiekis buvo 12 900 tonų.

3.2.2 2010 m. ICCAT rekomendacija 10–04 buvo esminis paprastųjų tunų išteklių atkūrimo veiksnys, kadangi tai, kad buvo dar kartą sumažintas bendras leidžiamas sužvejoti kiekis iki 12 900 tonų 2011 ir 2012 metams, neabejotinai turėjo lemiamos įtakos mažesniems žvejybos pajėgumams ir kontrolės priemonėms, dėl kurių buvo gerokai sumažintas žvejybos laivų skaičius ir padidėjo jų laimikių kontrolės efektyvumas.

3.2.3 Nors reikia atsargiai vertinti laimikio skaičiavimus, pagrįstus pajėgumų matavimais, Nuolatinis tyrimų ir statistikos komitetas aiškina, kad, pradėjus įgyvendinti atkūrimo planą, atliekant stebėseną ir vykdymo užtikrinimo kontrolę, pastebimai sumažėjo žvejybos laimikis rytinėje Atlanto vandenyno dalyje ir Viduržemio jūroje.

3.2.4 Be to, gali būti, kad iš oro pastebėta didesnė mažų paprastųjų tunų gausa ar koncentracija Viduržemio jūros šiaurės vakarinėje dalyje taip pat atspindi teigiamus rezultatus dėl to, kad teisės aktuose padidintas mažiausias dydis. Priėmus Rekomendaciją 06–05 padidėjo sužvejojamas kiekis pagal „naujus individus“ (angl. „yield-per-recruit“), palyginti su 2000 m. pradžia, bei padidėjo neršiančių žuvų išteklių biomasė, kadangi daugiau išgyvena žuvų jauniklių.

3.2.5 Įgyvendinus naujausius reglamentus ir ankstesnes rekomendacijas aiškiai sumažėjo sužvejojamų žuvų kiekis ir žuvų mirtingumas dėl žvejybos. Pastaraisiais metais visi sugautų žuvų kiekio pastangų vienetui rodikliai rodė didėjančias tendencijas. Komitetas pažymi, kad jei sugaunamų žuvų kiekis ir toliau

atitiks esamą bendrą leidžiamą sužvejoti kiekį (12 900 tonų) arba 2010 m. bendrą leidžiamą sužvejoti kiekį (13 500 tonų) taikant dabartinę valdymo sistemą, per tą laikotarpį greičiausiai padaugės išteklių, ir yra bent 60 proc. tikimybė, kad iki 2022 m. bus pasiektas didžiausio galimo tausios žvejybos laimikio mirtingumo dėl žvejybos biomasės tikslas.

3.3 EESRK palankiai vertina šią ICCAT mokslinio patarimo komiteto ataskaitą, kuri rodo aiškią paprastųjų tunų išteklių atsikūrimo tendenciją, nes jis tvirtai rėmė visus Europos Komisijos jam pateiktus siūlomus teisės aktus dėl daugiamečio rytinės Atlanto vandenyno dalies ir Viduržemio jūros paprastųjų tunų išteklių atkūrimo plano.

4. ICCAT rekomendacijos pakeitimai

4.1 2012 m. ICCAT komisija priėmė naują Rekomendaciją 12–03, kuria keičiamas jos 15 metų trukmės (2007–2022 m.) daugiamečio atkūrimo planas.

4.2 Šioje rekomendacijoje nustatytas bendras leidžiamas sužvejoti kiekis – 13 500 tonų per metus nuo 2013 m. iki tol, kol pasikeis bendras leidžiamas sužvejoti kiekis pagal Nuolatinio tyrimų ir statistikos komiteto nurodymus. Iš šių 13 500 tonų 7 548,06 tonos skiriamos Europos Sąjungai. Tai reiškia, kad kelerius metus taikant sumažintą bendro leidžiamo sužvejoti kiekį ir po daugybės pastangų atkurti paprastųjų tunų išteklius šiais metais ši tendencija pasikeitė ir, remiantis mokslinėmis rekomendacijomis, bendras leidžiamas sužvejoti kiekis buvo padidintas 600 tonų.

4.3 Be to, siekiant žvejybos sezoną geriau suderinti su žvejybos laivyno veikla, rekomendacijoje pakoreguojami žvejybos sezonai, leidžiant žvejoti tuo laikotarpiu, kuriuo anksčiau buvo draudžiama pagal ankstesnes ICCAT rekomendacijas.

4.4 Be to, pakeistos datos, kada leidžiama žvejoti gaubiamaisiais tinklais, kartinėmis ūdomis ir velkamosiomis ūdomis žvejojantiems laivams.

4.5 Galiausiai, siekiant išsklaidyti neaiškumus dėl žvejybos visais kitais žvejybos įrankiais, kuriems netaikomos jokios specifinės žvejybos sezono nustatymo taisyklės, buvo būtina įtraukti nuostatą, kuria aiškiai leidžiama visais kitais žvejybos įrankiais žvejoti ištisus metus.

4.6 Dėl Europos Sąjungai skirtų kvotų ICCAT vandenys 2013 m. Tarybos reglamente dėl bendro leidžiamo sužvejoti kiekio ir kvotų ⁽²⁾ nurodė žvejybos galimybes kiekvienai valstybei narei ir nustatė, kad žvejybos gaubiamaisiais tinklais sezonas prasidės 2013 m. gegužės 26 d. ir pasibaigs 2013 m. birželio 24 d., kad valstybės narės turėtų pakankamai laiko atlikti planavimą.

⁽¹⁾ http://www.iccat.es/Documents/SCRS/ExecSum/BFT_EN.pdf.

⁽²⁾ Reglamentas (ES) Nr. 40/2013, OL L 23, 2013 1 25.

4.7 EESRK visus ICCAT rekomendacijoje 12–03 pateiktus pakeitimus laiko logiškais, sveikina Europos Komisiją, valstybes nares ir žvejus dėl jų pasiryžimo įvykdyti šį daugiametį paprastųjų tunų išteklių atkūrimo planą ir ragina Europos Komisiją tęsti dedamas pastangas.

5. Reglamento (EB) Nr. 302/2009 pakeitimai

5.1 Atsižvelgiant į išdėstytą informaciją, pasiūlymu dėl reglamento iš dalies keičiamas Reglamento (EB) Nr. 302/2009 7 straipsnis, kuriame nustatomi žvejybos laikotarpiai visų tipų žvejybos laivams, turintiems leidimą žvejoti paprastuosius tunus.

5.2 7 straipsnis pakeičiamas taip:

„Žvejybos sezonai

- 1) Paprastuosius tunus ilgesniais nei 24 m pelaginėmis ūdomis žvejojantiais žūklės laivais rytinėje Atlanto vandenyno dalyje ir Viduržemio jūroje leidžiama žvejoti nuo sausio 1 d. iki gegužės 31 d., išskyrus žvejybos rajoną, kuris apibrėžiamas taip: į vakarus nuo 10° vakarų ilgumos ir į šiaurę nuo 42° šiaurės platumos; jame paprastųjų tunų žvejyba leidžiama nuo rugpjūčio 1 d. iki sausio 31 d.
- 2) Paprastuosius tunus gaubiamaisiais tinklais rytinėje Atlanto vandenyno dalyje ir Viduržemio jūroje leidžiama žvejoti nuo gegužės 26 d. iki birželio 24 d.
- 3) Paprastuosius tunus kartinėmis ūdomis ir velkamosiomis ūdomis žvejojantiais laivais rytinėje Atlanto vandenyno dalyje ir Viduržemio jūroje leidžiama žvejoti nuo liepos 1 d. iki spalio 31 d.
- 4) Paprastuosius tunus pelaginiais tralais žvejojantiais traleriais rytinėje Atlanto vandenyno dalyje ir Viduržemio jūroje leidžiama žvejoti nuo birželio 16 d. iki spalio 14 d.
- 5) Poilsinė ir sportinė paprastųjų tunų žūklė rytinėje Atlanto vandenyno dalyje ir Viduržemio jūroje leidžiama nuo birželio 16 d. iki spalio 14 d.
- 6) Visais kitais žvejybos įrankiais, negu nurodytieji 1–5 dalyse, paprastuosius tunus leidžiama žvejoti ištisus metus.“

5.3 EESRK šį Reglamento (EB) Nr. 302/2009 pakeitimą laiko logišku ir jam pritaria, nes keičiamame 7 straipsnyje aiškiai

nurodomi „atviros žvejybos sezonai“, palyginti su pirmesniame 7 straipsnyje esančia „draudžiamos žvejybos sezonų“ sąvoka. Taip pat jame pakeičiamos datos, kai leidžiama žvejyba gaubiamaisiais tinklais, kartinėmis ūdomis ir velkamosiomis ūdomis žvejojantiems laivams, ir nurodoma, kad žvejybos įrankiai, kuriems netaikomos specialios taisyklės, susijusios su žvejybos sezonu, gali būti naudojami ištisus metus. Todėl Komitetas mano, kad į 7 straipsnio 6 dalį vertėtų įterpti šią sakinio dalį: „pagal išsaugojimo ir valdymo priemones, numatytas Rekomendacijoje 12–03“.

5.4 Kalbant apie pastarąjį leidimą, EESRK mano, kad norint užtikrinti paprastųjų tunų išteklių atkūrimą, būtina po 7 straipsnio 6 dalies tiksliai nurodyti, kuriuos žvejybos įrankius Europos Sąjunga leidžia naudoti ištisus metus.

6. Bendrosios pastabos

6.1 EESRK palankiai vertina šį Reglamento (EB) Nr. 302/2009 pakeitimą, nes kasmetiniai koregavimai ir pakeitimai per tuos pirmuosius šešerius daugiametio plano, numatyto penkiolikai metų, metus duoda teigiamų rezultatų atkuriant rytinės Atlanto vandenyno dalies ir Viduržemio jūros paprastųjų tunų išteklius.

6.2 Komitetas dar kartą ragina Europos Komisiją kuo griežčiau taikyti šį reglamentą visoms valstybėms narėms ir Tarptautinės Atlanto tunų apsaugos komisijos (ICCAT) konvencijos susitariančiosioms šalims.

6.3 EESRK pakartoja, jog labai vertina Europos Komisijos, valstybių narių ir žvejų pastarųjų metų pastangas laikytis griežto daugiametio atkūrimo plano su visomis su tuo susijusiomis socialinėmis ir ekonominėmis pasekmėmis, į kurias turėtų būti atsižvelgta.

6.4 Komitetas ypač aukštai vertina darbą, kurį vykdo visos mokslo institucijos tiek valstybėse narėse, tiek susitariančiose šalyse, Europos Komisija ir pati ICCAT, siekdamas ryžtingai toliau vykdyti šį daugiametį paprastųjų tunų išteklių atkūrimo planą. Ši padėka skiriama ir Europos žuvininkystės kontrolės agentūrai.

6.5 Be to, EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares plėtoti piliečių informavimo ir sąmoningumo didinimo veiklą tikrosios paprastųjų tunų padėties ir atkūrimo plano įgyvendinimo rezultatų klausimais.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija“

(COM(2013) 216 final)

(2014/C 67/33)

Pranešėja **Isabel CAÑO AGUILAR**

2013 m. balandžio 16 d. Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija“

COM(2013) 216 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 1 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 134 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 8 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK remia Komisijos pasiūlytą prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją; kartu jis pabrėžia, kad poveikio švelninimo politika yra prioritetinga ir labai svarbi atsižvelgiant į tai, kad klimato kaita jau padarė neigiamą poveikį Europai.

1.2 Įgyvendinant naują prisitaikymo planą turi būti atsižvelgta į tai, kad kylanti temperatūra Europoje ir ekstremalių reiškinių, galinčių padaryti žalą žmonėms, ekonomikai ir aplinkai, tikimybė gali būti didesnė, negu manyta iš pradžių.

1.3 Į prisitaikymo strategiją turi būti įtrauktos konkrečios priemonės, skirtos miesto vietovėms, kuriose gyvena trys ketvirtadaliai Europos gyventojų, ir kaimo vietovėms, kurios ypač jautriai reaguoja į klimato pokyčius.

1.4 Valstybių narių veiksmai labai svarbūs, tačiau reikėtų konstatuoti, kad nuo 2009 m., kai buvo paskelbta baltoji knyga, tam tikrose srityse pasiekta pažanga nėra pakankama. Todėl Komisija turi svarstyti būtinumą veikti aktyviau, naudodamasi SESV jai suteiktais įgaliojimais.

1.5 EESRK mano, kad būsimoje daugiametėje finansinėje programoje (DFP) labai svarbu 20 proc. viso biudžeto skirti su klimatu susijusioms priemonėms. Šiam tikslui skiriama daug didesnė 192 mlrd. EUR suma.

1.6 Tiek nauja prisitaikymo strategija, tiek DFP yra didelė pažanga integruojant įvairias Sąjungos politikos sritis ir finansines priemones.

1.7 Komisijos pasiūlyme turėtų būti plačiau apžvelgiami finansai, atsižvelgiant ir į būtiną valstybių narių, verslo sektoriaus ir šeimų teikiamą paramą.

1.8 Komitetas ragina valstybes nares, kurios to dar nepadarė, imtis skubių veiksmų, kad būtų parengtos ir griežtai taikomos nacionalinės prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos.

1.9 Šioje nuomonėje pateiktose pastabose EESRK apskritai sutinka su Komisijos siūlomais veiksmais.

1.10 EESRK siūlo konkrečiai išnagrinėti struktūrinius pokyčius, kurie bus reikalingi įgyvendinant prisitaikymo strategiją tam tikrose politikos srityse, taip pat prekių gamybos ir paslaugų teikimo srityje, atsižvelgiant, be visų kitų aspektų, į poveikį užimtumui, pramonei, statybos sektoriui, moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir inovacijoms.

2. Pagrindinės komunikato nuostatos

2.1 2009 m. baltojoje knygoje dėl prisitaikymo prie klimato kaitos⁽¹⁾ buvo pasiūlyta dviejų etapų veiksmų programa; pirmasis etapas (2009–2012 m.) susijęs su prisitaikymo strategija, pagrįsta 33 priemonėmis.

⁽¹⁾ COM(2009) 147 final.

2.2 Dabartinis komunikatas susijęs su antruoju etapu, kuriame daugiausia dėmesio skiriama trimis tikslams:

- skatinti valstybių narių veiksmus;
- priimti geriau apgalvotus sprendimus, ir
- didinti ES veiklos atsparumą klimato kaitai skatinant pritaikymą pagrindiniuose pažeidžiamuose sektoriuose.

Pagal šiuos tikslus siūlomos aštuonios veiksmų kryptys.

2.3 Komisijos nuomone, teikiant pirmenybę nuosekliems, lankstiems ir dalyvavimu grįšties pritaikymo būdams, išankstinių planinių veiksmų kaina būtų mažesnė negu nepritaikymo kaina. Pagal įvairius vertinimus, jeigu nebus imtasi tinkamų priemonių, dėl dabartinės klimato kaitos tendencijos ES patirs didelių ekonominių išlaidų, ypač pasitvirtinus blogiausio atvejo scenarijui ⁽²⁾.

2.4 Pritaikymo priemonių turės būti imamasi tiek vietos, tiek regionų ir valstybių lygmenimis.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK remia Komisijos siūlomą pritaikymo prie klimato kaitos strategiją ir sutinka su Komisijos teiginiu, kad neveikimo negalima pateisinti nežinojimu. Kartu jis pabrėžia, kad poveikio švelninimo politika yra prioritetinga ir labai svarbi, nes iš turimų duomenų gana aiškiai matyti, kad Europoje jau padarytas neigiamas poveikis ir numatomas dar didesnis poveikis ateityje.

3.2 XX a. paskutiniojo dešimtmečio viduryje ES pradėjo vykdyti kampaniją, kuria siekė užtikrinti, kad visuotinis atšilimas ne daugiau kaip 2 °C viršytų prieš industrializaciją buvusį lygį, ir šis siekis galiausiai buvo patvirtintas Kankūno konferencijoje (2010 m.). Tam, kad ši riba nebūtų viršyta, reikia iš esmės sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, tačiau šioje srityje tendencija yra priešinga. Įgyvendinant naują pritaikymo planą reikia atsižvelgti į tai, kad Europoje temperatūra kyla greičiau negu vidutiniškai likusioje planetos dalyje, ir ekstremalių reiškinių, galinčių padaryti žmonėms, ekonomikai ir aplinkai žalą, tikimybė yra didesnė, negu buvo manyta iš pradžių.

⁽²⁾ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, SWD(2013) 132 final.

3.3 EESRK pabrėžia, kad **miesto vietovėse**, kuriose gyvena trys ketvirtadaliai Europos gyventojų, vietoj natūralios augmenijos statomi visų tipų pastatai ir statiniai, todėl didėja tam tikrų gamtos reiškinių daroma žala. Karščiai ir potvyniai, be kita ko, turės poveikį ir šeimoms (ypač pažeidžiamiems asmenims – vaikams, pagyvenusiems asmenims), ekonomikai, turizmui ir infrastruktūrai, ir tai darys neigiamą poveikį užimtumui bei žmonių gyvenimo kokybei. Savo ruožtu **kaimo vietovės** ypač jautriai reaguoja į klimato kaitą, nes ji daro poveikį žemės ūkiui, gyvulininkystei ir miškų naudojimui, todėl atsiranda rizika, kad ims mažėti gyventojų skaičius kaime ir didės skurdas.

3.4 Svarbus prisitaikymo prie klimato kaitos veiksnys yra tas, kad klimato rodiklių nepastovumas priklauso tiek nuo laiko, tiek nuo mikroregiono. Pirmiausia tai yra temperatūros, kritulių, vėjo jėgų ir drėgmės klausimas. Miestų planavimo ir statybos standartai turės būti pritaikyti prie būsimų didžiausių ir mažiausių verčių. Pavyzdžiui, miškai turės būti pakankamai atsparūs stipriausiam galimam per jų gyvavimo ciklą (kuris paprastai trunka šimtą metų) uraganui.

3.5 Pritaikant prie klimato kaitos neišvengiamai bus patiriama išlaidų, kurios pagal valstybės skolos apskaičiavimo metodų pagrindinių principų apibrėžtį yra numanoma skola. Tuo atveju, kai atsiranda šio tipo papildomas viešųjų finansų deficitas, numanoma skola tampa akivaizdi. Vis dėlto didelės žalos galima išvengti, pavyzdžiui, taikant apsaugos nuo potvynių priemones. Investicijų į pritaikymą prie klimato kaitos rezultatai labai skiriasi pagal tai, koks yra finansavimo šaltinis (finansavimą skiria ES, valstybės, verslininkai ar šeimos). Komisijos pasiūlyme gana išsamiai apskaičiuoti tik ES šaltiniai. Vis dėlto reikės naudotis visais šiais šaltiniais – taikant veiksmingas struktūras ir nustačius veiksmingą apimtį.

3.6 Kol kas nacionalines pritaikymo prie klimato kaitos strategijas yra priėmusios penkiolika ES valstybių narių, tačiau tik trylika turi konkrečius veiksmų planus. Nors šioje srityje reikia imtis skubių veiksmų, praėjus ketveriems metams nuo baltosios knygos paskelbimo Komisija pažymi, kad pritaikymo procesas „daugeliu atvejų yra dar tik ankstyvame etape, įgyvendinta dar palyginti nedaug priemonių“. Todėl Komitetas ragina valstybes nares, kurios to dar nepadarė, imtis skubių veiksmų, kad būtų parengtos ir griežtai taikomos nacionalinės pritaikymo prie klimato kaitos strategijos.

3.7 Pagal ES pritaikymo prie klimato kaitos strategiją Komisija iki šiol atliko esminį vaidmenį – rėmė, skatino ir koordinavo sprendimus, priimamus valstybių narių, kurioms tenka pagrindinė atsakomybė dėl veiksmingų ir koordinuotų su klimato kaita susijusios rizikos prevencijos priemonių priėmimo. Valsstybių narių veiksmai labai svarbūs, tačiau šiuo klausimu turime pabrėžti, kad nuo to laiko, kai buvo paskelbta baltoji knyga tam tikrose srityse pasiekta pažanga nėra pakankama. Todėl Komisija turi svarstyti būtinumą klimato kaitos srityje imtis daug aktyvesnių veiksmų, naudodamasi SESV jai suteiktais įgaliojimais.

3.8 Pasiūlyme dėl 2014–2020 m. daugiamečių finansinės programos (DFP) ⁽³⁾ Komisija pasiūlė ne mažiau kaip 20 proc. viso biudžeto skirti veiksams, susijusiems su klimatu. EESRK nuomone, labai svarbu, kad tam pritartų Taryba ir Europos Parlamentas. Pagal naują DFP veiksams, susijusiems su klimatu, iš viso skiriama apie 192 mlrd. EUR (poveikio švelninimui ir prisitaikymui). Ši suma daug didesnė, palyginti su 2007–2013 m. DFP, pagal kurią prisitaikymo priemonėms buvo skirta tik 6 mlrd. EUR.

3.9 EESRK mano, kad labai svarbu su klimatu susijusius veiksmus įtraukti į horizontalaus pobūdžio įvairias Sąjungos politikos sritis ir finansines priemones (Sanglaudos fondą, struktūrinius fondus, mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, BŽŪP, transeuropinius tinklus ir pan.). Tiek nauja strategija, tiek 2014–2020 m. DFP reiškia pažangą šioje srityje.

3.10 Kadangi patiriamas vis didesnis klimato kaitos poveikis ir dėl ES poveikio švelninimo bei prisitaikymo politikos didėja Europos aplinkos agentūros (EAA) darbo krūvis, EESRK siūlo apsvarstyti galimybę skirti daugiau žmogiškųjų ir finansinių išteklių.

3.11 Komitetas pažymi, kad rengiant prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją reikia atsižvelgti į klimato kaitos poveikį žmonių sveikatai (šiuo klausimu jau yra atlikta tyrimų – žr. „Impacts of climate change in human health in Europe. PESETA-Human health study“, 2009) ir į tai, kad ekstremalių reiškinių atveju būtina teikti tinkamas skubios pagalbos paslaugas.

4. Konkrečios pastabos

4.1 1 veiksmas. Paskatinti visas valstybes nares priimti išsamias prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas

4.1.1 Komisija nurodo, kad 2014 m. bus parengta prisitaikymo prie klimato kaitos parengties rezultatų suvestinė. 2017 m., remdamasi gautomis Reglamento dėl stebėsenos mechanizmo ataskaitomis (reglamentas šiuo metu nagrinėjamas) ir minėta rezultatų suvestine, Komisija įvertins, ar priemonės yra pakankamos; prireikus Komisija gali pasiūlyti teisiškai privalomą priemonę.

4.1.2 EESRK remia galimybę SESV 192 straipsnį taikyti aplinkos srityje vykdomai teisėkūros procedūrai. Bet kuriuose europiniuose teisės aktuose turėtų būti numatytos konkrečios priemonės, taikymo terminai, kontrolės mechanizmai ir galimos sankcijos už reikalavimų nesilaikymą. Kadangi šioje srityje reikalingi skubūs veiksmai, reikėtų dar kartą apsvarstyti, per kiek laiko reikėtų priimti šį sprendimą.

4.2 2 veiksmas. Programos LIFE lėšomis remti gebėjimų ir prisitaikymo prie klimato kaitos veiksnių stiprinimą Europoje (2013–2020 m.)

4.2.1 Komitetas jau yra pareiškęs, kad palankiai vertina pasiūlymą dėl reglamento dėl programos LIFE; jis kaip gerą ženklą įvertino tai, kad 2014–2020 m. skirtas biudžetas padidintas iki

3,2 mlrd. EUR ⁽⁴⁾. Klimato srities veiksnių paprogrami (904,5 mln. EUR pradiniam Komisijos pasiūlyme) sudaro šios trys prioritetinės sritys: klimato kaitos švelninimas (45 proc.), prisitaikymas prie klimato kaitos (45 proc.), valdymas ir informavimas (10 proc.).

4.2.2 Komisija nustatė penkias pažeidžiamas sritis, kurioms turės būti teisingai paskirstytos lėšos:

— tarpvalstybinis potvynių valdymas;

— tarpvalstybinis pakrančių valdymas;

— prisitaikymo prie klimato kaitos integravimas į miesto teritorijų planavimą;

— kalnų ir salynų vietovės;

— tvari vandentvarka (dykumėjimas ir miškų gaisrai vietovėse, kur didesnė sausrų tikimybė).

4.3 3 veiksmas. Prisitaikymą prie klimato kaitos įtraukti į 2013–2014 m. Merų pakto sistemą

4.3.1 Komisijos iniciatyva parengtame Merų pakte siūloma, kad ES nustatytas tikslas iki 2020 m. 20 proc. sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį būtų viršytas, ir šį pasiūlymą neabejotinai verta visapusiškai remti.

4.3.2 Komisija tik trumpai pažymi, kad „rems“ miestų prisitaikymą prie klimato kaitos, tačiau išsamiau nepatikslina. Kadangi paktą šalys pasirašo savanoriškai, padedant Komisijai jos gali nustatyti skaičiais išreikštus tikslus ir priemonių, kurios įgyvendinamos prisitaikymo prie klimato kaitos srityje, stebėsenos mechanizmus. EESRK nuomone, Komisija turėtų imtis šių klausimų sprendimo, kad būtų įgyvendinama tikra ES politika, susijusi su prisitaikymu prie klimato kaitos miestuose; kai kurios valstybės narės jau yra sukaupusios patirties tokios politikos srityje (pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje taikomas prisitaikymo prie klimato kaitos efektyvumo rodiklis (angl. *Performance Indicator for Climate Change Adaptation*) NI188).

4.4 4 veiksmas. Užpildyti žinių spragas

4.4.1 Komisija nurodo keturias pagrindines spragas ir pažymi, kad drauge su valstybėmis narėmis ir suinteresuotosiomis šalimis „toliau <...> bandys“ jas užpildyti; spragos yra šios:

— trūksta informacijos apie žalos dydį ir prisitaikymo išlaidas bei naudą;

⁽³⁾ COM(2011) 500 final.

⁽⁴⁾ OL C 191, 2012 6 29, p. 111–116.

- neatlikti regioninių ir vietinių analizių bei rizikos vertinimai;
- nėra sistemų, modelių ir priemonių, kurios padėtų lengviau priimti sprendimus ir įvertinti įvairių prisitaikymo priemonių efektyvumą;
- trūksta jau atliktų prisitaikymo veiksnių stebėjimo ir vertinimo priemonių.

4.4.2 Pagal programą „Horizontas 2020“ (2014–2020 m. laikotarpiu) Jungtiniam tyrimų centrui skiriama 1 962 mln. EUR, prie kurių reikia pridėti 656 mln. EUR Euratomo lėšų. Ši suma daug didesnė (apie 17 mlrd. EUR), palyginti su 7-ąja bendrąja programa.

4.4.3 EESRK nori pabrėžti, kad sprendimų negalima atidėlioti teisinantis tuo, kad trūksta konkrečių duomenų apie tam tikrus aspektus, nes yra daug klimato kaitos neigiamo poveikio įrodymų.

4.5 5 veiksmas. Toliau plėtoti portalą *Climate-ADAPT*, kuris yra pagrindinis informacijos apie prisitaikymą prie klimato kaitos Europoje šaltinis, ir įtraukti (2014 m.) būsimas Copernicus paslaugas klimato srityje

4.5.1 Komitetas remia sprendimą portale *Climate-ADAPT* centralizuotai rinkti ir platinti informaciją apie klimato kaitą. Norint *Climate-ADAPT* susieti su nacionalinėmis platformomis, reikės papildomų valstybių narių pastangų, nes šiuo metu tik šešios iš jų turi išsamius su šia sritimi susijusius portalus. Šiuo metu per mažai informacijos gaunama iš regionų valdžios institucijų ir privačiojo sektoriaus.

4.5.2 EESRK nuomone, Copernicus paslaugos (informacijos rinkimas per Europos palydovų ir antžeminių sistemų tinklą) yra labai svarbios. Šios paslaugos kartu su gaunama kitų tarnybų (ypač NASA) informacija padeda Europai prisidėti prie pasaulinės kovos su klimato kaita.

4.6 6 veiksmas. Atsparumo klimato kaitos poveikiui integravimas į bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP), sanglaudos politiką ir bendrą žuvininkystės politiką (BŽP)

4.6.1.1 BŽŪP. Apskritai žemės ūkis yra tiesiogiai ar netiesiogiai atsakingas už 30 proc. išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio, taigi žemės ūkis turi didelį potencialą šį kiekį mažinti taikant efektyvesnius ūkininkavimo metodus. Kitaip negu kituose sektoriuose, tiesioginis išmetimas susijęs su gamybos būdu, todėl reikia pripažinti jo specifiškumą.

4.6.1.2 Savo „Nuomonėje dėl klimato kaitos ir žemės ūkio sąsajos Europoje“⁽⁵⁾ Komitetas pabrėžė, kad dėl sausros kils didelių problemų Pietų Europos regionuose, ir, be visų kitų aspektų, pažymėjo, kad „vis dėlto žemės ūkis ne tik nukenčia dėl klimato kaitos – jis taip pat prisideda prie šiltnamio efekto sukeliančių dujų išmetimo“. Todėl Komitetas „ragina Komisiją išsamiau ištirti, kuo skiriasi įvairūs žemės naudojimo būdai žemės ūkyje atsižvelgiant į poveikį klimatui, kad pagal tai būtų galima pasirinkti politinius veiksmus, pavyzdžiui, teikiant paramą ūkininkams“.

4.6.1.3 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pagal 2013 m. birželio 26 d. politinį susitarimą dėl BŽŪP 2014–2020 m. bus investuota daugiau kaip 100 mlrd. EUR siekiant padėti žemės ūkio sektoriuje spręsti problemas, susijusias su dirvožemio kokybe, vandeniu, biologine įvairove ir klimato kaita. Šiuo tikslu 30 proc. tiesioginių išmokų bus susieta su aplinkai palankiu ūkininkavimu, o ne mažiau kaip 30 proc. kaimo plėtros programų biudžeto turės būti skirta ekologiniam ūkininkavimui.

4.6.1.4 **Sanglauda.** Nesiėmus veiksnių arba pavėlavus jų imtis gali iškilti grėsmė ES sanglaudai. Taip pat galima numatyti, kad dėl klimato kaitos poveikio Europos Sąjungoje padidės socialinis atotrūkis. Todėl ypatingą dėmesį reikia skirti regionams ir socialinėms grupėms, kuriems klimato kaita turės didžiausią poveikį ir kurių padėtis dėl vienu ar kitu priežasčių jau dabar yra sunkesnė (pvz., dėl prastesnės sveikatos, mažų pajamų, netinkamo būsto, riboto judumo).

4.6.1.5 Komisija turi aiškiai informuoti, kad 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu visos ES politikos sritys turi būti susietos su klimato kaitos poveikio švelninimu ir prisitaikymu prie šios kaitos. Prisitaikymas turi būti aiškiai įtrauktas į kiekvieną nacionalinį strateginių krypčių planą ir veiksnių programas. Atsižvelgdamas į tai EESRK siūlo, kad projektai būtų patvirtinami tik tuomet, jeigu įgyvendinami aplinkosaugos tikslai. Projektų, kurių su klimato kaita susijęs poveikis neigiamas, turėtų būti kuo mažiau arba tokius projektus reikėtų visiškai atmesti. Komisijos pasiūlymuose dėl 2014 m. įsigaliosiančių teisėkūros procedūra priamamų aktų, susijusių su sanglaudos politika, prisitaikymas prie klimato kaitos yra minimas, tačiau, EESRK nuomone, reikalavimus reikėtų griežtinti.

4.6.1.6 BŽP. Komisija šiuo klausimu konkrečių priemonių nenurodo. Maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) teigimu, prisitaikymo prie klimato kaitos politikos svarbiausias tikslas turi būti vandens ekosistemų, nuo kurių priklauso žuvininkystė, tvarumo užtikrinimas.

4.6.1.7 Viena iš sričių, kuriai klimato kaita turės didelį poveikį, yra miškininkystė (miškai – labai svarbi CO2 kaupimo vieta gamtoje). Labai stiprūs uraganiniai vėjai miškus naikina, todėl reikia juos atsodinti pirma laiko. Sausrų ir karščių laikotarpiu daugės pražūtingų miškų gaisrų. Šie veiksniai turi didelę įtaką sektoriaus ekonomikai ir įvairioms kraštovaizdžio funkcijoms.

⁽⁵⁾ OL C 27, 2009 2 3, p. 59.

4.7 7 veiksmas. Atsparesnės infrastruktūros užtikrinimas

4.7.1 Tai tikriausiai didžiausia problema, kurią prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoje turi spręsti valdžios institucijos. Pagrindinė grėsmė infrastruktūrai – tai dėl ekstremalių meteorologinių reiškinių, kuriuos gali skatinti klimato kaita, patiriama žala arba sunaikinimas; potvyniai šalia upių esančiose vietovėse ir potvyniai dėl kylančio jūros lygio; sunkumai tiekti elektros energiją bei geriamąjį vandenį ir kylančios temperatūros poveikis žmonių veiklos išlaidoms. Tam tikrai infrastruktūrai tiesioginis poveikis gali būti nedaromas, tačiau ši infrastruktūra neveikia, jeigu nėra fizinės prieigos, leidžiančios naudotis paslaugomis (informacinių ir ryšių technologijų atvejais).

4.7.2 Viešieji ir privatieji investuotojai finansiniuose infrastruktūros projektų planuose turi atsižvelgti į numatomą visuotinio atšilimo poveikį. Tam tikriems darbams atlikti reikės valstybių narių investicijų, nors dauguma valstybių dėl ekonomikos krizės mažina biudžetus.

4.7.3 Remdamasi įgaliojimu vertinti, kiek klimato kaita reikšminga eurokodams, Komisija siūlo dirbdama kartu su Europos standartizacijos institucijomis (Europos standartizacijos komitetu – CEN, Europos elektrotechnikos standartizacijos komitetu – CENELEC ir Europos telekomunikacijų standartų institutu – ETSI), finansų institucijomis ir mokslinėmis organizacijomis nustatyti, kaip reikia pakeisti pastatų ir inžinerinių darbų standartizavimo programas. Šiuo klausimu EESRK pažymi, kad standartizavimo modeliuose pirmenybė turi būti teikiama ne grynai ekonominiams kriterijams, susijusiems su investuotojų pelnu, o infrastruktūros tvirtumui ir patikimumui. Atsižvelgiant į tai, kad Europoje yra pavyzdžių, kai susiaurinus upių vagas arba nusausinus pelkėtus krantus potvynių poveikis tapo dar didesnis, turėtų būti parengti racionalaus miestų planavimo modeliai. Taip pat būtų galima patarti, pavyzdžiui, taikyti tokias priemones kaip pastatų stogų arba fasadų apsodinimas augalais, kai tai įmanoma.

4.7.4 Prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoje turi būti atsižvelgiama į visuomenės senėjimą, nes pagyvenę asmenys, ypač vyresnio amžiaus, labai pažeidžiami esant ekstremaliai temperatūrai ir drėgmei. Pavyzdžiui, reikia apsvaistinti galimybę įdiegti pakankamai galingas ir patikimas mažo anglies dioksido kiekio oro kondicionavimo sistemas sveikatos priežiūros centruose ir globos namuose.

4.7.5 Ankstesnėse nuomonėse (ces1607-2011 ir ces492-2012) EESRK pritarė dviejų lygmenų principo transeuropinių transporto tinklų (TEN-T) srityje taikymui ir numatytų Europos transporto koridorių kūrimui, kurie būtų pagrįsti siekiu sukurti suderintą transporto tinklą, skirtą patiekti svarbiausiems prekių ir keleivių transporto srautams. EESRK mano, kad tai yra naudingas tikslas, pagrįstas poreikiu nustatyti prioritetus, kuriais remiantis būtų naudojami riboti finansiniai ištekliai. Tačiau infrastruktūros investicijas telkiant į šiuos koridorius, pasitaikius trikdžiams, taip pat didėja ES transporto sistemos pažeidžiamumas. EESRK pabrėžia, kad į tai reikia atsižvelgti planuojant ir finansuojant šių transporto koridorių investicijas. Svarbu ne tik tai, kad statomos konstrukcijos būtų atsparios – taip pat turėtų būti iš anksto suplanuoti apvažiavimai ir aplinkkeliai, kurie sudaro šių Europos transporto koridorių dalį.

4.8 8 veiksmas. Skatinti draudimą ir kitus finansinius produktus

4.8.1 Ataskaitoje dėl draudimo nuo gaivalinių nelaimių Sąjungoje (Europos Komisijos Jungtinis tyrimų centras (2012); angl. *Natural Catastrophes: Risk Relevance and Insurance Coverage in the EU*) nurodoma, kad būtina tobulinti statistinę informaciją. Tačiau remiantis turima informacija akivaizdu, kad rinkos plėtra apskritai yra maža (atsižvelgiant į privatų draudimą ir proporcingai BVP vyriausybės vykdomą *ex ante* arba *ex post* intervenciją). Pavyzdžiui, draudimo nuo potvynių rinkos plėtra daugumoje valstybių narių nėra labai didelė, išskyrus atvejus, kai draudimas nuo potvynių įtraukiamas kartu su kitų rūšių draudimu. Taip pat yra maža draudimo nuo audros ir sausros rinkos plėtra, nors atrodo, kad sausra valstybėse narėse turi vidutinišką poveikį.

4.8.2 EESRK palankiai vertina Komisijos sprendimą pateikti žaliąją knygą dėl draudimo nuo gaivalinių ir antropogeninių nelaimių⁽⁶⁾, siekiant stiprinti draudimo rinką ir mažinti pernelyg dideles su rizika susijusias valstybės biudžeto išlaidas, ir šioje srityje konkrečiai nurodo, kad:

- imantis tinkamų prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių galima sumažinti draudimo išlaidas;
- tinkama draudimo politika, kurią vykdančios gamintojų padėtis, yra ypač svarbi žemės ūkio sektoriui;
- esant didelei rizikai, valstybė visada turės imtis veiksmų kaip paskutinė draudimo instancija; ir
- reikalinga socialinė politika, siekiant apdrausti pažeidžiamiausius ir pakankamai išteklių draudimo sutartims sudaryti neturinčius asmenis.

5. EESRK siūlo konkrečiai išnagrinėti struktūrinius pokyčius, kurių prisitaikant prie klimato kaitos reikės tam tikrose politikos srityse, taip pat prekių gamybos ir paslaugų teikimo srityje. Nors klimato kaitos poveikis daugiausia patiriamas žemės ūkio, miškininkystės, pastatų statybos ir infrastruktūros sektoriuose, prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių gali reikėti ir daugelyje kitų ekonomikos sektorių. Galima apsvaistinti tam tikrus aspektus, kaip antai:

- užimtumas. Iki šiol nėra išsamių analitinių tyrimų, kokią poveikį prisitaikymo prie klimato kaitos priemonės turi darbuotojų profesiniam mokymui ir kokią poveikį – užimtumui;

⁽⁶⁾ COM(2013) 213 final.

- pramonė. Kadangi pramonės sektoriai labai įvairūs, klimato kaitos poveikis yra nevienodas. Prireikus, prisitaikymui prie klimato kaitos bus reikalingos investicijos, o tam tikruose pramonės sektoriuose, pavyzdžiui, plieno pramonės sektoriuje, mažinant išmetamųjų teršalų kiekį jau dabar reikia imtis aktyvių veiksmų technologijų ir finansų srityje. Reikalingos investicijos turės būti nurodytos finansinėse sąmatose ir investuotojams teikiamoje tinkamoje informacijoje;
- statyba. Gyvenamųjų namų statybai ir infrastruktūros darbams prisitaikymo priemonės turės didelį poveikį; numa-
toma, kad dėl to padaugės išlaidų. Eurokoduose iki šiol nėra nustatyta reikalavimų šioje srityje, ir tą neabejotinai reikės ištaisyti ⁽⁷⁾;
- moksliniai tyrimai, technologijų plėtra ir inovacijos. Pastaraisiais dešimtmečiais klimato kaita jau turėjo įtakos išteklių paskirstymui (tą įrodo nauja Sąjungos finansinė programa) ir universitetų bei specializuotų centrų mokslinių tyrimų programoms. Buvo sukurta naujo tipo darbo vietų ir parengti nauji kvalifikuoti darbuotojai. Tikėtina, kad ši tendencija ateityje stiprės.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽⁷⁾ OL C 198, 2013 7 10, p. 45–50.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl oficialios kontrolės ir kitos oficialios veiklos, kuria siekiama užtikrinti maisto ir pašarų srities teisės aktų bei gyvūnų sveikatos ir gerovės, augalų sveikatos, augalų dauginamosios medžiagos ir augalų apsaugos produktų taisyklių taikymą, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 999/2001, (EB) Nr. 1829/2003, (EB) Nr. 1831/2003, (EB) Nr. 1/2005, (EB) Nr. 396/2005, (EB) Nr. 834/2007, (EB) Nr. 1069/2009, (EB) Nr. 1099/2009, (EB) Nr. 1107/2009, reglamentai (ES) Nr. 1151/2012, (ES) Nr. .../2013 ir direktyvos 98/58/EB, 1999/74/EB, 2007/43/EB, 2008/119/EB, 2008/120/EB ir 2009/128/EB (Oficialios kontrolės reglamentas)

(COM(2013) 265 final – 2013/0140 (COD))

ir dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos išlaidų, susijusių su maisto grandine, gyvūnų sveikata ir gerove bei augalų sveikata ir augalų dauginamąja medžiaga, valdymo nuostatos, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 98/56/EB, 2000/29/EB ir 2008/90/EB, Tarybos reglamentai (EB) Nr. 178/2002, (EB) Nr. 882/2004 ir (EB) Nr. 396/2005, Direktyva 2009/128/EB ir Reglamentas (EB) Nr. 1107/2009 ir kuriuo panaikinami Tarybos sprendimai 66/399/EEB, 76/894/EEB ir 2009/470/EB

(COM(2013) 327 final – 2013/0169(COD))

(2014/C 67/34)

Pranešėjas **José María ESPUNY MOYANO**

Europos Parlamentas, 2013 m. gegužės 23 d. ir birželio 13 d., ir Taryba, 2013 m. birželio 7 d. ir 21 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo sutarties 43 straipsnio 2 dalimi, 114 straipsniu, 168 straipsnio 4 dalies b punktu ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl oficialios kontrolės ir kitos oficialios veiklos, kuria siekiama užtikrinti maisto ir pašarų srities teisės aktų bei gyvūnų sveikatos ir gerovės, augalų sveikatos, augalų dauginamosios medžiagos ir augalų apsaugos produktų taisyklių taikymą, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 999/2001, 1829/2003, 1831/2003, 1/2005, 396/2005, 834/2007, 1069/2009, 1099/2009, 1107/2009, reglamentai (ES) Nr. 1151/2012, [.../2013 ir direktyvos 98/58/EB, 1999/74/EB, 2007/43/EB, 2008/119/EB, 2008/120/EB ir 2009/128/EB (Oficialios kontrolės reglamentas)

COM(2013) 265 final – 2013/0140 (COD), ir dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos išlaidų, susijusių su maisto grandine, gyvūnų sveikata ir gerove bei augalų sveikata ir augalų dauginamąja medžiaga, valdymo nuostatos ir iš dalies keičiami Tarybos direktyvos 98/56/EB, 2000/29/EB ir 2008/90/EB, reglamentai (EB) Nr. 178/2002, (EB) Nr. 882/2004 ir (EB) Nr. 396/2005, Direktyva 2009/128/EB ir Reglamentas (EB) Nr. 1107/2009 ir panaikinami Tarybos sprendimai 66/399/EEB, 76/894/EEB ir 2009/470/EB

COM(2013) 327 final – 2013/0169 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. spalio 1 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 4 susilaukusių.

1. Išvados

Kontrolė

1.1 EESRK iš esmės remia pasiūlymą dėl oficialios kontrolės, kuriuo siekiama garantuoti aukšto lygio žmonių, gyvūnų ir augalų sveikatos apsaugą, kartu užtikrinant sklandų ES vidaus rinkos veikimą.

1.2 EESRK palankiai vertina bendros analitinių tyrimų sistemos sukūrimą ir etaloninių laboratorijų egzistavimą kiekvienoje valstybėje narėje.

1.3 EESRK nuomone, problemiška yra nuostata leisti valstybėms narėms savo nuožiūra rinkti kontrolės mokesčius, nes tai gali būti įgyvendinta skirtingais būdais. Todėl Komitetas pasisako už šių mokesčių suderinimą suvienodinant jiems taikomus kriterijus ir metodiką, bet ne faktišką finansinį dydį, kuris turės būti nustatomas atsižvelgiant į kiekvienos šalies aplinkybes.

1.4 EESRK pasisako prieš tai, kad 100 proc. oficialiosios kontrolės išlaidų kiekvienoje valstybėje narėje būtų finansuojama tik iš šių mokesčių, nes esama pavojaus, kad kompetentingos institucijos nesiels visų pirma padaryti šią kontrolę veiksmingesne.

1.5 Kalbant apie siūlymą labai mažas įmones atleisti nuo mokesčių, EESRK pabrėžia, kad kyla rinkos iškraipymo grėsmė dėl to, kad skirtingose valstybėse narėse šie mokesčiai gali būti taikomi skirtingai. Iškraipymo grėsmė galima būtų sumažinti, jei pasiūlymas dėl teisės akto ar kitos jo redakcijos apimtų visai ES vienodus kriterijus, pagal kuriuos būtų atleidžiama nuo mokesčių ir kurie būtų tikslesni ir pakankamai platūs, kad atspindėtų sektoriaus įvairovę, o svarbiausia atsižvelgtų į MVĮ ir labai mažas įmones.

1.6 Kita vertus, papildant tai, kas pasakyta anksčiau, būtina pripažinti, kad kai kurios įmonės turi įdiegusios efektyvias savi-kontrolės procedūras, kurias atlieka jų pačių kvalifikuoti darbuotojai. Tai gali lemti, kad šiose įmonėse „viešieji kontrolės mokesčiai“ galėtų būti mažesni, nes įmanoma gerokai sumažinti valstybės tarnautojų atliekamo darbo tose įmonėse apimtį. Tie tarnautojai tuomet galėtų vykdyti savo kontrolės funkcijas tose įmonėse, kurios neturi atitinkamų žmogiškųjų išteklių, leidžiančių joms pačioms taikyti kontrolės priemones.

1.7 EESRK manymu, siekiant būsimo sklendaus teisės aktų taikymo būtina atsižvelgti į tai, jog taikymo priemonės skirtingose valstybėse narėse nėra vienodos, visų pirma atsižvelgiant į tai, kad kiekvienos šalies tikrinimo darbui skiriami žmogiškieji ir finansiniai ištekliai yra skirtingi, o tai gali iškraipyti kontrolę atitinkamose žemės ūkio ir gyvulininkystės rinkose ir turėti visiems neigiamų pasekmių.

Išlaidos

1.8 EESRK iš esmės palaiko pasiūlymą dėl išlaidų valdymo, kuriuo siekiama garantuoti aukšto lygio maisto ir maisto gamybos sistemos saugą, gerinant gyvūnų sveikatą ir gerovę, nustatant ir pašalinant kenksminguosius organizmus ir užtikrinant, kad oficialioji kontrolė būtų vykdoma veiksmingai.

1.9 EESRK pasisako už tai, kad dabartines finansines nuostatas daugelyje teisės aktų pakeistų viena bendra, aiški ir šiuolaikinė finansų sistema, kuri optimizuotų maisto ir pašarų srities išlaidų finansinio valdymo įgyvendinimą ir veikimą.

1.10 EESRK palankiai vertina tai, kad pasiūlyme skatinamas „geresnis mokymas rūpinantis maisto sauga“ remiantis suderintu požiūriu siekiant pagerinti nacionalinių ir ES kontrolės sistemų veikimą.

1.11 EESRK manymu, sprendimas nustatyti konkretų didžiausią dydį, atsižvelgiant į tai, kad jo padidinti vėliau negalima, nes jis įtrauktas į iš anksto nustatytą daugiamečių planą, lemia, kad pasiūlymas yra neaiškus daugeliu išlaidų valdymo aspektų. Todėl Komitetas negali pasakyti, ar toks dydis yra pakankamas.

1.12 Dėl galimybės tam tikromis aplinkybėmis naudotis krizių žemės ūkio sektoriuje atvejams numatytu rezervu EESRK mano, kad turi būti patikslinta, kaip valstybės narės galėtų tuo pasinaudoti neatidėliotinos situacijos atveju. Be to, atsižvelgiant į tai, kad tokiu rezervu galima pasinaudoti neatidėliotinos situacijos, susijusios su gyvūnų ir augalų sveikata, atveju, EESRK mano, kad terminą „krisės žemės ūkio sektoriuje“ reiktų pakeisti terminu „krisės agropromoniniame sektoriuje“.

1.13 Galiausiai dėl priežiūros programų, skirtų nustatyti kenksminguosius organizmus ir sanitarinės priemonės atokiausiose valstybių narių teritorijose, EESRK ragina Komisiją taip pat apsvarstyti galimybę, kad kenksmingieji organizmai gali patekti iš trečiųjų šalių, iš kurių dabar į ES tiekiama gana didelė dalis žaliavų ir perdirbtų produktų, naudojamų maisto grandinės sektoriuje, ir nustatyti atitinkamas išlaidų kategorijas, skirtas suderinti augalų sveikatos ir gamybos normas su tomis šalimis.

2. Pasiūlymo dėl kontrolės santrauka

2.1 Pasiūlymu siekiama peržiūrėti oficialios kontrolės teisės aktus, kad būtų ištaisyti šių teisės aktų teksto ir jų taikymo trūkumai. Pasiūlymo tikslas – parengti stiprią, skaidrią, tvarią ir tinkamesnę teisinę sistemą. Pasiūlymo *ratio legis* taip pat apima kai kurių valstybių narių kontrolės sistemų trūkumus, kuriuos nustatė Maisto ir veterinarijos tarnyba.

2.2 Šį dokumentą sudaro trys didelės peržiūros, kuriomis siekiama modernizuoti gyvūnų ir augalų sveikatos bei dauginamosios medžiagos sričių *acquis*, juo taip pat ketinama siekti oficialios kontrolės sistemos modernizavimo ir integravimo nuosekliai atnaujinant šių sektorių ES politiką.

2.3 Kalbant apie prekių, kurios patenka iš trečiųjų šalių, oficialią kontrolę, reglamento nuostatos šiuo metu taikomos kartu su sektorių nuostatomis, kuriomis atitinkamai reglamentuojamas gyvūnų bei gyvūninių produktų ir augalų bei augalinių produktų importas, taip pat maisto ir pašarų kontrolė.

2.4 Komisija tvirtina, kad išsamus šiuo metu galiojantis teisės aktų rinkinys leidžia ES kovoti su kylančia rizika ar neatidėliotomis situacijomis neiškraipant prekybos, tačiau nurodo, kad peržiūrėjus ir konsolidavus galiojančius sektorių oficialios kontrolės teisės aktus Sąjungos importo kontrolės sistema būtų nuoseklesnė.

2.5 Kalbant apie oficialios kontrolės finansavimą, reglamente patvirtinamas bendrasis principas, pagal kurį valstybės narės oficialiai kontrolei turėtų skirti tinkamus nuosavus finansinius išteklius, taip pat valstybių narių įpareigojimas tam tikrose srityse rinkti vadinamuosius kontrolės mokesčius.

2.6 Pasiūlyme numatyta valstybių narių prievolė šalia kiekvienos Komisijos paskirtos Europos Sąjungos etaloninės laboratorijos paskirti nacionalinę etaloninę laboratoriją.

2.7 Pagaliau pagal naują nuostatą dėl sankcijų neatitikties valstybės narės turės užtikrinti, kad finansinėmis sankcijomis, taikomomis tarptautinių pažeidimų atveju, būtų kompensuotas ekonominė nauda, kurios siekė pažeidimo kaltininkas.

3. Pasiūlymo dėl išlaidų santrauka

3.1 Komisijos siūlomu reglamentu siekiama prisidėti prie aukšto žmonių, gyvūnų ir augalų sveikatos lygio visoje maisto grandinėje, aukšto vartotojų apsaugos ir jų informavimo lygio ir aukšto aplinkos apsaugos lygio, kartu skatinti konkurencingumą ir darbo vietų kūrimą.

3.2 Siekiant šių tikslų turi būti skiriami atitinkami finansiniai ištekliai. Tam kad išlaidos būtų panaudojamos veiksmingai siekiant reikiamų tikslų, turėtų būti nustatyti konkretūs tikslai ir rodikliai, pagal kuriuos bus vertinamas tikslų įgyvendinimas.

3.3 ES finansavimas grindžiamas dotacijomis, viešaisiais pirkimais ir mokėjimais tarptautinėms organizacijoms, veikiančioms tuose sektoriuose. Šiame reglamente nustatomas tinkamų finansuoti ES lėšomis priemonių sąrašas, taip pat tinkamos finansuoti išlaidos ir taikytinos finansavimo normos.

3.4 Kaip nustatyta pasiūlyme dėl 2014–2020 m. daugiametės finansinės programos Komisija siūlo nustatyti maksimalų 1 891 936 000 eurų dydį maistui ir pašarams. Pasiūlyme taip pat siūloma sukurti skubios pagalbos mechanizmą, kad galima būtų reaguoti į krizines situacijas.

3.5 Kalbant apie tinkamų finansuoti išlaidų atlyginimo galutinį procentinį dydį, atsižvelgiant į reglamente nustatytų tikslų svarbą, pasiūlyme numatoma, kad galėtų būti finansuojama 100 proc. tinkamų finansuoti išlaidų, jeigu įgyvendinant tuos veiksmus bus patirta ir kitų išlaidų, netinkamų finansuoti.

3.6 Kalbant apie valstybių narių gyvūnų ligų ir zoonozijų likvidavimo, kontrolės ir priežiūros programas siūlomame reglamente numatoma, kad šios programos turi gauti ES finansavimą, kad būtų sumažintas gyvūnų ligų ir zoonozijų protrūkių, kurie kelia pavojų žmonių ir gyvūnų sveikatai, skaičius.

3.7 Kalbant apie neatidėliotinas priemones, skirtas naikinti augalams arba augaliniams produktams kenksmingus organizmus (kenksminguosius organizmus), siūlomame reglamente

teigiama, kad ES privalo suteikti finansinę paramą šioms organizmams naikinti ir sudaryti galimybę gauti finansavimą neatidėliotoms priemonėms, skirtoms sustabdyti galimą kenksmingųjų organizmų plitimą. Be to, jame nurodoma, kad ES turėtų finansuoti atitinkamą priežiūrą, kad būtų laiku aptinkami kai kurie kenksmingieji organizmai.

3.8 Reglamentas patvirtina, kad ES teiks finansinę paramą oficialiai kontrolei. Visų pirma finansinė parama turėtų būti skiriama Sąjungos etaloninėms laboratorijoms finansuoti, siekiant padėti joms padengti išlaidas, susijusias su Komisijos patvirtintų darbo programų įgyvendinimu. Finansinė parama bus skiriama ir kompiuterinių informacinių valdymo sistemų ir duomenų bazių sukūrimui ir veikimui finansuoti.

3.9 Galiausiai siekiant užtikrinti, kad ES finansiniai ištekliai būtų naudojami atsakingai ir veiksmingai, reglamentu suteikiami Komisijai įgaliojimai tikrinti, ar finansavimas efektyviai naudojamas įgyvendinant reikalavimus atitinkančias priemones.

4. Bendrosios pastabos

Kontrolė

4.1 Komitetas palankiai vertina pasiūlymą ir Komisijos ketinimą apsaugoti bendrą rinką ir užtikrinti vienodai aukšto lygmens sveikatos apsaugą visoje ES bei išvengti teisinio vakuomo.

4.2 EESRK remia siekį modernizuoti ir stiprinti kontrolės priemones ir oficialią kontrolę, kad jos būtų geriau ir veiksmingiau naudojamos.

4.3 EESRK yra susirūpinęs tuo, kad kiekviena valstybė narė nustato savo oficialios kontrolės mokesčius ir kad nėra nustatytas iš anksto sutartas tokių mokesčių dydis. Taip gali atsirasti skirtumų tarp šalių, ir kai kurie veiklos vykdytojai gali tapti mažiau konkurencingi.

4.4 Komitetas palankiai vertina nuostatas dėl mėginių ėmimo ir analitinių tyrimų, kuriomis numatoma, kad analizė turi būti atliekama oficialiose laboratorijose, ir nustatoma bendra atsakomojo analitinio tyrimo atlikimo sistema.

4.5 EESRK labai palankiai vertina šalių ir laboratorijų veiksmų koordinavimą ir todėl remia etaloninių laboratorijų egzistavimą kiekvienoje valstybėje narėje.

Išlaidos

4.6 EESRK palankiai vertina siūlomą reglamentą ir Komisijos ketinimą garantuoti aukšto lygio maisto ir maisto gamybos sistemos saugą, gerinti gyvūnų sveikatą ir gerovę, nustatyti ir pašalinti kenksminguosius organizmus ir užtikrinti, kad oficialioji kontrolė būtų vykdoma veiksmingai.

4.7 EESRK remia tikslą nustatyti priemones ir reikalavimus atitinkančias išlaidas.

4.8 Komitetas palankiai vertina reglamento nuostatas dėl finansavimo dydžio racionalizavimo, kuriomis numatoma, kad standartinis finansavimas siekia 50 proc. tiamų finansuoti išlaidų (tam tikromis sąlygomis ši dalis gali siekti 75 ar 100 proc.).

4.9 EESRK palankiai vertina tai, kad reglamente nustatomas mažiausias dotacijos lygis – 50 000 eurų, taip siekiant išvengti biurokratizmo.

4.10 EESRK palankiai vertina galimybę naudoti finansavimo rezervą krizės agropromoniniame sektoriuje atveju, taip pat finansinę paramą kenksmingiesiems organizmams stebėti ir nustatyti.

4.11 Galiausiai, kalbant apie oficialią kontrolę, EESRK palankiai vertina reglamente įtvirtintą galimybę teikti finansinę paramą ES etaloninėms laboratorijoms ir jų veiklai gerinti skiriamiems projektams.

5. Konkrečios pastabos

Kontrolė

5.1 Komisijos pasiūlymas yra pernelyg bendras, kai kalbama apie mokesčių dydžio nustatymą – siūloma taikyti arba modelį su kintamo dydžio mokesčiais, arba nacionaliniais ar europiniais kriterijais paremtus modulius, arba net fiksuoto dydžio mokesčius. Praktiškai tai reiškia, kad nesukūrus vienodo administracinio požiūrio į mokesčių už paslaugas nustatymą skirtingose valstybėse narėse jose susidarys nevienodos sąlygos, atsižvelgiant į tai, ar jos taiko mokesčius ar netaiko, ir į tai, ar jos įgyvendina juos skirtinga sparta.

5.2 Komisijos pasiūlymo nuostatos dėl atleidimo nuo mokesčių gali neatitikti pramoninės veiklos vykdytojų įvairovės

ES. Pasiūlymas turėtų būti tikslesnis arba net galėtų būti nustatomos įvairios mokesčių sumažinimo kategorijos, kad būtų išvengta nepagrįsto nevienodų sąlygų sukūrimo to paties dydžio įmonėms, nes tai iškraipo rinką.

5.3 Pasiūlyme turėtų būti paaiškintos ir smulkiau aptartos veterinarų ir kontrolės darbuotojų užduotys ūkiuose.

Išlaidos

5.4 Reglamento pasiūlymas sumažinti Komisijos sprendimų skaičių, pavyzdžiui, mokesčių grąžinimo atveju, Komiteto nuomone, nėra pakankamai aiškus, nes dokumente nenurodoma, kokia institucija atliks šį veiksmą.

5.5 Komisijos pasiūlyme nustatoma, kad Europos Sąjunga turi teikti finansinę paramą neatidėliotoms priemonėms konkrečių gyvūnų ligų ar zoonozijų protrūkių ir plitimo atvejais, net jeigu pasiūlyme konkrečiai nenurodoma, kokiomis finansinėmis priemonėmis tai bus daroma.

5.6 Kalbant apie neatidėliotinas priemones dėl augalų sveikatos, svarbu, kad Komisijos pasiūlyme svarstoma galimybė teikti ES finansavimą priežiūros programų, skirtų nustatyti kenksmingųjų organizmų buvimą, kūrimumui ir valdymui ir fitosanitarinės paramos priemonėms, skirtoms trečiosioms šalims, kurios yra prieinamos visiems suinteresuotiems naudotojams visoje ES.

5.7 Kalbant apie valstybių narių valstybės tarnautojų mokymą, EESRK palankiai vertina Komisijos planą, bet mano, jog labai svarbu iš anksto suderinti taisykles, susijusias su šio reglamento taikymo sritimi, kad praktiškai kontrolės sistemos veiktų veiksmingiau.

5.8 Galiausiai kalbant apie trečiąsias šalis, iš kurių į ES tiekiami gana didelė dalis žaliavų ir perdirbtų produktų, naudojamų maisto grandinės sektoriuje, EESRK mano, kad pasiūlyme turėtų būti atsižvelgta į galimybę suderinti su tomis šalimis augalų ir gyvūnų sveikatos reglamentus.

, Briuselis 2013 m. spalio 16 d.

Europos
ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jūrų transporto išmetamo anglies dioksido kiekio stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013

(COM(2013) 480 final – 2013/0224 (COD))

(2014/C 67/35)

Pranešėjas **Stefan BACK**

Taryba, 2013 m. liepos 16 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. liepos 4 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnio 1 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jūrų transporto išmetamo anglies dioksido kiekio stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013

COM(2013) 480 final – 2013/0224 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. spalio 1 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 134 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 9 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina pasiūlymą dėl reglamento dėl ES laivų išmetamo anglies dioksido kiekio stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemos ir mano, jog tai pirmas žingsnis siekiant įgyvendinti 2011 m. Baltojoje knygoje dėl transporto politikos nustatytas laivų išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimo priemonės ⁽¹⁾.

1.2 EESRK taip pat mano, kad stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistema yra pirmas žingsnis nuosekliais etapais siekiant Tarptautinės jūrų organizacijos (TJO) susitarimo dėl privalomų priemonių, skirtų laivų išmetamo anglies dioksido kiekiui mažinti, ir palankiai vertina didesnio energijos vartojimo efektyvumo ir mažesnio išmetamųjų teršalų kiekio tikslus, kurie, tikimasi, bus pasiekti įgyvendinant minėtą sistemą ⁽²⁾.

1.3 EESRK supranta, kad nors šio pasiūlymo iš esmės nepakanka minėtiems uždaviniams įgyvendinti, jame numatant priemones, kurių trečiųjų šalių atžvilgiu galima imtis nacionaliniu ar regionų lygmeniu, buvo padaryta viskas, kas atrodo pagrįsta. EESRK mano, kad šiuo atžvilgiu pasiūlymas yra tinkamai parengtas.

1.4 EESRK teigiamai vertina tai, kad pasiūlymo išlaidų ir naudingumo santykis yra palankus susijusiems laivų operatoriams. EESRK tikisi, kad Komisija šiuo atžvilgiu stebės pasiūlymo

įgyvendinimo rezultatus ir imsis atitinkamų iniciatyvų, jei, pavyzdžiui, paaiškės, kad numatytas išlaidų ir naudingumo santykis daro neigiamą poveikį konkurencumui.

1.5 EESRK abejoja, ar papildoma veiklos informacija (ne tik informacija apie sunaudojamą kurą ir išmetamus teršalus) yra reikalinga ir ar ji turės pridėtinę vertę. Reikalavimas vykdyti su šia informacija susijusią stebėseną ir šią informaciją pateikti numatomas pasiūlymo 9 straipsnio d–g, 10 straipsnio g–j punktuose ir II priede. Vis dėlto bent dalį tokios informacijos laivybos pramonė laikys slapta komercine informacija, be to, atrodo, kad skiriasi nuomonės, ar naudinga pateikti tokią informaciją suvestine forma.

1.6 EESRK atkreipia dėmesį į Komisijos „Mėlynosios juostos“ iniciatyvą, kuria siekiama sumažinti trumpųjų nuotolių laivybos įmonėms tenkančią administracinę našta, ir mano, kad šio požiūriu taip pat reikėtų laikytis dabartiniame pasiūlyme ⁽³⁾.

1.7 EESRK atkreipia dėmesį, kad siekiant įgyvendinti baltojoje knygoje numatytus uždavinius reikia imtis papildomų priemonių, ir mano, kad labai svarbu tokių priemonių imtis TJO lygmeniu siekiant išvengti konfliktų su ES nepriklausančiomis valstybėmis ir (arba) neigiamo poveikio ES laivybos konkurencumui rizikos.

⁽¹⁾ COM(2011) 144 final, EESRK nuomonė dėl Bendros Europos transporto erdvės kūrimo plano, OL C 24 2012 1 28, p. 146–153, visų pirma 1.2, 3.7, 3.8 ir 3.11 punktai.

⁽²⁾ COM(2013) 480 final.

⁽³⁾ COM(2013) 510 final, „Mėlynoji juosta“ – bendra laivų transporto erdvė.

2. Įžanga

2.1 Tarptautinio jūrų transporto išmetami teršalai šiuo metu sudaro 3 proc. išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio pasaulyje ir 4 proc. išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio ES. Prognozuojama, kad pasaulinė šių išmetamųjų dujų kiekio dalis iki 2050 m. pasieks 5 proc. ir ji labai padidės ES lygmeniu, tuo tarpu rodikliai, priklausomai nuo pasirinktų bazinių metų, svyruoja nuo 51 iki 86 proc. (atitinkamai 2005 m. ir 1990 m.)⁽⁴⁾.

2.2 ES 2008 m. klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinyje, strategijoje „Europa 2020“⁽⁵⁾ ir 2011 m. Baltojoje knygoje dėl transporto politikos nustatyti plataus užmojo tikslai, susiję su šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimu. Pagrindiniai ES tikslai – 20 proc. palyginti su 1990 m. vertėmis sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Minėtas rodiklis padidės iki 30 proc., jei bus pasiektas pasaulinis susitarimas⁽⁶⁾. Kalbant apie tarptautinę laivybą pažymėtina, kad Baltojoje knygoje dėl transporto politikos numatytas tikslas iki 2050 m., palyginti su 2005 m. vertėmis, 40 proc. sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį.

2.3 Tačiau laivybos sektoriui nėra nustatyta teisinė pareiga mažinti savo išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, išskyrus TJO sieros reglamentą, kuris į ES teisę buvo perkeltas priėmus Direktyvą 2012/33/ES. Tarptautinis jūrų transportas yra vienintelis transporto sektorius, kuriam netaikomas ES įsipareigojimas mažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį.

2.4 Vis dėlto tiek Europos Vadovų Taryba, tiek Europos Parlamentas priėmė pareiškimus, kuriuose nurodoma, kad visi sektoriai turėtų padėti mažinti išmetamųjų teršalų kiekį.

2.5 Transporto sektoriuje tikslai nustatyti civilinei aviacijai, kuri įtraukta į apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą. Ši sistema taip pat taikoma skrydžiams į ES oro uostus ir iš jų. Tačiau šios priemonės įgyvendinimas laikinai atidėtas ir ji nėra taikoma ne ES skrydžiams, kad būtų sudarytos sąlygos greičiau pasiekti pasaulinį susitarimą Tarptautinėje civilinės aviacijos organizacijoje (ICAO)⁽⁷⁾.

2.6 Laivybos srityje ES lygmeniu nenustatyti jokie privalomi tikslai, nes buvo nuspręsta, kad tikslingiau sulaukti pasaulinio lygmens koordinuotų priemonių TJO.

2.7 Vis dėlto, kaip nurodoma 2009 m. Tarybos ir Parlamento pareiškimė, tai, kad iki 2011 m. gruodžio 31 d. ES ar jos valstybės narės nepatvirtino jokio tarptautinio susitarimo TJO, reiškia, kad Komisija turėtų pateikti pasiūlymus, pagal kuriuos būtų numatyta siekį mažinti tarptautinio jūrų transporto sektoriaus išmetamuosius teršalus įtraukti į Bendrijos įsipareigojimą, kuris turėtų įsigaliooti iki 2013 m. ir būtų suformuluotas taip, kad darytų kuo mažesnę neigiamą poveikį

Bendrijos konkurencingumui⁽⁸⁾. Po šių pareiškimų Komisija 2012 m. spalio mėn. priėmė savo pareiškimą

2.8 Nors TJO, reaguodama į 2009 m. pareiškimą, tarptautinio susitarimo nepasiekė, priimti sprendimai, kurių tikslas – padidinti naujų laivų energijos vartojimo efektyvumą, ir pateikti papildomi pasiūlymai, susiję su energijos vartojimo efektyvumo didinimu. Šiuo požiūriu išmetamųjų teršalų kiekio stebėseną, ataskaitų teikimas ir kontrolė galėtų būti pirmas žingsnis įgyvendinant tokius sprendimus ir pasiūlymus. Atsižvelgdama į šias aplinkybes, Komisija mano, kad TJO tęsiant dabartinį darbą galėtų būti priimti sprendimai dėl rinka pagrįstų priemonių išmetamųjų teršalų kiekio sumažinti. Todėl įsipareigojimas veikti regioniniu ES lygmeniu turėtų būti įgyvendinamas taip, kad padėtų TJO tęsti savo darbą. Komisija aiškiai nurodė teikianti pirmenybę šio klausimo sprendimui pasauliniu lygmeniu, vadovaujant TJO, ir, nepaisydama lėtos TJO pažangos šioje srityje, ketina ir toliau veikti atitinkamai. Komisija nuolat stebės pažangą, o visus būsimus veiksmus svarstys atsižvelgdama į Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją (JTBBKKK) ir TJO veiklą.

2.9 Pirmas žingsnis šia kryptimi turėtų būti susijęs su išmetamųjų teršalų kiekio stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemos sukūrimu. Ši sistema sudarytų sąlygas stebėti pokyčius ir skatinti didesnę energijos vartojimo efektyvumą įmonių lygmeniu, todėl ji galėtų padėti sutaupyti daug daugiau lėšų, nei jų reikės stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemos veikimui užtikrinti. Patirties galima pasisemti iš įmonių lygmeniu veikiančių sistemų. Regioninė ES stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistema turėtų būti įgyvendinama bendradarbiaujant su TJO. Vadovaujantis tokiu pat principu šią sistemą būtų galima suderinti su priemonėmis, kurias ateityje gali priimti TJO. Tai taip pat galėtų būti pirmas žingsnis įgyvendinant nuoseklų metodą, pagal kurį jūrų transporto išmetamos šiltnamio efektą sukeliančios dujos būtų įtrauktos į ES arba tarptautinio lygmens įsipareigojimą mažinti išmetamųjų teršalų kiekį taikant energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus ir (arba) rinka pagrįstas priemones.

3. Europos Komisijos pasiūlymas

3.1 Komisija pasiūlė reglamentą, kuriame numatytas stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemos, taikomos iš didesnių kaip 5 000 bruto tonų laivų išmetamam anglies dioksido kiekiui, pagrindas. Sistema taikoma visam laivų eismui ES uostų viduje ir tarp jų, ir tarp ES uosto ir pirmojo ne ES paskirties uosto arba paskutinio ne ES išvykimo uosto. Ji taip pat taikoma visiems laivams, nepaisant jų vėliavos, išskyrus karo laivus, valstybės laivus ir pramoginius laivus. Pagal pasiūlyme pateiktus apskaičiavimus dėl tonażo ribos pasiūlymas nebus taikomas apytiksliai 40 proc. laivyno, tačiau tai sudaro tik 10 proc. išmetamo anglies dioksido kiekio.

3.2 Dėl 2 skirsnyje nurodytų priežasčių sistema turi būti įgyvendinama glaudžiai bendradarbiaujant su TJO ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis, be to, ateityje ją bus galima pritaikyti prie būsimų TJO koncepcijų.

⁽⁴⁾ COM(2013) 479.

⁽⁵⁾ COM(2010) 2020.

⁽⁶⁾ COM(2013) 479.

⁽⁷⁾ Direktyva 2008/101/EB ir Sprendimas 377/2013/ES.

⁽⁸⁾ Sprendimo 406/2009/EB 2 konstatuojamoji dalis ir Direktyvos 2009/29/EB 3 konstatuojamoji dalis.

3.3 Naudojant Komisijos siūlomą stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemą bus galima užtikrinti, kad apie kiekvieną laivą ir kiekvieną kelionę, kuriai taikomas šis reglamentas, įskaitant judėjimą uostų viduje, laivo savininkas ir (arba) operatoriai galės surinkti reikiamus duomenis. Taip pat bus teikiamos metinės ataskaitos. Ataskaitas tvirtins akredituoti tikrintojai, o patvirtintos metinės ataskaitos bus teikiamos Komisijai ir laivo vėliavos valstybei. Metinės ataskaitos bus skelbiamos, o tikrintojų parengti atitikties dokumentai turės būti laikomi laivuose, kuriems taikoma sistema. Atitiktį tikrins laivo vėliavos valstybė ir valstybinės uosto kontrolės sistemos institucijos. Pažeidus reikalavimus, bus skiriamos sankcijos, o tam tikrais atvejais bus priimamas įsakymas laivui išvykti, t. y. atsisakymas įleisti laivą į ES uostus tol, kol nebus išspręsta atitikties problema.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK atkreipia dėmesį į plataus užmojo strateginius pasiūlymo tikslus, kurie yra daug platesni, palyginti su pasiūlymo turiniu, ir kuriais siekiama nustatyti faktinį tolesnių derybų pagrindą ir daryti pažangą kuriant priemones, padėsiančias iš esmės mažinti laivų išmetamą anglies dioksido kiekį. EESRK teigiamai vertina šiuos strateginius tikslus ir pritaria Komisijos pasirinktai strategijai skaidriai ir patikimai perimti padėties, susijusios su išmetamu anglies dioksido kiekiu ir jo išskyrimu, kontrolę, šiuo tikslu naudojant ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemą, kuri bus sukurta pagal siūlomą reglamentą. EESRK taip pat pritaria nuomonei, kad ši žinių bazė galėtų paspartinti šiuo metu TJO vykstantį darbą siekiant susitarimo dėl privalomų priemonių, skirtų jūrų transporto išmetamajam anglies dioksido kiekiui mažinti. Šiomis aplinkybėmis EESRK taip pat nurodo savo nuomonę dėl pasiūlymo dėl reglamento dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo stebėsenos bei ataskaitų ir kitos su klimato kaita susijusios nacionalinio bei Sąjungos lygmens informacijos teikimo mechanizmo ir kuriuo panaikinama Direktyva Nr. 280/2004/EB (šis pasiūlymas jau priimtas kaip Reglamentas (ES) Nr. 525/2013) ⁽⁹⁾.

4.2 EESRK taip pat palankiai vertina pasiūlyme iš dalies taikomą „iš apačios į viršų“ principą, kai informacija, kuri bus renkama įmonės lygmeniu, sudarys sąlygas priimti priemones, padėsiančias kasmet 2 proc. padidinti energijos vartojimo efektyvumą įmonės lygmeniu ir tuo būdu sumažinti kuro sąnaudas, be to, kiekviena jūrų transporto priemonė išmestų mažiau teršalų. Tai taip pat padėtų (kaip nurodyta prie pasiūlymo pridėtame poveikio vertinime) kasmet iki 2030 m. sumažinti grynąsias išlaidas 1,2 mlrd. EUR, atsižvelgiant į stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemos įgyvendinimo išlaidas, kurias iš esmės padengs laivybos pramonė.

4.3 Nepaisant to, EESRK pabrėžia, kad labai svarbu nuolat stebėti, ar pasiūlymo sąnaudų ir naudos santykio laivybos pramonei ir visuomenei vertinimas yra tikslus. EESRK taip pat ragina Komisiją kuo greičiau pasiūlyti taisomuosius veiksmus, jeigu paaiškėtų, kad pagal būsimą stebėsenos, ataskaitų teikimo

ir tikrinimo sistemą laivybos pramonei taikomi reikalavimai tapo našta, kuri daro neigiamą poveikį šių įmonių konkurencingumui.

4.4 EESRK taip pat abejoja dėl stebėsenos ir ataskaitų teikimo pareigų taikymo komerciniams ir veiklos aspektams. EESRK taip pat nurodo, kad galima abejoti šio papildomo informavimo reikalavimo proporcingumu, nes juo siekiama daugiau nei pradinio pasiūlymo tikslo, t. y. surinkti informaciją apie išmetamą anglies dioksido kiekį. Be to, šio reikalavimo naudingumu suabejojo laivybos pramonė, o minėta informacija gali būti slapta komercinė informacija. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, atrodytų, kad papildomų administracinių pareigų nustatymas neatitiktų supaprastinimo tikslo, t. y. svarbaus Komisijos „Mėlynosios juostos“ iniciatyvos, skirtos palengvinti jūrų transportą ES, aspekto. Šiomis aplinkybėmis EESRK taip pat pažymi, kad pareiga teikti šios rūšies informaciją taptų ypač didele našta trumpųjų nuotolių laivybos įmonėms, kurių laivai trumpais atstumais plaukioja į įvairius uostus.

4.5 EESRK taip pat sutinka su vertinimu, kad mažesnis išmetamųjų teršalų kiekio lygis, kurį tikimasi pasiekti priėmus pasiūlymą, vis tiek neatitiks 2011 m. Baltojoje knygoje dėl transporto politikos numatytų su jūrų transporto sektoriumi susijusių tikslų. Reikia skubiai imtis papildomų veiksmingesnių priemonių.

4.6 Šiomis aplinkybėmis EESRK taip pat primena ankstesnes nuomones ⁽¹⁰⁾ dėl jūrų transporto politikos ir aplinkos reikalavimų, kuriose Komitetas nuolat laikėsi pozicijos teigiamai vertinti iniciatyvas, padedančias gerinti aplinką, tačiau taip pat teigė, kad tokių priemonių, atsižvelgiant į pasaulinį jūrų transporto pobūdį, reikėtų imtis pasauliniu lygmeniu, t. y. TJO.

4.7 Šiomis aplinkybėmis EESRK primena, kad pasiūlymas taip pat bus taikomas su ne ES šalių vėliava plaukiojantiems laivams. Nors tai nesukelia kokių nors problemų ES vidaus transporto operacijoms, jų gali iškilti laivams plaukiojant tarp ES ir ne ES uostų. EESRK mano, kad tai gali būti ne tiek teisinė, kiek praktinė ir politinė problema, atsižvelgiant į, pavyzdžiui, galimą atsakomųjų veikslių arba sunkumų, atsirandančių dėl kelių vienu metu veikiančių tokios rūšies sistemų, riziką. EESRK tikisi, kad planuojama sistema pasirodys esanti pakankamai patraukli subjektams, kuriems ji taikoma, ir kad, skirtingai nei apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos civilinėje aviacijoje atveju, trečiųjų šalių operatoriai nesusidurs su kokiais nors sunkumais.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė dėl Sieros kiekio jūriniame kure, OL C 68, 2012 3 6, p. 70–74.

⁽¹⁰⁾ Sieros kiekis jūriniame kure, OL C 68, 2012 3 6, p. 70–74; Mėlynasis augimas. Tvaraus jūrų ir jūrininkystės sektoriaus augimo galimybės, OL C 161, 2013 6 6, p. 87–92; ES jūrų transporto politika iki 2018 m., OL C 255, 2010 9 22, p. 103–109; Apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema aviacijoje, OL C 133, 2013 5 9, p. 30–32; Šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo stebėsenos ir ataskaitų teikimo mechanizmas, OL C 181, 2012 6 21, p. 169–173; Integruota jūrų politika Europos Sąjungai, OL C 211, 2008 8 19, p. 31–36; Ekologiškesnis jūrų ir vidaus vandenių transportas, OL C 277, 2009 11 17, p. 20–24.

4.8 EESRK pritaria nuomonei, kad dėl išmetamam anglies dioksido kiekiui mažinti skirtų privalomų priemonių, kurios yra platesnio pobūdžio, palyginti su pasiūlymo turiniu, turėtų būti susitarta TJO, tuo padidinant galimybes sėkmingai jas įgyvendinti. EESRK taip pat mano, kad priėmus regioninį ES reglamentą bus dažniau susiduriama su įvairiais įgyvendinimo sunkumais, visų pirma trečiųjų šalių atžvilgiu.

4.9 EESRK atkreipia dėmesį, kad pasiūlymo poveikio vertinime prieinama prie išvados, jog rinka pagrįstos priemonės yra veiksmingiausios siekiant pakankamai sumažinti išmetamą anglies dioksido kiekį iki tokio lygio, kuris sudarytų galimybę pasiekti 2011 m. Baltojoje knygoje dėl transporto politikos nustatytus su jūrų transporto išmetamaisiais teršalais susijusius tikslus.

4.10 EESRK taip pat atkreipia dėmesį į riziką, kad regioninės privalomos priemonės, visų pirma rinka pagrįstos priemonės, skirtos išmetamųjų teršalų kiekiui mažinti, gali turėti neigiamą poveikį Europos laivybos konkurencumui.

4.11 Todėl EESRK taip pat teigiamai vertina pasiūlyme Komisijai nustatytą pareigą palaikyti glaudžius ryšius su TJO ir kitomis atitinkamomis tarptautinėmis organizacijomis įgyvendinant ES stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemą, skirtą jūrų transporto išmetamam anglies dioksido kiekiui mažinti, taip pat Komisijos pasirengimą pritaikyti ES sistemą prie būsimos stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemos, dėl kurios bus susitarta TJO.

4.12 EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares toliau daryti spaudimą TJO kuo greičiau priimti sprendimus dėl pakankamų, visų pirma rinka pagrįstų priemonių, skirtų jūrų transporto išmetamam anglies dioksido kiekiui mažinti.

4.13 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad Komisija, nors ir teikia didelę svarbą bendram su TJO sprendimui, neatmeta galimybės ES lygmeniu priimti regioninių priemonių tuo atveju, jeigu pastarieji poslinkiai TJO neduos jokių rezultatų. EESRK teigiamai vertina tai, kad, atrodo, tokioms regioninėms priemonėms priimti nenustatyti jokie terminai, ir perspėja nesiiimti priemonių, kurios turėtų nedidelį poveikį išmetamųjų teršalų mažinimui, tačiau pridarytų didesnės žalos dėl sumažėjusio konkurencingumo arba dėl kurių galėtų kilti problemų, susijusių su trečiosiomis šalimis, jeigu tokios priemonės darytų poveikį su jų vėliava plaukiojantiems laivams, bent jau ES nepriklausančiuose vandenynuose.

4.14 EESRK taip pat pritaria sąsajai, nustatytai tarp sektorių stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemos ir bendros išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų stebėsenos sistemos, kuri nustatyta Reglamentu (ES) Nr. 525/2013 ⁽¹¹⁾.

⁽¹¹⁾ Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo stebėsenos bei ataskaitų ir kitos su klimato kaita susijusios nacionalinio bei Sąjungos lygmens informacijos teikimo mechanizmo ir kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 280/2008/EB.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK atkreipia dėmesį, kad pagal pasirinktą stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemos koncepciją didžiausia sistemos įgyvendinimo našta tenka laivų savininkams arba laivų operatoriams bei akredituotiems tikrintojams, o valstybės narės, Komisija ir EMSA iš esmės atlieka priežiūros funkcijas ir priima ataskaitas. Tuo siekta sudaryti galimybę pasinaudoti įmonių turima patirtimi ir sumažinti ES institucijoms tenkančią administracinę našta.

5.2 EESRK mano, kad siekiant pagerinti ataskaitų apie išmetamuosius teršalus kokybę, jose turėtų būti pateikiama tam tikra konkreti informacija, pavyzdžiui, informacija apie laivo ledo klasę arba aktualias navigacijos sąlygas, kaip antai navigaciją žiemą.

5.3 EESRK mano, kad kai kurie siūlomos stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo sistemos aspektai yra pernelyg sudėtingi ir reikalauja daug išteklių. Pavyzdžiui, sunku suprasti, kodėl metinėms ataskaitoms reikia parengti oficialią tikrinimo ataskaitą, juk patvirtintoms metinėms ataskaitoms bus išduodamas atitikties sertifikatas, o pagrindiniai tokio sertifikato elementai taip pat bus skelbiami. EESRK laikosi nuomonės, kad atitikties sertifikato turėtų pakakti, pavyzdžiui, o pagrįstos tikrinimo ataskaitos reikėtų tais atvejais, kai neišduodamas atitikties sertifikatas.

5.4 Tikrai naudinga, kaip siūloma pasiūlyme, ataskaitas taip pat perduoti Komisijos įstaigoms, atsakingoms už Reglamento (ES) Nr. 525/2013 dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo stebėsenos bei ataskaitų teikimo mechanizmo, įgyvendinimą, tačiau sunku suprasti, kodėl iš valstybių narių turėtų būti reikalaujama siųsti Komisijai atskirą pagal šio reglamento reikalavimus parengtą ataskaitą, kai visą susijusią informaciją būtų galima paprasčiausiai pateikti vienoje ataskaitoje, kuri būtų perduodama visiems suinteresuotiesiems subjektams.

5.5 EESRK taip pat abejoja, ar pasiūlymo 20 straipsnio 3 dalyje numatyta įsakymo išvykti sankcija yra pagrįsta, nes, atrodytų, kad dėl tokios sankcijos laivas negalėtų įplaukti į jokią ES uostą, įskaitant laivo vėliavos valstybės uostus. Atrodo, būtų pagrįsta numatyti tam tikros rūšies prieglobsčio uostą, kuriame būtų sudaryta galimybė išspręsti atitikties problemas.

5.6 EESRK abejoja, ar numatyti įgyvendinimo terminai nėra pernelyg ilgi ir ar iš tikrųjų nebūtų įmanoma jų vieneriais metais sutrumpinti. Pavyzdžiui, nors numatyta, kad pasiūlymas turėtų įsigaliooti 2015 m. liepos 1 d., stebėsenos planų Komisijai nebūtina perduoti iki 2017 m. rugpjūčio 30 d., o pats stebėsenos procesas faktiškai bus pradėdamas vykdyti nuo 2018 m. sausio 1 d. Tai reiškia maždaug 2,5 metų pereinamąjį laikotarpį, kuris, EESRK nuomone, yra per ilgas, atsižvelgiant į tai, kad taip pat reikės priimti įvairius deleguotuosius ir įgyvendinimo aktus.

5.7 EESRK taip pat mano, kad planuojamas Europos tvarios laivybos forumas gali būti tinkama pagrindinė vieta įvairiems sistemos įgyvendinimo klausimams aptarti.

5.8 EESRK taip pat pastebėjo įvairių pasiūlymo techninių trūkumų. 14 straipsnio 1 dalyje minima „įmonė“ ir „laivo operatorius“, o pagal 3 straipsnyje pateiktas apibrėžtis sąvoka „įmonė“ apima tiek savininkus, tiek operatorius. Ir 15 straipsnio 5 dalyje, ir 16 straipsnio 3 dalyje Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus dėl, inter alia, „tikrintojų akreditavimo būdų“. EESRK siūlo 15 straipsnio 5 dalyje, kurioje aptariamos tikrinimo procedūros, išbraukti nuorodą į „akreditavimo būdus“ ir ją palikti tik 16 straipsnyje, kuriame reglamentuojama tikrintojų akreditacija.

5.9 23 straipsnyje numatyti ypač platūs įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, skirtus papildyti ir iš dalies pakeisti I ir II priedų nuostatas, siekiant atsižvelgti į įvairius aspektus, įskaitant mokslinius įrodymus, laivuose turimus susijusius duomenis, tarptautines taisykles ir tarptautiniu mastu pripažintus standartus, „nustatyti tiksliausias ir veiksmingiausias išmetamųjų teršalų kiekio stebėsenos metodus ir padidinti privalomos informacijos tikslumą“. EESRK mano, kad šie įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus gerokai viršija poreikį pritaikyti priedų nuostatas prie technikos pažangos ir, atrodo, jais leidžiama daryti šiam pasiūlymui labai svarbius pakeitimus, susijusius, pavyzdžiui, su stebėsenos metodų nustatymu. Todėl EESRK mano, kad tokios apimties įgaliojimai gali prieštarauti SESV 290 straipsniui. Panašus klausimas kyla dėl 15 straipsnio 3 dalyje nustatytų įgaliojimų priimti deleguotuosius aktus dėl tikrinimo procedūrų.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentų ir sistemų plėtros strategija“

(COM(2013) 298 final)

(2014/C 67/36)

Pranešėja **Laure BATUT**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. liepos 3 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentų ir sistemų plėtros strategija“

COM(2013) 298 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 30 d. priėmė savo nuomonę.

493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 112 narių balsavus už, 1 – prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Komisijos ketinimui užtikrinti Europos lyderio poziciją mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentų ir sistemų srityje ir tarpvalstybiniu lygiu kuo skubiau įtraukti į šį projektą valstybes nares, mokslininkus, pritraukti investicijas ir imtis aktyvių veiksmų, kad kompetencija pavirstų gaminiais ir darbo vietomis.

1.2 EESRK mano, kad mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentai ir sistemos gali tapti naujos pramonės revoliucijos pagrindu ir kad dėl to, labiau negu ES pramonės „strategija“, šioje srityje reikalinga konkreti visuotinės svarbos „bendra pramonės politika“, kurią reiktų kurti koordinuojant Komisijai, kad ES įmonės gebėtų atlikti gamybos ir rinkų lyderių vaidmenį. Kaip tik šio aspekto Komisijos pasiūlyme ir trūksta.

1.3 EESRK laikosi nuomonės, kad tie keli esami kompetencijos centrai, kurių būtini siekiant remti Europos dedamas pastangas, turi būti plečiami ir labiau vystomi. Jei ne tokie pažangūs subjektai visoje ES galėtų naudotis komunikate siūloma plačia viešojo ir privačiojo sektoriaus finansavimo programa, padidėtų jų potencialas. Tokiomis aplinkybėmis valstybės pagalbos ir dotacijų skyrimo tvarka turi būti pakeista, nes problema, su kuria susidūrė ES aukštųjų technologijų pramonė, yra ne Europos įmonių tarpusavio konkurencija, o veikiau tai, kad daugelyje aukštųjų technologijų sektorių nėra įmonių, kurios būtų konkurencingos ir pirmautų pasaulinėje rinkoje. Šiam pažangiam sektoriui taikoma politika turėtų tapti lankstesnė siekiant ne tik įgyvendinti siūlomą jungtinę technologijų

iniciatyvą, bet ir padėti įmonėms tapti pasaulinio masto įmonėmis, kaip Azijoje ir JAV.

1.4 EESRK nuomone, pageidautina, kad strategijoje, kuri yra nagrinėjamo komunikato tema, būtų keliamas tikslas įveikti Europos atsilikimą ir susigrąžinti Europos igūdžius visoje vertės grandinėje (kuri jungia gaminių ir rinkų lyderius, subrangovus, platformas, bazinių technologijų kūrėjus ir projektavimo įmones). Komitetas pritaria tam, kad Sąjunga gintų savo įmonių interesus visose šiuo metu vykstančiose derybose dėl laisvosios prekybos susitarimo (su Japonija, JAV). Komitetas remia Europos Komisijos pasirinktą orientaciją į Europą ir nerimauja, ar pavyks šią kryptį įgyvendinti pasaulinėje vertės grandinėje – juk silpnosios Europos vietos yra produktų trūkumas ir nepakankama įtaka rinkoje, o taip pat tai, jog Europoje yra mažai pirmaujančių produktus kuriančių bendrovių. Vis dėlto EESRK rekomenduoja Komisijai palaikyti stiprių valstybių narių vystymąsi, nes jos bus tarpvalstybinės sinergijos ramsčiai.

1.5 Komitetas tikrai mano, kad naujoji mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentų ir sistemų plėtros strategija yra sveikintina, bet jai visgi turėtų būti taikomos ES sutarties 3 straipsnio 3 dalies ir SESV 9 ir 11 straipsnių nuostatos. Kadangi veiksmų planas dar neparengtas (tai bus padaryta 2013 m. pabaigoje), EESRK rekomenduoja atsižvelgti į socialinius ir ekonominius padarinius gyvoms būtybėms ir konkrečiai tvariam vystymuisi, nes mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentai ir jiems naudojamos medžiagos tampa vis svarbesni kasdieniame gyvenime, taip pat į poveikį moksliniams tyrimams, užimtumui, profesiniam mokymui, svarbiam kvalifikacijų ir igūdžių vystymui, piliečių ir sektoriaus darbuotojų sveikatai.

1.6 Komitetas rekomenduoja, atsižvelgiant į reikalingų viešojo sektoriaus investicijų dydį (5 mlrd. eurų per 7 metus) ir į sektoriaus strateginę svarbą, be Elektronikos lyderių grupės sukurti ir naujų pilietiško valdymo formų.

1.7 EESRK rekomenduoja atlikti strategijos laikotarpio vidurio vertinimą.

2. Įžanga

2.1 Įgyvendindama investicijų į Europos pramonės stiprinimą skatinimo politiką, kuri turi padėti ekonomikai atsigausti ir pradėti augti (COM(2012) 582 final), Europos Komisija paskelbė komunikatą dėl mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentų ir sistemų, kuriuos ankstesniame komunikate (COM(2012) 341 final) ji buvo apibūdinusi kaip „didelio poveikio technologijas“, atitinkančias strategijos „Europa 2020“ iniciatyvą Nr. 6, įgyvendinamą vykdant programą „Horizontas 2020“.

2.2 Mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentai ir sistemos, kaip didelio poveikio technologijos, yra įvairių produktų kategorijų, be kurių šiuo metu neapsieinama jokiaje veikloje, pagrindas; jie prisideda prie inovacijų ir konkurencingumo skatinimo. Pagrindinės devynios produktų kategorijos yra: (1) kompiuteriai, (2) kompiuterių periferinė ir biuro įranga, (3) buitinė elektronika, (4) serveriai ir laikmenos, (5) tinklo įranga, (6) automobilių elektronika, (7) medicininė elektronika, (8) pramoninė elektronika, (9) karinė ir aviacinė kosminė elektronika.

2.3 EESRK džiaugiasi, kad šiame naujame komunikate Komisija atsižvelgė į kai kurias iš Komiteto rekomendacijų, išdėstytas ankstesnėse nuomonėse ⁽¹⁾, ir kad ji yra išties pasiryžusi imtis veiksmų susigrąžinti rinkoms. Sėkmingų rezultatų galima tikėtis geriau panaudojant mokslinių tyrimų rezultatus ir labiau propaguojant pirmaujančius įmones ir gaminius.

2.4 Pasak pačios Komisijos, šio sektoriaus pasaulinė apyvarta 2012 m. sudarė maždaug 230 mlrd. eurų, o pasaulinė gaminių su mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentais ir sistemomis vertė siekia maždaug 1 600 mlrd. eurų. Konstatuodama, kad, pirma, Sąjunga jau 10 metų išgyvena sąstingį MTTP1 rėmimo srityje (komunikato 5.2 skyrius), o, antra, jau 15 metų masinė gamyba didžiąja dalimi persikėlė į Aziją, kuri turi patentus ir kvalifikuotos darbo jėgos (komunikato 3.3 skyrius), Komisija siūlo nustatyti naują ES elektronikos pramonės strategiją ragindama sutartinais investuoti viešojo sektoriaus lėšas ir plėtoti viešojo ir privataus sektorių partnerystę, kad „pažangiosioms technologijoms“ būtų skirta 10 mlrd. eurų naujų viešųjų ir privačiųjų investicijų.

3. Komunikato santrauka

3.1 Siekiant panaikinti šį atotrūkį ir neatsilikti nuo JAV ir Azijos mikroelektronikos bei nanoelektronikos komponentų ir sistemų gamybos srityje, Komisija siūlo:

— padidinti ir koordinuoti investicijas į mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas (MTTP1) ir užtikrinti valstybių narių ir Sąjungos dedamų pastangų tarpvalstybinę sąveiką,

— stiprinti dabartinius ES kompetencijos centrus, kad jie ir toliau užimtų priešakines pozicijas,

— dėti pastangas, kad Europos skaitmeninės laikmenos (silicio lustai) taptų našesnės, pigesnės (pereiti prie 450 mm padėklų – „vis ilgiau taikyti Muro dėsnį“) ir dar pažangesnės („daugiau nei Muro dėsnis“),

— per 7 metus skirti 10 mlrd. eurų, kurių pusė būtų gauta iš viešųjų regioninių, nacionalinių ir europinių šaltinių, o kita pusė – plėtojant viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystę, siekiant apimti visą vertės ir inovacijų grandinę, įskaitant apibrėžtąją programoje „Horizontas 2020“ ⁽²⁾.

Taigi Komisija užsibrėžė tokius siekius:

— svarbiausiems Europos pramonės sektoriams tiekti daugiau Europoje pagamintų mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentų bei sistemų,

— stiprinti šių technologijų tiekimo grandinę ir ekosistemas sudarant daugiau galimybių MVĮ,

— padidinti investicijas į pažangią gamybą,

— visur, taip pat ir projektavimo srityje, skatinti inovacijas siekiant sustiprinti Europos pramonės konkurencingumą.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Visos nanotechnologijos yra elektronikos ir optinės elektronikos produktai. Tai vadinamosios principu „iš viršaus į apačią“ pagrįstos technologijos, kai sumažintos struktūros (mikro-) medžiagos naudojamos tokiems komponentams kaip tranzistoriai, kondensatoriai, elektros jungtys gaminti. Naujausi tyrimai atliekami vadovaujantis principu „iš apačios į viršų“: nanoelementai (kurių dydis 1–100 nanometrų) jungiami į integruotus nanodarinius, pavyzdžiui, molekules ar nanovamzdelius, kuriems jau savaime būdingas elektrinis laidumas ir kurie pagerins efektyvumą ir dar labiau padidins silicio talpą.

⁽¹⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 88, OL C 54, 2011 2 19, p. 58.

⁽²⁾ COM(2011) 808 final, „Bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“.

Kaip nurodyta 2.2 punkte, elektronikos komponentai ir sistemos naudojami labai įvairiose srityse ir turi įtakos beveik visiems pramonės ir prekybinės veiklos aspektams, be jų taip pat nebeįsivaizduojamas ir kasdienis mūsų gyvenimas. Dabar jau pasiekėme tokį etapą, kai šis sąrašas gali tęstis be galo.

4.2 Komitetas džiaugiasi, kad pabrėžiamas tikros elektronikos pramonės strategijos, kuri lemtų visų veiklos sektorių pajėgumą diegti naujoves, Europos konkurencingumą ir ateitį, poreikis ir kad Komisija ketina šią strategiją padaryti valstybių narių bendru varikliu, kad Europa taptų šios srities lydere. Pasaulinėje pagrindinių didelio poveikio technologijų (DPT) rinkoje konkurencija arši ir kapitalas patenka ne į Europą, o kitur. Norėdama susigrąžinti savo pozicijas pasaulyje, ES turėtų pasiūlyti valstybėms narėms tokia pramonei tinkamas sąlygas.

4.3 Komunikate siūloma itin į Europą orientuota strategija, pagrįsta Europos elektronikos pramonės vertės grandinės spragų užpildymu. Tačiau elektronikos pramonės vertės grandinės yra pasaulinio masto, o ne regioninio lygmens. Trys pagrindiniai subjektai yra šie: dominuojančios įmonės, gamintojai subrangovai ir platformų lyderiai. Be to, platesniu mastu šioje pramonėje svarbius vaidmenis atlieka ir daugybė kitų subjektų, įskaitant programinės įrangos pardavėjus, gamybos įrenginių gamintojus, platintojus ir bendrinių komponentų ir sistemų gamintojus.

Vis tik iš jų pasiektų rezultatų akivaizdu, kad galingiausių įmonių – dominuojančių įmonių, turinčių pasaulinius prekių ženklus, ir komponentų tiekėjų, užimančių tvirtas platformų lyderių pozicijas – sukurta vertė pasaulinėse vertės grandinėse gali būti ypatingai didelė. Komunikate aiškiai nenurodoma, į kurią vertės pasaulinės grandinės grandį Komisija orientuoja savo veiksmus ir ar jos siekiai yra platesni nei vien bendriniai komponentai ir sistemos.

4.4 Kad į šį sektorių pritrauktų reikalingas dideles lėšas, Komisija nori paskatinti bendradarbiavimą ir vaisingus mainus ir tikisi, kad mokslininkai bei elektronikos pramonės lyderiai (AENEAS ir CATRENE valdybos nariai, „Nanoelectronics beyond 2020“) jai padės iki 2013 m. pabaigos parengti šios strategijos įgyvendinimo planą.

4.5 EESRK teigiamai vertina šį norą siekti pažangos ir mano, kad ši strategija turėtų sulaukti plataus pritarimo. Šiai sričiai dar labiau negu Europos pramonės strategijai reikalinga konkreti bendra pramonės politika, kad mokslininkams būtų žinoma bendra trumpalaikė ir ilgalaikė politinė vizija. Ši sritis gyvybiškai svarbi siekiant, kad Europa išliktų. Tikslas yra pasinaudoti kritine mase mokslinius tyrimus paverčiant produktais, o vėliau – tinkamais parduoti produktais. Dėl to būtina, pirma, numatyti

pramonės raidą bent penkeriems metams į priekį, kaip tai daro konkuruojančios trečiųjų šalių verslo įmonės, o, antra, užmegzti ryšius su pilietine visuomene.

Specialistų turima kompetencija yra sutelkta tik atskirose srityse, o kelyje nuo projekto iki galutinio produkto pardavimo šioje srityje veiklą vykdančioms MVĮ trūksta lėšų, įgūdžių ir žinomumo. ES reikia strategijų, gaminių ir lyderių. Komunikate nepakankamai atsižvelgiama į šį aspektą.

4.6 Pirmose keturiose produktų kategorijose, nurodytose 2.2 punkte, tik vienas pasaulinis lyderis yra iš Europos. Kituose sektoriuose yra daugiau Europos gamintojų, bet nei viename sektoriuje Europa nedominuoja. EESRK apgailestauja, kad Komisijos strategijoje aiškiau neužsimenama apie šias kliūtis patekti į pasaulinę vertės grandinę. Vienas svarbus žingsnis būtų gamybos pagal sutartis grąžinimas į Europą.

4.7 EESRK teigiamai vertina tai, kad Komisija pripažįsta, jog būtina skubiai suintensyvinti, o visų pirma koordinuoti visas šioje srityje valdžios institucijų dedamas pastangas, kad šios technologijos liktų ES nuosavybe net ir tuomet, kai jomis prekiaujama visame pasaulyje.

4.8 EESRK mano, kad ypač svarbu skatinti tarpvalstybinio lygmens sinergiją, kaip ir valstybių narių aktyvumą, kuris yra sinerginio sąveikavimo pagrindas. Europa niekada nebus daugiau nei ją sudarančių dalių visuma. Pačios valstybės narės turi intelektualinių pajėgumų daryti poveikį pasauliniu mastu. Visų svarbiausia – šalių aktyvumas, vizija ir ambicijos, taip pat tarpvalstybinė sinergija.

4.9 Koordinavimas turi būti labai aiškos struktūros, kad jį vykdančios regionų ar net universitetų (kompetencijos centrų) lygmeniu nebūtų padidintas valstybėse narėse pastebimas susiskaidymas. Reikia užtikrinti, kad strategija atitiktų vidinius mikroelektronikos ir nanoelektronikos sektoriaus ypatumus.

4.10 EESRK mano, kad reikalinga pusiausvyra tarp rinkos paklausa grindžiamos strategijos ir būtinos bendros pramonės politikos. Rinka negali būti vieninteliu atskaitos tašku (komunikato 5.3 skyriaus antra pastraipa, priedo 4 dalis). Net ir tokiu atveju, ES neturi nusigręžti nuo rinkos grindžiamo atradimų proceso.

4.11 Stipresnė Europos pramonė ir nauja elektronikos komponentų ir sistemų plėtros strategija visiškai sveikintini dalykai, bet jiems visgi turėtų būti taikomi ES sutarties 3 straipsnis ir SESV 9 ir 11 straipsniai. Nepaisant visų šių veiksnių sudėtingumo, reikėtų paminėti nuogastavimus, susijusius su socialiniais ir ekonominiais **pačių** nanotechnologijų plėtros ir nanotechnologijų plėtros **skatinamo** vystymosi padariniais.

4.11.1 Komitetas mano, kad reikėtų išnagrinėti ir kiekybiškai įvertinti duomenis, susijusius su sektoriaus darbo vietų skaičiumi, profesiniu mokymu, kvalifikacijomis ir reikiamais įgūdžiais. Šiuo metu darbo vietų daugėja, bet trūksta kompetentingų darbuotojų. Ši neatitiktis problema turi būti sprendžiama. Tam reikalingos ilgalaikės investicijos, kurių apimtis taip pat galima apskaičiuoti. Galutinis tikslas – kad visi prisidėtų prie ES pozicijos įtvirtinimo pasaulinėje elektronikos komponentų ir sistemų rinkoje. EESRK apgailestauja, kad savo Komunikate Komisija nenagrinėjo šių aspektų, nors jie plačiai aptarti jos ankstesniame 2012 m. dokumente (COM(2012) 582 final), ir nenurodė šiems tikslams skirtinų sumų.

4.11.2 Elektronikos prietaisai yra vieni iš tų nanodalelių turinčių produktų, kurie yra ir bus tiekiami vartotojams. Nanodalelės įeina į hibridinės molekulinės elektronikos komponentų, puslaidininkių, nanovamzdelių ir nanolaidų, taip pat pažangiosios molekulinės elektronikos sudėtį. Žemos įtampos ir ypač žemos įtampos nanoelektronika yra svarbios mokslinių tyrimų ir plėtros sritys: kuriami nauji grandynai, kuriems veikiant būtų pasiekta teorinė energijos vienam bitui suvartojimo riba. Nors pagal dabartinę Komisijos pateiktą nanomedžiagų apibrėžtį sveikatos apsauga neturėtų tapti su mikroelektronika ir nanoelektronika susijusiu klausimu, ES turi atsižvelgti į dabar naudojamuose ir kuriamuose ar būsimuose elektronikos prietaisuose esančių nanomedžiagų susidėvėjimo, skilimo, pasibaigus gyvavimo ciklui, poveikį tvariam vystymuisi ir aplinkos bei gyvų būtybių apsaugai. Turi būti laikomasi atsargumo principo.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Konkreti pramonės strategija

5.1.1 Komitetas tinkama laiko Komisijos strategiją, kuria siekiama užpildyti vertės grandinės spragas, susijusias su gamyba, ir pakeisti vyraujančią tendenciją, kad trūkstamos mikroelektronikos ir nanoelektronikos technologijų vertės grandinės dalys būtų sugrąžintos į Europą. Tačiau kyla klausimas, kokios priežastys lėmė 10 metų trukusį (komunikato 5.2 skyriuje aiškiai pripažintą) ES MTTPI finansavimo sąstingį (nepaisant to, kad šis sektorius yra užsitarnavęs pasaulinę reputaciją), kuris lemtingu Kinijos iškilimo laikotarpiu Sąjungai sutrukdė užimti deramą vietą pasaulinėse rinkose. Išnagrinėjus šias priežastis būtų galima ateityje išvengti klaidų. Galbūt įkvėpimo reikėtų ieškoti kitų pasaulio regionų strategijose ir rasti naudingų paskatų, kad tam tikra gamyba būtų sugrąžinta į Europą.

5.1.2 EESRK mano, kad konkuravimas mažinant darbo sąnaudas prazūdė ištikus sektorius (tekstilės, avalynės, padangų, metalurgijos ir t.t.). Gamyba pagal sutartis turėjo panašų poveikį elektronikos sektoriuje. Kuriant elektronikos plėtros strategiją reikėtų atsižvelgti į šiuos aspektus ir pasiryžti numatyti naujas konkurencingumo formas, kai svarbiausiais dalykais taptų įgūdžiai, kompetencija ir didesnio skaičiaus centrų kūrimas, žinių perdavimas didesniai skaičiui įmonių, vidinis lankstumas ir pan.

5.1.3 Komitetas mano, kad MVĮ ir jų prekių ženklus ES galėtų palaikyti ne tik remdama finansiškai, bet ir užtikrindama koordinuotą apsaugą. Patentai, komercinių paslapčių apsauga, kova su elektroniniais nusikaltimais ir patentų vagystėmis irgi turėtų tapti nagrinėjamos strategijos dalimi.

Nesant koordinuoto reguliavimo, kurį galėtų vykdyti Pasaulio prekybos organizacija, daugiašalei laisvai prekybai atviros visos sienos. EESRK nuomone, pageidautina, kad į nagrinėjamame komunikate aptariamą strategiją būtų atsižvelgiama sudarant kiekvieną laisvosios prekybos susitarimą, dėl kurio šiuo metu vyksta derybos (su Japonija, JAV). Priešingai negu siekė Europos Sąjungos steigėjai, laisvosios prekybos susitarimai atveria rinkas, kurių partneriai nebūtinai laikosi vienodų taisyklių.

5.2 Finansavimas

5.2.1 Norint sėkmingai konkuruoti dėl rinkų reikalingos investicijos, bet krizės ištiktos ir pagal ES reikalavimus biudžetus sumažinusios valstybės narės nebeturi joms lėšų. Komisija ragina įsitraukti privatųjį sektorį. Tačiau krizė dar labiau sumažino MVĮ, ypač naujoves diegiančių MVĮ, galimybes gauti kreditus, ir jas bankai, galima sakyti, smaugia.

5.2.2 Komitetas džiaugiasi, kad Komisija skiria dėmesio tokių įmonių finansavimui ir stengiasi atlaisvinti gniaužtus.

5.2.3 Viešojo sektoriaus subjektų veiklos galimybės yra ribotos dėl jų biudžetų deficito ir valdžios sektoriaus skolų, įskaitant ir socialinės apsaugos sistemas. Atrodo, kad nepakankamai išplėtos kontrolės priemonės, kuriomis šie subjektai galės naudotis tikrindami, ar įmonės vykdo įsipareigojimą palaikyti ir plėtoti projektavimo ir gamybos veiklą Europoje (komunikato 7.1 skyriaus paskutinė pastraipa).

Komitetas mano, kad valstybės paramos ir subsidijų tvarka galėtų būti lankstesnė siekiant:

1. užtikrinti geresnius sektoriaus įmonių gebėjimus reaguoti šioje perspektyvoje pasaulinėje rinkoje;
2. skatinti visus mokslininkus keistis gerąja praktika;
3. sudaryti sąlygas naujų kompetencijos centrų steigimui miestuose, kurie yra pasirengę juos priimti;
4. taikant solidarumo taisykles užkirsti kelią dempingui ES viduje;
5. supaprastinti kreditų gavimo procedūras ir kriterijus, o bankams suteikti informaciją.

5.2.3.1 EESRK pageidautų, kad būtų paaiškinta sąveika su struktūriniais fondais ir EIB, ypač ES šalių, kurias dėl sunkios finansų krizės ištiko agonija, atveju, nes jose viešosios išlaidos smarkiai mažinamos, o privačiosios investicijos išaldytos, todėl paramos tikėtis būtų naivu, o struktūriniai fondai stebuklo padaryti nebegali. EESRK siūlo ES sudaryti šių šalių mokslininkams galimybę dalyvauti geriausių ES mokslinių tyrimų centrų veikloje.

5.2.3.2 Privačių lėšų klausimu EESRK mano, kad jos gali būti naudingi indėliu, bet kurti tokia prielaida pagrįstą ilgalaikę strategiją yra rizikinga.

5.3 Koordinavimas

5.3.1 EESRK teigiamai vertina numatomą ES kaip veiksmų koordinatorės vaidmenį ir Komisijos sprendimą remiantis Sutarties 187 straipsniu įsteigti jungtinę įmonę (naujoji jungtinė technologijų iniciatyva). Iš tiesų vien rinkta kokio nors „vaidmens“ neatlieka: ji neturi politinio siekio siūlyti gaires.

5.3.2 ES lygmuo yra tinkamas siekiant palaikyti horizontaluosius ryšius, išvengti mokslinių tyrimų dubliavimosi, sutelkti vertės grandines ir jų rezultatus pateikti į rinką geriausiomis sąlygomis. EESRK primena, kad reikia atsižvelgti į skirtingą mokslinių tyrimų išsivystymo lygį valstybėse narėse, kad ne tik būtų skatinami kompetencijos centrai, bet ir numatyti nauji visiems prieinami finansavimo šaltiniai. Kai negalima visur pritaikyti to paties „verslo modelio“, mažoms veiklą pradedančioms įmonėms irgi reikia suteikti galimybę gauti paramą.

5.3.3 Reikia turėti omenyje, kad siekis vertikalčiai apjungti kompiuterines sistemas (buvusi programa ARTEMIS) ir nanoelektroniką (buvusi JTC ENIAC) tarpvalstybiniu lygiu organizuojant horizontalų įmonių ir universitetų bendradarbiavimą yra plačių užmojų tikslas. EESRK mano, kad būtų naudinga patikslinti regionų ir kompetencijos centrų ypatumus, nes norint padaryti atradimų vis labiau reikalingas daugiadalykis požiūris siekiant perprasti nanosavybes, taip pat reikia tiksliau nurodyti, kaip bus užtikrinta informacijos, kurią reikės perduoti, ir įregistruotų patentų apsauga.

5.4 Socialiniai ir ekonominiai padariniai

5.4.1 Apie juos Komunikate nekalbama. Juo siekiama veiksmingumo, bet nieko, ypač šioje srityje, negalima padaryti neatsižvelgiant į žmogiškąjį kapitalą (ES sutarties 3 straipsnio 3 dalis, SESV 9 ir 11 straipsniai).

5.4.1.1 Užimtumas

— Pasak Komisijos, mikroelektronikos ir nanoelektronikos įmonėse tiesiogiai dirba 200 000 darbuotojų, o netiesiogiai – 1 mln. žmonių. Įgūdžių paklausa nuolat auga.

— Įmonėms turi pavykti vertės grandinės pabaigoje savo investicijas paversti rezultatais (kokybiniais, finansiniais, prekybiniais). ES yra mokslinių tyrimų lyderė pasaulyje ir tai turi atsispindėti kuriant darbo vietas.

— Atėjo laikas aukštą ES kompetencijos lygį, pasiektą atskirose srityse, plėtoti visose srityse vystant informavimą, mokymus, kvalifikacijas.

— Komitetas pageidauja, kad projektai nebūtų finansuojami darant žalą socialinės įtraukties skatinimui ir kovai su skurdu; jis primena, kad gerai parengta, kvalifikuota ir tinkamai apmokama darbo jėga yra galutinio produkto kokybės garantas.

5.4.1.2 Mokymai

— EESRK norėtų, kad Komisija šiame komunikate primintų savo Komunikato COM(2012) 582 final (III antraštinės dalies D skyriaus) turinį. Norint sėkmingai imtis kokių nors veiksmų mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentų srityje, kuriai būdinga sparti raida, žmogiškasis kapitalas ir įgūdžiai bei būsimų poreikių numatymas būtini labiau negu bet kur kitur. Komisija jau pristatė kvalifikacijų palyginimo klasifikatorių, kuris turėtų skatinti judumą ES viduje.

— Dėl nepakankamo suderinimo valstybėse narėse susiklostė skirtinga padėtis apmokestinimo, švietimo, galimybių gauti finansavimą ir darbo sąnaudų srityse. EESRK teigiamai vertina tai, kad Komisija pabrėžia įgūdžių svarbą. Jis ragina įgyvendinti įvairias priemones, kurios skatintų Europos mikroelektronikos ir nanoelektronikos pramonės vertės grandinei reikalingo profesinio rengimo, kvalifikacijų, praktinės patirties ir diplomų konvergenciją Sąjungoje.

5.4.1.3 Sveikata

5.4.1.3.1 EBPO nanotechnologijas apibrėžia kaip technologijas, sudarančias sąlygas tvarkyti, tirti ar naudoti labai mažas struktūras ir sistemas (2009 m.). Nanotechnologijoms būtinas natūralias ar pagamintas medžiagas tvarko ir naudoja žmonės – kaip piliečiai ir kaip darbuotojai.

5.4.1.3.2 EESRK mano, kad komunikate, kuriuo siekiama, kad ES šioje srityje pasiektų pasaulinį lygį, būtina reikiamai perspėti ir nurodyti pavojų žmogaus sveikatai ir priminti atsargumo principą, kad naudą pajustų visi, o rizika būtų kuo labiau sumažinta, siekiant išvengti naujos „asbesto“ istorijos. Kai kurių esamų ir būsimų nanoelektronikos sistemų komponentų nesustabdo plaučių, hemoencefaliniai ar placentos barjerai. Jų sąveikos plotas yra didžiulis.

5.4.1.3.3 Beje, nanoelektronikos sistemos naudojamos ir sveikatos sektoriuje taip prisidedant prie mokslinių tyrimų plėtos: ir reikia neužmiršti, kad šis sektorius gali tokias sistemas naudoti būtent dėl socialinės apsaugos sistemų, kurios, jeigu nesutrukdyt krizė, nedarbas ir deficitas, užtikrina rinką moksliniams tyrimams.

5.4.1.4 Tvarus vystymasis

5.4.1.4.1 EESRK primena Komisijos norimą įgyvendinti *Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją* („Europa 2020“; COM(2010) 2020 final) ir mano, kad ES mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentų bei sistemų strategija yra tarpriai susijusi su šiuo klausimu.

5.4.1.4.2 Joje turi būti iš pat pradžių atsižvelgta į tai, kad pramonėje, kurią norima vystyti, jau susidaro specifinės atliekos, ir jų bus dar daugiau, todėl jau mokslinių tyrimų etapu reikia valdyti ir finansuoti mikromedžiagų ir nanomedžiagų – visų pirma dirbtinių – bei sistemų, kuriose jos naudojamos, gyvavimo ciklą (pagal požiūrį „iš apačios į viršų“), ypač turint

omenyje tai, kad ne visi pavojai yra žinomi. Galbūt, atsižvelgiant į tai, reikėtų papildyti energijos apmokestinimo direktyvą ⁽³⁾?

5.4.1.4.3 EESRK mano, kad siūloma pramonės strategija gali būti prilyginta stambaus masto viešųjų darbų politikai ir turi atitikti tvaraus vystymosi reikalavimus.

5.4.1.5 Valdymas

Kai kurios valstybės narės surengė piliečių diskusijas šios pramonės revoliucijos tema. Kiekvienos vertės grandinės pabaigoje siekiama tikslo užsitarnauti piliečių-vartotojų pasitikėjimą, kad jie pirtų Europoje pagamintus produktus.

Dėl to EESRK rekomenduoja įtraukti suinteresuotąsias šalis ir aptarti rizikos valdymo klausimus ir atsakingų inovacijų apibrėžtį. Jei būtų orientuojamasi į kolektyvinius interesus ir subjektų atsakomybę, būtų nustatyti klausimai bei interesų konfliktai, tai tikrai padėtų rasti apie prašomas investicijas ir strateginę sektoriaus svarbą informuotiems piliečiams socialiniu požiūriu priimtinius sprendimus.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽³⁾ COM(2011) 169 final.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2006/112/EB ir 2008/118/EB, kiek tai susiję su Prancūzijos atokiausiais regionais ir visų pirma Majotu

(COM(2013) 577 final – 2013/0280 (CNS))

(2014/C 67/37)

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 113 straipsniu, 2013 m. rugsėjo 12 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2006/112/EB ir 2008/118/EB, kiek tai susiję su Prancūzijos atokiausiais regionais ir visų pirma Majotu

COM(2013) 577 final – 2013/0280 (CNS).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), 149 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 6 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl finansinių asignavimų tam tikroms valstybėms narėms iš Europos socialinio fondo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006

(COM(2013) 560 final – 2013/0271 COD)

(2014/C 67/38)

Europos Parlamentas, 2013 m. rugsėjo 10 d., ir Europos Taryba, 2013 m. rugsėjo 6 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 177 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, kuriuo dėl finansinių asignavimų tam tikroms valstybėms narėms iš Europos socialinio fondo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006

COM(2013) 560 final – 2013/0271 (COD).

Komitetas savo 493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (spalio 16 d. posėdis), 149 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 6 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo projekto dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatomi didžiausi leidžiami maisto produktų ir pašarų radioaktyviosios taršos po branduolinės avarijos ar kokio nors kito radiacinės avarijos atvejo pagal Euratomo sutarties 31 straipsnį projektas pateikiamas Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, kad jis pateiktų nuomonę

(COM(2013) 576 PROJEKTAS)

(2014/C 67/39)

Europos Komisija, vadovaudamasi Euratomo sutarties 31 straipsniu, 2013 m. rugpjūčio 6 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo projekto dėl Tarybos reglamento, nustatančio didžiausius leistinus maisto produktų ir pašarų radiacinės taršos lygius po branduolinės avarijos ar kokio nors kito radiacinės avarijos atvejo

COM(2013) 576 PROJEKTAS.

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymai yra priimtini ir kad dėl jų Komitetas neturi pastabų, savo 493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (2013 m. spalio 16 d. posėdis), 149 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 6 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo 2014–2020 m. leidžiama naudoti tam tikrų į Kanarų salas importuojamų žuvininkystės produktų autonomines Sąjungos tarifines kvotas ir numatomas jų administravimas 2014–2020 m.

(COM(2013) 552 final – 2013/0266 (CNS))

(2014/C 67/40)

Taryba, 2013 m. rugsėjo 16 d., vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 349 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo leidžiama naudoti tam tikrų žuvininkystės produktų importo į Kanarų salas autonomines Sąjungos tarifines kvotas ir numatomas jų administravimas 2014–2020 m.

COM(2013) 552 galutinis – 2013/0266 (CNS).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymai yra priimtini ir kad dėl jų Komitetas neturi pastabų, savo 493-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. spalio 16–17 d. (2013 m. spalio 16 d. posėdis), 149 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 6 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2013 m. spalio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

2014/C 67/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės aktų nuostatų pažeidimo, atlyginimo (COM(2013) 404 final – 2013/0185 (COD)) ir Komisijos komunikato dėl žalos ieškiniuose dėl žalos atlyginimo, susijusiuose su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 arba 102 straipsnių pažeidimais, dydžio nustatymo (C(2013) 3440)	83
2014/C 67/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriama programa „Copernicus“ ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 911/2010 (COM(2013) 312 final – 2013/0164 (COD))	88
2014/C 67/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos vaistų agentūrai mokėtinių farmakologinio budrumo veiklos, susijusios su žmonėms skirtais vaistais, rinkliavų (COM(2013) 472 final – 2013/0222 (COD))	92
2014/C 67/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visiškai elektroniniai viešieji pirkimai viešajam administravimui modernizuoti“ (COM(2013) 453 final)	96
2014/C 67/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su slėginės įrangos tiekimu rinkai, suderinimo (nauja redakcija) (COM(2013) 471 final – 2013/0221 (COD))	101
2014/C 67/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo prie Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio pritaikoma keletas teisės aktų, kuriuose numatytas reguliavimo procedūros su tikrinimu naudojimas (COM(2013) 451 final – 2013/0218 (COD)) ir pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo prie Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio pritaikoma keletas teisingumo srities teisės aktų, kuriuose numatytas reguliavimo procedūros su tikrinimu naudojimas (COM(2013) 452 final – 2013/0220 (COD))	104
2014/C 67/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos dėl romų veiksmingų integravimo priemonių valstybėse narėse (COM(2013) 460 final – 2013/0229 (NLE))	110
2014/C 67/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl valstybinių užimtumo tarnybų (VUT) bendradarbiavimo stiprinimo (COM(2013) 430 final – 2013/0202 (COD))	116
2014/C 67/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai dėl ekonominės ir pinigų sąjungos socialinio matmens stiprinimo (COM(2013) 690 final)	122

2014/C 67/25	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Konkurencingesnio ir veiksmingesnio gynybos ir saugumo sektoriaus kūrimas“ (COM(2013) 542 final)	125
2014/C 67/26	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl energetikos technologijų ir inovacijų (COM (2013) 253 final)	132
2014/C 67/27	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transeuropinių telekomunikacijų tinklų gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1336/97/EB (COM(2013) 329 final – 2011/0299 (COD))	137
2014/C 67/28	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Mėlynoji juosta“ – bendra laivų transporto erdvė“ (COM(2013) 510 final)	141
2014/C 67/29	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2015 m. tarptautinis klimato kaitos susitarimas. Kokia bus tarptautinė klimato politika po 2020 m.“ (COM(2013) 167 final)	145
2014/C 67/30	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui „Tvarios ES akvakultūros plėtros strateginės gairės“ (COM(2013) 229 final)	150
2014/C 67/31	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Žalioji infrastruktūra. Europos gamtinio kapitalo puoselėjimas“ (COM(2013) 249 final)	153
2014/C 67/32	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 302/2009 dėl daugiamečio rytinės Atlanto vandenyno dalies ir Viduržemio jūros paprastųjų tunų išteklių atkūrimo plano (COM(2013) 250 final – 2013/133 (COD))	157
2014/C 67/33	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija“ (COM(2013) 216 final)	160

2014/C 67/34	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl oficialios kontrolės ir kitos oficialios veiklos, kuria siekiama užtikrinti maisto ir pašarų srities teisės aktų bei gyvūnų sveikatos ir gerovės, augalų sveikatos, augalų dauginamosios medžiagos ir augalų apsaugos produktų taisyklių taikymą, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 999/2001, (EB) Nr. 1829/2003, (EB) Nr. 1831/2003, (EB) Nr. 1/2005, (EB) Nr. 396/2005, (EB) Nr. 834/2007, (EB) Nr. 1069/2009, (EB) Nr. 1099/2009, (EB) Nr. 1107/2009, reglamentai (ES) Nr. 1151/2012, (ES) Nr. .../2013 ir direktyvos 98/58/EB, 1999/74/EB, 2007/43/EB, 2008/119/EB, 2008/120/EB ir 2009/128/EB (Oficialios kontrolės reglamentas) (COM(2013) 265 <i>final</i> – 2013/0140 (COD)) ir dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos išlaidų, susijusių su maisto grandine, gyvūnų sveikata ir gerove bei augalų sveikata ir augalų dauginamąja medžiaga, valdymo nuostatos, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 98/56/EB, 2000/29/EB ir 2008/90/EB, Tarybos reglamentai (EB) Nr. 178/2002, (EB) Nr. 882/2004 ir (EB) Nr. 396/2005, Direktyva 2009/128/EB ir Reglamentas (EB) Nr. 1107/2009 ir kuriuo panaikinami Tarybos sprendimai 66/399/EEB, 76/894/EEB ir 2009/470/EB (COM(2013) 327 <i>final</i> – 2013/0169(COD))	166
2014/C 67/35	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jūrų transporto išmetamo anglies dioksido kiekio stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (COM(2013) 480 <i>final</i> – 2013/0224 (COD))	170
2014/C 67/36	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos mikroelektronikos ir nanoelektronikos komponentų ir sistemų plėtros strategija“ (COM(2013) 298 <i>final</i>)	175
2014/C 67/37	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2006/112/EB ir 2008/118/EB, kiek tai susiję su Prancūzijos atokiausiais regionais ir visų pirma Majotu (COM(2013) 577 <i>final</i> – 2013/0280 (CNS))	181
2014/C 67/38	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl finansinių asignavimų tam tikroms valstybėms narėms iš Europos socialinio fondo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (COM(2013) 560 <i>final</i> – 2013/0271 COD)	182
2014/C 67/39	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo projekto dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatomi didžiausi leidžiami maisto produktų ir pašarų radioaktyviosios taršos po branduolinės avarijos ar kokio nors kito radiacinės avarijos atvejo pagal Euratomo sutarties 31 straipsnį projektas pateikiamas Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, kad jis pateiktų nuomonę (COM(2013) 576 PROJEKTAS)	183
2014/C 67/40	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo 2014–2020 m. leidžiama naudoti tam tikrų į Kanarų salas importuojamų žuvininkystės produktų autonomines Sąjungos tarifines kvotas ir numatomas jų administravimas 2014–2020 m. (COM(2013) 552 <i>final</i> – 2013/0266 (CNS))	184

EUR-Lex (<http://new.eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT